

# Vatra veche

## Vatra veche

7

Lunar de cultură \* Serie veche nouă\* Anul VI, nr. 7(67), iulie 2014 \*ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) \*Fondatori I. Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc  
VATRA, 1971 \*Redactor-șef fondator Romulus Guga\* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut



ANTON RAȚIU, „LEBEDE”

Inedit

NICHITA STĂNESCU

*MARE LATINĂ*

Stări de spirit  
încoronând oasele

cu trupuri dintr-o  
altă civilizație  
O, tu mare latină  
clătinându-și masele  
peștilor de altă nație

Pe fața de copil roșu  
a inimii mele,

nenăscut, dar plângând  
mai de dinainte  
guri invizibile, grele  
își înfig cornul-dinte  
Dar nu se vede nimic  
Nimic nu se-aude.  
Legiunile sângelui mi le ridic  
cu centurile ude.

## Vatra veche dialog cu Theodor Damian

*Nichita Stănescu inedit. Mare latină/1*  
*Restituiri. Reîntoarcerea Poetului, de M.N. Rusu/3*  
*Poeme inedite de Nichita Stănescu/3*  
*Vatra veche dialog cu Theodor Damian, de Flavia Topan/4*  
*El vede, aude și simte, poem de Theodor Damian/7*  
*Vatra veche dialog cu Gabriel Pleșea, de Flavia Topan /8*  
*Eseu. Cinci ani fără Grigore Vieru, de Ognean Stamboliev/11*  
*Nevoia de restituiri (Serafim Duicu), de Nicolae Băciut/12*  
*Auto(r)icțiuni. Absența, de Valeriu Gherghel/13*  
*De două ori Booker Prize (Hilary Mantel), de Mihaela Mudure/14*  
*Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/16*  
*Iubirile scriitorilor. Al. Odobescu și Sașa, de Mihai Știrbu/17*  
*Elogiu dragostei, (Ion N. Oprea), de Vasile Filip/18*  
*Scriitorul integral (Mihail Diaconescu), de Monica Dușan/20*  
*Per tu cu Ana Blandiana, de Nicolae Băciut/21*  
*În memoriam. Andrei Bodiș, de Cristina Sava/22*  
*Poeme de Petru Solonaru și Nicolae Nicoară/23*  
*O carte pentru Nobel. Ispita izbăvirii, de Mihai Sin, de Mariana Cristescu/24*  
*Mai pleacă unul dintre noi, de Ioan Vasiliu/25*  
*Poeme de Iulian Filip/25*  
*Cronica literară. Alabastrul glas de înger (Gh. A. Stroia), de Ioan Vasiliu/26*  
*Daniel Pișcu în supermagazinul realității, de Constantin Stancu/27*  
*Poezia, „dulcea povară” (Miron Țic), de Ioan Vasiliu/28*  
*Zbor de slove (Katalin Cadar), de Ramona Trifan/28*  
*Poeme verzi pe pereți, de Nicolae Băciut/29*  
*Cronică la „Cronica de gardă” (Menuț Maximilian), de Melania Cuc/30*  
*Un cavaler al Dreptății și Artelor (Ioan Tudor), de Mircea Doreanu/30*  
*Vulturul albastru (Ioan Barbu), de Geo Constantinescu/32*  
*Jertfa de seară (Valentina Becart), de Mihai Păstrăguș/33*  
*Tu-riști prin Australia (Michael Cutui-Baetu), de Răzvan Duncan/34*  
*Cu gust de infinit (Elena Anghelută Buzatu), de Vasile Popovici/35*  
*Apus în derivă (George Baciu), de Constantin Voiculescu/37*  
*Act venețian (Camil Petrescu), de Ionel Popa/39*  
*Memoriile lui Ion D. Sîrbu (Mihai Barbu), de Dumitru Velea/41*  
*Cartea dorurilor mele (Zina Cenușă), de Lina Codreanu/43*  
*Oameni pe care i-am cunoscut. Bruce Wallis, de Veronica Pavel Lerner/45*  
*Starea prozei. Tort cu frișcă, de Oana Irina Turcu/46*  
*Haiku-uri, de Rodica Dragomir/47*  
*Starea prozei. Cănea, de Decebal Alexandru Seul/48*  
*Documentele continuității. Primul război mondial – un conflict îndelung așteptat, de Gică Manole/49*  
*Convorbiri duhovnicești. Î.P.S. Selean, de Luminița Cornea/51*  
*Sfântul Apostol Petru, de Gheorghe Nicolae Șincan/52*  
*Cazul Florea, profesor de istorie, de Horea Porumb/53*  
*Dan Puric – actor, regizor și mărturisitor creștin, de Stelian Gomboș/55*  
*Conjugarea verdelui, „Măsurariul” civilizației, de Valentin Marica/56*  
*Anchetă „Vatra veche”. Casa Memorială „Calistrat Hogaș”, de Luminița Cornea/57*  
*Colțul negativist, de Dariuș Ducan/58*  
*Biblioteca Babel. Germain Droogenbroodt, prezentare și traducere de Gabriela Căluțiu Sonnenberg/60*  
*Nicholas Catanoy/Nicolae Cătănoiu, de Andra Dumitrescu/62*  
*Poem la țâțm de mare, poem de Mihaela Malea Stroe/64*  
*Starea prozei. Titi, de Ioan Gheorghisor/68*  
*Poeme de Sânziana Băciște/74*  
*Poeme de Doina Cherecheș/75*  
*Asterisc. Copiii altora, de Boris Marian/75*  
*Dumitru Matcovschi – o amintire vie, de Tatiana Șatravca/76*  
*Poeme de Dumitru Matcovschi/77*  
*Excelsior. Vasile Gribincea, de Angela Olaru/78*  
*Cod galben de poezie (Nicolae Băciut), de Vasile Gribincea/78*  
*Curier/80*  
*Poeme de Sebastian Golomoș/83*  
*Epigrame de Vasile Larco/84*  
*Pictori români. Theodor Aman, de Cosmina Marcela Olteanu/85*  
*Tezaur. Cine-o zis dorului dor/86*  
*Anton Rațiu/87*  
*Literatură și film. Un discurs demolator, de Alexandru Jurcan/88*

## Ilustrația numărului, Anton Rațiu



Anton Rațiu • „Amintirea Greciei antice”, bronz



Anton Rațiu • „Somnul”, bronz



Anton Rațiu • „Meditație”, bronz

## Reîntoarcerea Poetului

Prin anii 1964-65, putea fi văzută pe străzile Capitalei, plină de tramvaie zgomotoase și troleibuze cu burduf, și pe ulițele lui din alt veac, dinspre Bariera Vergului, fie vară, fie iarnă, fie soare, fie ploaie, o pereche ciudată de tineri. Îndrăgostiți, cum altfel ? El, înalt și foarte subțire și foarte blond, cu o coamă de păr auriu, de prinț nordic, ea, grăcilă și cu lungi plete negre, ascunsă sub brațul lui ocrotitor.

De la o poștă vedere, aerul străzii devenea mai luminos, mai liric la trecerea lor, la mersul lor parcă plutitor, abstras complet de la ceea ce se petrecea în jurul lor. Și, totuși, peisajul stradal se modifica. Un duh eminescian impregna lucrurilor, caselor și oamenilor o luminiscentă de baladă...

Cam asta este impresia sintetică a anilor aceia, când îi vedeam pe cei doi tineri înălțuiți, ori mă întâlneam cu ei în fața redacțiilor de pe Ana Ipătescu, la Casa Scriitorilor ori pe străzile de margine de București, mahalaua în care locuia iubita tânărului înalt și blond.

Iubirea lor a fost o boală de origine divină, cum se va povesti mai târziu, nu lipsită însă de ale vieții tangaje.

Când soarta ne-a adus pe aceeași corabie, când ne-am împrietenit de-a binelea încât ne dădeam sfaturi de amor și de literatură, când și unul și altul din cei doi îndrăgostiți ajunși nume de rezonanță în poezia anilor dictatoriali s-au despărțit ireversibil, tânăra înaltă și subțire ca o trestie neagră și visătoare, mereu parcă gânditoare, m-a chemat la "Luceafărul", de față era și agrestul Ion Gheorghe, și mi-a dăruit spre păstrare un volum incipient de versuri pe care tânărul prinț al poeziei noastre, nu altul decât Nichita Stănescu, i l-a scris ca mărturie a dragostei lor, devenită, în ciuda scindărilor aduse de timp și netimp, legendară.

Că o copie a acestuia a scăpat din ghearele hrăpărețe ale unui doctoraș de la Iași e o minune a destinului lor și al meu.

M. N. RUSU

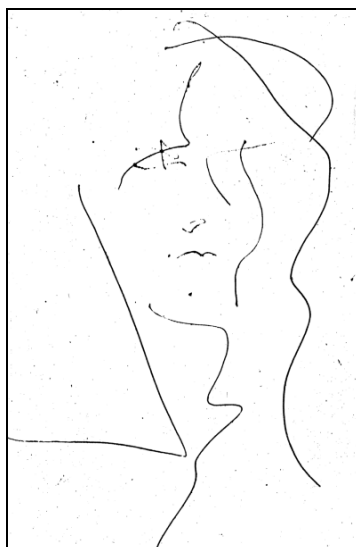
## Inedit NICHITA STĂNESCU

### DOI CÂTE DOI

Deodată se ridică-n sus  
lumina globulară  
jos întunericul supus  
toarnă prin pâlnii albe seară  
O toarnă-n pietre și în pomi  
în inimile noastre două,  
în fenomene, în atomi,  
în cloștile-adormind pe ouă  
Se duce-n sus și tot mai sus  
lumina globulară  
noi o privim cu ochiul dus  
ce scânteie-n afară  
Noi o iubim și suntem triști  
că se face-n ceruri lună  
și nici nu-ți vine să existe  
că ea cu noi nu e-mpreună  
Se duce-n sus, în sus, în sus  
Și-mbrățișați ne ținem  
doi câte doi, și stins, și dus  
și nevăzuți de nimeni.

### CĂTRE GABRIFOIȚA

Când tu surâzi sar diavoli din pietre  
și mă clădesc zvârlit în sus,  
rotula-i ora, oh, arcada-i  
secunda sveltă, de surâs  
Și dau cu tâmpla de balcoane  
Și toamna-mi dă cu șuier-n cap  
subțire, norul negru-l zgudui  
și barbă-l pun de aspru țap.  
Și mă lipesc de zidăria  
cu opt etaje ca un tort,



Portret de Nichita Stănescu



și-ți ling imaginea plecată  
deasupra mea, în dezacord.  
Și te și-nghit, și tu pe mine  
mă-nghiți, cu ceas și cu cercei,  
și mulțumiți stăm sine-n sine  
ca două pline burți de lei.

### SEMN

O hlamidă, când purta, de pene  
ce le târâia prin nori,  
de-o regală, platinată lene -  
o puteai iubi să mori  
Cobora pe lucruri și pe umeri,  
ori pe clanțele de bronz sculptat  
foarte des că nu puteai să  
numeri  
nici să știi de-a fost adevărat  
După-aceea a plecat alunecând  
pe privirea noastră ca pe șine  
O fi fost reală, gând,  
nici acuma nu se știe bine.

### SOLDAT

Vorbe de sulf  
plutind printre crengi  
gură a mea  
cu dinți întregi.

Tu mușcătură  
învinețitoare  
de soare luat (căzând)  
la oștire  
Puști ! Săbii !  
Descărcături  
fulgerătoare,  
domoale  
într-o inimă  
dublă  
una în mine  
alta-n niciunde  
sau în oricine.



## Vatra veche dialog



### Theodor Damian

**„FIUL RISIPITOR... N-A UITAT  
NICIODATĂ DE UNDE A  
PLECAT, DE ACEEA A ȘTIUT  
UNDE SĂ SE ÎNTOARCĂ”**

— *A scrie poezie poate fi sinonim cu „a cunoaște”. Dacă da, în ce sens? Iar dacă „toate lucrurile au un meta, ca o sămânță ascunsă-n altarul alcătuirii”, menirea poetului este să acceseze acel dincolo; al cui?*

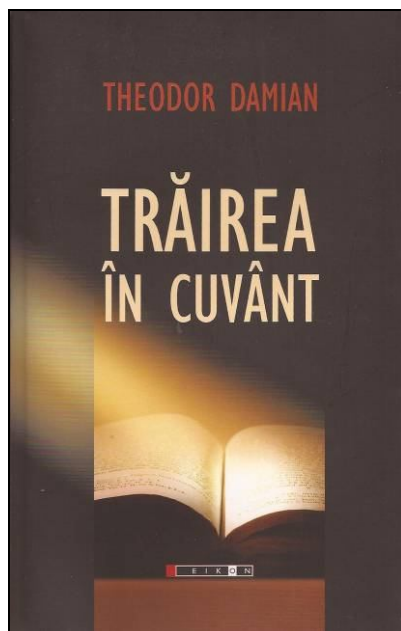
— Ce frumos acest dialog despre cum se în-văluie și se dez-văluie, una în cealaltă și fiecare în celelalte două, pe rând și deodată, poezia în teologie și în filosofie. Superbă afirmație că a scrie poezie poate fi sinonim cu a cunoaște. Din cel puțin două motive: întâi, pentru că odată ce scrii, comunică și comunică ceea ce știi (chiar și când comunică întrebări, comunică un anumit tip de cunoaștere), iar cititorul va cunoaște „cunoașterea” ta; în al doilea rând, scriind înveți; prin cuvânt înveți lumea (te înveți pe tine, mai întâi, și apoi pe alții). Deci scrisul e un proces (care nu sfârșește niciodată) de auto-educare, de învățare, de înțelegere a lumii. Și lumea începe cu tine (nu în sensul arogant al cuvântului). Când scrii, te explorezi pe tine însuși, te exersezi în arta cunoașterii de sine (*gnote seavton* – Socrate și misterele). Cuvântul se zămislește în mintea și inima ta, fiind încărcat de sens și de emoție. Fiecare cuvânt este expresia unei idei (chiar și platonice vorbind), a unei imagini, a unei intuiții, a unei revelații care ia „forma” ta, a celui ce scrie. Dând atenția cuvenită cuvântului, scrisului, te descoperi, te cunoști pe tine, iară și iară, mereu altfel, deși uneori imperceptibil sau neconștientizat, dar inepuizabil. Abia apoi urmează împărtășirea către ceilalți, care vor cunoaște ceva din cele ce ai spus/scriș. „Ceva”, pentru că ce codifici în cuvânt nu este

niciodată decodificat de celălalt în totalitate. Există o zonă de tăcere în cuvânt, care absoarbe multe din nuanțele, conotațiile, simțirile, stările interioare pe care le-ai trăit atunci când l-ai gândit și apoi spus/scriș. Dacă vrei să explici tot ce ai simțit, ce ai vrut să spui când te-ai decis pentru acel cuvânt, ar trebui să scrii o carte. Foarte probabil, însă, că nici tu însuși nu vei reuși să reconstitui universul din interiorul cuvântului, cu atât mai puțin celălalt, de aceea decodificarea e parțială.

Asta, când e vorba de un cuvânt. Când însă e vorba de mai multe cuvinte puse la un loc pentru a desemna stări, realități, imagini mintale, intuiții, revelații etc., cum cuvintele se întrepătrund (perihoretic) într-un dans nesfârșit de iubire, fiecare împrumutând altuia nenumăratele sale lumini, bogăția interioară a lor devine incalculabilă (așa cum o prismă cu toate fațetele ei se reflectă într-o mulțime de alte prisme fiecare cu toate fațetele ei), și de aici posibilitatea infinită de cunoaștere ascunsă în ele, din care doar o mică parte transpare sau este „prinsă” de cel ce scrie și încă mai puțin de cel care citește.

Iar poezia, cu metafora ei, care este un fel de re-creare a lumii, face acest proces încă și mai complex.

Altfel spus, tăcerea din cuvânt, lumina din el, deșertul din el reprezintă meta-cuvântul iar acesta este ca un pântec mereu gata să nască minunea.



În același timp, cuvântul desemnează o realitate, dar niciodată nu o cuprinde în întregime. Întotdeauna rămâne necuprinsul nespusul, *meta*. Uneori folosim mai multe cuvinte pentru a încerca să redăm ceea ce credem că am mai capturat din nespusul unui anume cuvânt. Realitatea pe care, însă, încercăm să o pătrundem rezistă, refuză să fie dezbrăcată, cucerită, descifrată în întregime și încercările noastre repetate de a o pătrunde și de a o reda nu sunt altceva decât un continuu exercițiu de cunoaștere pe care apoi o comunicăm, pe cât se poate, altora, direct și indirect, simplu, metaforic, simbolic sau în încă alte feluri.

Poetul este un slujitor la altarul cuvântului, un sacerdot care intră ca-ntr-un botez în apele cuvântului pentru a ieși de acolo transfigurat și a povesti lumii experiența acestei transfigurări, atât cât se poate spune. El este un pelerin prin deșertul interior al acestuia, care, odată ajuns la liman, spune altora ceea ce pe drum Dumnezeu i-a spus numai lui.

— *Metafora pustuiului este o prezență invariabilă în lirica dumneavoastră. Cum află poezia drumul spre Cuvântul celei mai adânci pustii din noi?*

— Întrebarea ta este absolut fascinantă. E greu să răspund pentru că e ca și cum aș face un rezumat al unei cărți pe care încă n-am scris-o. Sau poate întâi se scrie rezumatul și apoi se dezvoltă acesta într-o carte.

În tot cazul, ai sesizat aici cea mai înaltă și adâncă și extraordinară relație între lucrurile lumii acesteia: Logosul – Pustia – Poezia, adică Teologia, Filosofia, Literatura (imaginația creatoare). Ce poate fi mai frumos decât a elabora pe marginea ideii de Dumnezeu, a gândirii critice despre sine, lume și viață și reflectarea acestora în produsul creativității umane? Îmi place foarte mult expresia ta: „cele mai adânci pustii din noi”. E clar deci, că pustia are treptele, etapele, nivelurile ei. Și dacă vorbim de relația Logos-pustia interioară a omului, întrebarea e legitimă: ce se întâmplă după trecerea Logosului prin fiecare strat al pustiei din noi, și în special, când atinge nivelul cel mai profund?

Ceva trebuie să se întâmple. →

**Interviu realizat de  
FLAVIA TOPAN**

Ce? Logosul e Logos. E Cuvântul lui Dumnezeu. Când te pătrunde Cuvântul lui Dumnezeu, nu mai ești același. Când te pătrunde până în ultima fibră a ființei tale, ești schimbat în mod radical. Revin. Întrebarea ta e deja poezie. Și filosofie.

„Cum află poezia drumul spre Cuvântul celei mai adânci pustii din noi”? Întrebarea conține afirmația că există un pustiu în noi și că poezia este rezultatul aflării de către poet a itinerarului Cuvântului spre pustiu din noi, cel mai adânc. În acest caz, ceea ce interesează e maniera, „cum”. Cum află poezia, poetul, drumul spre cel mai adânc nivel al pustiei din noi, acolo unde se află Cuvântul, Logosul?

Un prim răspuns ar putea fi că poetul (poezia) află drumul spre Cuvântul coborât în noi, mergând pe urma Cuvântului, odată ce realizează marea minune (prin revelație, intuiție, inspirație), că acest Cuvânt vine de undeva și coboară în noi (de ce în noi și nu altundeva, e o altă interesantă întrebare, sau de ce trebuie neapărat să coboare), și stă acolo pentru a fi descoperit și pus în lumină, în valoare, fie și prin poezie.

Deci întrebarea vizează drumul poetului (al poeziei) spre cea mai adâncă dimensiune a sufletului nostru, locul unde îl întâlnim „pe Cuvântul”. Putem zice, oare, că în timpul coborârii Logosului în locul cel mai profund al ființei noastre (*locus teologicus*) el lasă urma, se descoperă purtătorului acestui adânc, astfel ca el să-l poată descoperi, recunoaște?

Dar, ceea ce mă interesează cel mai mult este faptul că în noi există pustia, și încă cea mai adâncă. Marea problemă este: ce înseamnă asta? Ce este pustia? Pustia Saharei? Pustia nimicniciei? Pustia din interiorul creației, pustia dinaintea creației (vezi meonul lui Berdiaev), pustia de care vorbesc Meister Eckhart și Pseudo-Dionisie Areopagitul? Într-un fel, e clar. Este o pustie în noi, pe niveluri. La cel mai adânc nivel se află Cuvântul. Cum ajunge poetul acolo? Răspunsul ar fi că poetul este un personaj deosebit, dăruit cu har, ca să vadă coborârea Cuvântului în om (chenoza, vezi epistola Sfântului Apostol Pavel către Filipeni) și care vedere va genera o mărturie și mărturisire (chiar poetică), ce nu poate fi decât doxologică.

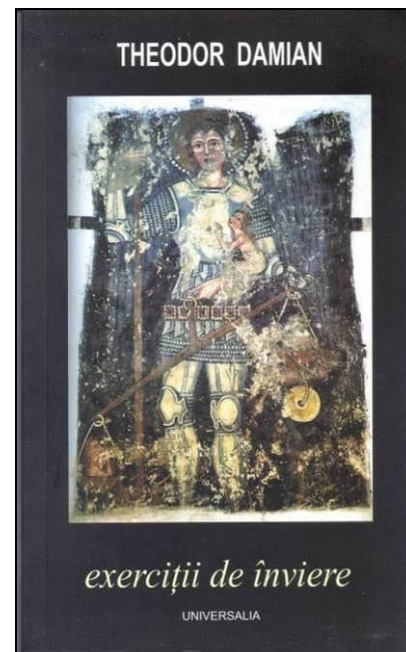
— *Nu vi se pare că e prea „mult” cogito în viețile noastre? În ce raporturi se află cogito, credo și amo?*

— Această întrebare duce direct și imediat pe terenul relației dintre filosofie, teologie și psihologie, ne duce cu gândul la felul cum aceste domenii se intersectează, și la rezultatele acestei intersectări.

Primul aspect al problemei ar fi dacă cele trei, *cogito*, *credo*, și *amo* sunt sau nu complementare. Dacă decidem că nu sunt, trebuie dovedit, rațional, nu mistic, de ce. Dacă decidem că sunt, și aici mă înscriu și eu, atunci trebuie demonstrată compatibilitatea dintre cele trei dimensiuni, ceea ce ar fi subiectul unei cărți, cel puțin. Eu, personal, cred că ierarhia acestor dimensiuni (de jos în sus) este clară: *cogito* (Descartes), este la bază, *credo* (Kierkegaard) este la mijloc, și *amo* (Dostoievski) este deasupra.

Asta pentru că odată ce gândești lumea și viața, îți dai seama că există lucruri care nu intră în sfera lui *cogito*, a înțelegerii raționale a lumii. Undeva, mai devreme sau mai târziu, apare paradoxul și sensul neputinței în fața marelui necunoscut. Atunci treci la *credo*, iar acesta se desăvârșește în *amo*, iubirea ce trece dincolo de minte, de raționamentele obișnuite și „decide” o acțiune, paralogică, supra-rațională, ca întruparea, din iubire, a Logosului divin în istorie, ca să luăm exemplul suprem.

Dintr-un alt unghi privind ecuația *cogito*, *credo*, *amo*, ar trebui să realizăm că acest *cogito* te face a înțelege că nu le știi și nu le poți cu-



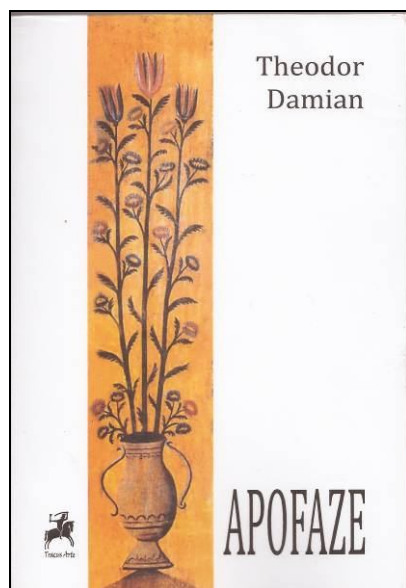
prinde pe toate. Cum spunea Socrate: știu că nu știu nimic. Sau Herman Bondi: nu poți cunoaște ceva dacă nu cunoști totul; nu poți cunoaște partea dacă nu cunoști întregul. Ca atare, metafizica și misterul intră aici în joc. Iar credința este exact acea funcțiune a spiritului uman care rezolvă această problemă, câtă vreme este acceptabil din punct de vedere logic ca ființa umană să creadă, atunci când se confruntă cu ceea ce nu înțelege, realizând că nu poate înțelege totul. Credința apoi, ca dar divin și factor psihologic uman, se prelungește, prin iubire, în morală.

Da, există prea mult *cogito* în viețile noastre în detrimentul celorlalte două valori majore *credo* și *amo*.

Deci, teoretic între *cogito*, *credo* și *amo* nu ar trebui să existe niciun fel de antagonism. Orice încercare de „antagonizare”, de „incompatibilizare” între ele este artificială. Ele sunt etape ale unui și aceluiași proces de creștere a persoanei, de dezvoltare interioară, de realizare a faptului că acest *cogito* prin care încercăm să aflăm sensul lucrurilor complexe ale lumii și vieții, al propriei noastre persoane, nu poate fi complet fără *credo*; și că dincolo de *credo*, la nivel nu teoretic, ci de practică umană e iubirea, *amo*, cea care desăvârșește totul.

Cu alte cuvinte, la dictonul cartezian *cogito ergo sum* răspunde Kierkegaard cu al său *credo ergo sum* (tranzitional) și care se împlinește cu dictonul lui Dostoievski, *amo ergo sum*.

Credința și dragostea rezolvă →





problema plasării omului în fața lui Dumnezeu (*coram Deo*) și în fața lumii (*coram mundo*) pentru că în final scopul oricărei filosofii ce ridică întrebări despre lume și viață este de a ajuta ființa umană să înțeleagă cât mai bine lumea și viața pentru a se armoniza cu ele. Și deci, unde filosofia nu mai poate, intervine credința și dragostea, care mă ajută să mă plasez armonios în raporturile amintite.

— Într-o poezie observați, subtil, apropierea dintre comunicare și comuniune. Când comunicăm, înfăptuim un act de creație?

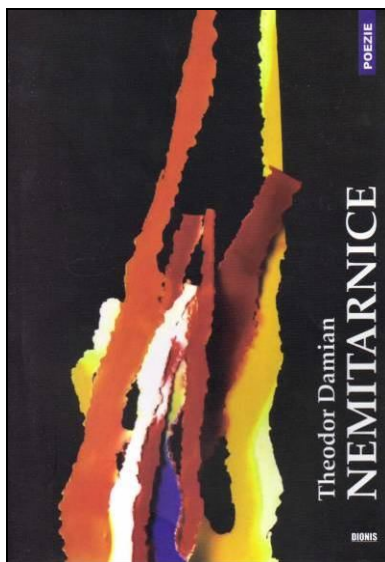
— Comunicarea este menită să ducă la comuniune. Ambele cuvinte au ca rădăcină cuvântul *un* (de aici *uniune*, *unire*, *unitate*) adică Unul, chiar și în sens plotinian, Unul și Totul, totul fiind Unul și Unul fiind Totul, cum spune și Eminescu în *Rugăciunea unui dac*; comunicarea vizează deci comuniunea, uniunea, este o chemare la uniune.

Legătura dintre comunicare și creație e interesantă. Cred că putem spune că a comunica înseamnă a crea, nu în sensul în care Dumnezeu creează, *ex nihilo*, ci în sensul că prin ceea ce spun eu creez ceva în mintea, în sufletul celui alt. Pot zidi sau pot distruge. Dacă vorbim de creație, ne gândim la cuvântul care zidește. De multe ori zidește și în mine, cel ce spun cuvântul, nu numai în cel căruia i-l spun, pentru că, dacă sunt convins că am spus ce trebuie, când și cum trebuie, și că a fost de folos, acest lucru îmi creează o anumită stare interioară de satisfacție, de fericire, de creștere.

Dacă vorbim de Dumnezeu, cuvântul Său, Logosul, creează *ex nihilo*: „Prin El toate s-au făcut, și fără de El nimic nu s-a făcut din tot ce s-a făcut”, citim în prologul Evangheliei lui Ioan. Deci Cuvântul, comunicarea divină, creează în sensul total, radical. (Creația divină este un act radical). Câtă vreme prin Cuvânt lucrurile sunt aduse de la neființă la ființă, cuvântul este casa ființei, cum frumos spune Anoushka von Heuer.

— Cum putem, captivi ai călătoriei de lut, să nu ne uităm drumul înspre cer?

— Chiar dacă suntem captivi în lut, nu ne uităm drumul spre cer pentru că cerul e-n noi, pentru că de acolo venim și deci pentru că originea nu moare niciodată. Chiar dacă eu mor, originea mea ultimă (sau primă),



*causa causarum*, nu moare niciodată. Una, pentru că e sursa, e izvorul nesecat, apoi pentru că și dacă mor, moare numai trupul, dar originea rămâne pe veci în memoria sufletului.

Dorul de părinți, de locul natal, dorul de Dumnezeu ne ghidează viața în feluri pe care le realizăm și în feluri pe care nu le realizăm. Așa spune și Victor Eftimiu în *Cocoșul negru*: „Un dor purtat în suflet o vreme-ndelungată/ Oricât l-ar paște moartea, nu moare niciodată/ Se zbate, crește, scade, se strânge, pare stins/ Și iarăși izbucnește și urcă neînvins/ Ca flacăra ce sare deodată ca izvorul/ Ce sparge stânca tare, așa învinge dorul”.

Fiul risipitor, captiv al patimilor sale, n-a uitat niciodată de unde a plecat, de aceea a știut unde să se întoarcă.

Nu poți să vii spre Dumnezeu decât dacă ai plecat de la Dumnezeu, zice Paul Evdokimov, și în același sens, și foarte frumos, și fericitul Augustin; „Nu M-ai căuta, dacă nu M-ai fi găsit (îi zice Dumnezeu lui).

— Cum ar trebui să vadă cititorul imaginea „mormântului nestricăciunii” din Semnul Isar?

— Expresia și imaginea „mormântului nestricăciunii” din volumul *Semnul Isar* i-a dat multă bătaie de cap traducătoarei acestor poezii în engleză, Muguraș Maria Petrescu. Am schimbat multe mesaje pe această temă și probabil că încă ne putem gândi la noi variante de traducere.

Oricum, „mormântului nestricăciunii”, expresie întâlnită la slujba Sfințelor Paști, în Canonul Învierii, se referă la mormântul Domnului Hristos celui înviat. Un mormânt care

trebuia „să vadă” stricarea trupului pus în el, pe care stricare, stricăciune însă nu a „văzut-o”. Expresia în sine e un paradox, care indică excepția, și care, în același timp, ne smerește, arătându-ne cât de puțin (sau deloc) stăpânim tainele firii.

— În fața situațiilor limită, omul își face din cuvinte „rugăciuni în tăcere”. Avem alte mijloace pentru a trece prin suferință?

— Suferința te poate distruge și te poate edifica. Atunci când te construiește (interior) – chiar dacă, în fapt, te omoară – poți aprecia, cu stoicism, valoarea suferinței ca experiență umană. Teologic vorbind însă, suferința e o consecință a păcatului (iar păcatul este o eroare de gândire) și, ca atare, ieșirea din suferință se face atât prin pocăință (care include hotărârea de a nu mai păcătuți) cât și prin rugăciunea de iertare făcută către Dumnezeu. Dacă păcatul e (în afară de definiția precedentă) o călcare a voii lui Dumnezeu, împăcarea cu Dumnezeu se realizează prin comunicarea cu El, comunicare ce nu poate fi decât rugăciune.

— Se poate măsura în poezie dorul de casă? Cum încap Botoșaniul în New York?

— Dorul de casă este generator de poezie. Scrii din dor și cu dor. Dorul este incomensurabil, și atunci când se află în suflet și atunci când se pune în poezie. Botoșaniul încap bine la New York, câtă vreme orașul meu e-n mine oriunde și oricând. De altfel, el îmi dă un surplus de stabilitate interioară, care la rândul ei duce la o mai rapidă și eficientă integrare a mea în sistemul de valori, în contextul noului meu loc.

— Dar New York-ul, unde trăiești cu familia, din anul 1988, în romanticul Botoșani?

— Situația se întâmplă și viceversa, adică să încapă New York-ul în Botoșani. Botoșaniul, fiind locul de baștină, este mult mai mare ca New York-ul. În spațiul interior, locul nașterii e mai mare decât cel al adopțiunii.

Relația dintre cele două orașe este ca dintre două cercuri concentrice care își schimbă în mod constant locul: cercul mic devine mare și-l cuprinde pe cel mai mare, și cel mare devine mic, în interiorul celui alt și tot așa, la nesfârșit.

— „Corabia pământului/ se desface-n bucăți/ și arde ca o hârtie”. →

*Ce a declanșat acest scenariu? În ce sens trăim într-o umanitate încă imatură?*

— Imaginea din această întrebare e apocaliptică. Biblia spune că la sfârșit va fi un cer nou și un pământ nou. Deci și omul se va înnoi, se va transfigura. Câtă vreme, însă, e trăitor în această condiție existențială se află în starea fiului risipitor, deci în păcat. Fiul răstăcitor, când a plecat de la casa părintească, a făcut un pas imatur. Spunea, în anii '40, Dietrich Bonhoeffer că omul a devenit matur (comparativ cu stagiile anterioare ale dezvoltării conștiinței sale). Totuși, câtă vreme există păcat, există imaturitate.

— *Acel „fie”, șoptit ca un răspuns „la clocotirea din lucruri”, este rodul resemnării sau semnul speranței?*

— *Fiat-ul* cuprins în „clocotirea din lucruri” e încuviințarea Fecioarei Maria către arhanghelul Gavril, când acesta i-a vestit marea taină la Buna Vestire. Atunci, în clocotirea ei interioară, în freamătul copleșitor ce a cuprins-o, a spus cu frică și cu cutremur: Fie. Toate lucrurile când sunt în fața lui Dumnezeu clocotesc. Singurul cuvânt pe care-l pot spune este Fie, da. Da este *ur-wort-ul*, cuvântul dintâi. Când stai în fața lui Dumnezeu, ești ca în clipa dintâi, la creație. Dintr-o dată, realizezi că exiști și că ești în fața Creatorului. Această realizare este „da”, este *Fiat*, este răspunsul firesc al omului către Făcător, pentru că și creația în sine reprezintă da-ul lui Dumnezeu, *Fiat-ul* Său. Să fie lumină! *Fiat lux!* Și lumina a apărut.

Fără acest *Fiat* al omului, acesta se desființează pe sine.

— *Cum explicați în modelul de civilizație occidentală ruptura dintre cuvânt și taină?*

— Relația dintre cuvânt și taină este unul dintre cele mai fascinante teme ale reflecției umane. Aș spune, în primul rând, că taina există în cuvânt, deci că nu e cuvânt fără taină, sau că taina din el ține cuvântul în ființă. Cu alte cuvinte „la început a fost taina”, am putea parafraza afirmația despre Cuvânt a Sfântului Ioan Teologul din prologul evangheliei sale.

Relația dintre Cuvânt și taină e „organică”, ontologică. Taina e-n cuvânt, cuvântul vine din taină. Dumnezeu este un cuvânt la capătul

tăcerii, spune inspirat Meister Eckhart, preluând de la misticii primelor veacuri creștine. Cred că ruptura dintre cuvânt și taină vine odată cu raționalismul iluminist și cu, în paralel, sau în același context, mișcarea protestantă, modernă în special, care în multe feluri s-a îndepărtat de taină și s-a centrat pe rațiune.

— *Cât de dramatică socotiți că e „astăzi” ceea ce N. Velimirovici numea despărțirea gândului de cuvânt?*

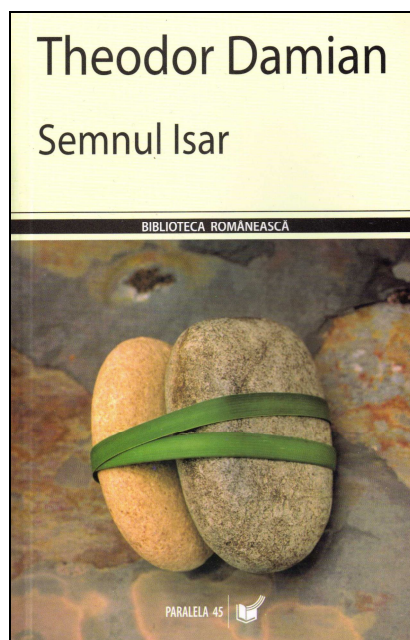
— Dacă prin despărțirea gândului de cuvânt înțelegem ceea ce spunea cândva Claude Bernard, și anume, cuvântul i-a fost dat omului ca să-și ascundă gândurile, da, această despărțire, mai precis incongruență, inconsecvență, punerea cuvântului în rol de mască, este dramatică.

A spune una și a gândi alta poate fi o formă de schizofrenie, câtă vreme indică o diviziune internă în sufletul, mintea, conștiința persoanei, o dedublare.

Dacă prin despărțirea gândului de cuvânt înțelegem golirea cuvântului de gând, situația e la fel de dramatică. Asta înseamnă că nu ne locuim cu vintele. Cuvântul gol e cuvântul fără sens. Cuvântul fără gând, nu mai e cuvânt, e o fabricație, evident, artificială, degradantă și dezumanizantă.

— *De ce oare nu ne mai știm bucura? De ce ar merita totuși să ne bucurăm în această lume a paraliziei morale?*

— Când cade credința, cade și speranța și dragostea. Atunci s-a dus și bucuria.



## El vede, aude și simte

Și dorul mai pleacă pe vale, pe deal  
Și cântul se-oprește s-audă un  
sursur

Și vorba șoptește sfioasă pe-un val  
Chemându-și aproape un suflet și-un  
flutur,

Și toate îl strigă și toți îl mai simt,  
Băietul și teiul și lacul și luna,  
Crâmpoe adună din graiul cel sfânt  
Mihai să le spună că lumea-i doar  
una.

Iubit-a mult dorul în versuri cântat  
Și verdele crud și-albastrul din  
floare

Iubesc eu din slova-i și gândul curat  
Și teiul și dealul și dorul de mare !

**THEODOR DAMIAN**

Întrebarea „de ce oare nu ne mai știm bucura?” e de fapt o constatare. Dacă această constatare e corectă, atunci trebuie făcută o corelație între slăbirea credinței cu uitarea (dezvățarea) bucuriei.

Din alt punct de vedere vorbind, poate pierderea bucuriei vine și dintr-o anumită pierdere a inocenței, dar și din imersiunea noastră în viteză în loc de scufundarea în contemplare, cum observă Cioran.

Contemplarea aduce bucurie. Dar am uitat să contemplăm. Doar alergăm într-una. Ar merita să ne bucurăm în viața de zi cu zi pentru că bucuria este terapeutică, pentru că e compatibilă cu firea umană, pentru ce este un dar al Duhului Sfânt.

„Bucurați-vă pururea” îndeamnă Sfântul Apostol Pavel în prima scrisoare către tesaloniceni, tocmai pentru aceste motive și mai ales pentru a ne ști în comuniune cu Cel ce a înviat din morți pentru ca bucuria lui să rămână deplină întru noi (Ioan 15, 11).

Revin la raportul dintre bucurie și credință: Mântuitorul le-a întâmpinat după Înviere pe femeile mironosițe cu cuvintele: „Bucurați-vă” (Matei 28, 9).

Când Îl ai pe Dumnezeu în suflet, nu se poate să nu te bucuri. Într-o astfel de situație, bucuria nu e nici măcar sporadică, nu e act ocazional, ci stare, mod de a fi.

Să ne bucurăm că am avut împreună acest superb dialog.



## Vatra veche dialog GABRIEL PLEȘEA



„ZECII DE ANI TRĂIȚI ÎN AFARA  
ȚĂRII VOR RĂMÂNE O  
EXISTENȚĂ STRĂINĂ CARE, CU  
PUȚINE EXCEPȚII, VA PUTEA FI  
ECHIVALATĂ - PENTRU  
RECUPERARE - CU TRĂIREA DE  
ACASĂ”

— În ce sens „pâinea aruncată pe ape” a exilului v-a ajutat să regăsiți drumul spre acasă?

— Învățătura Ecclesiastului, de a arunca „pâinea ta pe ape, căci peste multe zile vei gasi-o iarăși” (cf Ecclesiastul 11.1), presupune, dincolo de curaj, un act de credință - că Cel de sus îți va călăuzi pașii și te va ajuta să-ți recâștigi identitatea și demnitatea în țară străină. În mai toate cazurile, redobândirea acestora este o experiență dură, trăită în vecinătatea imediată a disperării. Căci nu e vorba doar de asigurarea traiului de azi pe mâine, ci și de obținerea hranei spirituale atât de necesară îndeplinirii personale. În ceea ce mă privește, am făcut totul pentru a-mi satisface orgoliul realizării profesionale. Însă, odată ajuns la limanul existenței „normale” printre străini, tradițiile locurilor natale, „refugiate” în subconștient, s-au reînscut în registrul activ al vieții cotidiene. Și ele s-au intensificat după ce evenimentele din decembrie 1989 au făcut posibilă o revenire, timidă la început, în vizită, în Țară. Pâinea regăsită pe alte meleaguri, oricât de bună, s-a văzut „nevoită” să-și întregască gustul cu cel al pâinii originare, de acasă. Odată îndeplinită această cerință, drumul acasă a devenit mai ușor.

— În fapt, acasă este un loc al istoriei sau al sufletului?

— Acasă rămâne acasă, fie că e vorba de o abordare „istorică”, fie că ne referim la coordonata „sufletească”. Aș adăuga-o pe cea „geografică”. În străinătate, mai mult ca oricând, referirile istorice se vor asocia cu spațiul terestru al „acaselor” (îmi asum substantivarea adverbului). Cu alte cuvinte, vorbind de acasă, nu aș disocia teritoriul Patriei de istoria sa. Cât despre suflet, acasă se află întotdeauna „la purtător”. Precum în versul horatian: „caelum, non animum, mutant qui trans mare currunt” („cerul, și nu sufletul, își schimbă cei care călătoresc pe mare”). Așadar, pe plan individual, dar și în cazul colectivității omogene, acasă rămâne un loc al sufletului ce poate fi purtat în spațiul geografic și în timpul istoric.

— Cât de autentic poate „vorbi” un autor român într-o limbă străină? Cât de fidelă este limba străină dramei scriitorului venit din afară (vă amintiți eselul lui Andrei Codrescu)?

— Răspunsul pare unul simplu dacă îi amintim pe consacrații Emil Cioran, Vintilă Horia, Eugen Ionescu, Martha Bibescu, Elena Văcărescu. Sau pe Andrei Codrescu. Alții au recurs la traducători, precum Mircea Eliade, care a continuat să scrie în românește. Acestea fiind spuse, gradul de autenticitate al exprimării într-o limbă provocarea e cu atât mai mare. Sunt aspecte legate de pronunție, de vocabular și, mai ales, de intensitatea străină pentru cineva venit din afară depinde de mai mulți factori. Trebuie avut în vedere că, în contextul existenței printre străini, măcar pentru a supraviețui, comunicarea devine crucială, iar pentru scriitorul român

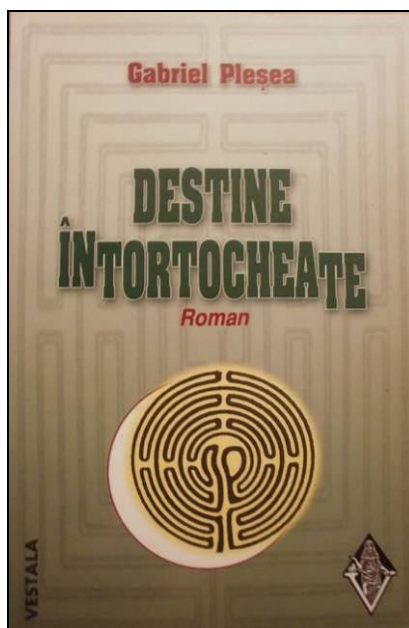
idiomatică a limbii străine. Ca o mică digresiune, se poate afirma că determinant rămâne factorul „sugerii de la fața mamei”, la care „brânșările” într-o limbă diferită de cea maternă pot suplini cu succes accesul la limba străină, dacă procesul are loc cât mai devreme posibil. De la o vârstă dincolo de cea a adolescenței, însușirea unei limbi străine devine mai dificilă. Revenind la autorul român care nu a învățat limba străină în familie sau care nu s-a „afundat” complet într-un mediu lingvistic străin, și care dorește să „vorbească”/„scrie” într-o limbă alta decât cea maternă, șansele de reușită în comunicarea mesajului artistic sunt limitate. Același lucru se întâmplă și în cazul în care autorul recurge la un traducător, fie el cât de bun, a cărui limbă în care traduce nu e cea maternă. În asemenea cazuri, este absolut necesar să se recurgă la un editor „autohton”. Așadar, drama scriitorului venit din afară va fi apreciată la justa ei valoare doar în măsura în care suportul lexical străin va oferi echivalenți cât mai fideli pentru textul original.

— Cum rezolvă nevoia de cititori un scriitor român trăind la New York, față de unul, să zicem, locuind permanent la București sau Cluj?

— Este foarte adevărat că cititorii constituie partea absolut necesară pentru întregirea actului creator. Scriitorul român, ca oricare alt scriitor din lume, la el acasă sau stabilit în afara țării, are nevoie de cititori pentru a-și pune în valoare creația. Pentru scriitorul român „transplantat” la New York și aflat în căutare de cititori, există mai multe scenarii. Dacă are cărți în limba română, el va trebui să solicite sprijinul celor cu influență în rândul comunităților românești (biserica română, asociațiile românești sau institutele culturale din diaspora). Dacă are cărți scrise sau traduse, în limba locului, engleza în cazul de față, provocarea este mult mai mare, întrucât se pune problema, destul de dificilă, a accesului la rețele de distribuție americane, care funcționează pe criterii strict comerciale, preferința lor fiind produsele caselor de editură consacrate. În acest sens, nu cred că un autor român stabilit la New York ar avea o șansă sporită față de cel care locuiește permanent la Cluj, la București, sau în orice alt oraș din țară.

— Ați abordat critica și istoria literară ca „prizonier al dorului” sau ca profesionist al adevărului? Cât de dificil e să construiești punți de legătură între cultura română și cea →

Interviu realizat de FLAVIA TOPAN





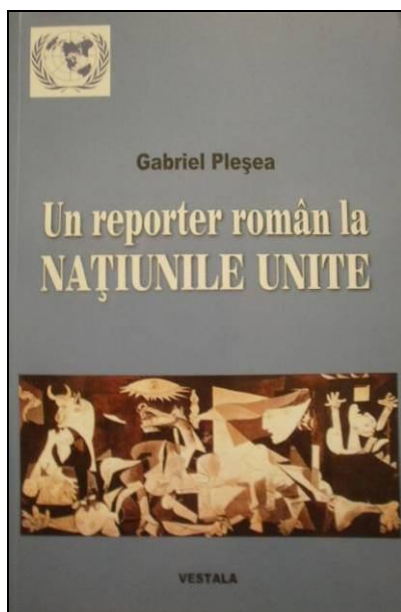
americană?

— Aș spune că pentru un scriitor român trăitor în afara țării „dorul” rămâne factorul determinant, chiar dacă ambiția de a rămâne un „profesionist al adevărului” e caracteristica definitorie a autorului. Căutarea „adevărului”, oricât de riguroasă ar fi metoda, lasă loc pentru subiectivitate, iar domeniul criticii și istoriei literare este unul care excelează prin numeroase „abateri” de la regulă.

În 1997, am publicat la editura Vestala din București un volum de *Scriitori americani contemporani*, din dorința de a oferi cititorilor români o privire asupra autorilor americani „la modă” la acea epocă. Volumul conține o galerie de autori americani deja consacrați, printre ei Norman Mailer, Kurt Vonnegut, John Updike, Joseph Heller, Arthur Miller, Edward Albee, Erica Jong, Maya Angelou, dar și de „noi-veniți”, la rândul lor consacrați cu trecerea timpului, precum Toni Morrison (Premiul Nobel), Joyce Carol Oates, Paul Auster. Vorbind de „dor”, doar la un an după aceea, am realizat un volum dedicat unor scriitori români stabiliți în marea metropolă americană, *Scriitori români la New York* (editura Vestala, București, 1998), care au continuat să scrie în românește. Prezenți în volum sunt Nina Cassian, Mircea M. Ionescu, Constantin Virgil Negoiță, Anca Pedvis, Dumitru Radu Popa, Gabriel Pleșea, Mirela Roznoveanu, Mircea Săndulescu și Ștefan Stoescu. Sub rezerva că vorbim despre un proiect strict individual, aș putea spune că am încercat o apropiere între cele două literaturi. La altă scară și la nivel instituțional, „punțile de legătură între cultura română și cea americană” la care vă referiți există. Din păcate, ele favorizează partea americană, prin numeroasele traduceri din autorii americani, care s-au publicat și continuă să se publice în mod disproporționat față de cele românești. Nu există nici contactul direct între scriitorimea americană și cea română, astfel încât construirea punților culturale americano-române rămâne un deziderat demn de realizat.

— S-au reasezat, în 2014, valorile culturii române, despre care scriați, principal, în 1999? Există sau nu repere ale universalității ei sau totul este un joc de imagine ocultă?

— Și acum, în 2014, cultura românească suferă o mare nedreptate prin îngrădirea ei într-un spațiu restrâns în conștiința culturală universală. Revenim mereu la Brâncuși, Tristan Tzara, George Enescu, Eugen Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran și alții,



pentru a demonstra contribuția românească la patrimoniul cultural mondial. Opera acestor români de seamă constituie reperele universalității culturii românești. Aceste repere există și nu are rost, cred, să recurgem la explicații prin jocurile oculte imaginate de cei mari și puternici. Nu este rolul meu de a stabili vinovații pentru actuala stare precară din cultura românească. Poate fi vorba de politica inconștientă a forurilor guvernamentale sau de bunul plac și amatorismul responsabililor din cultură. Referindu-mă la domeniul literaturii și al criticii literare, îmi exprim speranța că noua generație de critici va repune în drepturile lor legitime pe cei care au fost nedreptățiți de vechea gardă „culturală”. Mă rezum la un singur exemplu: Paul Goma.

— Cărțile diasporei sunt extrem de puțin comentate în publicistica literară. Există un alt criteriu de distingere între valoare și non-valoare?

— Nu numai că sunt extrem de puțin comentate, dar, când se întâmplă să fie, acestea sunt pur și simplu desfințate. Nu voi detalia aici propria-mi experiență, deoarece nu este singura. Au pățit-o și alții. Analiza creațiilor autorilor din diaspora este atât de arbitrară, încât nu-ți dai seama dacă e vorba de rea-voință, de aroganță sau pur și simplu lipsă de probitate profesională.

O explicație ar fi inabilitatea sau incapacitatea criticii autohtone de a înțelege mesajul celor care și-au destăinuit existența, de multe ori precară, printre străini. Un reflex al lozincii „voi nu ați mâncat salam cu soia”, prin care „concrența” autorilor diasporeni este redusă la statutul de „non-valoare”. Regretabil este faptul că această abordare este încurajată de

critici ale căror penibile „canoane” sau liste de „cărți care nu folosesc la nimic” sunt ei însuși, cu tot statutul lor consacrat, practicieni neloiali ai meseriei de evaluatori ai operelor literare. De aici și dificultatea de a recurge la alte criterii atâta timp cât acești critici dețin monopolul evaluărilor literare.

— Acceptând că adevărul este la fel de inaccesibil ca „adevărata culoare a soarelui”, credeți că mai este relevantă „dezgroparea morților” epocii totalitare? Cât timp va putea evolua literatura română întoarsă cu fața spre trecut?

— „Adevărata culoare a soarelui” este greu de stabilit, potrivit spuselor lui Ion, personajul principal din *Arunca pâinea ta pe ape*, datorită imposibilității de a privi direct la soare cu ochii neprotejați. Doar cu ajutorul filtrelor, cu ochelari de soare etc. poți privi la soare, dar culoarea este deja falsificată. Așa și cu privirea la epoca comunist-totalitară - o pagină neagră în istoria românească. Din cauza falsificării evenimentelor din decembrie 1989, nu se poate ori nu se dorește stabilirea cu precizie a ceea ce s-a întâmplat cu adevărat atunci. Cu toată conotația negativă a „dezgropării morților”, acțiunea ar trebui să continue. Până nu vom afla întregul adevăr, nu vom avea liniște. Va trebui să stăm „cu fața întoarsă spre trecut”, cel puțin spre cel apropiat. Personal, nu sunt sigur că „fața întoarsă spre trecut” ar constitui vreun impediment în evoluția literaturii române. De altfel, nu prea am observat o preocupare atentă a literaturii pe această temă, așa cum se întâmplă în aria sudiilor sociale ori în cea a jurnalisticii.

— De ce toate drumurile întoarcerii sunt mult mai dificile, mai dramatice decât ale plecărilor? Aveți o explicație personală?

— Plecărilor - referindu-ne la cei care au plecat (fugit, evadat, emigrat) în perioada comunistă - erau clar motivate de dorința de a o rupe cu sistemul totalitar comunist. În marea lor majoritate, cei care au plecat au renunțat cu bună-știință la locurile natale, chiar dacă știau că exilul le rezervă o experiență dură, pe plan afectiv și material. Întoarcerea definitivă - posibilă doar după Decembrie 1989 - presupune o reacomodare în spațiul autohton, poate la fel de dificilă. În afară de coordonata puternic nostalgică (care nu s-a atenuat deloc în străinătate), expatriatul nu prea are motive să fie optimist. Spațiul natal nu-i poate oferi încă amenitățile, confortul ori pluritatea de drepturi economice și sociale cu care s-a →

obișnuit în ambientul străin. Cu toate acestea, numărul celor care se întorc acasă este în continuă creștere. Personal, mă gândesc să petrec cât mai mult timp acasă, la București.

— *Față cu digitalizarea excesivă cum vedeți, în viitorul previzibil, evoluția „îndeletnicirii” cititului în varianta argheziană a cărții răzvrătite?*

— „Cartea răzvrătită” va rămâne răzvrătită. Cartea tipărită nu va dispărea niciodată. Digitalizarea nu este decât o facilitare a cercetării a ceea ce s-a creat și s-a tipărit de-a lungul timpului. Avantajul accesului instantaneu la text, la informație, nu poate fi negat și, din acest punct de vedere, nu există cale întoarsă. Mai este și „portabilitatea” textelor, a operelor literare. În ziua de azi, poți „căra” o bibliotecă de sute de volume pe propriul portabil. Cătitul, chiar și pe suport electronic, din scopuri practice, va continua, însă plăcerea cea mare - cel puțin pentru unii dintre noi - va rămâne răsfoirea unei cărți „tradiționale”.

— *Cât de greu este să recuperezi o absență?*

— Dacă prin „absență” vă referiți la „absența de acasă”, atunci absența e practic imposibil de recuperat. Zecii de ani trăiți în afara țării vor rămâne o existență străină care, cu puține excepții, va putea fi echivalată - pentru „recuperare” - cu trăirea de acasă.

— *Cum se vede astăzi România, să zicem, din clădirea Națiunilor Unite (unde ați fost mai mulți ani corespondent)?*

— Organizația Națiunilor Unite este un club al elitelor diplomatice din statele membre. Ca atare, reprezentanții diferitelor țări vor ști să dea un răspuns „diplomatic” dacă îi întrebi despre România. O țară faimoasă prin Dracula, Nadia Comăneci, Ilie Năstase și Ceaușescu. Pentru cei care au fost la post sau în vreo misiune în România, aprecierile se extind la frumusețea peisajului, la oameni și la faptul că lucrurile s-au mai schimbat în bine. În ceea ce mă privește, am putut urmări jocurile politice, „coordonate” cu precădere de marile puteri, foarte interesate să nu cedeze nimic din supremația pe care și-au asigurat-o cu ajutorul naivității celor mulți și mici. Odată ieșit din „cutia de chibrituri” (cum e poreclită clădirea Secretariatului ONU), imaginea României revine la stereotipurile dictate de media americană: situația copiilor din orfeline, implicarea în rețelele de falsificare a cardurilor bancare și alte asemenea. Nimic despre tinerii români care fac figură frumoasă pe la

universitățile americane, în Silicon Valley sau pe la clinicile medicale specializate.

— *Dar din apartamentul confortabil în care locuiți acum, vecin cu bătrânul Cișmigiu?*

— Firește, imaginea este una „liniștitoare”. Eu și soția, Anca, ne simțim acasă (fără ghilimele!), așa încât ne-am propus să petrecem cât mai mult timp „la noi”. Ne vedem cu colegii de la Lazăr, liceul care se află în colțul Cișmigiului. Ne întâlnim cu prietenii și cu ce ne-a mai rămas din rude. Grădina Cișmigiu rămâne reperul nostru de domiciliu calm, plăcut și reconfortant, „cozy”, cum s-ar spune la americani. Ne-a fost foarte greu să găsim un echivalent, care să ne facă să uităm ambianța de acasă. Odată ieșiți din „bârlog”, ne decepționează scena politică românească, dar ne mulțumim cu faptul că suntem în apropierea teatrelor, a muzeelor și a locurilor pe unde am copilărit, am învățat și am aflat rosturile vieții.

— *După patru decenii de comunism și alte două de tranziție post-colonială, când credeți că vom putea face ordine, în sfârșit, în sufletele noastre? Și, mai ales, cum?*

— Perioada comunistă a făcut un rău imens României. După cum îi face și continuarea post-comunistă a mentalităților pecero-securiste garantată de activiștii de partid reîncolonați în suita FSN - PDSR - PSD, patronată de ghinionul KGB-ist al României, Ion Ilici Iliescu. Ruperea cu trecutul totalitar-comunist, dorită de cei care au ieșit în stradă în zilele fierbinți ale sfârșitului de Decembrie 1989, a fost sabotată în mod repetat de auto-



proclamații „emanați” ai revoltei anti-ceaușiste pe motiv că s-a strigat „Jos Ceaușescu”, nu și „Jos comunismul”. Ordine în sufletele noastre se va face numai după ce în România vor domni democrația și statul de drept, iar nivelul de trai va fi comparabil cu cel al democrațiilor consacrate. În prezent, România se situează la coada Uniunii Europene, de parcă ar face parte din grupul statelor din Lumea a Treia. Libertățile dobândite după căderea lui Ceaușescu nici nu mai contează: pe prim loc situându-se înăbușirea prin fraudă, corupție și manipulare politică. Sărăcia domină într-o țară în care „munții aur poartă”. Va trebui mult timp să vină și vremuri mai bune, și există speranța că noile generații vor forța schimbarea de mentalitate atât de necesară regenerării societății românești.

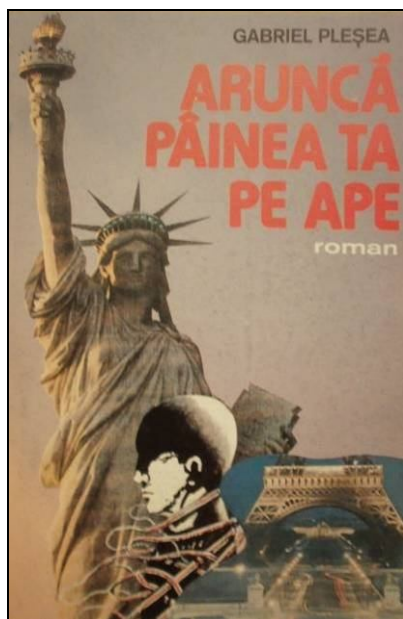
— *După experiența de-o viață a înstrăinării, puteți da o definiție personală a libertății?*

— Trăiesc de aproape 40 de ani în Statele Unite, modelul încă acceptat al democrației și libertății. Am găsit acolo libertatea de gândire, de opinie, de mișcare și, cu multă muncă, libertatea financiară. Nu am întâlnit nicio piedică în tot ce am întreprins. Pe plan strict personal aș defini libertatea ca un cumul al propriilor mele împliniri.

— *Țara este o sclipire, a spus G. Ungaretti. Ce puteți adăuga acestei superbe definiții? Cum putem așeza vremelnicia noastră în eternitatea de lumină a unui cuvânt?*

— În general, nu prea ai ce adăuga la „sentințele” date de marile personalități ale culturii universale. Mai ales când vin de la un maestru al ermetismului.

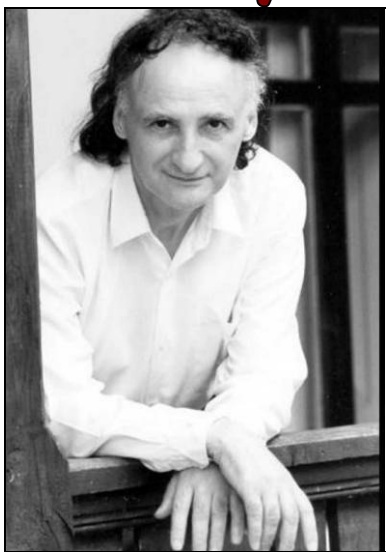
Le apreciezi și le însușești ca atare. Pentru Ungaretti, eternul girovago (hoinar) în căutarea unui „paese innocente” și al unei „terra promessa”, imaginea țării ca o „sclipire” este cât se poate de adecvată. Așa cum poate fi privită și propria noastră existență - o „vremelnicie”, cum o numiți chiar dumneavoastră, scintilând în succesele generații.





Eseu

## Cinci ani fără Grigore Vieru



Încântătoare în claritatea și simplitatea sa, poezia lui Grigore Vieru (1935-2009), de fiecare dată trezește sentimentul de frumos și de armonie în toți cei care, cel puțin o dată, s-au atins de ele. Vieru parcă ar fi un poet din alte vremuri și din altă lume, departe de cotidianul nostru trepidant, chiar și de secolul nostru tehnologizat. Străină de școlile noi, de imitațiile și experimentele postmoderniste e această lirică. Rădăcinile ei sunt adânci – ele provin din bogatul folclor românesc, din tristele cântece populare – doinele, din neîntrecuta baladă „Miorița”, din poezia ultimului mare romantic european, Mihai Eminescu. Primele teme, motive și personaje – pământul, meleagurile natale, codrul, femeia, mama, copacul, trandafirul, frunza verde, piatra, norul, lacrima – rămân pentru totdeauna în poezia acestui poet. Și se poate spune că personajul mamei este dominant. Mama ca simbol al vieții, a tot ce e adevărat, pur și sfânt. De aceea și remarcabilul său critic și cercetător, academicianul Mihai Cimpoi, a definit opera sa ca „universul mamei”: Nu-mi lua cercei și salbe./ Că de-amu am plete albe./ Nu-mi lua năfrâmi străine./Că de-amu eu nu văd bine./ Rochie nu-mi lua de lână./ Că de-amu eu sunt bătrână./ Încălțări nu-mi mai alege./ Că de-amu eu nu pot merge./ Ia-i mai bine norei, lasă./Că ea-i tânără, frumoasă./Iar eu, fiule,-s bătrână./ Cine m-o vedea-n țărână?!” („Cântecul mamei”)

Spus la modul cel mai general:

Grigore Vieru este un tipic “poet al satului”. Lumea care îl înconjoară – Basarabia cu câmpiile ei deluroase, Prutul, pășunile, codrii seculari, viile și livezile, toate acestea în mare măsură influențează starea psihologică și emoțională a eroului său liric. Și el în permanență își căuta sprijinul în acest drag sufletului său univers.

Da, sentimentul filial al poetului cuprinde nu numai casa părintească și plaiul natal, ci și întreaga țară și întregul Pământ.

Autor profund intuitiv, Vieru nu a creat o poezie filozofică, ci o poezie a filozofiei vieții. Versuri în care descoperim acel minunat și imposibil de tradus nu numai în limba bulgară, dar și în celelalte limbi străine, cuvântul românesc: dor, care poate fi tradus aproximativ ca durere, jale, dorință, alean, iubire. Un univers poetic, cu o forță uimitoare de încheiere interioară a temelor, motivelor, personajelor și a mijloacelor artistice de exprimare.

Vieru a fost prea frământat și de ideea morții. El a poetizat moartea. Simțea legătura dialectică, inevitabilă și veșnică, între Moarte și Viață. Însă în poezia sa, el a rămas în mare măsură captivat de iubire. Ea străbate, ca un fir roșu, întreaga sa operă.

*Pentru că a văzut, /ochiul meu a murit./Lacrima: piatră funerară/ Pe mormântul ochiului meu./Va veni alt cer./În altă lume se va deschide/ Ochiul meu, dând piatra la o parte.” („Între Orfeu și Hristos”).*

Om curat, lipsit de șiretenie, cu o aură de copil, Vieru a scris și multe versuri și cântece pentru copii. A întocmit și un minunat *Abecedar*,



cu care copiii din Moldova – Basarabia, sovietizată și rusificată cu forță, să învețe limba română maternă.

„Copilărescul” expresiei, acolo unde realul se transformă în fabulos, e rodul spiritului luminos al unui poet, care a cunoscut și binele și răul, dar l-a depășit pe cel de-al doilea prin puterea frumuseții și armoniei, în care își găsea sprijinul. În lumea literară a Moldovei, această provincie română înrobă de două ori de ruși, care a trecut prin nenumărate suferințe (și a cărei nefericit destin istoric amintește de Macedonia noastră), Vieru, la începutul anilor șaizeci nu a profitat de concesiile acordate tinereții. Primele sale versuri au produs o impresie puternică prin felul său caracteristic, romantic, de a percepe lumea.

În versurile sale târzii predomină tragismul confesiunii, provocat de întrebarea: de ce viața e așa cum e?; e des întâlnită și tema morții. Pentru Grigore Vieru poezia n-a fost numai iubire și bucurie, ci și o durere îmblânzită. Mai ales în perioada eliberării patriei sale de sub puterea Kremlinului. În această luptă politică tumultuoasă s-a implicat activ și el, „cel mai popular poet al Moldovei”. Ca oricare adevărat poet popular, el nu putea să stea departe de poporul său.

**OGNEAN STAMBOLIEV,**  
**Bulgaria**

OGNEAN STAMBOLIEV, critic, traducător, ziarist. Autorul cărților: „Carte nouă despre operă”, în 2 vol., „Carte despre operetă și teatrul de revistă”, „Incomparabilul Kiril Krastev” „Tenorul insorit Nicolai Zdravkov”. Editează o serie de cărți cu traduceri de poezie, proză și dramaturgie de: Ion Luca Caragiale, Lucian Blaga, Grigore Vieru, Zaharia Stancu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ion Băieșu, Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Emil Cioran, Mircea Eliade, Eugen Ionesco, Matei Visniec, Claudio Magris, Pier Paolo Pasolini. Luigi Pirandello, Jean-Paul Sartre și alții, traducător și autor de librete de operă, studii critice, recenzii, opinii și articole tematice din presa periodică.

Distins cu o serie de premii naționale și internaționale, între care și cel al Academiei Române /1997/.

Membru al PEN- Bulgaria



# Nevoia de restituiri

Biografia cărturarului Serafim Duicu ar fi pierdut fără cuprinderea publicisticii sale în volum, pentru că, risipită prin diverse publicații din țară, ea nu putea să pună în evidență dimensiunea reală a unei activități plină de fervoare și de consistență.

Serafim Duicu a cercetat nu doar „Fețele cuvântului”, ci și ale istoriei noastre generatoare de cultură. „Euripide – un modern printre clasici”, „Paralaxe critice”, „Ochi de veghe” și „Formele neliniștii” sunt volumele apărute postum, printr-o muncă plină de tenacitate și responsabilitate a prof. Valerica Duicu, care și-a asumat misiunea nobilă de a continua, măcar într-o latură a sa, o activitate întreruptă nedrept, prea devreme, în plină putere creatoare și la vârsta deplinei maturități a celui care a readus în actualitate și în limpezime opera celor trei mari corifei ai Școlii Ardelene, Gheorghe Șincai, Samuil Micu Klein, Petru Maior.

Cărțile postume au reliefat multiplele fațete ale unui angajament cultural raportat atât la datoriile față de trecut cât și față de prezent, în dinamica și diversitatea sa.

Cu siguranță, Serafim Duicu a putut mai bine percepe, înțelege, judeca actualitatea literară, cunoscând în profunzimea sa iluminările culturale românești ale unui veac așezat ca temelie la devenirea noastră.

Recuperarea operei sale postume și readucerea ei la vedere a fost o muncă dificilă, tocmai prin „risipirea” ei în largul publicisticii culturale, între reviste de prim rang și gazete, cotidiene locale, nu doar cu circulație geografică restrânsă, dar și în tiraje care au îngrădit audiența.

Ceea ce este remarcabil însă la Serafim Duicu e că nu a coborât niciodată ștacheta. Indiferent de calibrul publicației la care a colaborat, a rămas fidel principiilor de moralitate critică și de exigență.

E foarte exact diagnosticul îngrijitorului de ediție, prof. Valerica Duicu: „Volumul de față poate fi considerat o biografie spirituală cât de cât revelatoare pentru militantismul lui Serafim Duicu, pentru îndrăzneala și frumusețea



gândurilor, pentru noblețea spirituală, pentru curajul lui de a spune întotdeauna adevărul”. Acestea sunt atributele unei poziționări în lumea literară a lui Serafim Duicu, care a stat deoparte și departe de mișcările din culisele vieții literare, rămânând cu credință și statornicie în prietenii sale literare, mai degrabă indiferent la inamiciții sau atacuri ale unor frustrați și resentimentari, deși verbul lui, atunci când s-a angajat în polemică, a fost tăios, aspru, necruțător, ceea ce a și întreținut adversități, cei drept, de neluat în seamă, tocmai prin evidența unei ipocrize manipulări de opine.

„Fețele cuvântului” se vrea integratoare, încheind aproape în totalitate restituirea operei lui Serafim Duicu. Îngrijitoarea ediției, prof. Valerica Duicu, a optat pentru această formulă, larg cuprinzătoare, într-un volum masiv, deși fiecare capitol s-ar fi putut consui într-o lucrare de sine stătătoare.

Cele zece capitole ale cărții, I. *Cronica literară*; II. *Cultură, credință și identitate națională*; III. *Literatură și spiritualitate românească*; IV. *Sub auspiciile Thaliei*; V. *Alma mater*; VI. *Politic și social. Accente. Atitudini*; VII. *Serafim Duicu – gânduri de reporter*; VIII. *Serafim Duicu în dialog cu presa*; IX. *Serafim Duicu în oglinda criticii literare*; X. *Revista de suflet – „Școala Ardeleană”*, adunate astfel între coperti de carte, sunt relevante pentru disponibilitățile cărturărești ale lui Serafim Duicu, pentru implicarea sa continuă în

viața cea de toate zilele, în devenirea noastră culturală. Nu e o risipire, ci e mai degrabă nevoia implicării cu autoritate, pentru a mai fi stăvilită impostura, pentru a fi potolită degradarea culturală sub presiunea intereselor meschine, politice, etnice, economice.

E de domeniul evidenței că Serafim Duicu a avut, cum se spune, vână de cronicar literar. Că autorii, fatalmente, și i-a ales pe criterii liber asumate, pentru că selecția se impune de la sine, iar cărțile comentate au fost tratate cu detașare și pertinență, dincolo de relațiile literare firești.

„Dilemele” generate de opțiunile pentru „timpii” istoriei literare le sintetizează chiar într-un final de cronică la o carte a lui Laurențiu Ulici: „Aici se pare că intervine discordanța între ambiția orgolioasă a criticului de a judeca absolut totul și puțința de a stăpâni acest tot. Textele despre „cei vechi” ale lui Ulici sunt mai terne, mai puțin incitante și uniforme. *E unul din riscurile criticii foiletoniste: obligat să se exprime săptămânal, criticul nu poate adânci toată materia literară de la începuturi până azi*”. (s.n. N. B.)

De aceea, Serafim Duicu a selectat ce a considerat că merită a fi analizat, evaluat, fără prejudecăți și resentimente. N-a fost însă niciodată provincial, chiar dacă mulți dintre autorii abordați erau din provincie. A pus pe picior de egalitate cărțile și autorii, indiferent de zona geografică de proveniență, preocupat de înălțimea ideilor literare, de substanța și valențele estetice ale lucrărilor asupra cărora s-a aplecat.

A demonstrat disponibilități diverse din largul genurilor literare, scriind cu aceeași lejeritate, dezinvoltură, și despre cărți de versuri pentru copii, dar și despre ediții critice academice, cu o privire specială însă înspre lumea teatrală, în intimitatea căreia a trăit, și ca dascăl și ca director de teatru.

Cu siguranță, dacă timpul ar mai fi avut răbdare, multe dintre studiile sale ar fi putut să-și dezvolte anvergură monografică. Timotei Cipariu, Eminescu, Ion Barbu, Lucian Blaga, I.L. Caragiale, Eugen Ionescu, Mircea Eliade, Ștefan →

NICOLAE BĂCIUȚ

Aug. Doinaş ar fi putut fi așezați într-un astfel de orizont al cercetării lui Serafim Duicu. Existau multe date care să susțină astfel de perspective.

Avea suficiente resurse pentru astfel de abordări.

Din păcate, dintr-un alt punct de vedere, al poziționării în viața publică, Serafim Duicu s-a "risipit" în cotidianul evenimentelor culturale și spirituale, condiția lui de luptător nu-l putea ține deoparte, lăsând totul în voia sorții. Cum nici atacurile la adresa valorilor naționale, în fel și chip, nu-l puteau lăsa indiferent, neutru.

Cele două capitole *Cultură, credință și identitate națională* și *Literatură și spiritualitate românească* sunt proba peremptorie a angajamentului în apărarea civismului cultural, a credinței strămoșești.

Sunt pagini memorabile pe astfel de teme, care au impus ținuta sa demnă, rămasă ca o etichetă pe biografie o literară.

A mai fost însă o mare iubire, "sub auspiciile Thaliei", căreia i-a acordat, cu devotament, mult din timpul său de lucru, dar nu atât cât ar fi vrut.

Pasiunea sa pentru teatru au simțit-o pe pielea lor în primul rând studenții săi, apoi actorii Naționalului târgu-mureșean, iar textele sale de istorie teatrală și legate de nevoile scenei românești au dovedit cunoaștere profundă a fenomenului teatral și respect pentru slujitorii scenei.

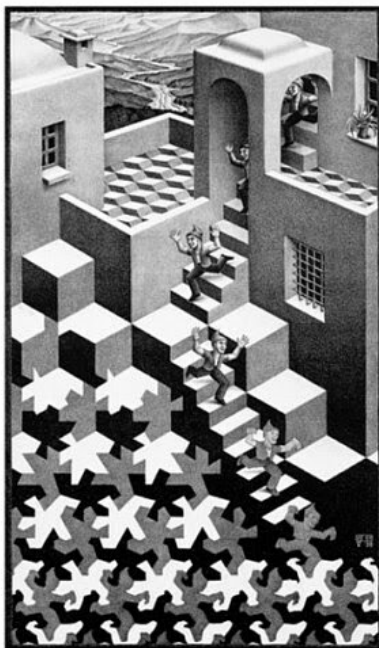
În plan cultural ca și în plan socio-politic, Serafim Duicu a fost mereu în ofensivă, pe baricade, împotriva diletantismului, amatorismului agresiv, isteriilor etnice, exceselor de orice fel, rămânând în permanență "ochi de veghe".

Ceea ce mai face acest volum este că oferă, între altele, și o imagine a receptării critice a operei lui Serafim Duicu, care a beneficiat de lecturi critice pertinente, atât ale unor reputați critici și istorici literari, de la Șerban Cioculescu la Nicolae Balotă, cât și ale unora mai tineri, de la Iulian Boldea la Mioara Kozak.

Cu certitudine însă că acest capitol rămâne deschis, iar cărțile postume, cărora li se alătură și aceasta, își așteaptă lectorii avizați.

O merită cu prisosință!

## Autof(r)icțiuni **Absența**



Pe când meditam la verbul de acțiune care ar rezuma cel mai potrivit viața, ajung în parcul de la Fundație, culeg o frunză din arborele lui Iuda, și apoi cobor în Lăpușneanu, la buchiniști.

Vorbisem cu o doamnă anticar să-mi facă rost de traducerea jurnalului lui Samuel Pepys, de prin 1966, dacă nu greșesc anul (bineînțeles că l-am greșit, anul corect e 1965). S-a tradus, firește, numai o fracțiune din însemnările lui Pepys (la fel s-a tradus și din Casanova, scrieri alese, cum ar veni). Jurnalul lui Pepys în engleză are 10 volume, îți trebuie răbdare să-l citești în întregime. Îți ia aproape o lună. Nimeni nu are afîta timp la dispoziție. Am început deja zece cărți și nu am terminat nici una...

Doamna îmi spune că exemplarul vine în cinci minute, îl aduce imediat cineva cu mașina, chiar acum, mă îndeamnă să mă uit prin cărțile expuse pe trotuar, poate mă interesează ceva, mă uit la cotoare, la titluri și la ceas. Stau un sfert de oră cel puțin, îi promit femeii că vin mâine, este și mâine o zi, poate dă Dumnezeu și mai trăiesc o zi, cine știe: Dumnezeu e bun, spune teologia apofatică.

După o anumită vîrstă (după 21 de ani, să zicem, vîrsta la care Arthur Rimbaud și-a luat cîmpii), orice zi este un dar de la Dumnezeu...

Și iar meditez la verbul ăla opac. A fi, a avea, a face: care dintre ele (sau toate trei la un loc) rezumă fără rest viața? Sfînta Treime a verbelor nu mă scoate din impas. Gabriel Marcel, Erich Fromm (nu sînt înțelepții mei preferați) s-au blocat în ea / ele. Nici unul nu m-a convins, fiindcă amîndoi pleacă de la convingerea că a fi reprezintă a priori mai mult decît a avea, ceea ce este fals, nu trebuie să fii un înțelept hirsut pentru a intui asta. Înțelegi și fără barbă...

Dacă nu ai nimic, nu poți fi de nici un fel. Măcar o durere de dinți să ai, un junghi, o reumă, o carie într-un molar, o absență în catalog. Dar ce înseamnă a avea o durere de dinți? Asta este deja o subtilitate de tip Wittgenstein, nu am un răspuns foarte precis, simt că o am și gata, o sesizez. Așa cum sesiza Descartes că există de îndată ce îndrăznește să cugete, totul este să îndrăznești, cînd nu mai îndrăznești, mori.

Și cum meditez eu așa, trec prin fața librăriei Junimea, nu este o coincidență, drumul duce pe-acolo, există un destin, o necesitate, o providență. Șovăi. Dacă am intrat, sînt pierdut. O să-mi cumpăr cărți, o să fiu și mai sărac. Intru... A devenit limpede că a avea este de mai multe feluri. Una este să ai trei taleri kantieni în minte și cu totul alta este să-i ai (și) în buzunar. Deocamdată, eu nu am nimic.

Am cumpărat *Paradoxurile stoicilor*, de Cicero (cu 11,90 lei), lucrare tipărită în 2011, la editura Saeculum Vizual, și Oblomov (cu 39,90 lei), romanul lui Goncharov, tipărit la Allfa în 2014.

Tot nu știu ce e viața. Mîine o iau din nou...

P. S. Remarc în vitrina librăriei o poză cu părintele Arsenie Boca. De vânzare, firește. Nici o casă fără chipul lui Arsenie Boca! O fi fiind sfîntul patron al librarilor, mă gîndesc...

**VALERIU GHERGHEL**



## De două ori Booker Prize

Hilary Mantel s-a născut în 1952, într-un mic orașel din Derbyshire. Provine dintr-o familie catolică de origine irlandeză. A studiat dreptul la renumita London School of Economics, iar apoi la Universitatea din Sheffield. Este prima femeie care a reușit să câștige de două ori prestigiosul Premiu Booker (în 2009 și 2012). Înaintea ei, această performanță a mai fost atinsă doar de către scriitorii J.M. Coetzee, Peter Carey și J.G. Farrell.

Cele două volume ale lui Hilary Mantel, încununate cu Premiul Booker, *Wolf Hall*, (2009) și *Bring up the Bodies* (2012) reiau o temă extrem de frecventată din trecutul monarhiei engleze. Este vorba de domnia lui Henric al VIII-lea (1509-1547), o epocă de trecere de la tradiția medievală la modernitatea timpurie, o sursă de inspirație pentru mulți pictori, scriitori, regizori de film sau dramaturgi. De la celebrul portret realizat de Holbein cel Tânăr până la *Un om pentru eternitate* (*A Man for All Seasons*), filmul lui Fred Zinnemann din 1966, sau la cunoscuta peliculă *Ana celor 1000 de zile* (1969) cu Richard Burton în rolul principal, de la *Prinț și cerceșetor*, fantezia istorică a lui Mark Twain, până la romanul Philippei Gregory *Cealaltă fată din familia Boleyn* (*The Other Boleyn Girl*) ori la recentul serial de televiziune despre dinastia Tudorilor, tatăl Elisabetei I a fascinat nu numai ca soțul celor șase doamne care i-au marcat existența, dar și ca monarhul care a declanșat o reformă religioasă determinantă pentru intrarea Angliei în modernitate. Domnia lui Henric al VIII-lea a fost, cu adevărat, o răscruce culturală.

Hilary Mantel ne prezintă epoca respectivă prin mărturia unui personaj din înalta birocratie a regatului: Thomas Cromwell, vicerent și vicar general, care a contribuit la căderea a Caterinei de Aragon și a Annei Boleyn. Din puținele informații care au ajuns până la noi despre originile lui Cromwell, scriitoarea reușește să contureze un portret convingător printr-un demers aproape detectivistic. Copilul abuzat al unui fierar bețiv, viitorul demnitar fuge de acasă și luptă ca mercenar prin Franța și Italia timp de câțiva ani. În Țările de Jos se obișnuiește cu mediul de afaceri al timpului și realizează marea putere a

banului, schimbările pe care le va aduce economia de piață. Ajunge în anturajul Cardinalului Wolsey, îl slujește cu credință, dar, prin abilitate și diplomatie, reușește performanța de a fi remarcat și de către Henric al VIII-lea și de Anne Boleyn. Strategia de curtean a lui Cromwell implica o bună informare. „Zilnic primea instrucțiuni de la Wolsey la Richmond și îl însoțea călare pe rege oriunde mergea acesta. El crede că regele e precum un pământ unde trebuie să înaintezi fără nicio linie de coastă pentru aprovizionare” (*Wolf Hall*, 154). Căderea lui Wolsey nu va fi și căderea acestui om bun la toate. Imperturbabil, Thomas Cromwell, omul care arată ca zidul, îi slujește pe toți, dar mai ales slujește mașina statului pe care îl vrea eficient și egal față de toți contribuabilii. Thomas Cromwell e un om modern, un politician de talia lui Oliver Cromwell (stră-strănepotul lui) sau a lui Disraeli, din multe puncte de vedere. Perspectiva lui asupra raporturilor sociale îi scandalizează pe contemporani. Cromwell propune Parlamentului o lege a săracilor. Bogații care au transformat terenurile arabile în pășuni pentru oi, deoarece se câștigă mai bine cu lâna decât cu grânele, au o datorie față de cei săraciți prin aceste schimbări. Cromwell vrea un soi de solidaritate socială. Criminalitatea ar descrește dacă bogații ar contribui la o serie de proiecte de interes major: drumuri, poduri, porturi, care ar da de lucru săracilor. O mai bună administrare a resurselor și a forței de muncă ar avea ca efect o societate mai bună și ar aduce statului mai mulți contribuabili. Deși a servit un rege autoritar, Cromwell consideră că regele își trage puterea de la Parlament, corpul legislativ care reprezintă pe oamenii pământului. Tot el denunță ilegalitatea puterii economice și politice a bisericii și sprijină regalitatea, puterea laică. „Dacă Christos nu i-a îndrumat pe credincioși spre puterea pământească, cum se poate susține că principilor de azi le vine puterea de la Papă?” (*Wolf Hall*, 435).

Hilary Mantel insistă asupra vieții de familie a diferitelor personalități și asupra condiției femeilor în epocă. Cromwell este prezentat ca un tată cu vederi progresiste. Fetele lui sunt educate să scrie și să citească, precum băieții. Alegerea soțului este un important segment de libertate pe care femeile vremii trebuie să îl cucerească. Într-un episod în care ironia se întâlnește cu judecata etică și



istorică, fiica lui Cromwell își întreabă tatăl dacă poate să își aleagă soțul. El răspunde convins: da, vrând să spună, până la un punct (*Wolf Hall*, 105).

Spre deosebire de celebrul film al lui Zinnemann în care Thomas Morus e înfățișat drept un campion al libertății conștiinței, pentru Hilary Mantel umanistul englez este un obsedat al supremației bisericii catolice. Îl urmărește pe Tyndal, primul traducător al Bibliei în engleză, cu o tenacitate demnă de o cauză mai bună și asistă la arderea acestuia pe rug fără a înțelege nimic din eforturile modernizatoare ale acestuia. Nici ca soț sau tată nu se bucură de simpatia autoarei. După moartea primei soții, More se căsătorește repede. Nu vrea să păcătuiască. Iubea o fată de șaisprezece ani, dar o cere pe sora ei mai mare de șaisprezece ani pentru că așa cerea obiceiul. Sora mai mare trebuia să se căsătorească prima. Noua soție nu știa nici să scrie, nici să citească. A încercat să o învețe, dar nu a mers. I-a cerut să învețe pe de rost predici religioase. Nu a mers. Soția nu vroia să învețe nimic. Umanistul s-a plâns socrului. Acesta l-a sfătuit să o bată. Însăpământată, soția a promis că se va supune, dar tot nu a învățat predicile. I-a făcut copii. Iar când a murit la vârsta de douăzeci și patru de ani, More a luat o văduvă bogată din City care nu știa nici ea să scrie și să citească și era și mai încăpățânată decât predecesoarea sa. Concluzia: dacă tot trebuie să trăiești cu o femeie, măcar să fie una care nu îți place (*Wolf Hall*, 101). Singura pată luminoasă din portretul lui More este dragostea →

**MIHAELA MUDURE**



lui pentru Alice, singura dintre fiicele lui care-l înțelege și nu-l învinuiește de trufie, pentru că ține la ideile lui mai mult decât la familie.

Cu ușurință am putea spune că romanul lui Mantel este un roman al femeilor.

Nu doar reginele lui Henric sunt importante. Scriitoarea insistă asupra necesității educării femeilor, asupra ridicăteii mortalității feminine la naștere, asupra consecințelor mortalității infantile asupra femeilor. Mantel nu uită să sublinieze cruzimea fundamentelor patriarhale ale societății. Anne Boleyn, de exemplu, se plânge de călugărul Martin care e de părere că nu trebuie să ne rugăm pentru femeile care au murit în timpul nașterii.

Ele nu făceau decât să-și îndeplinească menirea pe care le-a dat-o Dumnezeu (Wolf Hall, 102). Lady Jane Seymour, care îi va urma Annei Boleyn la tron, are o discuție cu Thomas Cromwell.

Acesta îi spune tinerei Seymour că ar fi fost un excelent avocat. „Vreți să spuneți dacă aș fi fost bărbat? – se încruntă ea” (*Bring up the Bodies*, 99). Detaliul e notat sec, dar e atât de relevant. Nici chiar poziția de regină sau bogăția nu o scutesc pe femeie de supunerea față de sexul cel tare (*Bring up the Bodies*, 189).

Romanul lui Hilary Mantel este și o istorie a trupului ca structură culturală. Regina e regină nu numai simbolic, ca parte a unui aranjament de putere, ci cu trupul ei femeiesc și cu toate potențele pe care le implică acesta.

Deci, regina trebuie să fie fertilă, iar fertilitatea trebuie să fie, mai ales, fertilitate de băieți. Un accident al regelui Henric al VIII-lea la turnir pune problema transferului puterii și a mecanismelor sale. În opinia lui Cromwell, „trupul regelui poate muri, dar trupul politicului nu” (*Bring up the Bodies*, 177). El trebuie să continue a funcționa pentru a evita anarhia socială.

Marea problemă a epocii din punct de vedere cultural este traducerea Bibliei și a spargerii, în consecință, a monopolului unei elite. Hilary Mantel insistă asupra acestui război spiritual.

Scoala, educația tinerei generații preocupă mai toate capetele însemnate ale regatului. Cardinalul Wolsey, regele, până și Anne Boleyn, fac donații pentru colegii și universități. Din păcate, brutalitatea ierarhiei sociale pătrunde și în acest domeniu. Thomas Cromwell, de exemplu, este

profund impresionat de cazul a doi studenți de la Oxford pe care decanul îi închide în pivnița unde se păstra peștele, deoarece îi prinsese cu lecturi interzise. Uită de ei și cei doi mor de ciură fără o lămărire, fără preot (*Wolf Hall*, 109). Incidentul este preluat din cronicile timpului.

Nu fără un anumit naționalism insular, se insistă asupra deosebirii dintre Anglia și Italia. Cartea lui Machiaveli e de puțin folos lui Cromwell, omul de stat. „Noi avem tribunale”, spune până și ducele de Norfolk (*Bring up the Bodies*, 191).

Același legalism intervine și în procesul Annei Boleyn. La curte era obiceiul ca doamnele să inspire poezii, să aibă admiratori, chiar dacă erau căsătorite.

E o cutumă inspirată de regulile iubirii curtenesce, așa cum le stabilizează Andreas Capellanus în celebrul său tratat erotic *De amore*. Aliénor d'Aquitaine, regina lui Henric al II-lea, împământenise acest obicei în Anglia deja în secolul al XII-lea. Problema este până unde poate merge această admirație.

Cutumele derivate din acest model cultural curtenesc sunt transformate în capete de acuzare contra reginei Anne Boleyn pentru că nu i-a putut da regelui Henric al VIII-lea, un fiu.

Hilary Mantel are capacitatea de a crea portrete viabile unor personaje reale și portrete realiste unor personaje mai mult presupuse de istorie. Un excelent exemplu din prima categorie este Chapuis, ambasadorul Spaniei, pe care autoarea a reușit să-l „citească” din documentele vremii, oferindu-ne un personaj semnificativ. Din cea de-a doua categorie fac parte, de exemplu, membrii familiei Cromwell, slujitorii despre care avem informații mai ales din datele sau notațiile de pe bibliile de familie.

Colaborând cu trecutul în măsura în care acesta îi oferă portrete, informații valabile, Hilary Mantel ne dă o definiție a absolutismului regal care poate face concurență celebrei definiții a lui Ludovic al XIV-lea: statul sunt eu.

Francezii preferă definițiile bazate pe identificare și determinare logică. Pentru Henric al VIII-lea, această putere care se vrea neîngrădită de nimeni se traduce în termeni performativi, de acțiune. „Ceea ce sunteți, eu vă fac, doar eu fac, eu singur. Tot ceea ce sunteți, tot ceea ce aveți, va veni de la mine” (*Wolf Hall*, 294).

Se știe că specificul romanului istoric este crearea unui cadru spațio-

temporal care necesită o documentare amănunțită, pe lângă trama cu valoare de panoramă socială, obișnuită genului. De aceea rari sunt autorii de romane istorice care să schimbe epocile descrise. Odată familiarizat cu un anumit orizont istoric, romancierul preferă să îl re-utilizeze decât să înceapă iar documentarea. Din punct de vedere stilistic, performanța autorului de romane istorice este combinarea limbajului contemporan cu cel de epocă prin evitarea neologismelor stridente și aseasonarea cu gust și măsură a textului cu expresii, structuri sintactice sau morfologice ale timpului.

Hilary Mantel reușește toate acestea încântând cititorul printr-un limbaj de mare rafinament, frumusețe și precizie istorică.

La Veneția, luna i se arată lui Cromwell „ca o piatră aruncată în canal” (*Bring up the Bodies*, 167). La un sfârșit de octombrie „soarele parcă e o monedă abia aruncată deasupra liniei orizontului” (*Wolf Hall*, 53). Acuzațiile contra Annei Boleyn sunt traduse în metafore livești. „Se pare că Anne a fost precum o carte lăsată deschisă pe o masă, oricine putea să scrie ceva acolo unde doar soțul ar fi trebuit să își lase însemnul” (*Bring up the Bodies*, 383).

Romanele lui Mantel sunt scrise conform canoanelor tradiționale ale narațiunii.

Autorul este omniscient, dar există și un soi de vorbire indirectă în interiorul vorbirii indirecte care aparține scriitorului omniscient ce se adresează cititorului.

Regenta e la prezent, ea dă ficțiunii acuitate și un irezistibil simț al imediatului. Cititorului i se cere să fie deosebit de atent pentru a fi în stare să descifreze nivelurile scriiturii. „Lui [Thomas Cromwell] îi e frică. ... E sigur că el [Stephen Gardiner] și Johane [cumnata lui Cromwell] au tăinuit ceva” (*Wolf Hall*, 193).

Prin eleganța și frumusețea limbajului, complexitatea imaginii istorice, capacitatea de înțelegere umană a personajelor și unghiul nou din care prezintă evenimente atât de binecunoscute, cele două romane ale lui Hilary Mantel sunt niște reușite ale prozei engleze contemporane.

#### Referințe:

Hilary Mantel, *Wolf Hall*, New York, Henry Holt and Company, 2009.

---, *Bring up the Bodies*, New York, Henry Holt and Company, 2012

# AMURGUL IUBIRII



(XX)

Acum, locul vrăjii ori al licorii magice pe care o beau Tristan și Isolda este luat de celălalt, de modelul sau mediatorul eroului romantic. În calitate de model, el intervine ca un al treilea, mediator între eroul românesc și obiectul dorinței sale, pentru a i-l indica. Înaintea modernității, majoritatea oamenilor doreau spontan și forma modernă a dorinței metafizice, în măsura în care exista, era excepția; în modernitate, majoritatea dorește conform dorinței metafizice triumphiulare, iar dorința spontană este excepția. La Cervantes, spre exemplu, excepția dorește metafizic, iar mulțimea dorește spontan și eroul lui este un om anapoda într-o lume normală, pe când la Stendhal excepția dorește spontan și mulțimea dorește metafizic, iar eroul este normal într-o lume anapoda.

Însă mediatorul și obiectul dorinței triumphiulare nu mai sunt, după cum spuneam, atât de diferite unul de altul cum sunt obiectul și obstacolul în iubirea-pasiune. Atât mediatorul, cât și obiectul dorinței triumphiulare reprezintă în egală măsură alteritatea, sunt în egală măsură Celălalt. E adevărat că mediatorul se află în triumphiul dorinței pentru a aureola obiectul dorinței prin prestigiul său, pentru a-i atribui acestuia o valoare iluzorie. Ceea ce se întâmplă însă totodată ne aduce aminte de mecanismul iubirii-pasiune: Tristan iubea obstacolul care îi intensifica pasiunea; aproape că obstacolul trece în ordinea importanței, în economia sentimental-erotic-apetitivă, înaintea obiectului. În dorința triumphiulară, mediatorul și obiectul își pot schimba locul

între ei, devenind interșanjabili, și chiar mai mult decât atât: obiectul dorinței metafizice devine mediatorul și dorința țintește spre ființa mediatorului, făcând reversibil triumphiul. Ceea ce, spus în limbajul psihanalizei, sună concret astfel: dacă ținem la cineva care este o femeie, în spatele dorinței noastre normale se poate foarte bine ascunde o dorință homosexuală și, de fapt, ținem la cel care este mediatorul, la cel care ne-o indicase ca obiect al dorinței, fie ca prieten-model, fie ca rival.

Ceea ce se întâmplă însă decisiv în istoria umanității de la antici spre noi și ceea ce pune în funcțiune mecanismul metafizic al dorinței triumphiulare este faptul că mediarea, din externă, devine o mediere internă, respectiv că mediatorul se apropie tot mai mult de subiectul dorinței triumphiulare. Mediarea externă se transformă în mediere internă în momentul dispariției "dreptului divin al regilor". Această mediere internă își restrânge apoi tot mai mult sfera, mediatorul este tot mai aproape de eroul românesc: la Stendhal, domeniul este viața publică și politică; la Proust, doar viața privată, iar la Dostoievski, cercul familial. De la o monarhie feudală mai mult simbolică decât reală, la o serie de dictaturi pe cât de crude pe atât de trecătoare, se ajunge "la mobilizarea generală și permanentă a ființei în serviciul neantului".<sup>10</sup>

În mediarea externă, cele două sfere de posibilituri în centrul cărora se află mediatorul și subiectul nu sunt în contact. În mediarea internă, distanța este destul de redusă, astfel încât cele două sfere se întrepătrund. Cu cât cei doi rivali se apropie, obstacolul pe care îl opun unul altuia devine tot mai de netrecut, iar dorința metafizică devine mai contagioasă și se intensifică, în mediarea dublă, la capătul medierii interne, ajungem să avem un antagonism radical și vid a două figuri simetrice și de sens invers: "un subiect-mediator și un mediator-subiect, un model-discipol și un discipol-model". Dorința de a posedea obiectul e mai puțin intensă decât teama de a-l vedea stăpânit de altul. La originea unei dorințe se află, conform teoriei lui Rene Girard, spectacolul unei alte dorințe, reale sau iluzorii. "Dacă subiectul care

dorește *cedează* avântului care-l duce spre obiect, dacă oferă dorința lui drept spectacol altuia, se creează la fiecare pas obstacole noi și se intensifică obstacolele existente."<sup>11</sup> Concluzia este că trebuie să îți disimulezi dorința pe care o simți. Se ajunge astfel la "imitarea negativă din individualismul romantic", la aparenta nepăsare, indiferență, care pentru un atent observator apare "ca aspectul exterior al unei dorințe de sine însuși".

În mediarea dublă, lucrurile se petrec ca în lupta pentru recunoaștere hegeliană: fiecare își joacă libertatea lui împotriva libertății celui alt, iar disputa se termină îndată ce unul dintre combatanți își mărturisește dorința și își umilește mândria. Manifestarea dorinței celui care prin aceasta devine "sclavul" dizolvă dorința celui care învinge, "stăpânul", iar nepăsarea acestuia din urmă intensifică dorința celui dintâi, construind o structură stabilă de relații interpersonale. Așadar, trebuie disimulată dorința pentru a se putea însuși obiectul. Stendhal numește această disimulare ipocrizie (momentul brațului în eșarfă și al supărării eroice a lui Julien Sorel față de Mathilde). Aceasta este asceza pentru dorință, asceza laică a transcendenței deviate, comparabilă cu asceza mistică a transcendenței verticale. Forma estetică și socială a ascezei pentru dorință este dandismul. Această disimulare este atât de acută în domeniul erotic încât, iubind cu adevărat, amanții doresc o pauză de conștiință a ființei iubite spre a-și manifesta sentimentele, tot așa cum eroul "noului roman" francez ajunge la "voyeu-rism": vrea să vadă fără a fi văzut de mediator.

Medierea dublă este o diadă generatoare de dorință; pornind de aici apar figuri mai complexe, cum ar fi "triumphiurile în lanț" și ale "sadicului" - stăpânul care a învățat că obiectele sunt fără valoare dacă se lasă stăpânite - și "masochistului" - care-și caută mediatorul după obstacolul care i-l opune, după disprețul manifestat de acesta.

În acest caz, "subiectul își descoperă viața și spiritul ca o slăbiciune extremă.

AUREL CODOBAN

## Note

10. Rene Girard, *op. cit.*, p. 153.

11. *Ibid.*, p. 123.

# ALEXANDRU ODOBESCU ȘI SAȘA

(II)

Dar, dincolo de scrieri și carieră, Alexandru Odobescu a avut și o viață personală. Doar că și-n viața amoroasă, ca și-n cea reală, a avut urcușuri dar și coborâșuri.

Omul Odobescu era un personaj aparte printre contemporani. "Provenea din clasa boierească, avea moșii în Teleorman, studiasse la București și Paris, era un estet, chiar un dandy sau un playboy, un om al voluptăților. Era un bărbat frumos, un afemeiat. Era un boem, dar nici ambițiile nu i-au lipsit" (<http://www.stelian-tanase.ro> 10 noiembrie 2013 "O sinucidere cu morfină").



Autorul capodoperei "Pseudo-cyenetico" este, din păcate, unul dintre marii sinucigași ai literaturii române. Una dintre cele mai strălucite minți ale secolului XIX, Alexandru Odobescu, la aproape 60 de ani, nu a rămas imun la atracția "iubirii interzise", pentru o femeie, profesoara Hortensia Racoviță, care era cu 30 de ani mai tânără. O cunoscuse pe când el era inspector școlar. Astfel se putea justifica prezența lui la școală, în inspecție, pentru a fi aproape de cea pe care o adora. Însăși profesoara, conștientă de sentimentele oarecum nefirești (având în vedere diferența de vârstă), avea să dezvăluie: "Acest om s-a apropiat de mine sub pretextul că ajută școala unde activam... Comportamentul lui, scrisorile și florile ce-mi trimitea, lesne mi-au dovedit că era prada unei mari pasiuni, care-l făcea să sufere amarnic."

De altfel, în anul morții scriitorului, Hortensia s-a recăsătorit cu un profesor de geografie. O altă dovadă a *prețurii sale* pentru Alexandru Odobescu și-a exprimat-o mai târziu într-un jurnal intim, în care descria relația dintre ei în doar câteva fraze. Suferința lui Odobescu năștea și amplifică gelozia sa, chiar față de Anghel Demetrescu, prin care o cunoscuse pe Hortensia.

Ion Luca Caragiale a publicat în "Gazeta poporului" din noiembrie 1895, dialogul dintre cei doi: "Pentru ea, Hortensia Racoviță, m-am certat cu tine; pentru că eram gelos de trecutul ei, pentru că-mi închipuiam că tu ai fost amantul ei, și astfel nu te mai puteam suferi, te uram din toate puterile sufletului... Cu toată răutatea și trivialitatea acestei femei, o iubesc așa, încât sunt cu desăvârșire convins că fără amorul ei ar trebui să mor; fără acest amor, viața n-ar mai putea avea niciun cuvânt pentru mine. Sunt nenorocit, sunt adânc nenorocit."

La 14 august 1858, se căsătorise, "urmând de altfel chemarea unei pasiuni autentice" (conform istoricului literar Constantin Cubleșan), cu Sașa, (o femeie frumoasă, cu nume și avere) Prejbeanu. Tânăra era fiica naturală a Ruxandrei Băleanu și a contelui rus Pavel Dmitrievici Kiseleff (fostul președinte plenipotențiar al divanurilor Moldovei și Țării Românești, până în 1834), care se trăgea, din familia prinților ruși Bagration. Căsătoria lor a "mers bine" trei decenii. Fidela și răbdătoarea Sașa Prejbeanu închidea ochii la aventurile amoroase ale

soțului. Plătea mereu datoriile pe care soțul ei le făcea, dar familia Odobescu a scăpătat, fiind obligată să-și vândă casele și moșiile. De aceea, Odobescu a sărăcit repede, fugind și ascunzându-se de creditori - bănci, rude, amici - care-l împrumutaseră.

Au avut o singură fiică - Ioana, născută la 26 iulie 1865.

Alexandru Odobescu avea o familie, avea un trecut plin de împliniri și realizări, dar în ultimii ani de viață a suferit niște deviații, poate de neînțeles și de neacceptat pentru unii. "Amantul ridicul și batjocorit", cum îl numea Caragiale, sau "amantul bătrân", cum îl cataloga G. Călinescu, a iubit-o în ultimii ani din viață pe Hortensia (născută Keminger). "Femeia fatală", mai tânără decât el cu 30 de ani, era considerată de Odobescu "Femeia pe care o dumnezeiam". Doar că dragostea i-a rămas neîmpărtășită, el hotărând de

două ori să se sinucidă pentru iubita care i-a fost "adevăratul mormânt al inteligenței, al iluziilor, ba chiar al vieții, făcându-l să cedeze în fața "ușurinței și vulgarității simțurilor" (conform ultimei scrisori - trimisă prietenului Anghel Demetrescu).

Încă din 1892, deveniseră cunoscute sentimentele sale față de profesoara de geografie de la o școală de fete din București - Hortensia Racoviță. Era născută în 1864 și avusese deja doi soți: dramaturgul Alexandru Davila, fiul doctorului Carol Davila, (între 1885 și 1888) cu care avea doi copii, și Dimitrie Racoviță, șeful de cabinet al lui Titu Maiorescu (între 1890 și 1891, când soțul i-a murit de mielită).

Conștient că greșea față de soție, a încercat să-i explice starea critică prin care trecea. "Odobescu își îndepărtează soția la Curtea de Argeș. O imploră apoi să-i redea libertatea. Soția, Sașa, se arată plină de îngăduință", povestește istoricul Ion Bulei. Dar, în mod uluitor, se pare că Sașa, voindu-i binele soțului, a cărui suferință o simțea reală, (explicabilă și din cauza stării de sănătate precare), i-ar fi cerut Hortensiei să se căsătorească cu soțul său, însă inutil. Călcându-și demnitatea și mândria, o vizitase pe Hortensia, căreia i-a spus: "Ortensia, uite de ce, draga mea, am venit și mi-am însoțit soțul și chiar prefer s-o fac pe "pețitoarea"; îl iubesc enorm ca om, dar și ca savant, îi doresc fericirea. Sunt dispusă să mă călugăresc decât să fiu o piatră în calea fericirii lui. Dacă tu ești adorata inimii lui, aveți acordul meu total!" (conform *Ziarul de gardă* "O nouă istorie pe placul tuturor", articol publicat de Mircea Mercicariu).

Sofia, iubindu-și într-adevăr soțul, acceptase cu inima frântă să-i redea libertatea, cu gândul de a se călugări după aceea.

Pe lângă necazurile generate de sentimentele pe care nu și le putea controla, se repetau accesele de gută, iar boala se agrava. Un doctor parizian îi prescriesese un tratament cu morfină. O gută rebelă, tratată cu morfină, scrie Nicolae Manolescu că "stă la originea groaznicului viciu". Pe lângă asta, din epistolarul lui Odobescu rezultă că a avut mereu probleme financiare, inclusiv pentru →

**MIHAI ȘTIRBU**



a-și procura narcoticul. Pe scurt, îmbătrânea urât, cerând cunoștințelor posturi, împrumutându-se, dar mai rău, consumând morfină, de care devenise dependent.

În a doua parte a vieții, scriitorul trăia separat de soția și fiica sa, Ioana. Însă, cu amândouă coresponda. Din scrisorile către Sașa, rezultă părerea lui de rău pentru situația la care se ajunsese, de care se simțea vinovat, dar și prețuirea față de cea pe care o rănisese de multe ori: "Din parte-mi, te rog, draga mea, îi scria el Sașei, în august 1892, să nu grăbești nimic, să lăsăm lucrurile să-și urmeze cursul natural câtă vreme niciun eveniment extraordinar nu ne obligă să luăm o hotărâre neprevăzută. În orice caz, te rog, draga mea, bună și fidelă prietenă, să crezi că afecțiunea, respectul, venerația profundă pe care le am pentru tine nu se vor schimba niciodată. Pentru mine ești și vei rămâne mereu mai mult decât o femeie; ai fost și ești și vei rămâne un bun înger protector..."

Prima tentativă de sinucidere, din noaptea de 5-6 noiembrie 1895, a eșuat. Era în casa lui din București, și se pare că doza de morfină fusese prea mică. Nu se știe de ce, dar unii s-au întrebat dacă nu fusese doar o simulare, pentru a o determina Hortensia, care-l respingea, să se întoarcă la el!? Numai că ea nu se arătase impresionată de suferința sa. I.L. Caragiale avea să descrie această tentativă: "Ajuns acasă, Odobescu scrisese câteva scrisori; apoi luă o doză forte de laudanum. Rezultatul acestei prime încercări de sinucidere fu la timp combătut; îngrijirile îngerului păzitor (soția sa) îl scăpară de data aceasta".

La 10 noiembrie 1895, "ajuns la disperare, din cauza bolii, Odobescu s-a sinucis", urmare a unei supradoze de morfină. A lăsat două scrisori, recitate și prenotate în noaptea de 8-9 noiembrie 1895. O scrisoare era adresată familiei, cealaltă prietenului său Anghel Demetrescu, pe care-l vizita anual, în fiecare 8 noiembrie.

Prima scrisoare justifica (într-un fel), alegerea sa: "în starea de neodihnă în care trăiam din cauza patimei nenorocite pe care cu toții o cunosc, moartea este cea mai mângâioasă odihnă pentru mine. Deci voi primi-o cu plăcere. Numai durerea ce ea le va aduce lor mă face să văd într-însa unele fețe întunecoase... Viața mea, precum o pot prevedea în viitor, mi se pare cu mult mai tristă, mai anevoioasă. Deci, să primească toți câți mă iubesc a mea moarte, ca o curmare a unor grele și nefericite chinuri... Sfârșesc aceste rânduri cu urări de fericire pentru iubita mea soție, pe care o rog să-și caute de sănătate ca să trăiască îndelung și să stea ca o pază bună lângă Ioana noastră, lângă bărbatul ei Teodor și lângă copilașii ce li s-ar putea naște".

Prin a doua scrisoare, dovedește că era foarte lucid și conștient de greșelile sale, pe care le regreta: "Cugetă, te rog, și spune tuturor că nebun n-am fost, dar că, cu inima mea peste fire simțitoare, am căzut pradă ușurinței și vulgarității simțurilor unei ființe fără inimă, fără conștiință, lipsită chiar de acea pătrundere de minte ce-ar fi făcut dintr-însa o zână inspiratoare a mult-puținelor mele facultăți intelectuale..."

A fost adevăratul mormânt al inteligenței, al iluziilor, ba chiar și al vieții mele".

Prin sfârșitul său, Alexandru Odobescu se înscrie în lista sinucigașilor literaturii române: Veronica Micle, Dimitrie Anghel, Urmuz, Liviu Rebreanu, Ilarie Voronca, Paul Celan, Gherasim Luca și poeta șaptezecistă Gabriela Negreanu.

## Elogiu dragostei\*

Se spune că nu există ființă umană care să nu fi simțit (trăit) fiorul dragostei. Și eu cred că așa este. Se mai spune că despre acest sentiment s-a scris cel mai mult. Și eu cred acest lucru. Dar mai cred că dragostea a fost cântată – în cuvinte și în melodie – mai înainte de a se inventa alfabetul și scrisul. De la începutul lumii, pentru că dragostea s-a născut odată cu omul. În teorie – chiar de factură istorică, dar mai cu seamă psiho-filosofică, se spun și se scriu multe. Pentru că așa e omul făcut: să iscodească, să afle, să înțeleagă și să comenteze. Nu e un reproș în această remarcă, ci o laudă. Dincolo și dincoace de toate acestea, însă, tema dragostei rămâne dominantă și mereu actuală. Așa cum s-a spus, dragostea este izvorul din care s-a născut și curge omenirea.



Către asemenea gânduri și judecăți te îndeamnă și cele două volume ale lui I.N.O. – Ion N. Oprea – intitulate „Darul vieții: Dragostea”, recent tipărite la Editura PIM din Iași. Este vorba despre un rod bogat și frumos, rezultat al mărturisirilor unui număr impresionant de condeie, care, atrase de tema propusă, au participat la bucuria scrierii și editării celui de al cincilea volum din seria antologică, proză scurtă, realizat cu participarea de la distanță a cenacliștilor adunați de coordonatorul fără de istov precum albinele la stup. Așa cum remarcă și Martha Eșanu în *Postfață*, făcând trimiteri chiar la mărturisirile autorului, „cartea cuprinde o mare diversitate de specii literare: eseuri, reportaje, interviuri, recenzii, descrieri narative bazate pe fapte reale sau imaginare, poezii”, chiar și aforisme și considerații de ordin științific – adaug eu. Să nu se înțeleagă de aici că avem în față un conglomerat, un amalgam. Dimpotrivă, în jurul generoasei teme, coordonatorul-autor a reușit să alcătuiască un întreg bine structurat și armonizat, folosind părți care slujesc ideii. Ca un edificiu arhitectural, care din bucăți potrivite se face.

Așa cum era de așteptat, această stare, încă nu pe deplin pătrunsă de mintea neastâmpărată a omului cercetător și teoretician – DRAGOSTEA - este abordată din cele mai diverse unghiuri, paleta (diversitatea) acesteia fiind practic nemărginită. Căci dragoste nu înseamnă doar sentimentul față de persoana de sex opus, deși câte unii așa cred. Cine citește aceste două volume poate constata acest lucru și mă poate aproba. Ceea ce aș dori, în acest punct al însemnărilor mele, sumare, dar nu fugare, să remarc, este ceva care mă bucură. Am în vedere calitatea scrisului, în unele (multe) cazuri condeiele situându-se cu onor în sfera literaturii. Cum cartea întreagă stă mărturie spuselor mele... scrise, nu pot face altceva decât să spicuiesc.

“... O las în urmă pe Zaira și mă apropiu de far. Pietrele albe de soare mă julesc, iarba uscată mă zgârie, soarele reflectat în uriașa oglindă mă orbește dar eu înaintez și împing ușor ușa veche, atât de mică și atât →

VASILE FILIP

de veche, încât abia mă strecor. Scara îngustă și tocită ca o spirală a timpului mă atrage și fără teamă urc ștergând zidul vechi. Îmi aud răsuflarea, degetele caută drumul, mirosul mă ametește, număr treptele, pierd șirul și deodată, o lumină mă cuprinde. Am ajuns. Sunt într-un far. (...) Vraja aceea s-a destrămat ca un abur și am văzut minunea-minunilor. Toți oamenii cu măști erau oameni. Ca mama, ca tata, ca tine, ca mine. Ca mine? Eu mai aveam încă masca și tocmai atunci cineva, un tânăr frumos ca un Zburător m-a luat de mână întrebându-mă: Maitreyi?! Vocea mea era ca un ecou... Maitreyi, Maitreyi"- Alexandra Alina Niculescu, Constanța: „Un fluture pe far”, p. 121-129.

Dragostea ridicată la puterea sublimului, aș îndrăzni să constat. Irealul cu chip de legendă? Realul eterizat ca într-un poem clasic?!...

„... Dar o mare iubire e foarte aproape de opera de artă și nu există operă de artă care să nu se înrudească cu opera spirituală a dragostei” – prof. dr. ing. Avram D. Tudose, Huși: „Supremația naturii și omului – iubirea, muzica și vinul”, vol. II, p.175-199.

Concluzie întărită, deopotrivă, de lecturile extrem de diverse și de bogate, dar și de experiența proprie a autorului. Un om pe care l-am cunoscut mai înainte vreme, avându-ne chiar prieteni, și pentru care mă bucur din toată inima și cu neistovită iubire că ne oferă și nouă, nu doar Busuioacă de Bohotin (cea autentică), ci și multe informații și înțelepciune.

“... Vineri seara spre sâmbătă, la 25 mai 2002, Ștefan Augustin Doinaș nu a mai așteptat, a intrat în liniștea deplină. Dar nu singur. Irinel Liciu, soția sa, după ce i-a scris „Doinaș, dulcele meu, o prea mare iubire ucide”, s-a culcat și, de prea mare liniște, nu s-a mai sculat! Pentru că s-au iubit...”- Profesor universitar Florin Păncescu, București : « O mare iubire ucide... », vol. II, p. 221-224.

Cazuri similare s-au mai întâmplat, și nu doar cu personaje celebre, și nu numai în literatură și în opere muzicale. În realitate. Desigur, indiferent de cine și când moare, moartea produce durere în sufletele celor rămași. Atunci când rămân amintirile, se poate înțelege că dragostea este de-o seamă cu Veșnicia.

Mai aflăm din alte creații că : « Dumnezeu e Dragoste » (Gheorghe Tatarascu, Ierusalim, p. 11 ; că mai există și « Dragoste platonice » (C. Manoliu, Câmpina, p. 116) ; că există și o “Dragoste de țaran » (Luca Bejenariu, Rădăuți, p. 147), că „Dragostea (e)- elixirul vieții » (Ioan Grămadă ; Câmpulung-Moldovenesc, p. 179); sau că există și astfel de alternative: „Mi-am pus inima într-un copac tăiat și a ars odată cu el...” (Sava Marienne, Bârlad, p. 215), după ce am trecut pe la “Cartea Sfântă” (Romeo Pivniceru, București, p.212); dar și cu un avertisment: „De-a dragostea este bine să nu te joci...” (Vasile Maftei, Câmpulung-Moldovenesc, p. 228); că se pot pune și întrebări: „Câți au norocul să o întâlnească?” (dr. Teona Scopos, Iași, p. 262); că te poți strecura „Printre gânduri și speranțe” (Ion Grigoroiu, Ianca-Brăila, p. 293); că se poate scrie „Cu dragostea despre dragoste” (Gheorghe Crețu, general de brigadă în rezervă, București, p. 65, vol. II); că acest sentiment poate fi considerat „Iubirea ca miracol” (Mircea Popescu, Iași, p 97); că „Dragostea față de sufletul pereche sau de ce iubim femeile” este fundamentală (prof. univ. Constantin Nițu, București, p. 91), manifestată chiar și pe „Ploaie la München” (prof.

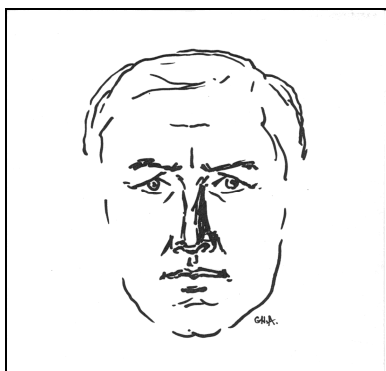
Camelia Nenciu, Constanța, p. 137); că se poate trăi și „Din dragoste pentru oameni” (prof. Virgil Giușcă, Bârlad, p. 108) sau că „Despre dragoste” se poate scrie și în tonalitatea folclorică: „Dragostea vechea poveste – Dragă-mi fu și dragă-mi este” (prof. Aurel Gheorghiu, Iași, p. 112) Într-o diversitate de cazuri (Vasile Chelaru, Bârlad, p, 143-168), dragostea se exprimă printr-un singur cuvânt: „Mamă”. Dar, oricum s-ar scrie, rămâne „Dragostea, nu dragostele...” (prof. univ. Ioan Dănilă, Bacău, vol. II, p.62). Așa cum o dovedesc în poezie nu numai Ana Dumitrescu, Florentina Crețu, Teona Scopos, Petruș Andrei, Ștefan Boboc-Pungeșteanu, Aurora Sârbu, Silvia Lucia Podeanu, Vasile Fetescu...

Opiniile personale ale celor ce au participat la facerea cărții sunt inteligent împlinite de coordonator prin invocarea unor exprimări celebre, ieșite din condeie celebre. Consemnez doar câteva: Mihai Eminescu, Garabet Ibrăileanu, George Călinescu, Mihai Ralea, Octavian Paler, Grigore Moisil, Nicolae Iorga, Liviu Rebreanu, Mircea Eliade; dar și Aristotel, William Shakespeare, Victor Hugo, Alexandre Dumas, Lev Tolstoi, George Sand, Honore de Balzac, Gabriel Garcia Marquez, și mulți alții încă. Foarte des este folosit numele lui Vasile Ghica. Pe bună dreptate și nu doar pentru zicerea potrivit căreia „femeia este lucrarea de diplomă a lui Dumnezeu la examenul de estetică”. Cu ajutorul acestor condeie, amplitudinea (fără de margini, asemenea Infinitului) pe care o implică această generoasă, nobilă și delicată temă de viață și de literatură este într-o bună măsură descifrată și pusă în operă. Cartea în sine, asemenea celorlalte din acest ciclu (și nu numai), ni se înfățișează astfel în haine de sărbătoare, dar fără fudulie, ci într-o demnă eleganță și de spirit abordare. Sinceritatea – mai cu seamă a paginilor cu amintiri - este una din principalele caracteristici, alături de multe altele, fără îndoială. Calitatea operei rezultă din calitatea scrierilor, iar Ion N. Oprea este arhitectul care știe ce să facă cu materia primă valoroasă.

Dacă ar fi să mă dau pe mâna medicilor prezenți în aceste două volume de “Darul vieții: Dragostea”, aș proceda fără reținere. Fac, însă, și o mărturisire. Multă vreme, spuneam cunoscuților: „Între prietenii mei, doi sunt medici – unul este poet și celălalt este pictor”. Din când în când – și nu numai în glumă - repet și acum spusa mai veche. Fiindcă nu vreau să le iau cititorilor cartea de sub priviri (pâinea de la gură – cum s-ar putea zice), închei, cu o sinceră părere de rău, aceste succinte considerații, lăsându-mă în seama doctorului Aurel Constantin Panfil, din Iași, care, după ce scrie „la modul general” „Despre dragoste” (p. 130-140, vol. I), își amintește de „Primul sărut”, își declară „Dragostea pentru sport și călătorii” și ne oferă niște „Opinii personale și... de la lume adunate”, încheie și el doctoricește: „Dacă mintea este cauza tuturor bolilor, inima este sursa oricărei vindecări”. Dă, Doamne!

Bună, încurajatoare, încântătoare, de apreciat și în perspectivă grafica volumelor, realizată de d-ra Cosmina Marcela Oltean (Subcetate-Harghita), coautoare cu fosta sa profesoară Doina Dobreanu, a discuției “Unde dragoste nu e, nimic nu e...”(p.39-51).

\*”Darul vieții: Dragostea”, două volume, de Ion N. Oprea Editura PIM, Iași, 2014



**Portret de Gh. Adoc (tuș negru pe carton alb)**

Prin numărul mare de personalități de excepție care au semnat în paginile revistei și prin problemele abordate în dezbateri, *Argeș* este una dintre cele mai importante publicații din istoria presei literare și culturale românești. Într-un context istoric și politic extrem de complex și de dificil, orientarea tradiționalistă și spiritualistă a revistei *Argeș* a fost consecvent urmărită și realizată. Întreaga operă a lui Mihail Diaconescu a fost puternic influențată de perioada în care a lucrat ca redactor-șef la revista *Argeș*.

Tot în anul 1966 apare la Brașov primul număr al revistei *Astra*, o publicație lunară de cultură. Această apariție a fost o încununare a stăruințelor lui Daniel Drăgan, Mihail Diaconescu, Lelia Coliban, Dan Orghidan și ale altor scriitori brașoveni.

Trebuie menționată, de asemenea, colaborarea pe care Mihail Diaconescu a avut-o în perioada în care a fost *Gastdozent* la Universitatea Humboldt-Berlin, la numeroase publicații germane: *Sonntag*, *Der Morgen*, *Beitraege zur Romanischen Philologie*, *Zeitschrift für Geschichtswissenschaft*, *Horizont*, *Börsenblatt für den Deutschen Buchhandel*, *Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften*.

În anul 1976, Mihail Diaconescu își începe colaborarea la revista *Luceafărul* din București, publicând pentru început eseu *Exigențele romanului istoric*. Își continuă colaborarea la această revistă

publicând în paginile ei fragmente de proză, articole și eseuri.

Mihail Diaconescu se simte profund atașat sufletește de personalitățile care au ilustrat, după 1976, gruparea de străluciți scriitori de la *Luceafărul*: Mihai Ungheanu, Nicolae Dan Fruntelată, N. Georgescu, Ilie Bădescu, Theodor Codreanu, Grigore Hagiu, Ion Gheorghe, Ion Lăncrăjan, Paul Anghel, Paul Dugneanu, Artur Silvestri, Gh. Buluță, Sultana Craia și mulți alții.

O altă revistă culturală la care a colaborat Mihail Diaconescu, și din al cărei colectiv redacțional a făcut parte, ia ființă în aprilie 1996. Această revistă se numește *Noua revistă română. Politică, Literatură, Știință, Artă*, serie nouă. Realizatorii revistei își propun o *Reconquista culturală*. Ei își doresc prin aceasta o revenire la normalitate, la valorile spirituale și culturale ale neamului nostru, valori care în anii comunismului au fost adesea oculte, schilodite, falsificate sau persecutate de agenții Kominternului în România și de slugile lor preaplecate, unele dintre ele active și azi în diverse domenii.

Revista a cultivat în egală măsură tradiția și noutatea. Mihail Diaconescu a colaborat la *Noua revistă română* cu articole de atitudine și cu evocări portretistice ale scriitorilor daco-romani.

În anul 1999, apare primul număr din revista științifică de înalt prestigiu *Analele Universității „Spiru Haret”*, *Seria Filologie, Limba și Literatura Română*. Mihail Diaconescu face parte din colegiul de redacție alături de prof. univ. dr. Ion Dodu Bălan și de alți iluștri profesori ai Universității „Spiru Haret”.

Un eveniment important este reparația în anul 2001 a publicației *Argeș*, revistă de cultură, serie nouă, la Pitești. Directorul revistei este Mihail Diaconescu. Noua serie a revistei *Argeș* promovează o clară orientare națională, tradiționalistă, autohtonistă și spirituală ortodoxă.

În editorialul *Dăruiri creației noastre* semnat de Mihail Diaconescu în prima pagină a întâiului număr al noii serii a revistei *Argeș* se afirmă: „Tradiția istorică, creștină-ortodoxă, culturală și spirituală este pentru noi substanța vie ce poate da forță acțiunilor în care ne angajăm. De

aceea tradiționalismul nostru este programatic, asumat ca un fapt de la sine înțeles. Nu uităm nici faptul că tradiționalismul susține o atitudine activă, creatoare față de patrimoniul spiritual, pe care fiecare națiune îl moștenește de la înaintași. Mai presus de toate, nu uităm însă că tradiția vie este o imensă forță în acțiune, că ea lucrează ca factor de orientare și de modelare a spiritului național”<sup>1</sup>.

Tot la Pitești apare *Philosophia militans, Revistă de filosofie și gândire socială*. Redacția ei este formată din prof. univ. dr. Ion Tudosescu, dr. *Honoris Causa* (în calitate de director), prof. dr. Stan I. Florea (în calitate de redactor-șef), conf. univ. dr. Gheorghe Ungureanu și Jean Dumitrașcu (în calitate de redactori șefi adjuncți), dr. Napoleon Dabu și prof. drd. Cătălin Grigore (în calitate de secretar de redacție).

Mihail Diaconescu face parte din Consiliul Științific al acestei importante reviste, alături de alte ilustre personalități ale filosofiei și sociologiei contemporane. Sunt personalități din țară și din străinătate. Implicarea lui Mihail Diaconescu în viața acestei reviste este deosebit de activă.

După cum se observă, activitatea de gazetar a lui Mihail Diaconescu este excepțional de bogată.

Importante atitudini teoretice, artistice, morale, civice și literare din creația de romancier a lui Mihail Diaconescu pot fi înțelese mai bine tocmai prin raportare la activitatea sa de gazetar.

Modelele de la care Mihail Diaconescu a pornit în activitatea sa de gazetar au fost marile personalități care au dat prestigiu presei românești din diverse epoci: Mihail Kogălniceanu, Mihai Eminescu, B.P. Hasdeu, N. Iorga, Elie Miron Cristea, G. Ibrăileanu, Octavian Goga, Nichifor Crainic, Cezar Petrescu, Nae Ionescu, Radu Gyr, Liviu Rebreanu, Traian Brăileanu, Camil Petrescu, Mircea Eliade, Pamfil Șeicaru, Mircea Vulcănescu, Dumitru Stăniloae, Constantin Noica, Oscar Walter Cizek, Tudor Arghezi și alții. →

**MONICA DUȘAN**

<sup>1</sup> Mihail Diaconescu, apud Theodor Codreanu, *Mihail Diaconescu – Fenomenologia epică a istoriei românești*, Editura AGER-Economistul, București, 2005, cap. „Cronologie”, p. 34.



## Criticul de artă

Activitatea de critic de artă desfășurată de Mihail Diaconescu este strâns legată de ideile și teoriile sale despre frumos, expuse în tratatul *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* (Vol. I, *Teologie și estetică*; Vol. II, *Ipostazele artei*).

În calitate de critic de artă, Mihail Diaconescu a scris cronici de expoziții, a vorbit la deschiderea unor expoziții în diverse galerii, a descris și caracterizat un mare număr de creații plastice din istoria artei românești în epoca feudală, a publicat studii dedicate unor opere reprezentative și artiști importanți.

Modul său de a înțelege valorile artei plastice românești apare limpede în eseu *Terra mirabilis*, publicat ca prefață la volumul *Biserici și mănăstiri ortodoxe, Orthodox Churches and Monasteries, Romania*, tipărit în patru ediții (ultima a fost publicată în 2006).

Cea mai importantă realizare a criticului de artă Mihail Diaconescu este masivul volum *Lainici, Capodoperă a artei românești și europene*, apărut la Editura Evangelismos în 2011.

Este discutată aici creația marelui pictor muralist Grigore Popescu-Muscel, realizată la biserica nouă cu hramul *Izvorul Tămăduirii* de la Sfânta Mănăstire Lainici.

Descrierea și caracterizarea picturii murale ține cont de principii estetice, istorice și comparatiste, la care se adaugă importante date oferite de teologia icoanei, istoria Bisericii Ortodoxe Române, istoria Bisericii universale, bizantinologie și metoda comparatistă.

Tocmai datorită perspectivelor multidisciplinare (polidisciplinare) pe care le oferă, acest volum s-a bucurat (și se bucură în continuare) de numeroase comentarii pline de elogii superlative dedicate atât valorilor pe care le descrie și interpretează, cât și metodei de cercetare adoptate.

Este unul dintre motivele importante pentru care Mihail Diaconescu ocupă un loc distinct în galeria criticilor de artă plastică din istoria culturii române.

\* Fragment din volumul în pregătire *Simbolic, metafizic și monumental în proza lui Mihail Diaconescu*

Ferestre

## PER TU CU ANA BLANDIANA



Nu pot să localizez foarte exact când am întâlnit-o prima oară pe Ana Blandiana. Poate că prin 1985, la niște întâlniri literare, prin județul Mureș. De la Ludaș, a rămas o fotografie, mărturie a unei întâlniri la Casa de Cultură.

Din 21 mai 1985, datează și recomandarea pentru primirea mea în Uniunea Scriitorilor, întâmplată de-abia în 1990: „Subsemnata, Ana Blandiana, membră a Uniunii Scriitorilor, recomand cu căldură pentru primirea în rândurile noastre a colegului nostru, poetul Nicolae Băciut.

Nicolae Băciut este absolvent al Facultății de Filologie din Cluj-Napoca, fost redactor la revista *Echinox* și actualmente redactor al revistei *Vatra*. A debutat în presă în 1975 și a publicat de atunci în *Echinox*, *Steaua*, *Vatra*, *Tribuna*, *Cronica*, *Flacăra*, *Contemporanul*, *Luceafărul*, *Amfiteatru*, *Astra*, *Suplimentul Scântei tineretului*, de asemenea a publicat la Editura Albatros, în „Spații posibile”, „Opinia”, și Caietul debutanților, în 1983, iar la Editura Dacia în antologia „Alpha” – 1985. Are predat tot la Editura Dacia (aflându-se în planul pe 1986) un volum de versuri, iar la „Dacia” și „Cartea Românească”, două volume de interviuri. Scrișul său, plin nu numai de talent, dar și de intelectualitate și gravitate îl recomandă cu prisosință, nume prestigioase analizându-le de pe acum extrem de favorabil: Ion Pop, Marian Papahagi, Florin Mugur, Laurențiu Ulici, Cezar Ivănescu, Dumitru Mureșan.

Insist pentru primirea lui Nicolae Băciut în Uniunea Scriitorilor, nu numai gândindu-mă la nevoia de tineri ai Uniunii noastre, ci și la situația Asociației din Târgu-Mureș, secția română, unde ar urma să fie primit, la nevoia imperioasă a acestei asociații de forțe noi, creatoare, de scriitori talentați și reprezentativi”.

Tot din 1985, septembrie, datează și primul nostru dialog, apărut în octombrie în revista *Vatra*.

Și anii au trecut... Am simțit-o mereu aproape pe Ana Blandiana chiar și atunci când opțiunea implicării sale în mișcarea civică nu mi s-a părut cea mai inspirată, după cum s-a și dovedit până la urmă, fiindcă onestitatea n-avea ce să caute alături de ambițioși, de potențiali profitori, care au deturnat sensurile unor acțiuni civice spre propriile interese, dovedindu-și până la urmă neputințele, goliciunea.

În 2011, am inițiat la Brăila prima ediție a Festivalului Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, grație entuziasmului unui iubitor de literatură, prof. dr. Gabriela Vasiliu, de la Gimnaziul „Sandu Aldea”. Mi-am asumat „negocierea” acestei inițiative cu Ana Blandiana, care a cedat „presiunii” și astfel, în 2012, s-a organizat prima ediție a Festivalului, urmată de o alta în 2013 și de cea din acest an.

Trei ediții care au antrenat, în 2014, peste 1200 de concurenți din toată țara, ceea ce e grăitor pentru interesul elevilor pentru această competiție literar-artistică.

De fiecare dată, prezența Anei Blandiana a făcut veritabile sărbători ale spiritului din Festivalul de la Brăila.

Cu lungi și memorabile discuții despre cele ale minții, inimii și literaturii, cu Ana Blandiana în centrul atenției, cu admirabile gazde și companioni pe cîste.

La capătul ediției a III-a eram, și la propriu și la figurat”, în „Heaven”. Într-o atmosferă destinsă, cu un pahar de bere în mână, Ana Blandiana a dorit să țină un toast: „Din această clipă, dacă îmi mai spuneți doamna Ana Blandiana și nu Ana, o să folosesc la adresa voastră cele mai pompoase apelative, ca să vedeți ce bine e!” Și am ciocnit paharele și am băut „per tu”!

Abia acum înțeleg gestul din 2013, când, de ziua mea, în 10 decembrie, Ana Blandiana mi-a trimis cartea sa, „Fals tratat de manipulare”, cu o dedicație nu doar măgulitoare, ci și profund prietenească: „Lui Nicolae Băciut și cărților sale, dar în egală măsură entuziasmului și forței sale sufletești și intelectuale, pe care le pune în slujba construcțiilor culturale, îi închin această carte despre o lume pe care am străbătut-o în același timp. Sub semnul colegialității admirative, Ana Blandiana.”

Sigur, de acum încolo, voi „pro-fita” de privilegiul de a fi „per tu” cu Ana Blandiana și-i voi spune simplu Ana, deși în inima mea îi voi spune mereu **Doamna ANA BLANDIANA**.

NICOLAE BĂCIUT

IN MEMORIAM

## ANDREI BODIU

(27 aprilie 1965 - 3 aprilie 2014)

Doctor în filologie (Universitatea de Vest din Timișoara), profesor și decan (Facultatea de Litere a Universității Transilvania din Brașov), redactor-șef al revistei *Interval*, membru al Asociației Scriitorilor Profesioniști (ASPRO) și al Uniunii Scriitorilor din România, membru al grupului de la Brașov, în anii '80, alături de poeții Simona Popescu, Caius Dobrescu și Marius Oprea, membru al cenaclului Universitas, a semnat o valoroasă operă literară, din care amintim: debut în volumul *Pauză de respirație* (volum colectiv, publicat în colaborare cu Simona Popescu, Caius Dobrescu și Marius Oprea, Editura Litera, 1991); volume de poezie - *Cursa de 24 ore* (Editura Marineasa, 1994); *Poezii patriotice* (Editura Marineasa, 1995); *Studii pe viață și pe moarte* (Editura Paralela 45, 2000); *Jurnalexpress Europa 2000* (Editura Paralela 45, 2001), *Maratonul European de Poezie* (Editura Aula, 2007), *Oameni obosiți* (Editura Paralela 45, 2008); studii critice - *Direcția 80 în poezia română* (Editura Paralela 45, 2000); *Șapte teme ale romanului postpașoptist* (Editura Paralela 45, 2002); *George Coșbuc* (monografie, Editura Aula, 2002); *Mircea Cărtărescu* (monografie, Editura Aula, 2003); *Evadarea din vid (studii despre poezia românească de la sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI)*, Editura Paralela 45, 2008; romane - *Bulevardul Eroilor*, (Editura Paralela 45, 2004); antologii - *Antologia poeziei generației 80*, îngrijită de Alexandru Mușina (Editura Vlasie, 1993); *Sfârșirea lui Morfeu* (antologie a generației 90, alcătuită de Dan-Silviu Boerescu, 1994); *Romanian Poets of the 80s and 90s* (împreună cu Romulus Bucur și Georgeta Moarcăș, Editura Paralela 45, 1999); *Junii 03* (împreună cu Alexandru Mușina și Caius Dobrescu, Editura Aula, 2003); în secțiunea antologică a volumului *Experimentul literar românesc postbelic* (Editura Paralela 45, 1998); grupaje de poezii traduse în limba engleză în antologia *Vilenica 89*, publicată în Slovenia și într-o antologie de poezie

publicată în Italia. Un palmares de premii și distincții literare, precum *Premiul pentru poezie al Asociației Scriitorilor din Brașov*, 1991; *Premiul revistei Poesis* din Satu-Mare (1991, 1994, 2008), *Premiul ASPRO pentru poezie* (2000), *Premiul pentru critică Liviu Petrescu* al Festivalului Internațional Lucian Blaga, Cluj (2006), *Premiul Universității Transilvania* pentru inițierea și organizarea *Maratonului de poezie* (2007). *Premiul Universității Transilvania Brașov* pentru realizarea filmului „Universitatea Transilvania la 60 de ani” (împreună cu Andrei Păuleț, 2008), *Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor din România* (2009); *Premiul „Radu Enescu”* al revistei *Familia* din Oradea (2009) *Premiul pentru poezie* al revistei *Transilvania* din Sibiu (2009).

În 4 aprilie, anul curent, voci ale literaturii române făceau înconjurul, fiecare parcă într-un limbaj pe cât de înțeles, pe atât de „greu de înțeles”, paradoxal ! Se vorbea și se scria: *A făcut aseară un infarct la Oradea. E atât de oribil, încât e neverosimil. Și șocant, și revoltător. INCREDIBIL*, cuvântul care mai putea avea o logică în *cursa* poetului, o altă față a ironiei din mitologia existenței cotidiene.

ANDREI BODIU, poetul, prozatorul, criticul literar, profesorul, și-a construit realitatea proprie în cele cinci decenii neîmplinite, fără a ști că primăvara lui 2014 va însemna o *primăvară de frig* că-i va aduce diurnul neașteptat. S-a stins din viață, lăsând în urmă o *pauză de respirație*

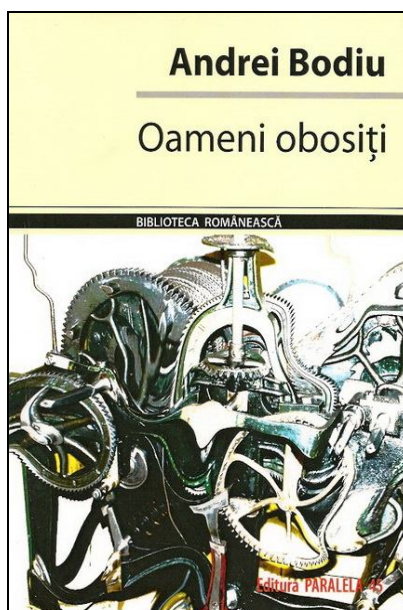


în poezia generației optzeci.

Zborul său către Înalt, mult prea devreme, înseamnă înainte de toate un *lamento* în literatura română: «E frig în aprilie»-i spui./ Ea tace tace și pupilele-i/ Brusc îngustate îți amintesc/ O jumătate de somn și-o/ Jumătate de măr nemîncată la vreme” (*O primăvară de frig*). Ca semen al nostru, poetul transilvănean ne aduce în proximitatea unei cercetări în domeniul contrapunctului bachian, pe portativul artei poetice ce se vrea artă a învingerii vremurilor, a trecerii pragului unui *dincolo* de înțelegerea durerii și tristeții, neputinței și resemnării în cuvinte născătoare de tulburătoare mângâiere: „Am încercat să le spun/ că există și poeți vii” zice soră-mea/ „Cum doamnă nu sunt toți morți ca/ Eminescu?” (*Poezia sau Viața*) Să fi fost viața poetului o *Toccata*, prin lumea unei excepționale singularități? Să înțelegem re-nașterea faptică a literaturii care aduce cartea dintre cărți, călcând pe propria-i carte a vieții, ca pe o ironie a destinului? Energia inepuizabilă a criticului s-a contopit în Marea Energie, de unde își avea resursele, în clarul miez al vârstei. Ca un mag al contemporaneității, s-a înfățișat cu duhul, mărturisindu-și geniul.

Arhitectura cuvintelor nu poate, întotdeauna, să fie pe măsura portretului interiorității prozatorului, descris, pe baza cunoașterii implicite, de personalități marcante din cercul literar din care făcea parte, *comunitatea celor care cred în Bine, Adevăr și Frumos. A fost, neîndoios, un mare scriitor, un spirit nobil, un făuritor de nestemate și un căutător a ceea ce Boris Pasternak numea „esența drumului ascuns”*. (Vladimir Tismăneanu) Să vorbești la timpul trecut despre un colos al educației, e mult→

CRISTINA SAVA



mai mult decât durere, cu atât mai mult cu cât, la timpul prezent, Andrei BODIU *radia de bună dispoziție; se afla printre ai săi, poezii; și cetind – mai cu seamă poemul Juan de Borbo [...]–, părea că se înalță ca un montgolfier în stare să ne transporte și pe noi toți, ascultătorii lui, într-o lume a dezlegării de cele pământești, [...] (Emilian Galaicu-Păun). A avea un imens umor, privirea-i însă sugera mistuitoare melancolii, tristeți albastre. [...] avea „un râs inteligent și stenic, dar deopotrivă cald și încrezător”.* (Vladimir Tismăneanu)

Ca profesor universitar, promova o activitate focalizată pe valorile autentice. Spirit exuberant, da un plus de optimism școlii de literatură brașovene. Numele său era rostit în centrul a numeroase întâlniri academice, nu doar în Brașov, ci și în Cluj-Napoca, Sibiu, Alba-Iulia, Oradea, Timișoara, Bacău, Iași, Suceava, București, Constanța, Baia-Mare (orașul său natal). În ultimul deceniu, ca teoretician literar de anvergură, prelegerile sale au fost ascultate în cadrul colocviilor, conferințelor, activităților de gen, fiind, deopotrivă, o prezență epatantă a gustului pentru critică literară, și în departamentul de filologie a Universității „Petru Maior”, prin colaborarea cu mentorii științifici Al. Cistelean, Iulian Boldea, decanul departamentului, Cornel Moraru.

Un titlu de volum predestinat, *Studii pe viață și pe moarte*, fără a ști că semnează un fatum, poetul brașovean scrie poezia vie, poezia de valoare care umanizează lumea, influențează omenirea. Practică o poemă - realmente - a intimității, exersând „dezmațul” în candoare și „ingenuitatea în frivolitate” - în exprimarea pertinentă a criticului Al. Cistelean. *Caligrafii postmoderniste sunt poeziile lui Andrei Bodi. O realitate epidermică se scrie direct pe pielea poemului. Scene, întâmplări, personaje și «dialoguri» cotidiene. Iată materia principală învăluită într-o atmosferă derizoriu-absurdă care face suportabilă melancolia.* (Nicolae Manolescu)

Nu știm dacă ar fi ales între *Poezie sau Viață*, dar știm că Andrei Bodi nu mai avea de ales, el însuși fiind Alesul – pururi tânăr – al Poeziei. (Emilian Galaicu-Păun) În *Extratereștrii din vârful dealului*, poetul scrie că „Suntem o colonie

veselă. Nimic nu ne sperie./ Doar uneori imaginea noastră-n oglindă/ Se lungește brusc și dispare.” *Cursa personală* avea să se sfârșească mult prea pe neașteptate, spunându-se, *murise un profesor, murise un scriitor, murise un om tânăr; dar, dincolo de astea, era regretul egoist al pierderii unui referent al mitologiei personale.* (Oana Purice)

Ecoul din *Nimic* devine un *axis mundi* pentru cine poate pătrunde și înțelege mai mult decât simpla apostolie a definirii poetului: „Sunt aici aici aici/ suntem puși unul lângă altul/ ne învârtim în cerc/ ne învârtim în cerc/ simțim căldura și frigul și ploaia și ninsoarea/ și ploaia și căldura și ninsoarea și frigul/ atât/ atât.” Într-o clipă de fulgurație a destinului, poetul se înscrie în ordinea cosmică a plecărilor definitive, *se îndepărtează definitiv, însă drumul său nu se mai îndreaptă spre casă. Este un drum de ascunziș. Cu toate acestea, râsul său tonic îmi răsună în urechi. Știu precis că pentru el este cel mai potrivit fel de a-și lua la revedere. Chiar și pentru tot restul eternității.* (Angelo Mitchievici). În poemul *Brașov Tranzit*, din ultimul volum de versuri, „Oameni obosiți”, scria: „Trec prin orașul meu fără/ Să cobor în gară// Merg spre Sibiu nu cobor/ Pentru Adi și Tudor mă// Gândesc doar la ei poate/ I-aș fi putut chema în gară// Adi să stea lângă Tudor cât/ Timp privește el rapidul motor// Amândoi să privim cum/ Zice el tare «ta-tai» după care/ Ar începe să plângă mai/ Bine așa trenul pleacă/ Cerul e plumburiu tabela de marcaj de pe Tineretului e oarbă/ Steagu joacă cu Gloria Buzău/ mă îndepartează fără să/ Știu scorul// Ăsta e meciul.” - *meciul, scorul, gândul* mut, știut doar de el, un călător din trenul vieții, *Poetul*. Identitatea spirituală a ființei, valoarea vieții, pe care o trecem în tăcere poate, tăcerea nu ca o nonvaloare, ne aduce în proximusul stărilor în contratimp.

Andrei BODIU rămâne în literatură română transilvăneană, și nu numai, intelectualul solidar progresului științific, onest, competent, demonstrând că geografia culturii și educației poate converti destine către un ideal comun: *iubirea de oameni*. Iar în indisolubilitatea acestui *dat*, vedem *Poezia cuvântului și Rațiunea*, care *una sunt* pe-a eternului aripă ...

## ETERNA ÎNTOARCERE

Începutul.... chipuri musai în Istov și-l descheie-avalma vastului ostrov ce nimicul ține sub un tot de nu-i.... Gând fără gândire din latent ceaslov

scrie repetarea formei orișicui drept o spiță în roata-a cărui centru, spui omule, că-i însuși drumul tău zadar, unde cei ce pleacă în veci se întorc iar Lui....

Cerc rămâne timpu în verități ce par.... Se aprind din stingeri a se stinge doar pururea aprinderi într-un joc pretins Unului diadă, beznei luminar.

Întâmplarea mută voia și-a împins a cuprinde veghea înveghind cuprins, numai că azbucnea din ceresc hrisov nu în amintire, ci în uitare-a nins....

PETRU SOLONARU

iunie 2014

## La târg...

## Muntele Găina...

Dau gândurile mele-n pârg,  
Ce dulce e sub cer lumina!  
Îmi vine să mă duc la Târg,  
De unde a fugit găina...

Când eram tânăr, pe sub nori  
Zburam ca fulgerul de-acasă  
Și-acuma plec adeseori  
Să-mi caut în cuvânt mireasă!

Și dacă verbul mi-e rotund,  
Poemul meu e plin de-afine,  
Tu iartă-mă de sunt bolund,  
A câta oară vin la tine

Să le-adunăm acolo sus,  
Prin roua plânsă de pe creste?  
Urc tot mai greu pe drumul spus  
Înspre începutul de poveste.

Dau gândurile mele-n pârg,  
E vară și o să mai fie,  
Îmi vine să mă duc la Târg  
Alătura de Sântilie...

NICOLAE NICOARĂ



## „ISPITA IZBĂVIRII” DE MIHAI SIN

**Motto:**

„Stinge cu dreapta Ta cea  
atotputernică  
focul ce m-a cuprins!”

„Ispita izbăvirii” este titlul ultimului roman al lui Mihai Sin, apărut și lansat postum de editura „Nemira” din București, cu câțva timp în urmă. O carte trudită, densă, o parabolă uluitoare prin complexitatea, profunzimea și dureroasa franchețe a discursului, o carte matură și responsabilă despre condiția dramatică a intelectualului vremii contemporane românești, peregrin întru regăsirea Adevărului Unic al sinelui.

Într-o lume ternă, lipsită de orizont, într-un univers ostil, golit de repere valorice esențiale, ziaristul cândva celebru, asumându-și condiția de... boschetar, trăiește experiența dantescă... a Iadului pământean la parametri dezumanizanți, căci... „Diavolul s-a întins peste măsură, din pricini pe care nu le cunoaștem” - scrie Mihai Sin. – „Ar trebui create noi instituții, să apară noi forțe, care să reprezinte calea lui Dumnezeu. Dar iarăși: cine și cum anume, când omenirea pare să nu mai producă anticorpi care s-o apere de forțele Răului? Întrebări și întrebări, în absența răspunsurilor. (...) Căutăm cu disperare răspunsuri concrete și soluții, pentru a nu asista neputincioși la distrugerea spiritului și genei naționale identitare. Putem să credem că mai sunt și alții ca noi, care vor avea mijloace mai consistente de a găsi măcar o parte din răspunsuri”.

Oare, ce ar putea fi mai „consistent” decât... credința? Acolo unde este, dacă este?!? Unde altundeva găsim mântuirea? „Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean!”

Nu întâmplător, cartea se deschide cu un pasaj din Biblie: „La miezul nopții, un popor se clatină și piere. Nu este nici întineric, nici umbră a morții, unde să se poată ascunde cei ce fac fărădelegea” (Iov, 34: 20, 22). Care popor? Dacă ar fi să răspund altfel, cu începutul-începutului, pur și simplu, ca la școală, v-aș spune că este o carte despre poporul român, despre drama



conștiinței sale identitare acutizându-se la extrem cu precădere în ultimele două decenii, despre trădarea intelectualilor (a unora dintre ei!) semnalată, cândva, și de Mircea Eliade, și de Petre Țuțea, și de părintele Iustin Pârnu, despre un alt „Diogene – câinele... subteran”, despre această „România, țară bleagă./ Îți fură toți din desagă // (...)// Când te vei trezi flămândă/ Dezbrăcată, înjugată./ Vei da cu cuțitu-n piatră./ Piatra va scoate scântei/ Și-apoi Dumnezeu cu ei!”. Dar și despre ura de sine – blestemul tracic al acestui neam românesc, întâiul creștinat – blestemul dezunirii, despre care vorbea și Vasile Pârvan, înfățișat în manuscrisul din secolul XIX din Muzeul Țării Făgărașului și citat de Mihai Sin, fragmentar, în loc de introducere: „(...) Deoarece picioarele nu mai voiau a suporta trupul, mâinile nu mai voiau a veghea și a vedea pentru celelalte mădulare, începu trupul a se veșteji (...) și din zi în zi a se apropia de moarte. Atunci văzură ele nebunia ce au făcut, se uniră iarăși și se legară strâns, că ce au încercat nu vor mai încerca încă o dată”. O carte despre conjurația mediocrității - „Cea mai aspră robie este unde mintea trebuie să se supună prostiei” -, despre alienarea individului în absența credinței, și despre încă multe teme destinate meditației profunde a cititorului.

Care e calea către izbăvire? „Doamne, primește smerita mea rugăciune pentru iertarea păcatelor mele și, ca un îndurat, stinge cu

dreapta Ta cea atotputernică focul ce m-a cuprins” – se rostește în Biserica noastră ortodoxă. – „Încetează-mi boala și cu milostivirea Ta ridică-mă din patul durerii, întru slava Numelui Tău. Că Tu ești Doctorul sufletelor și al trupurilor noastre...” Frumoasă rugăciune! Ca un poem încă de la Facere.

„Stinge focul ce m-a cuprins!” Focul? „Vântul se scurgea perfid printre crengile arborilor, tufișurilor și arbuștilor, scoțând un fel se șuierat sinistru, monoton, ca un cântec de jale. Era aproape la fel cu acela din cimitire, toamna târziu, iarna sau primăvara devreme, când mai ales brazii bătuți de vânt parcă sunt băntuiți nu doar de vânt, ci și de duhuri rele, intrând neliniștiți într-o alertă rău-prevestitoare. Poate și de aceea, fără să-și dea seama, cei de față, cu excepția Nebunului, își țineau capetele plecate, parcă ferindu-le astfel de orice posibilă agresiune nevăzută. Nebunul o luă impetuos prin lăstăriș, iar ceilalți îl urmară, jandarmii având grijă să nu-l scape. (...) Într-adevăr, «spectacolul» pe care-l oferea cadavrul lui Ionică Vindecătorul, căci el trebuie să fi fost, era înfiorător. (...) Ochiul stâng îi fusese scos, probabil cu un briceag sau cuțit, iar dreptul rămăsese deschis, neatins, sticlos. (...) Petre Nebunul crestase cu un cuțit sau un briceag pe pieptul Vindecătorului o cruce. De ce-ai făcut asta? îl întrebă comisarul-șef adjunct. Crucea?! Păru să se mire ucigașul. Aaaa, da, crucea. Pentru că se credea Dumnezeu, dar era fals, un prefăcut. Am vrut să-i fac un bine, l-am însemnat cu semnul crucii, ca să fie iertat în lumea ailaltă”.

Lumea pământeană a lui Mihai Sin, pe cât de limpidă, e bulversantă, brodată cu dexteritate, migală și rafinement, cu arta unui mare maestru, pe canavaua unei permanente mare sufletești. Actualitatea – decupată secvențial, cinematografic, dobândește forță emoțională tulburătoare. „Câtă viață, atâta literatură!” – o altă proză demnă de Nobelul pe care l-ar fi meritat, cu prisosință, și controversatul roman „Quo vadis, Domine?”

Prozatorul de profundă sorginte ardelenească, dublat structural de un excepțional jurnalist de investigație, se inspiră, obsedant, din aspecte →

**MARIANA CRISTESCU**

ale actualității urmărite până în consecințele ei ultime. Și aici, ca și în romanele anterioare, personajele lui Mihai Sin traversează aceeași acută criză de identitate, nu se pot fixa în niciun cotlon al sinelui contorsionat, nu reușesc să-și sară umbra nici măcar în final: „Am știut... Pe unii din preajma ta ți-i dă Dumnezeu, El le dă un rost... Și nici atunci... Alteori, rostul celor de lângă tine li-l hotărăsc alții, oameni ca noi, mai buni sau mai ticăloși. Dar, zise Miron, cutremurat, aproape strigând, dac-ai știut, de ce-ai acceptat, de ce-ai venit la mine? (...) Pentru că, reuși să șoptească, în timp ce un zâmbet îi luminează fața o clipă, pentru că am vrut să mor într-un pat curat, ca ăsta. Nu uita că sunt un biet om, nu un sfânt...”

Dar este, oare, moartea o izbăvire? Ori un eșec... mai dureros decât singurătatea alergătorului de cursă lungă, sau decât scurta, trecătoare glorie a eroului purtat pe scut? „Fostul mare gazetar nu-și dorea o «revenire». Nu de aceea părăsise el «lume reală», nu de aceea fusese împins, obligat să o părăsească, pentru a se întoarce la ea ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Prefera o nouă identitate, dar cum putea s-o obțină? (...) Oricum, lui nu-i mai păsa de nimic, trecuse prin prea multe într-o viață de om. Pentru el era ca și cum ar fi revenit într-o altă lume, care avea legătură mai degrabă cu cea de Dincolo, decât cu cea de pe Pământ. Iar ceea ce i se întâmpla acum însemna un fel de misiune, pentru că simțea că are un mandat limitat. (...) Și tot din prima seară începură să discute despre Proiectul lor (...) Tema centrală ar fi cea a Neputinței individului în fața Sistemului. (...) Mii, sute de mii, poate milioane de indivizi care n-au mai suportat Neputința și au încercat să-și exprime ideile îndrăznețe, puse în slujba colectivității lor, au sfârșit în lanțuri sau decapitați, sau arși pe rug, sau spânzurați, sau torturați, în chinuri feroce. Sistemul nu a cedat niciodată în fața criticilor lui, în fața celor care i-au arătat hidoșenia sau măcar au încercat să spună că e perfectibil. Au fost eliminați, cum se spune astăzi, «scurți», fără multe vorbe. (...) Dar în România mulți creatori trăiesc cu iluzia că idei ale lor ar putea să influențeze gândirea bolnăvicioasă a unor conducători. Și suferă de neputință când văd că,



**Anton Rațiu • Fântână inox, str. Paris, București**

niciodată, nici măcar vreo idee strălucită nu e aplicată de guvernanți. Și nu e doar cazul României, firește. (...) Neputința ne seacă, ne exasperează zi de zi și uneori clipă de clipă. E ca o boală cumplită de care fiecare scapă cum poate, iar unii nu scapă deloc.”

„În definitiv – mărturisirea scriitorului Mihai Sin –, fiecare dintre noi asta căutăm o viață întreagă, să ne izbăvim. Iar eu despre asta am scris și am tot scris, personajele mele asta caută cu înfrigurare.” „Ispita izbăvirii” trebuia scrisă. E o carte uluitoare. A fost ultima înainte de a pași Dincolo, dar, dându-ne-o nouă și posterității, marele prozator și-a aflat mântuirea. Odihnească-se veșnic în Lumină!

### **Mai pleacă încă unul dintre noi**

*-la moartea scriitorului Mihai Sin-*

în primăvara asta grea de ploii când soarele se-ascunde după nori mai pleacă încă unul dintre noi în lumea celor drepti...nemuritori...

e cerul parcă în priviri răsfrânt se scurge timpul ca un fluviu blând așa cum am venit pe-acest pământ ne ducem, în tăcere, rând pe rând...

se-ntoarce deznădejdea înapoi prea des viața ne dă bobârnaci mai pleacă încă unul dintre noi lăsându-ne mai triști și mai săraci... (mai 2014)

**IOAN VASIU**

### **Copilul în cosmos**

Încă nu citisem despre tunul lui Jules Vernes nici despre ghiuleaua baronului Münchhausen, dar îmi erau clare 7 ceruri venind unul peste altul, dar la distanțe considerabile, ca lumile etajate să nu se vadă și să nu se încurce între ele, să nu se deranjeze (inclusiv cu farfurii zburătoare pornite pe-ospețe, ca la hramurile basarabene)...

### **Pescărească**

Nu poți ști cât de adânc și cât de departe îți trimiți mesager râma de camuflare diplomatică a cârligului, dar în relația ta cu profunzimile și orizonturile subacvatice partea așteptării se prinde, loterie, de zurgălăii sensibili, meniți pescuitului/comunicării... Dă glas un zurgălău în locul disperării captivului: s-a prins!... Cum urechile mi-s pline doar de aceste limbaje pescărești, doar de clopoței zângănitori, clopotele bicericii de peste trei dealuri mă iau prin surprinere. Și nu se deslușește distinct trofeul disperat nici cârligul camuflat diplomatic...

### **Relația cu mergătorul**

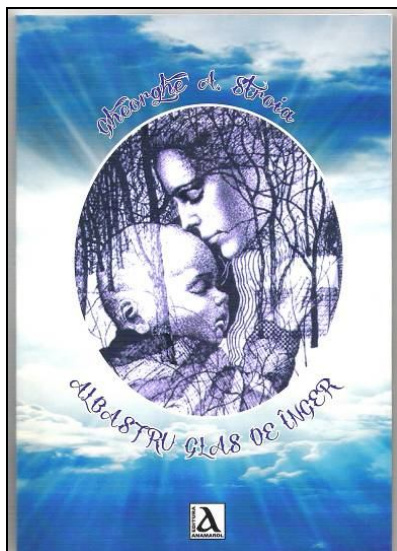
Pe mergător să știi să nu-l oprești cu întrebările abia înfiripate, în care insomniile își crești, descoperind treziri înaripate.

Pe mergător urmează-l până știi răscrucea unde nu știi ce-o s-aleagă: să-ntrăbeze resemnat drumul dintâi ori mai departe-ar cuteza să meargă...

**IULIAN FILIP**



# Albastrul glas de înger



„Am debutat timid, cu un volum mixt de poezii și povești pentru copii, intitulat „Pledoarie pentru inocență“ (Editura Sfântul Ierarh Nicolae, Brăila, mai 2010). Cred și acum că misiunea unui om dedicat scrisului este cea de a pleda pentru inocență, sinceritate, umanitate, altruism, pozitivism, (re)dobândirea încrederii în noi înșine... Scrisul trebuie să fie un motiv de bucurie cotidiană, un mod de a respira, de a-ți savura viața ca pe o cafea bună. Un mijloc de a evada într-o lume proprie, construită după reguli proprii (în acord cu cele generale), în care să nu existe reavoință, rea-intenție, ură sau dorință de răzbunare.“

Această frază, reprodușă dintr-un volum tipărit la începutul acestui an, reprezintă, după părerea mea, o mărturie de credință a poetului, prozatorului, publicistului, editorului și criticului literar Gheorghe A. Stroia, un nume tot mai cunoscut și apreciat în peisajul actual al literaturii noastre naționale.

Perseverent, harnic, meticolos și exigent cu propria-i creație literară, Gheorghe A. Stroia a tipărit recent un minunat volum de versuri, intitulat „Albastru glas de înger“ (Editura Anamarol, București, 2014). Este vorba despre o carte dedicată celei mai dragi ființe - MAMA - care, din păcate, în cazul autorului acestui volum, a plecat „mult prea devreme spre binemeritata-i odihnă în patria îngerilor.“

Versuri de o sensibilitate aparte, scrise cu penița înmuiată în lacrimile unor amintiri nemuritoare, curg pe coala albă ca o lavă a unui vulcan ce erupe pe neașteptate.

Pentru Gheorghe A. Stroia chipul mamei este „punct într-un gherghet“, „izvorul dintre stânci“, „luceafărul de seară“, „clopot sunând a jale“ sau „icoană precurată“ (*Albastru glas de înger* - pag.15).

Se remarcă în toate poeziile acestui volum o ușurință a versificației, o iscusită mânuire a condeiului, o abundență de metafore menite să dea o frumusețe aparte discursului liric: „Ferestre larg deschise/Plâng zorii cei albaștri/Grăbite clipe-aleargă/Spre cerul fără aștri“ (*Raiul vieții* - pag.36) sau „Dansează acum toți macii în floare/să bucure câmpul cu pace/s-aplaude îngerii - luminii de strajă -/nisip mișcător pe o filă de carte“ (*Un nou început* - pag.78).

Pentru frumusețea și mai ales pentru muzicalitatea care place auzului, aș cita toată poezia intitulată „Miere și descântec“ - pag.17, dar mă rezum la a cita două dintre cele cinci strofe: „Vorba ta o zbatere de aripi/Cântul tău Fântâna Blanduziei/Miere și descântec de lumină/Aripile dorului și-ale freneziei//Bunătațea ta cea nesfârșită/ Cântul de alint la ceas de seară/ Apa vie a sufletului tău, Măicuță,/ Mi-este-acum cerneală-n călimară!“

Originalitatea creației lui Gheorghe A. Stroia are la bază conștientizarea încrederii în propriile-i forțe, „materia primă“ a versurilor sale având un patetism molipsitor de cele mai multe ori, poetul asigurându-ne că nu este decât „licărul/unei stele/căzătoare“...rămânând ca un „cer prăbușit/pe aripi/de lilieci“ (*Aripi de lilieci*-pag.61). Citind și recitind cu atenție acest volum, ai senzația la un

moment dat că ai pătruns printr-o mirifică „gură de rai“ într-un templu uimitor, unde anotimpurile se succed cu o viteză amețitoare și unde „Limpede fântână/ izvorând lumină/ calea printre stele/de speranțe plină/ jar arzând pe vatră/foc peste pășune/ miere peste fiere/caznă și minune“ (*Fântână* - pag.22).

Includerea în această carte închinată mamei, a unei poezii dedicate Limbii Române, nu este întâmplătoare dacă ținem cont de faptul că de la mama învățăm cele dintâi cuvinte ale limbii noastre materne: „Limba noastră cea română-/Rai mergând cu noi de mână,/Munți și ape, și pământuri,/Calde zări din patru vânturi.//...Limba noastră cea română-/Rai mergând cu noi de mână,/Limba noastră cea română-/Maică nouă, maică bună!“ (*Limba noastră* - pag.31).

Gheorghe A. Stroia scrie o poezie meditativă, melancolică, sinceră, directă, păstrând mereu un echilibru între tandrețe și candoare, între bine și rău, între iubire și compasiune.

Dând adeseori dovadă de o virtuozitate ieșită din comun a melosului său liric, poetul sădește în fiecare poezie o floare din grădina sufletului măcinat de emoțiile cotidiene.

Dezinvolte, caligrafiate cu grijă, profunde și nu în ultimul rând afective, versurile acestui talentat poet contemporan captează atenția cititorilor, mai mult sau mai puțin avizați.

Reproduc în încheierea acestei scurte cronici literare poezia intitulată „Testament“, pe care Gheorghe A. Stroia o dedică „prietenilor din lumea întreagă“, poezie reprodușă și pe ultima copertă a cărții: „Cu certitudinea unui Sfârșit,/ca Vis aievea Împlinit,/dar cu Speranța unui Început-/Apă Sfințită într-un vas de lut-/pășim, prin noi, în Cânt de Bucurie/spre noua Viață ce va fi să fie.//Să zăbovim aici, doar pe Pământ,/să reaprimem Dorul din Cuvânt/să-l preschimbăm în Soare și în Flori-/în visul de a fi Nemuritori./Să ne-nțlnim cu toții printre Stele,/Candle-aprinse prin veacurile grele...“

Așteptăm cu interes alte și alte volume semnate de Gheorghe A. Stroia și cu siguranță ele nu vor întârzia să apară.

IOAN VASIU



Anton Rațiu • „Dialog“, variantă



# Daniel Pișcu în supermagazinul realității

Daniel Pișcu își exercită predicțiile în volumul *Poemul lui Nokia*, o carte de versuri transmise fără fir între poet și cititor, apărută la Editura Tracus Arte, 2013. Realitatea e magazinul din care el cumpără, magazinul unde se vinde, magazinul care rupe flămând din viața noastră pierdută prin labirintul tehnic al epocii.

Volumul ne prezintă câteva date despre poetul Pișcu, cărțile publicate, activitatea, este o realitate personală, ca un paravan pentru cititorul curios. Dincolo de fapte sunt poemele, crude, postmoderniste, îmbibate de falimente, revelații, amintiri, iubirea care trece prin ochii poetului ca o săgeată.

Sincer, Daniel Pișcu ne indică sursa de inspirație: Supermagazinul realității! Răspunsul poetului la această avalanșă de oferte este reclamația, sugestia, nemulțumirea în fața realității imperfecte, abundente, dar mișcată. „Frecventez mai ales/ supermagazinul realității./ De aici mă îmbrac/ mă încălț/ mă hrănesc/ cumpăr tot felul de sortimente:/ fapte, întâmplări – evenimente/ senzații, impresii – sentimente./ Realitatea mă sesizează.../ Iar eu îi răspund/ luând condica/ de sugestii și reclamații”. (*Supermagazinul realității*)

Limbajul poeziei este simplu, dar trimițând la semnificații complexe, realitatea are un halou de mister, poezia este o joacă brutal complexă: *se joacă cu sinele, cu tinele, cu minele...* Joaca se face cu discreție, cu atenție, fiecare zi are secretele ei, ceva etern se ascunde în efemerele fapte sau întâmplări. Concluzia: „motoarele dimineții s-au pornit” (*Refrenul zilei*)!

Tragedia omului modern e sugerată prin fapte banale: „Iarba nu-și expune/ gândurile,/ nu comentează,/ nu bârfește./ De aceea ea crește/ așteptând în liniște/ domestic./ cosașii” (*Iarba*). Vine o vreme a judecății, realitatea e acidă, ea ne oferă dragoste, evenimente, informații, creierul pare agresat, dar nimic nu este pe gratis, vin cosașii, nimic nu-i anunță, doar iarba liniștită, domestică, aparent docilă... Gândurile semnaleză pericolul pentru disciplina impusă de

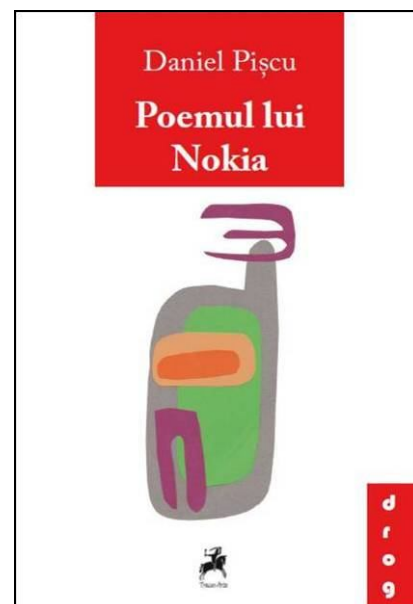
realitatea în mișcare, cu toate motoarele pornite.

Sunetul clopotului marchează trecerea noastră prin peisaj, el anunță preocuparea lui Dumnezeu pentru faptele oamenilor, clopotul este un semn, sunetul care trimite la cuvânt, el se maturizează în timp ce își trimite semnele: „Dar Clopotul/ ne trimite semnale:/ Dumnezeu e în Cer/ noi pe Pământ./ Dumnezeu e pe Pământ,/ noi în Cer” (*Clopotul*). De observat mișcarea pe verticală, clopotul devine personaj, pare a fi Glasul lui Dumnezeu, grafia începe cu literă mare, e prezență presantă în supermagazinul realității.

Volumul lui Daniel Pișcu se desfășoară în trei planuri: *Supermagazinul realității*, *Poemul lui Nokia*, *Passe partout*, planuri care dau soliditate mesajului, realitatea trimite cuvinte, le vedem - nu le vedem, ele se cristalizează în poeme, poetul este atent la jocul complex, realitatea depășește generozitatea aparentă. Numărul trei este unul simbolic, ceva divin se află în miezul lucrurilor, în trecerea noastră prin supermagazin... Capitolul *Poemul lui Nokia* dă titlul volumului, el este cel mai lung din carte, trădează secretele poeziei: telefonul prinde individul într-o rețea complexă, fără scăpare: „Grație lui/ devenisem dependent social/ și din cauza lui, antisocial”. Poetul este un personaj incomod, eroismul și tragedia sunt exprimate cu ironie, ludic: „A murit prietenul meu Nokia/ cu care mergeam/ la vânătoare de lei/ și valută,/ a zis prietenul lui, Ericsson./ A murit în luptă”. Trimiterile la tragedia antică, la poezia de rezistență a lui Nichita Stănescu par a fi luate în joacă, dar ele exprimă realitatea imediată: omul dependent de lucruri până la sufocare, până la exces, abandonul individului în brațele obiectelor pare implacabil,



Anton Rațiu • „Dialog”, variantă



tragedia este în fața noastră, până și prietenul Nokia (marcă de telefoane, celebră) provoacă dezastrul, nimeni nu mai ascultă, vânătoarea de lei a căzut, amintirea este greu de gestionat, dependența de obiecte pare o boală: „Era atât de fin/ și totodată puternic./ Nu deranja pe nimeni./ Arăta atât de bine și ora./ Mă proteja de orice/ spațiu, loc și timp./ Avea tastele cele mai curate./ Și cifrele mari./ Le vedeam fără/ a mai fi nevoie de ochelari”.

Legăturile generate de prietenul Nokia au avut o greutate maximă într-o lume minimă: „Pentru mine, el era/ o indescritibilă emoție”.

A juca, a gândi, a avea emoții, a trăi la intensitate maximă când lumea este învăluită în sunetul Clopotului, sunt traseele pe care se mișcă poezia lui Daniel Pișcu. El evită metafore care s-au mai zis în piața publică, caută originalitatea, forma acoperă fondul uneori, joaca de-a poemul este una periculoasă, până la distrugere, dar în ultimul moment poemul capătă consistență datorită poetului care are în mână *condica de sesizări și reclamații*, are controlul asupra textului. Limbajul frust și obișnuit al poetului îi face uneori feste, cade în desuetudine și banal, iubita este comparată cu o stradă, comunicarea devine absurdă, relațiile dintre oameni au ceva elastic, cineva întinde elasticul la maxim sub tandra ninsoare!

„Poate că atunci când fugi/ lași în urmă/ sunetul de flaut” – iată poezia încărcată de adrenalina realității...

CONSTANTIN STANCU

## Poezia - „dulcea povoară“



Poetul **Miron Țic**, cel care pe data de 22 mai 2014 și-a rotunjit vârsta la 75 de ani, fiind sărbătorit așa cum se cuvine de Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu” din Deva, a reușit să dăruiască iubitorilor de poezie un nou volum de versuri. Tipărit de prestigioasa Editură TipoMoldova, Iași, 2014, în colecția „Opera Omnia-Poezie contemporană”, volumul, intitulat „**Dulcea povoară a cuvântului**”, grupează unele dintre cele mai frumoase și reprezentative poezii ale autorului. Este, fără îndoială, cea mai reușită și mai bună carte de până acum a acestui talentat scriitor hunedorean, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Alba-Hunedoara.

După mai multe volume publicate, Miron Țic și-a demonstrat identitatea lirică, reușind să-și contureze foarte bine universul său poetic. Pentru autorul acestei cărți poezia este „cel mai bun leac de noroc”: „Mai dă-mi, Doamne, viață și putere, / Să ajung, acolo unde, cineva mă cere / Mai dă-mi, Doamne, grija din copilărie, / Când din priviri, mi-a picurat, prima poezie //... Mai dă-mi, Doamne, o floare de busuioc, / Să-mi fie pe mai departe, cel mai bun leac de noroc.” (Să mă bucur de noroc - pag.75).

Poet al nostalgiilor și al iubirilor nestăvilit, care cu greu își stăpânește lacrimile de bucurie când emoțiile îi taie respirația, Miron Țic știe să-și încălzească sufletul la „focul dorului”: „Sentimentele sufletului, în poeme se așează, / În unele nopți, privim umbra lunii, ostenite, / În

amândoi, bucuria vieții este pururi trează, / Ardem ne-ncetat, înlocuind dorurile topite.” (Focul dorului - pag.37).

Cu același ton sentimental, el adresează emoționante elegii și declarații de dragoste ființei iubite: „Ești dimineața ce-mi împlinește privirea, / Cuvântul tău, cu credința inimii îl vestesc, / Tu ești setea ce ne-ntreține, întâlnirea, / De lângă tine, n-aș putea să lipsesc.” (Nemărginirea din noi - p.39).

Fie că abordează în creațiile sale stilul clasic, când ritmul și rima, deși impun o anumită regulă, nu îi încorsetează deloc mesajul, ba dimpotrivă îl îmbracă într-o muzicalitate plăcută auzului, fie că abordează versul alb, degajat și liber de orice fel de constrângere, Miron Țic rămâne același poet talentat, bun mânuitor al condeiului: „Eu sunt poetul ce niciodată n-o să-mi vând, / Sau să uit fluturii ce mi s-au așezat, în vis. / A venit iarna-n sat și n-o să plece, prea curând, / Fulgi, ca niște păpuși mici, adorm în ochiul deschis” (Dulcea chemare - pag. 50) sau: „Port chipul tău în priviri, / Simt pârguirea cuvintelor, / Precum fructele pe ram. / În preajma mea / Un buchet de cuvinte / Îmi intră, însorite în ochi.” (Tristețile vremii - pag.103).

Miron Țic este un poet al bucuriilor existențiale, al iubirii față de tot ce-l înconjoară, al răătăcirilor fecunde prin peisajul mirific al locurilor natale, unde liniștea cade peste sat ca un clopot imaginar: „Privirile mele se aprind în florile clipind, / În poemul pe care-l scriu / Și de care mă bucur ca de o binecuvântare. / A înflorit teiul / Și eu cred că nimic nu este mai prețios / Decât aroma din acest spațiu...” (A înflorit teiul - pag. 89).

Mereu îndrăgostit, mereu pregătit să ofere o șoptă de dor iubitei, Miron Țic rămâne același elegiac nostalgic: „Ești dimineața ce-mi împlinește privirea, / Cuvântul tău, cu credința inimii îl vestesc, / Tu ești setea ce ne-ntreține, întâlnirea, / De lângă tine n-aș putea să lipsesc.” (Nemărginirea din noi - pag.39) sau: „Scriu acest poem, ca semn bun pentru tine, / Scriu și tăcerea-n gând se-ntetește și ninge. / Sunt bolnav că nu știu ce va fi în ziua de mâine, / Legământul de

rouă, pe veci ne aparține.” (Bucuria mea e o floare - pag. 113).

Într-o minunată versificație, Miron Țic recunoaște că viața lui se contopește cu poezia: „Destinul meu e POEZIA / Floare neuitată, în priviri, / Cuvânt sfânt ce poartă bucuria, / Celor mai calde și alese amintiri //... Mă închin Ție, Doamne Sfinte, / În duh și-n adevăr, mă voi ruga / POEZIA fiindu-mi destinul din cuvinte / Primii fulgi ai iernii, mi-e dor a-i număra.” (Destinul meu e poezia - pag.38).

Concluzionând, pot spune că volumul intitulat „Dulcea povoară a cuvântului”, apărut într-o ținută grafică deosebită, încununează într-un mod fericit îndelungata și rodnică activitate literară a poetului Miron Țic, despre care Florentin Popescu afirma, în 1996, că „are rara capacitate de a potența sentimentele”.

IOAN VASIU

## Zbor de slove



Aflată la cel de-al patrulea volum, Katalin Cadar ni se dezvăluie drept o poetă înclinată spre o concizie a exprimării, o concentrare a ideilor ce se apropie, în unele poeme, de haiku, dar unul ce păstrează doar laconismul conținutului cu ignorarea rigorilor de versificație cerute de acest gen, precum în *Insomnia*, *Sonata albastră*, *Elixir* sau *Sărutul*. Uneori însă ideea se pierde în avalanșa cuvintelor, imaginea poetică diluându-se până la dispariție, pericol sesizat însă de către autoare care revine, după fiecare astfel de abatere, la versul scurt și la →

RAMONA TRIFAN

esențializarea imaginii. Întâlnim în acest volum un univers poetic caracterizat prin delicatețea unor sentimente reținute, intensitatea simțirii fiind mereu echilibrată prin raportarea la neant și eternitate („Îmi pictez/ tăcerea/ pe zidul/ infinitului.” *Virgule și puncte*) Transpare din majoritatea poemelor o seninătate resemnată, o acuitate a percepției ce decupează instantanee ale efemerității fixându-le pentru eternitate, o aspirație discretă spre puterea eliberatoare a artei. Detașarea cu care poeta contemplă spectacolul lumii nu e lipsită de o anumită nostalgie, repede sublimată într-o luciditate salvatoare. Curgerea timpului este o temă recurentă, ireversibilitatea acestuia fiind contrabalansată de eternitatea textului, a versului ce salvează de pericolul aneantizării, ca în *Ireversibil* („Totul e ireversibil... /doar literele prinse într-un/ vers alb se opresc pe pagina/ însemnată cu o garoafă demult ofilită/ în jurnal.”) sau în *Ruleta rusească* („Între albul filelor/ îmi ascund/ delirul unui vis/ neîmplinit./). Alături de singurătate, combătută prin scris, timpul și eternitatea sunt leit-motivale acestui volum. Solitudinea impune o perspectivă lipsită de speranță, imaginea lumii fiind marcată de ideea lipsei de trezie, a unui timp adormit ce nu mai face contact cu realitatea („...nici/ măcar coșmarul generat de/ uciderea lentă a pământului/ nu mai poate trezi/ pe nimeni/ la realitate.” - *Uciderea pământului*). Nota dominantă o reprezintă resemnarea în fața letargiei lumii și a propriei neputințe, o resemnare lipsită însă de un tragism inutil, fapt ce conferă serenitate poeziei, în ciuda fatalismului enunțat.

Se remarcă o subtilă, dar constantă referire la vicisitudinile vieții, imaginarul poetic devenind un spațiu al uitării, al zborului neîngrădit de opreliști exterioare, al împlinirii. Limbajul poetic este un limbaj al inițiaților, accesibil doar celor care „înțeleg arta tăcerii”.

Preferința pentru versul alb, văzut atât ca modalitate ideală de exprimare a sentimentelor cât și ca ecran protector contra singurătății, este deseori afirmată explicit în poeme (*Fără, Ireversibil, Așteptare, Toamna contrastelor*).

Katalin Cadar se prezintă ca o poetă a stărilor sufletești, a nostalgiei,

a melancoliei calme, preocupată de culorile sufletului mai mult decât de cele ale lumii exterioare, o poetă reflexivă și interiorizată pentru care poezia e o „artă a tăcerii”.

De altfel toate poeziile poetei din volumele sale anterioare *Refugiu în poeme, Evadare în cuvinte* și respectiv *Terapie prin vers* le puteți lectura pe blogul său de poezii *Refugiu în poeme* (<http://cati1977.blogspot.ro/>)

## POEME VERZI PE PEREȚI,

### DUPĂ CENUȘA POEMULUI ȘI POEMUL DIN COLIVIE



O experiență singulară, prin originalitate și continuitate, mai urcă o treaptă în orizontul întâlnirii cu poezia a celor mai tineri receptori, elevii de gimnaziu și liceu din țară și din Basarabia, într-un context de aparență nepoetică, Concursul Național de Creație Literară „Ion Creangă”, ajuns la ediția a IX-a, prin purtarea de grijă – aceasta însemnând eforturi personale, conjugate cu ale partenerilor din școlile participante și ale unor solidari brăileni – ale unui dascăl de vocație și de excepție, Angela Olaru, care la ultimile cinci ediții m-a înnobilit cu scepul de președinte al juriului, așadar al iubitorilor de literatură și al celor visători, poeți, prozatori, precum și al celor care aspiră să devină instanțe critice.

Pentru mine, ca scriitor, ultimele trei ediții de festival au fost cele în care, în secțiuni distincte, cărțile mele de versuri *Poemul Phoenix, Cincizeci și cinci* și *Poeme verzi pe pereți* au beneficiat, în cele mai multe cazuri, de lecturi pertinente, de analize

surprinzătoare prin sinceritate și acuratețe, iar naivitățile inerente vârstei interpretării critice au fost mai degrabă simpatice decât stânjenitoare.

Dacă adaug la lecturile critice (care însumează peste o mie cinci sute de pagini) ale celor trei cărți de versuri și volumul *Întoarcerea în Babilon*, aproape patru sute de pagini de traduceri din poezia mea în engleză, franceză, spaniolă, rromani și latină, avem imaginea mai clară a privilegiului unei întâlniri admirabile cu oameni care au mizat pe scrisul meu, care au acordat atenție cărților mele cu asupra de măsură.

Un concurs fericit de împrejurări a făcut ca prezența mea la Brăila să capete consistență prin provocările unui alt dascăl de excepție, dr. Gabriela Vasiliu, împreună cu care am reușit să aducem mai aproape de Brăila pe cel mai important poet român contemporan în viață, Ana Blandiana, într-o competiție școlară, Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, manifestare care a căpătat strălucire prin prezența poetei, prin dialogurile sale deschise cu cititori din cele patru zări ale cuvântului poetic românesc.

Așadar, îi datorez Brăilei foarte mult și nu cred că voi reuși să-mi plătesc vreodată datoria pe care mi-am făcut-o într-un oraș binecuvântat de nume grele ale literaturii române, dacă e să-i iau în calcul doar pe Panait Istrati, Perpessicius și Fănuș Neagu.

În rotundul întâlnirilor mele cu Brăila însă pot fi înșiruite multe nume care au făcut ca de fiecare dată să mă simt în Brăila ca acasă, ca un alt acasă al meu, unde am fost înfiat și înconjurat cu foarte multă căldură și prietenie.

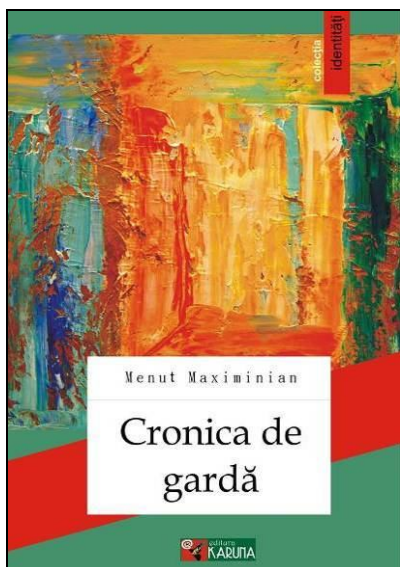
Am încercat, de fiecare dată, să nu-i dezamăgesc, să le argumentez în diverse chipuri cât de importantă este literatura în viața noastră, cât de vital e să „locuim poetic” lumea aceasta, cât de nevoie e de literatură ca să nu ne pustim sufletește, să nu rătăcim, să ne salvăm pe noi înșine, să credem că acest secol, dacă nu a reușit să fie, conform unei celebre previziuni, religios, își va putea măcar asuma ceva din poezia lui *a fi*, despovărat de *a avea*.

Aceste *Poeme verzi pe pereți*, citite de adolescenți, ne mai pot da o șansă. Și nouă și poeziei.

NICOLAE BĂCIUȚ



## Cronică la „Cronica de gardă”



Menut Maximilian este o personalitate complexă, poet, jurnalist, critic literar, realizator de emisiuni etno-folclorice și unul dintre etnologii harnici și pricepuți din zona aceasta transilvană. Nu sunt subiectivă când îi aduc laude, ceea ce face el în ultimii ani este o ctitorire socio-culturală de necontestat. Cu o activitate efervescentă pe toate aceste fronturi, Menut Maximilian continuă să fie generos cu persoanele, evenimentele și cărțile pe care le promovează pe toate palierele mass-media cu care are tangență, dar și în scrierile sale literare.

Poet de acum consacrat prin apariția în reviste literare importante din țară și din străinătate, cercetător-etnolog, cu volume de studii deja aflate în rafturile bibliotecilor, Menut scrie zi de zi la cotidianul *Răsunetul*, acest ziar făcând parte intrinsecă din viața sa. Cultura județului Bistrița-Năsăud ar fi mult mai săracă fără inserțiile de culoare și tinerețe pe care, ca un profesionist bun, Menut Maximilian le găsește locul potrivit în pagină, le promovează cu generozitate.

Cei obișnuiți să citească ziarul de dimineață al bistrițenilor (*Răsunetul*) nu pot trece cu vederea cronicile literare, întâmpinările de carte, pe care Menut le semnează cu hărnicie și discernământ de fiecare dată. Este un puzzle uriaș și peisajul editorial pe care l-a construit Menut Maximilian, prin scrierile sale critice. De la cartea

de știință, la cultura vizuală, la beletristica contemporană și cărțile-monografii, consemnările zilnice s-au adunat și astfel, cronicile semnate de Menut au devenit un fel de barometru care ne arată starea atmosferei editoriale la zi, în spațiul cultural în care trăim.

Ar fi fost trist ca aceste scrieri pertinente și cu amprentă de istorie literară nu doar locală, să rămână numai articole în paginile de ziar. Așa se face că Menut Maximilian le-a așezat rând pe rând, în volume, le-a distribuit în pagini de carte și le-a dat nume.

De data asta titlul celei mai recente cărți semnate de Menut Maximilian este „Cronica de gardă” – un titlu potrivit, zic eu, pentru rolul pe care îl are un scriitor, acela de a fi generos și a scrie și despre cărțile colegilor lui, de-a fi mereu în „gardă” când apare un text important.

„Cronica de gardă” este un volum cu grafică frumoasă și detalii moderniste, datorate Editurii Karuna din Bistrița, și cu un cuprins consistent de critică literară fără încrâncenări, fără mofturi, cum se mai obișnuie. Este o carte de peste 400 de pagini, care cuprinde tablete culturale ținând activitatea scriitorilor consacrați din județ și din zona învecinată, dar și a altor cărturari, iubitori de literatură, istorie locală, viață spirituală, care și-au pus gândurile pe hârtie și au scos o carte. Volumul se deschide cu fragmente de interviu, destăinuiuri ale autorului, care vizează crâmpoșe cronologice din activitatea sa de formare literară. Apoi, evantaiul paginilor se pliază pe nume mai mult sau mai puțin cunoscute, autori ce și-au făcut din scris o pasiune, se regăsesc aici ca sub o lampă Röntgen. M. Maximilian scrie despre fiecare în parte cu discernământ și cu bucurie. Este un scriitor harnic, pasionat și priceput, și-a format mâna în ziaristica (culturală) dar scrie cu același aplomb și literatură de calitate, și lucrări de cercetare etno-folclorică.

Ce se poate spune, în context, despre volumul nou apărut pe piață, despre cartea în care autorul a înmănușat idei, sentimente și foarte multă generozitate? Doar că este o carte mare, mare prin dimensiune (430 pagini), mare prin abordarea din mai multe unghiuri a vieții culturale bistrițene și

năsăudene. Este o „fișă” de observație, dacă tot facem referințe la titlul (*Cronica de gardă*), – este o veghe constructivă și mărturisitoare a unui timp în care zona bistrițeană construiește (și) catedrale editoriale.

În genere, suntem tentați să fim răi, să criticăm acerb ziua prezentă, să spunem că nimic valoros nu se mai întâmplă în zona de cultură și cea spirituală. Cartea scrisă de Menut Maximilian dovedește contrariul, ne arată negru pe alb că noi, bistrițenii, suntem fericiții deținători ai unui tezaur, că știm să ne punem în valoare, să lăsam peste vreme mărturiile noastre cele mai interesante. Clipa trece, scrisul rămâne.

Menut Maximilian a învățat lecția asta de viață, știe ca nimeni altul să adune între alte și alte coperte frumoase, pagini de carte interesante.

MELANIA CUC

## Un cavaler al Dreptății și Artelor

După lectura prefeței lui A.I. Brumaru, lămuritoare fără cusur, ca de obicei, și a „Notei asupra ediției”, de Ciprian Baiu, o surpriză prin relevanță și exactitate, poți să crezi că nu ar mai fi mare lucru de spus despre excelența carte a lui Ioan Tudor, „Patimi și ispite” (Editura „Garofița Pietrei Craiului”, Zărnești, 2014). Nu este așa.

Consistentul volum are ca gen proxim atitudinal, nu și stilistic, „Elegiile politice” ale lui Ion Gheorghe, una dintre cărțile cele mai importante ale ultimelor decenii, negată vehement de Nicolae Manolescu, apărută și reasezată în dimensiunile ei de Ileana Mălăncioiu, mai calmă politic. Pentru unii, Ion Gheorghe și-a îngropat de vie poezia prin comunismul lui tenace, de zelot. Nu și pentru critici pur estetici, ca profesorul meu Marian Mincu. Un asemenea exeget și asemeni debateri intense i le-aș dori și lui Ioan Tudor, care nu beneficiază, și este extrem de conștient de aceasta, de un timp adecvat poeziei, ca receptare cel puțin.

Poezia lui directă, fără floricele stilistice, deloc sfielnică în rostirea răspăcată a adevărului, impune aproape un katharsis auctorial →

MIRCEA DOREANU

și al receptorului, concomitent: „Până și doctorii fug/ din țara asta nelegitimă/ și ne lasă cu rănila deschise/ la soarte/ nu mai vorbesc/ de fiicele Evei care învață/ limba universală a sexului”. (*Ispita lașității*)

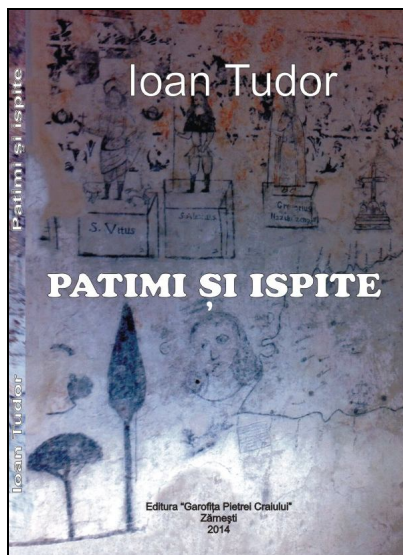
O descindere cioraniană, o vivisecție a realității care îi confirmă putreziciunea.

Însuși titlul îmi amintește de „Lacrimi și sfinți”. Poetul, de altfel, nu se ferește niciun de intertext și livresc, și bine face. Pe nedrept, livrescul este considerat o boală a literaturii. Toată literatura este, prin definiție, livrescă, iar livrescul nu înseamnă imitație, ci comunicare spirituală declarată cu tot corpul literar precedent și existent.

Jorge Luis Borges crede la fel. Finalul amuzant al unui poem persiflant mi-a amintit de un detaliu cinematografic: „Ce bine-i să fi rege”; detaliul este o replică grotescă a lui Mel Brooks din filmul lui clasic „Istoria lumii”: *Is good to be a king!* Personaje politice populează poezia: Marx, Friederich Engels, Sun Tzu, Confucius, Saddam Husein, Arafat cel Senil, Lenin, Stalin, „care se crede încă Sf.Pavel, Marele Conducător etc.

Aceste felii de realitate (apud Joyce) nu se constituie, ferit-a Domnului, în sandwichuri, ci într-un zid uriaș ce se năruie treptat, torturant, peste bietul muritor. Ioan Tudor simte pe propria-i piele, pe propria-i sensibilitate și reține mirabil de înspăimântătoarea politichie. Numai că el se apără, spre deosebire de congenerii și contemporanii și antecesorii săi, refugiindu-se în visul de aur al culturii. Deși scrie: „Parcă am fost cândva/ pe un asemenea drum/ și m-am întors în găoace/ ca un melc străveziu/ abonat la rețeta cazanului comun.” („Realitatea TV”), tot el, într-un singur poem își/ne arată cele două căi îmbinate ale izbăvirii, credința și arta: „În cetatea Argam/ să mergi cu timpul după tine/ cu îngeri de ceară/ în valurile mării de cleștar/ și crucea timpului așezată / pe umerii grei de poveri./ În cetatea Argam/ să mergi cu timpul după tine/ ca amintirea lui Ovidius Naso/ să rămână în veșnicia noastră/ ca o patimă ancestrală/ a timpului nostru solar.” („Patima timpului”, Brașov, 1 septembrie 2013)

Cum să nu îți placă această poezie dintr-o bucată, scrisă dintr-o suflare, fără bâlbâieli (vezi îndelungul



exercițiu), parcă sub raza unui dicteu de sus?

Caracterul de jurnal îi îngăduie poetului toate libertățile - să își ia inspirația dintr-un documentar TV, ca în „Umoja, satul femeilor”, din multe și minunate călătorii, din spații de drept ale sale, - Toderița, Râșnov, din lecturi, ca în „În locul proscrisului Ioan Slavici”, evenimente simipolitice, ca în „Pledoarie pentru Roșia Montană”, îi mai permite să facă portretistică – „Profesorul din Gusendorf”... dar pilonii cărții sunt cei ai credinței în Dumnezeu, în familie, patrie și într-o istorie când benefică și când malefică: „S-au trezit șerpilor dacilor/ să prindă zorile stăpânirii/ pământului și cerului/ .../ Sărbătorim Aurora, mama zeiță/ Vlaherniotissa/ din care florile se deschid în zori/ cu rugăciuni și imnuri către Ushas/ preamărind pe Mitra și Zamolxe.” („Noi, dacii”)

Din non amintirea lui Ion Gheorghe, a cărui poezie s-ar putea nici măcar să nu-i placă autorului brașovean, căci „Patimi și ispite” nu este o carte ispitită de vreun maestru. Nu că autorul ar scrie „dincolo de timp și mode”, dimpotrivă, calcă urma fiecărei zile.

Să fie poezia lui una publicistică, precum a lui Adrian Păunescu, comentator vorace, în versuri, al evenimentelor?

Nu, mai ales că stilul nu este unul emfatic, didactic, autoritar, ci așezat, modest, cuminț, cum se cuvine unui poet adevărat.

Cu siguranță atașat de istorie, nu scrie „Istoria unei secunde”. Demersul lui este de a așeza poetic

fiecare zi pe un postament de pe care să vorbească nu numai oamenilor vii de acum; poetul speră în secret ca versul lui să spună ceva și generațiilor viitoare. Măcar fiilor noștri. Orice poet visează astfel: „doar pești și fluturi/ păsări călătoare plutind/ pe cerul albastru. privighetori/ ce nu întrerup cântecul/ niciodată. / A râde noaptea în somn/ poate fi un dialog cu Dumnezeu/ sau cu îngerul păzitor”. („Ispitele visului”)

„A râde noaptea în somn” poate fi un dialog fertil cu cititorul. Scriptorul se află cu acesta într-o relație nemediată, așadar mult mai strânsă decât a altor scriitori.

Mă bucur și mă mir că acel om și scriitor minunat care a fost Gheorghe Crăciun a scris despre Ioan Tudor, deoarece cei doi sunt străini perfecți pe terenul literaturii.

Ioan Tudor nu face inginerie textuală și nu textuează, iar tematic sunt de pe planete diferite.

Să ne amintim însă că Gheorghe Crăciun avea o înțelegere excepțională a poeziei, el însuși fiind la începuturi poet.

Subtitlul volumului este „o frescă în versuri a comunității vertebratelor humanoide, văzută de un martor ocular.”

Acest titlu S.F. (pentru că tot veni vorba, S.F. nu mai înseamnă Science Fiction, înseamnă Speculative Fiction) sau alegoric, a la Swift, este acoperit de versuri grotești pe măsură: „Niciodată omenirea nu a fost lipsită de politicieni sau de șobolani./ Sunt, de altfel, două specii necesare la fel de prost tratate de oameni./ Dacă despre politicieni se spune că sunt necesari din inerție/ deși oamenii pot trăi și fără ei despre șobolani numai mineri spun că sunt necesari/ pentru că șobolanii prevăd catastrofele”. („Oameni și șobolani”)

M-am întrebat în mod repetat dacă am văzut în anii din urmă o carte atât de inteligent și cu gust copertată. Mă voi mai întreba.

Oricum i-am arătat coperta fiului meu și i-am spus că și în secolul XIII se făceau graffiti.

Ar mai fi multe de spus.

Spun doar atât: indiferent de apartenența sau neapartenența lui la o grupare scriitoricească sau alta, Ioan Tudor este un poet cu totul remarcabil. Și nu o spun doar eu.

# Vulturul albastru



*Vulturul albastru*, roman-puzzle, scris de Ioan Barbu, a apărut în a doua ediție, revizuită și adăugită, la Editura Destine literare din Montreal, Canada, în anul 2013.

Romanul face parte din ampla frescă, *Moartea roșie*, din care au mai apărut volumele *Duba din noapte* (Editura Scrisul românesc, Craiova) și *Clopote în lacrimi* (Editura eLiteratura, 2013). Ciclul va continua, în anul în curs, cu volumele: *Călugărul de la Sâmbăta* și *În fața glonțului*.

Romanul non-fictiv, *Vulturul albastru*, reconstituie viața, suferințele și închisorile lui Dumitru Cristea și ale soției sale, Tudora Manea-Cristea.

Totul a început în vara anului 1944, când tânărul Dumitru Cristea, la frageda vârstă de 17 ani, a părăsit satul său, pârjolit de soarele dobrogean, Negrești, pentru orașul Brad, din Apusenii liberi, unde Institutul de Subingineri din Baia Mare fusese surghiunit după odiosul Dictat de la Viena, din 30 august 1940. Aici, mai apoi la Baia Mare, unde Institutul a revenit, după eradicarea, cu valuri nesfârșite de sânge vărsat, a acestei nedreptăți istorice, românul din sud a înțeles drama și jertfele fraților ardeleni, în cei patru ani de asuprire maghiară și a trăit în anii de după înfrângerea horthyștilor continuarea mașinațiilor și provocărilor ungurești, pentru a obține încă, cât mai mult din trupul Țării, pentru satisfacerea pretențiilor

lor revizioniste, nepotolite. Astfel, tânărul român a intrat în rândurile Frăției de cruce, care se opunea cu dârzenie și curaj manifestațiilor înverșunate ungurești de sfășiere a Patriei. Aceasta până în anul 1948, când a absolvit facultatea și a fost repartizat ca subinginer la Mina de cărbune Anina.

Dar, tot atunci, se înființase Direcția Generală a Securității Poporului, după modelul sovietic, care pornise prigoana împotriva celor ce luptaseră pentru țară. Astfel, Dumitru Cristea a fost arestat în ziua de 7 octombrie 1948, "a fost bătut și schingiuit în beciurile Securității poporului din Oravița" și apoi "transferat și încarcerat la Satu Mare". Judecat la Tribunalul Militar din Cluj a fost condamnat la șase ani de temniță grea "pe care i-am executat în infernul de la Aiud" mărturisește naratorului cărții însuși eroul, cu puțin înainte de moarte.

Spune același Dumitru Cristea: "După primele zile la Aiud mi s-a produs o puternică stare de șoc. Doamne, câte a mai inventat comunismul să distrugă vieți și să le stăpânească sufletele chiar și după moarte! Una din marile lui invenții a fost omul nou, paznicul noii orânduiri, casapul, lucrătorul specializat în torturi, în cruzime excesivă și crime în lanț." Oameni de joasă condiție, ființe anonime, fără vreo importanță cât de cât palpabilă, până ce au fost aleși și trepanați propagandistic, au servit ca unelte bestiale acestor tirani convinși de victoria utopiei lor inumane, asupra tuturor valorilor omenești. Aceștia au impus tortura și crima ca metode de a obține obediența membrilor unei societăți nivelate după voința oarbă a unor fanatici, la fel de abrutizați. O societate creată pe teama membrilor ei și pe anularea voințelor individuale încercau să construiască cei ce-și propuseseră distrugerea elitelor românești, afirmate înainte de anul fatidic, 1948. Pentru aceasta, nu ocoleau nicio metodă a înfrângerii conștiinței celor ce gândeau altfel, adică mult mai aproape de esențele omenescului. Mai ales în reclusiune ei își propuseseră să-i înfometeze, în primul rând, pentru a le exploata suferințele degradării biologice. Mai apoi inteneau cu torturile fizice, din ce în ce mai dure și din ce în ce mai rafinate. Aici, însă, aceste ființe

primitive, gregare, se izbeau de voințe de fier, voințe ce nu acceptau înfrângerea, deși călăii lor erau bine hrăniți și dispuneau de toate mijloacele și libetatea torturii. Pentru că morala, justiția, omenia fuseseră anulate.

Mai inventaseră acești ticăloși exterminarea fizică prin folosirea lor ca unelte de muncă în întreprinderile faraonice ale așa zisei noii orânduiri. Dar toate acestea nu duceau spre asumarea conștiinței a eforturilor, ci continuau aceeași campanie de exterminare fizică și psihică a acestor elite, pentru a supune cât mai ușor masele.

În aceste condiții, tânărul supus acestor cumplite încercări, descoperă poezia lui Radu Demetrescu Gyr, un alt martir al închisorilor comuniste, după ce luptase pe frontul antisovietic pentru aducerea Basarabiei la sânul Patriei. El publicase în 1942 un volum în care erau reflectate luptele, focul, înclăștarea inumană a forțelor. Era o poezie plină de conținut uman, plină de suferință, dar și de speranță într-un viitor al nației sfășiate. Acest erou a fost și el închis, ca răsplată atât pentru eroism cât și pentru verb, dar a supraviețuit prin poezie. Prin poezia sa i-a îmbărbătat pe ceilalți, le-a alinat suferințele și le-a dovedit că în acele groaznice condiții spiritul va învinge și-i va umili pe călăii ce-și vor pierde puterea atunci când frica, teroarea lor nu-și vor mai face lucrarea.

Auzind aceste versuri spuse din gură în gură de ceilalți confrăți de suferință, tânărul și-a propus ca, bazându-se pe memoria lui fenomenală, să păstreze aceste bogății inestimabile ale suferinței unui neam și să le ofere posterității, așa cum au fost. E vorba de o înaltă conștiință morală a acestui om, dar nu numai atât, de o la fel de înaltă conștiință estetică și civică, de a reda literaturii române acea creație vie, născută din confruntarea spiritului cu săraca materie în care se lăfăiau călăii.

Ajuns în libertate, primul lui gând a fost să treacă pe eternitatea hârtiei scrise cele 300 de poezii ale lui Radu Gyr, memorate în pușcărie. Le-a încredințat mai apoi unor prieteni, dar Securitatea deja le luase urma. Radu Gyr însuși fusese condamnat la moarte pentru poemul nepublicat, *Ridică-te, Gheorghe*, →

**GEO CONSTANTINESCU**



*Ridică-te Ioane!*, dar care circula în copii manuscrise, peste tot. E prima condamnare la moarte cunoscută a unui om doar pentru vina de a fi scris un poem. Dar "prin decretul 162 din 5 mai 1960, emis de Prezidiul Marii Adunări Naționale, se comută pedeapsa lui Radu Demetrescu Gyr la 20 de ani detenție grea".

Pe Dumitru Cristea îl ridică Securitatea la 1 aprilie 1958, în seară. Ajunge în "beciurile Securității din Reșița", apoi la "Timișoara, după care a fost transferat cu un avion militar la Constanța, unde se afla dosarul său de urmărire." Sentința și pentru el a fost necruțătoare. Pentru vina de a fi memorat și de a fi scris pe hârtie cele 300 de poeme ale lui Radu Gyr "este condamnat la temniță grea pe viață". Soția sa, care nu știa nimic de caiete, a suferit aceeași claustrare și același regim de exterminare. Nu conta că era nevinovată. Mai bine să fie schingiuită 1000 de nevinovați decât să scape unul care a comis vreo infracțiune. Dar care a fost aceasta? Aceea de a salva pentru literatura română 300 de poeme create în infernul aparatului de represiune comunist. Aceea de a conferi eternității unui neam memoria suferinței sale dăltuite în cuvânt de un martir al său.

Memoriile acestor oameni, literatura celor care le reînvie trecerea și misia divină în acest infern al Utopiei comuniste românești dovedesc nemurirea spiritului unei nații. Călăii lor, cu metodele lor ultrasofisticate de tortură s-au săvârșit. Au intrat în lada de gunoi a istoriei. Nouă și omenirii întregi ne-au rămas spiritul lor viu, pilda sacrificiului lor și nesecata dorință de a dăinui în ciuda tuturor vicisitudinilor.

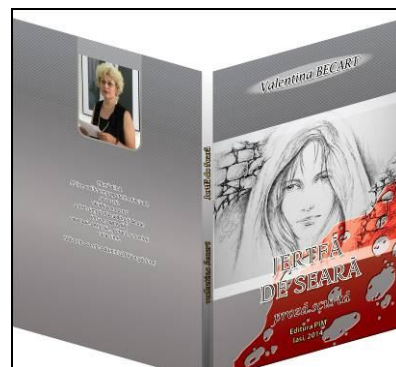
Prin aceste memorii, prin această literatură, duhul lor s-a întors la sânul neamului spre a-i fortifica verticalitatea în momente de cumpănă și rătăcire temporară.

În acest context, roamnul *Vulturul albastru* devine mai mult decât o operă literară. Este o operă care zidește, precum spunea alt mare poet al neamului românesc, Octavian Goga, "credințe și biruințe" și, am adăuga noi, în aceste timpuri răsădite încă pe nisipuri mișcătoare, nevoia de eternitate al cărei secret au știut să-l mențină ei, martirii închisorilor comuniste.

## Jertfă de seară

Valentina Becart, membră a Ligii Scriitorilor Români, Filiala Iași - Moldova, recent distinsă cu medalia *Virtutea Literară*, s-a impus, constant, de câțiva ani, în literatura română, în primul rând cu poezie, iar acum și cu proză scurtă, prin romanul amintit mai sus. În poezie, a avut o critică favorabilă făcută de specialiști cu autoritate și experiență, și cred că la proză va fi la fel. Valentina pornește cu avantajul de a-și fi valorificat în proză propria experiență literară din poezie. Prin aptitudinile sale pentru litera scrisă, prin experiența sa socială, prin sensibilitatea la tumultul, de multe ori confuz, dăunător și contradictoriu, cât și prin voința creativă a așternut pe hârtie o lucrare de dimensiuni și structură echilibrată care o impun decisiv ca pe o romancieră matură și dotată cu arta comunicării pe teme majore. De aici dramatismul cu accente elegiace sau tragice țesute abil în proza sa.

Valentina Becart scrie, atât poezie cât și proză, nu pentru că e la modă să scrii, ci pentru că are ce comunica cititorului – mesajul vieții sale rezonază în reverberații cu cel al cititorului actual. Citind romanul, nu poți rămâne neutru și indiferent la tematica acestuia. Cititorul este în situația de a se alinia permanent la problematica afișată de autoare. Limbajul de comunicare nu e nici simplu dar nici încrîpat în formule cu mesaj abscons. Ca stil, scrierea sa este bogată în subtilități semantice, mai ales cu caracter filosofic existențialist, spre care autoarea are o aplecare specială. Teme și noțiuni ca: existența, neantul, angoasa, aventura, frica de ceva, uneori metafizic, *Jertfă* (de seară), metafora din titlul romanului, revin ca niște motive permanente în țesătura creației sale, nu pentru a da culoare, ci pentru a ajuta la deslușirea încurcatelor probleme ale existenței umane actuale. Alături de tehnica introspecției, pe care o stăpânește cu abilitate, autoarea face și portrete psihologice bine încheiate unor personaje, fictive sau reale, aduse în scriere. Folosește cu măiestrie arta dialogului, atât cu sine, cât și cu personajele distribuite în diverse situații din proză. Dialogul devine un fel de maieutică utilizată pentru a



scoate adevăruri literare și semnificații noi din fapte aparent banale. Narațiunea epică are puterea de a „fura” cititorul interesat de cunoaștere artistică și împletește subtil elemente de romantism, realism critic, onirism și impresionism. Visul în proza sa se combină organic cu fantezia și se intersectează deseori cu impresionismul. Autoarea nu folosește decât rareori nume de lucruri sau persoane, dar în schimb își construiește și comunică cu ușurință imagini impresioniste, atât cu privire la trăirile sale cât și ale altor personaje implicate sau tangente cu viața sa. Îndrăznesc să cred că are o abilitate specială de a-și construi impresii cu coloratură subiectivă, marcate cu accente existențiale dramatice.

În afară de aceste mijloace care țin de tehnica scrierii, autoarea are o deschidere majoră spre integrarea culturii generale în descrierea și explicarea diverselor situații concrete de viață. Imagistica sa, bogată și diversă, îi dezvăluie atât o trăsătură de subtil portretist cât și una de picturalitate. Uneori, bogăția de imagini, mai ales din natură, te face să crezi că autoarea este un pictor care își construiește tablouri cu cuvinte.

Impresiile generale desprinse din lecturarea romanului său, *JERTFĂ DE SEARĂ*, Editura PIM, Iași, 2014 conduc la concluzia că avem de-a face cu o proză cultă și responsabilă din punct de vedere moral, izbutită din punct de vedere artistic și utilă din punct de vedere social. Valentina Becart, cea care își pune amprenta asupra prozelor cuprinse în volum, dovedind că are instrumentele necesare pentru a face o creație literară autentică și rezistentă la „rostogolirea timpului”, cum îi place autoarei să se exprime.

**Prof. univ.dr.  
MIHAI PĂSTRĂGUȘ**

# Tu-riști prin Australia

„Tu-riști prin Australia” (Ed. Nico, Tg. Mureș, 2014) este titlul polisemantic, inspirat, găsit de autor, Michael Cuțui - Baetu, pentru a-și defini experiența avută, alături de soția sa Rike (inițial am citit Rilke, probabil cu gândul la marele poet Rainer Maria Rilke), în „țara de la Antipozi”, Australia, „...țară în care ziua are doar 12 ore a.m. (ante meridian) și 12 ore p.m. (post meridian), unde virgula înseamnă punct, și unde se circulă pe stânga”. Începutul aventurii are ca punct de plecare Germania, de pe aeroportul Frankfurt pe Main, cu Sanghai și Peking, ca „halte” dinspre și spre Europa.

Experiența australiană a fost una premeditată: „Deci, am concluzionat, în principiu, peste un an și ceva, o lună în Australia”; „Așa ne-am hotărât să mai adăugăm un continent la colecția noastră de călătorii”.

Este o carte de călătorie (cu unele experiențe neprevăzute) văzută prin ochii publicistului și scriitorului de origine română (din Timișoara) Michael Cuțui-Baetu, stabilit de foarte mulți ani în Germania.

E o carte de călătorie făcută „cu harta în mână”, dar și cu indispensabile accesorii: aparatul de fotografiat, aparatul de filmat, hărți și broșuri turistice de acasă, dar și „servite” de peste tot, „de la standuri”, dar și, nespuse, probabil însemnări zilnice, fiindcă doar așa se explică puzderia de date tehnice, denumiri, nume proprii, istorii, legende etc., care se găsesc la tot pasul în carte. Și, desigur, „unealta” de neconceput pentru un explorator de la început de secol XXI, laptopul sau telefonul cu posibilitate de accesare a Internetului. De altfel, întreaga carte este presărată cu „date explicative”, luate de pe Internet. Ceea ce nu înseamnă că aceasta este scrisă prin ce a găsit autorul prin „motoarele de căutare”. Ba, din contră, este o carte scrisă la persoane întâi singular, prin ochi de turist explorator, curios și dornic să știe, care caută, vede, simte, compară, într-un parteneriat, tandru și realist, deopotrivă, nu lipsit de dialog și... umor, când e cazul, cu soția sa, de asemenea, conectată la tensiunea aventurii, dată de turiști onești și onorabili ce sunt.

Pe alocuri, pe lângă ghizi autorizati, pentru multele vizite și excursii, soții Cuțui-Baetu au parte și de ghizi „găsiți” în Australia, ca urmare a afinității de nație și de preocupări: scriitorul și

publicistul George Roca („Am petrecut o oră cu George, timp în care el ne-a predat un curs rapid cu titlul „Cunoștiințe de insider”... ”căci te ajută să nu arunci dolarii pe fereastră din neștiință turistică”), dar și Luchian Augustin, „cu care mă întâlneam de mai mulți ani la festivalul „Hai Acasă” (întâlnirea anuală a guvernului României cu Diaspora) care avea loc de obicei la Mangalia. Augustin trăiește de mulți ani în Australia și este foarte angajat social, fiind președintele asociației „Australian-Romanian Community of Victoria”, directorul postului de televiziune în limba română ARCTV, etc. etc. etc.”.

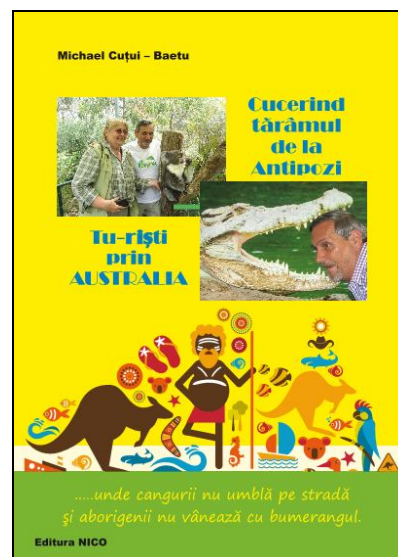
Traseul australian, “en gros”, este încă de la început înscris pe o hartă: Cairns-Darwin-Alice Springs-Adelaide-Melbourne-Sydney-Cairns, însemnând o jumătate de continent, desigur, cu avionul, căci “distanțele te omoară în Australia”. În și din fiecare localitate, sunt descrise și comentate, pluridisciplinar și informațional, locurile turistice vizitate. Între ele, de neînchipuit a lipsi: hoteluri, restaurante, străzi, cartiere, locuri de recreere, locuri de shopping etc.

Unei astfel de cărți nu trebuie să-i cauți epicul, pe care, poate, nici nu-l are de facto, ci culoarea, aroma, spiritul aventuros al cunoașterii noului și ineditului.

Așadar, nu are rost să vorbesc “vorbele autorului” despre aborigeni, Marea Barieră de Corali, muntele Uluru, Opera din Sydney, despre copacii Mulga și Jacaranda, despre “diavolul Tasmanian”, varani, termite, ursuleții Koala, mini-canguri și canguri adevărați, pasărea Emu, rechini, peștele elefant, pinguini, “Echidna, un fel de arici care mănâncă furnici, Wombat, un marsupial cu coadă scurtă și Rainbow lorikeet, papagali în toate culorile curcubeului” etc., dar și despre locurile inedite, frumoase, cu prețuri pe măsură, unde “plătești priveliștea nu mâncarea”.

Autorul dă relații utile despre “devenirile” zonelor și localităților, dar și despre viața cotidiană, cu șomajul (aproape inexistent), salariile, aspirațiile, bucuriile, dar și nemulțumirile locuitorilor, (“...Copii de la școală îmbrăcați în tricouri roșii împărțeau fluturași, în timp ce pe o pancartă mare scria “Copiii caută profesori”...”), dl. Michael Cuțui-Baetu probând, incontestabil, și reale veleități de sociolog.

Autorul nu cade în “capcana” plantelor de hoteluri și de agenții turistice, idealizând totul. Din contră,



realismul faptelor este un atribut ce-i dă cărții o culoare de prețiozitate. Spune autorul, într-un loc: “Praf roșu de Outbackul australian... Auzi, chiar mă gândeam, cald, muște, transpirație, praf roșu, oboseală și pentru asta am mai dat și o groază de bani”. Printre ele și “greutăți” de europeni: “...prizele lor au alt sistem, sunt cu trei piciorușe dreptunghiulare...”. Etc.

Pe lângă cultura generală bogată, de om citit și umblat prin lume, pe care o are Michael Cuțui-Baetu, și la care apelează ori de câte ori vrea să compare “lucrurile” găsite în Australia, acesta simte predilect nevoia de comparație, cu “lucrurile” din România, țara sa de baștină, dar și patria de adopție, Germania. Mi-a plăcut mult propoziția: “Grupul nostru era format din 12 persoane, australieni, italieni, suedezi, francezi, germani (noi) și români (tot noi)”. Astfel, autorul se autodefineste, și în “țara bumerangului”, german și român, deopotrivă. Frumos! Așa cum mi-a plăcut și fraza: “...așa că am pus tricoul cu România și ne-am tot pozat cu ursulețul Koala...”.

Cartea conține numeroase instantanee, unde autorul, dar și soția acestuia, probează și fotografică locurile vizitate. Titlurile acestora sunt, de asemenea, fragmente de poveste.

Dacă o să merg vreodată în Australia, cu siguranță, o să citesc înainte cartea de câteva ori și apoi, pentru “siguranță”,... am să o iau cu mine. Ea este un “dicționar” pentru cunoașterea societății unei țări continent. Este un fel de G.P.S. pe hârtie, care te ghidează precis și corect, datorită unui antemergător pasionat și atent la detalii. Eu am riscat și am câștigat prin/și cu cartea lui Michael Cuțui-Baetu.

“Tu-riști prin Australia”? Semnul întrebării îmi aparține!

**RĂZVAN DUCAN**



# Cu gust de infinit

ÎN AXIOLOGIA ARTEI:

« Le style est l'homme même »

**ELENA ANGHELUȚĂ BUZATU,**  
**Cu gust de infinit. Salcâmi în**  
**floare, Vol. I, Napoca Nova, Cluj,**  
**2014**

Născută în 1954 într-un oraș nemetropolitan, - Bârlad, Elena Angheluță Buzatu este purtătoarea a două destine: unul ontologic, ca un dat fiecăruia dat, iar altul, literar, dat, nu oricui dat. Poetă și prozatoare, traducătoare desăvârșită, Elena Angheluță Buzatu încă își croiește cale și urcuș în axiologia artei, prin exelență literatură, ca artă a cuvântului.

Dacă pentru pictură, materialul de construcție, de realizare, e culoarea, pensula, șevaletul, pânza ori alt suport, pentru muzică, - notele muzicale, așezate pe portativ, pentru sculptură: dalta și ciocanul, lemnul, piatra ori marmura, pentru literatură, materialul zidirii este cuvântul.

Cuvântul a fost pentru Dumnezeu cel dintâi și mai la îndemână material din care a făcut universul, provocând cu o motivație căreia nu-i vom afla vreodată noima, - Big Bangul.

Cuvântul, pentru Elena Angheluță Buzatu, e însăși existența ei, modul și totala ei motivație artistică pentru a găsi vieții un sens, un scop și ieșire din labirintul ce cu greu îi poți găsi ieșirea.

Cuvântul bine cumpănit este la îndemâna autoarei în odiseea într-o regresie temporală, de parcă într-o altă buclă temporală, modificată sui-generis, într-o invocă cea mai nevinovată și fără de griji perioadă a vieții, - copilăria: „Această carte se vrea a fi un volum autobiografic cu descrieri de oameni, locuri, și întâmplări care s-au încăpățânat să-mi rămână vii în amintiri chiar și după aproape două decenii de trai în țări diferite, de limbi și culturi deosebite, de mari decepții în prietenii, de adânci depresii privind ideologiile, de dureri mari de inimă și suflet, și alte grave stări de sănătate, de mici bătălii pierdute, de războaie mari câștigate, de zile negre cu nori și furtuni ce făceau coaja vieții să fie purtată de valuri prin cele mai adânci abisuri, de momente când destinu-mi părea blestemat, dar și de zile cu raze calde de soare, pe fundalul unei vieți trăită într-o completă dependență și încredere în Cel de Sus, sub ploaia lui de nenumărate și nespuse binecuvântări, toate la un loc dăruindu-mi în



*final acel gust de infinit...* - mărturisește autoarea, după ce își deschide romanul autobiografic cu un poem cu valoare de motto: „Am îmbătrânit.../ Departe, departe de țară/ Pe un pământ străin/...Și deodată m-am simțit./Fără al țării mele adăpost/Și al mamei mele rost!/...Urmașilor mei..., Să le spun, ce simt și ce gândesc/...În graiul nostru românesc.../Cum aş fi putut să-i las orfani/De-a lor limbă...” Impresionant sentiment patriotic, pe cale de dispariție astăzi!!!

Sentiment care-și are țâsnirea șipotului din: „Credința într-un Dumnezeu viu și adevărat e ca o oază pentru fiecare suflet însetat” Dar și pentru: „Când m-a trimis Dumnezeu în lumea aceasta, pe pământ, mi-a dat o mamă cum nimeni altcineva nu a avut”.

Chiar de la începuturile romanului, autoarea, ca într-o osmoză, ne alătură universului patriarhal al Bădiței Ion, - neîntrecutul povestitor, - Ion Creangă: „Din toată lumea aceea plină de mirare, primeam dimineața la sculare și noaptea la culcare câte un pahar plin cu lapte, cu spumă, fierbinte. Iar de prin ulcelele puse pe prispă, la soare, ca laptele din ele să se prindă, înfulecam când eu, când pisica, câte un pic de smântânică - făcea bine la burtică! Iar când mama întreba, cine a atins ulcica, cum putea vorbi pisica! La mine lung ea se uita, de parcă îmi spunea: e vina ta, dacă tu n-ai fi deschis-o eu nu aş fi atins-o! Auzi la ea, ștregara?”.

Copilăria Elenei Angheluță Buzatu a fost un El-Dorado românesc, în care nu mai poți cere nimic, nici măcar Dumnezeului, din moment ce în palma deschisă ții fericirea.

Copilăria autoarei este universală, în ea se regăsesc distinșii cititori,

printre care și eu, mai puțin distins. Copila-codană, Elena Angheluță Buzatu, era atipică, în sensul conotațional apreciativ: „Nu știam să citesc sau să scriu, dar știam stelele după numele lor, știam când apar și când dispar, le recunoșteam după formă și configurație, după lumini și semnificație. Cunoșteam Calea Lactee mai bine ca pe palma mea”.

La școală a învățat bine, fiind premiantă; a avut profesori care i-au călăuzit instrucția și educația, aducându-i în memorie pe: „Să trăiești veșnic, profesore de limba română! - distins Domn și Om Mânăstireanu!”

Autoarea, din vârful penelului, realizează un portret sadovenian: „Un domn înalt, bine făcut, dar suplu, cu o privire serioasă dar blajină, adeseori cu privirea pierdută în depărtare, un gentleman, un om cu suflet mare, un om care în toată viața mea, aveam să-l compar cu dascălul Mihai Busuioc al lui Sadoveanu, supranumit Domnu Trandafir. Atât timp cât i-am fost elevă, mi-a acordat o deosebită atenție, din umbră încurajându-mă, îmbărbătându-mă, ghidându-mă, învățându-mă legile zborului, folosindu-mă de propriile mele aripi, deși abia în formare, fragile rău tare, dar întrezărind undeva acolo în adâncul ființei o voință de a răzbate în viață no matter what”.

Dar și pe: „Da, domnule profesor și diriginte Victor Avram, încă îmi mai aduc aminte! Că dacă nu erați Dvs să înlăturați norii și panica aceea care-mi cuprinsese inima, n-aș mai fi ajuns să mă văd vreodată cu liceul terminat. Vă mulțumesc și vă doresc de aici de la celălalt capăt de Pământ tot ce e mai bun și sfânt în cer și pe pământ. Să ne trăiți ani veșnici!”

Emoționant! Și mă gândesc la mine, dacă un fost elev mi s-ar adresa așa! Și, ca invocarea să fie mai întregită: „Adrian a fost mai mult ca un frate mai mare, un prieten de nădejde, un coleg bun, un om cu suflet mare... și, deși prietenia cu el a fost una de o frumusețe aparte, lăsându-mi această amintire vie, nu pot spune că a grăbit procesul îmbobocirii...” Să mai adaug surplusul persuasiv/ persuadant, e superfluu.

Și toate ar fi fost bune și la locul lor, dacă nu ar fi venit o vreme când: „În copilăria mea n-am dus lipsă de nimic. Aveam de toate pe săturate! Și până să ne ia statul TOT, și pământ și animale, am avut de toate, prin munca noastră personală... „... Se dusesse cântecul și veselia glasurilor de →

**Prof. VASILE POPOVICI**



copii”. „Cine nu și-ar fi dorit să se nască în altă epocă sau eră, unii mai târziu, sau alții mai devreme, fiecare după cum sufletul îi cere? Dar cum venirea noastră în această lume nu depinde de noi, ne trăim viața care ne-a fost dată în epoca sau era care ne-a fost destinată. Fiecare generație cu tributul ei de plătit. ... Țara întreagă era ca un furnicar mare, în care fiecare furnică își știa locul și rolul. Și mai totul se făcea cu muncă patriotică. În zilele noastre de acum, expresia de ‘patriotism’ și-a pierdut sensul și valoarea din timpul copilăriei mele. Am rămas cu amintirea!”

Și-atunci: „Am învățat, că în viață nu e bine să te încrezi în nimeni, decât în tine și în Dumnezeu care cu viață te ține”. Și, ca o caldă străfulgerare: „...mi-am jurat să nu mă las înfrântă; mi-am jurat jurăminte sacre, numai de mine știute, răzbind în viață pentru a le vedea împlinite. Mi-am jurat multe, fără a ști pe unde destinul mă va purta. Și deși m-a costat mult, cu sufletul frânt și cu sănătatea la pământ, m-am ținut de jurământ.”

Și veni o altă vreme după vremea ‘ceea când: „odată ajunși aici pe tărâm american, am cumpărat cinci hectare de teren agricol de la frații mei și am recreat acele îngini din copilărie la BuzatuRanch – orătanii cât vezi cu ochii, oile cu mieii lor și câprioarele cu iezii lor”. Cu osebirea, alta decât cea vetustă, arhaică și neînvoagă: „Și, dacă în copilărie mă plimbam cu căruța, aici în America nu te poți descurca fără mașină; pe aici nu sunt trotuare; ba da, mai sunt, dar mai mult în orașele de pe coasta de est; pe coasta de vest nu sunt, sau dacă sunt, sunt o raritate; în orașul în care ne-am mutat de curând, și care arată ca o stațiune de munte de pe Cheile Bicazului, pe marginea străzii are marcată o dungă albă, și oamenii circulă când în sus și când în jos, dincolo de ea. Dar nu toate străzile au așa ceva”. Lapidar, ca un corolar, prozatoarea conchide: „... unora le e dat să-și tragă seva dintr-un pământ bogat, iar unora să supraviețuiască chiar și într-un deșert uscat.”

Și pentru că am adus deja în discuție procedeele artistice, adaug autocaracterizarea: „...eram tare mică și firavă la trup, la statură. Iar de mic copil, arătam tare pricâjit! Și deși cu obrăzorul scofălcit, aveam ochii mari de căprioară și eram vioaie și sprintară.” Moștenind: „...de la mama un păr nespus de bogat, cu un fir gros, frumos și un pic ondulat, de-o culoare castanie ce bătea în arămie cu reflexe roșietice, deși mama fusese blondă la

viața ei.” Prozatoarea Elena Angheluță Buzatu folosește cu ajutorul cuvântului bine măiestrit, precum pictorul cu pensulă și culoare, și caracterizare directă, specifică genului epic, alături de alte modalități: „Rodica era o fetiță ai cărei ochișori îi sclipeau de inteligență, blondă cu ochișori albaștri, cu gropiță în obrăjori, cu tenul alb rozaliu, jovială, veselă tot timpul, plină de viață, un adevărat îngerăș. Și mai avea ceva aparte – o inimioară bună ca pâinea caldă. Rareori ai fi văzut-o supărată. Și dacă se-ntâmpla îi trecea foarte repede, nu putea ține supărarea. Și era și ea mică de statură ca și mine. Spre deosebire de Doina, care era o fetiță înaltă, cu tenul alb și părul ca pana corbului, cu ochi mari de căprioară, cu năsul cărn ce-i dădea feței sale o imagine de copil pus mereu pe șotii.”

Cum anii trec, cum anii vin: „Și-am revenit câțiva ani mai târziu, când eram deja o domnișoară codană, în plin proces de îmbobocire, crezând că trăiesc acel sentiment dumnezeiesc de îndrăgostire...” Până la venirea unei alte vremi din aceeași buclă temporală extinsă, neprietenosă, și ireversibilă, și implacabilă, inexorabilă și, de ce nu, cu gust amar, care-ți lasă o grimasă pe obrazul stâng, în loc de sărutul acela pe când erai codană, zvăpăiată și nelăsată prinsă în jocul acela juvenil și nerepetabil: „Am vrut să vă spun cât de bătrână mă simt, cât de mult mi se pare c-am trăit. Și că de curând, tare de curând, am devenit bunică.”

Aici, nu-i dau dreptate autoarei, hiperbolizând. Și eu, de când sunt bunic, fac tumbe (ferească-mă să mă vadă cineva!), mă încălecă nepotul și mă-ndeamnă: „hai căluț, la Rădăuți!” Și căluțul o pornește spre Rădăuți ori aiurea, ce mai contează dacă moșnegește!?! Timpul sapă peste tot și lasă urme adânci, ca cel dintâi și de pe urmă dușman.

Romanul autobiografic „Cu gust de infinit” este conceput în mai multe volume, primul tom, intitulat „Salcâmi în floare” este o frescă ontologică a unei societăți românești la cumpăna primenirilor de veac secund, într-o arcuire temporală asemenea unui curcubeu care soarbe apa fântânilor din tărâmurile unor dimensiuni diferite. Nararea întâmplărilor vine de la sine, lină, sprintenă, nestângace; autoarea cumpănește cuvântul înainte de a zgâria cu el hârtia, într-o euristică personalizată întru a defini rostul cathartic denotativ și conotativ. Elena Angheluță Buzatu nu transfigurează realitatea, ci o prezintă îmbrăcată, când

în ie de borangic, când în armură de cavaler medieval. Datumul dirijat din cușca sufleurului este suportat cu demnitate, mai mult decât cu resemnare, în sperarea unor zile mai luminate. Universul descris nu este o ficțiune, ci, de multe ori atât de real, încât este translucid, descifrând concretul crud și stupid care ne apleacă ca o trestie în vânt, dar nu ne și rupe. Amestecul de divin cu uman este un laitmotiv călăuzitor al narării.

Călătoria prin timp este, poate fi și o pagină de istorie din care urmașii vor citi cu interes, în aflarea unor adevăruri spuse pe jumătate de către cei care au ceva de a nu se afla. Da capo al fine, realizezi, cititorule, ușurința de punere în pagină a cuvântului, neacademic, neermetizat, neintelektualizat, având în vedere că autoarea este o dascăliță – profesoară – care știe a povesti cu ușurință, în toate limbile pământului. Nu este la îndemâna oricui a spune lucruri geniale prin cuvinte simple.

În incursiunea prin timp, realizată de Elena Angheluță Buzatu, mulți dintre noi ne vom regăsi, și cu bune, și cu mai puțin bune.

Romanul marchează crâmpoie din copilărie, adolescență și mai puțin din epopeea evadării, dezrădăcinării și apartenenței unei alte culturi și unui alt teritoriu; emigrarea în State și luatul de la capăt va face subiectul, cred, volumului al II-lea. Descoperim în acest prim volum virtuți și lecții de morală de un civism autentic, dominat de principii la care nu poți renunța: cinstea, dreptatea, adevărul, devotamentul, dragostea, iubirea, principialitatea, credința, prietenia, respectul... cartea fiind prilej de reflecții ontice asupra lucrurilor firii.

Într-o zicere sapiențială, de parcă o sentență: „... unora le e dat să-și tragă seva dintr-un pământ bogat, iar unora să supraviețuiască chiar și într-un deșert uscat”, autoarea reflectă asupra lumii în variantele ei temporale, dar și asupra propriului destin.

Nu pot ști dacă exilul autoarei este mai puțină viață la toate sperările, la toate așteptările și mai puțină: „Deșertăciunea deșertăciunilor, totul este deșertăciune”.

Știu, însă, că poeta, prozatoarea, traducătoarea Elena Angheluță Buzatu își încearcă autodepășirea pentru un stil propriu, curat, dacă ar fi să-l invoc pe naturalistul, matematicianul, cosmologul și autorul enciclopedic, francez, - Georges-Louis Leclerc, Comte de Buffon (1707-1788) care afirma: „Le style est l'homme même” (Stilul este omul însuși).

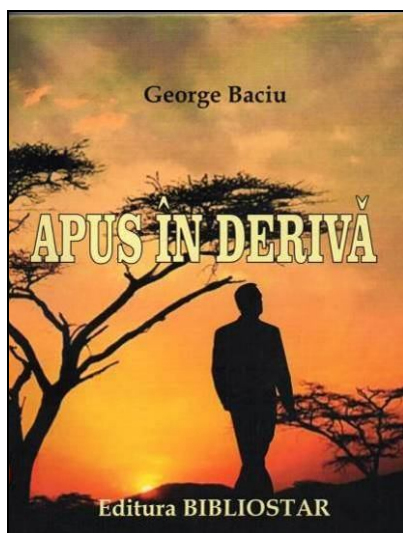
# Apus în derivă

Romanul „*Apus în derivă*” a apărut în luna februarie 2014, la Editura „Bibliostar”, din Râmnicu-Vâlcea. Scriitorul George Baciu a mai publicat „*Tristețea unei iubiri*” – un roman de profundă analiză psihologică, cu largi deschideri spre orizonturi din diferite domenii ale culturii. Prin cele două romane publicate până acum, autorul dovedește că are virtuți de fin analist, că este un observator atent al stărilor sufletești ale personajelor și al metamorfozelor acestora. Tehnica artistică se impune și prin notarea cu precizie a senzațiilor organice, care accentuează trăirile personajelor, prin descrierea erudită a arhitecturii clădirilor, a locuințelor și a interioarelor, precum și prin frumusețea mirifică a cadrului natural. Sensibilitatea scriitorului George Baciu este în aceeași măsură a poetului și a prozatorului, ea dovedindu-se prin expresivitate stilistică de o inconfundabilă originalitate.

Prin cele două romane, George Baciu se dovedește a fi un prozator cu multiple resurse de creație, un bun portretist, un liric reflexiv și un povestitor de o superioară cursivitate. Una dintre preocupările constante ale spiritului domnului Baciu este setea de erudiție, constând în preocupările sale creative: istorie, filozofie, psihologie, eseistică, poezie, proză. Scriitorul s-a impus prin talentul de a crea în mai multe domenii ale frumosului literar, precum și prin capacitatea de exprimare artistică.

Cele două romane se impun și prin bogăția universului epic creat de autor, prin diversitatea tipologică și prin arta construirii personajelor. Elementele naturii au o valoare referențială în relatarea simbiozei om – natură.

Romanul „*Apus în derivă*” este structurat în douăsprezece capitole, fiecare având un nucleu epic, un spațiu specific și o realizare scenică adecvată. Romanul debutează, în tehnică realistă, prin descinderea naratorului într-un anumit spațiu și timp, cu o frumoasă descriere a naturii. Tehnica aceasta este reluată în toate capitolele cărții. Capitolul întâi începe cu o frumoasă descriere a unei dimineți într-un cartier al periferiei



bucureștene: „*Liniștea dimineților este tulburată de strigătele unor olteni care străbat grăbiți cu cobilițe încărcate cu fel de fel de produse, cel mai adesea pește adus spre vânzare*”. Pe una dintre străzi se află o societate forestieră, a cărei fabrică se găsește undeva într-o zonă „*intramontană, scăldată de apele Lotrului*” – afluent al râului Olt. Toată acțiunea romanului se desfășoară în jurul acestei fabrici de cherestea, dar cu multiple referiri la criza economică din anul 1933, care a cuprins întreaga țară, precum și alte țări din Europa. Scriitorul înregistrează totul cu ochiul obiectiv al realistului și conturează imaginea artistică a societății românești din deceniul al IV-lea și al V-lea din secolul trecut. Este o perioadă de mari frământări economice și social-politice, care au dus, în final, la declanșarea celui de-Al Doilea Război Mondial. Este un domeniu în care autorul acestui roman excelează, el fiind și autorul unei remarcabile cărți de specialitate: „*Agresiuni, bătălii, campanii, războaie din istoria lumii*” (Mileniul al III-lea î.Hr. – 2 septembrie 1945).

Cartea, de factură enciclopedică, cuprinde cinci milenii de istorie.

Fabrica de cherestea se găsește „*într-o frumoasă depresiune subcarpatică*” de pe râul Lotru și este un complex de instalații și birouri administrative. Prezentarea fabricii este însoțită de o frumoasă descriere a defileului Oltului. Directorul fabricii locuiește într-un castel situat în partea de nord a fabricii. Este un om amabil, radios și agreabil în afara fabricii, dar neînduplecat cu muncitorii. Numele lui este Sieg. Secretara directorului este o tânără unguroaică, plină de

farmec, cu o înfățișare angelică și cu o privire galeșă. Într-un monolog interior – tehnică artistică în care excelează autorul – secretara își dezvăluie relațiile pe care le are cu directorul fabricii: „*Părinții? Creadă ce-or vrea, eu nu renunț la el*” – așa își încheie secretara gândurile.

Părinții secretarei sunt îngrijorați de ce crede lumea. Tatăl fetei este mecanic pe o locomotivă din fabrică și este plătit mai bine decât ceilalți mecanici. Recunoaște că i se acordă o favoare datorită fiicei sale, Ily. Secretara este un amestec de mister și grație, de luciditate și inocență. Își asigură părinții că nu au motive de îngrijorare.

În capitolul următor se prezintă viața muncitorilor de la fabrică. Aceștia dorm în barăci, cu aer închis și cu miros greu de încălțăminte veche. Fabrica este vizitată de directorul general al Societății Forestiere. El vine cu gândul să asigure fabricii noi perspective. Intenționează să extindă exploatarea, care va duce la creșterea valorii acțiunilor și la o creștere a producției. Își propune să rezolve stocurile masive de cherestea existente. Suntem în anul crizei economice din anul 1933. În mod surprinzător, pentru cititor, directorul general și cu directorul fabricii, Sieg, pun la cale incendierea fabricii. Ei sunt convinși că „*încasările de la Asigurări vor fi pe măsura pierderilor*”. Incendierea s-a produs într-o noapte. Era un adevărat spectacol de dimensiuni apocaliptice. Clădirile și stivele de cherestea au rămas însă neatinsse. După anul 1933 se va construi o nouă fabrică de cherestea. A luat ființă un nou lot silvic pentru exploatarea forestieră care va alimenta fabrica cu materie primă cel puțin zece ani. Au fost angajați ca muncitori la bușteni țărani veniți de la coarnele plugului, iar pentru transportul buștenilor au angajat muncitori din Maramureș.

În subsolul unor pagini se fac numeroase referiri la situația politică din țară și influența acesteia asupra stării economice. Cititorul este informat de asasinarea prim-ministrului I.Gh.Duca de către legionari, în Gara Sinaia, la 29 decembrie 1933. Autorul asasinatului este legionarul Nic. Constantinescu. La începutul anului 1934 au loc →

**Prof. CONSTANTIN VOICULESCU**

numeroase greve muncitorești la Timișoara, Brașov, Anina și în alte centre. Se menționează și procesul din iunie 1933 de la Craiova, când, printre condamnați, au fost și Chivu Stoica, Gh.Gheorghiu-Dej, Constantin Doncea. Se face și o scurtă prezentare a Ligii Națiunilor – organizație internațională înființată în iunie 1919, în urma Tratatului de la Versailles. Au loc și multe comentarii politice între funcționarii fabricii, autorul prezentând aspecte din viața acestora în contrast cu cea a muncitorilor forestieri. Se vorbește și despre Pactul de Înțelegere Balcanică – semnat de Grecia, Turcia, România, Iugoslavia, la 9 februarie 1934. În vara acestui an a luat ființă și o organizație de masă numită „*Amicii U.R.S.S.*”, creată de Petre Constantinescu Iași – activist al P.C.R. Printre membrii asociației se aflau: N.D. Cocea, Alexandru Sahia, Mihai Beniuc, Petre Pandrea, Teodor Bugnariu, Iorgu Iordan, Demostene Botez, Zaharia Stancu ș.a.

La 29 august 1936, Nicolae Titulescu a fost îndepărtat din funcția de Ministru de Externe pentru intenția sa de a încheia un tratat de asistență mutuală cu Uniunea Sovietică. Într-un alt capitol sunt informații despre Garda de Fier, care a fost interzisă în decembrie 1933, dar a reapărut după un an sub numele de „*Totul pentru țară*”, avându-l în frunte pe generalul Gheorghe Cantacuzino-Grănicerul.

Din discuțiile celor din conducerea fabricii aflăm și despre Acordul de la München semnat de Hitler, „*acord care reprezintă* – spunea unul dintre ei – *începutul dezmembrării Cehoslovaciei*”. La 24 noiembrie 1938, a avut loc, la Berghof, o întâlnire între regele României, Carol al II-lea, și Hitler, care îi cerea regelui să rupă toate legăturile cu Franța și Anglia și să încheie o alianță cu Germania în toate domeniile, să aducă la putere Garda de Fier. Imediat Carol al II-lea a ordonat execuția lui Corneliu Zelea Codreanu, împreună cu alți 13 conducători legionari. Execuția a avut loc la 13 noiembrie 1938. După această dată, regele a înființat „Frontul Renașterii Naționale”. Tot acum a fost creată și organizația „Straja Țării”, din care făceau parte băieții cuprinși între 7 și 18 ani, precum și fetele cu vârsta cuprinsă între 7 și 21 ani. Comandantul suprem al

„Străjeriei” era regele Carol al II-lea, iar deviza străjerilor era „*Credință și muncă pentru țară și rege*”.

În anul 1940, organizația a fost desființată după înlăturarea lui Carol al II-lea de la putere. Revenind la Fabrica de Cherestea, autorul prezintă atmosfera de muncă din întreprindere, de dimineața până seara târziu. La nivelul conducerii, au loc discuții despre extinderea depozitului de material lemnos. Fabrica începe să dea randament. Acum sunt muncitori români, maghiari, italieni, sași, polonezi, cehi, ruși, numărul acestora depășind două mii. Anul 1938 s-a încheiat cu realizări remarcabile: 50.000 de metri cubi de cherestea, în valoare de aproape 300 milioane lei. Fabrica s-a modernizat și a început să livreze mărfuri în Germania, Cipru, Grecia, Egipt, Ungaria, Bulgaria, Siria, Franța, Anglia.

În Europa, politica a devenit tot mai agresivă. În prima jumătate a lunii septembrie 1939, trupele germane au ocupat Polonia, fapt ce a grăbit izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial. La Moscova, la 23 august 1939, se semnase „Pactul Ribentrop-Molotov”, cunoscut și sub numele de Pactul Stalin-Hitler.

În Fabrica de Cherestea au loc tot mai multe defecțiuni la utilaje, fapt ce împiedică realizarea producției: vagonete care sar de pe linie și se răstoarnă, locomotive care intră în reparații capitale, pânze care se rup în buștenii de brad etc. Juristul fabricii crede că toate acestea sunt provocate de muncitori pentru a sabota



Anton Rațiu • Orgoliu, bronz

producția. E nevoie de condiții mai bune și de salarii mai mari – crede inginerul tânăr Mihai.

Fără a prezenta desfășurarea războiului, istoricul George Baciuc, în subsolul câtorva pagini prezintă date ale operațiunii „*Valul nimicitor*”. Primul raid anglo-american asupra României s-a desfășurat la 1 august 1943, s-a intensificat în lunile iunie - iulie 1944, când s-au efectuat 25 de incursiuni aeriene de zi și de noapte. Au fost bombardate zonele petrolifere, depozitele și conductele de petrol.

S-a mai urmărit distrugerea căilor ferate, a nodurilor de comunicație, a industriei aeronautice și distrugerea avioanelor aflate la sol.

Romanul se încheie cu prezentarea, în subsolul ultimelor pagini, a Proclamației către Țară a Regelui Mihai I, la radio, în seara zilei de 23 August 1944. Cu o propoziție metaforică și sugestivă, care cuprinde și tema acestui izbutit roman, se încheie cartea scriitorului și profesorului George Baciuc: „*Era apusul unei epoci... Un apus în derivă.*”

Romanul captivează atenția cititorului prin mai multe caracteristici, pe care le reluăm într-o scurtă sinteză: prin harul de povestitor al autorului, prin bogăția, obiectivitatea și importanța datelor istorice transmise, prin magistralele descrieri de natură, care devin adevărate poeme în proză, prin capacitatea cu care autorul creează și prezintă viața în mișcare, realizând personaje vii, prin bogăția și frumusețea procedeelelor stilistice.



Anton Rațiu • „Cele trei grații”



# ACT VENEȚIAN

– Luceafărul lui Camil Petrescu

– lectura textului; fișe de lucru –

(I)

Drama *Act venețian*, cu acțiunea într-un trecut românesc, a fost scrisă în trei zile, în 1919. Este a doua lucrare dramatică a scriitorului. Premiera are loc la Teatrul Național – Iași în stagiunea 1924-25. La București se joacă în stagiunea 1930-31. Spectacolele au fost remarcate doar negativ, ca prilej de campanie împotriva autorului dusă de cei care, chipurile, apărau teatrul românesc de criticile orgoliosului și inovatorului Camil Petrescu, referitoare la repertoriu, la jocul actorilor, la adresa regizorilor. În *Addenda la falsul tratat* scriitorul spune: “Lucrez cu predilecție în opoziție cu ceva, întârât să opun propria mea viziune, unei viziuni insuficiente, eronate sau false cu totul.”

Textul este tipărit în 1930 împreună cu piesa *Mioara*, în “Caietele” revistei “Cetatea literară”.

În 1945, dramaturgul reia textul și-l dezvoltă scriind o nouă dramă în trei acte. În noua redactare, actul inițial devine actul doi, primul și al treilea fiind noi. Premiera noii drame are loc în 1963 la Teatrul Nottara – București.

De ce revine scriitorul asupra acestei piese de la începuturile sale de dramaturg (paralel *definitivează* și *Jocul ielelor*, prima lui piesă – 1916)? Motivele pot fi mai multe. Scriitorul își pregătește pentru tipar la Editura Fundațiile Regale volumul *Teatru (ediție definitivă)*. Acest motiv se conjugă cu dorința de revedere a celor două drame în lumina experienței câștigată ca dramaturg, ca scriitor în general.

\*

În forma nouă, acțiunea dramei este plasată în Veneția de la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului următor, nu în Veneția Renașterii, cum am întâlnit menționat într-un titlu bibliografic consultat. În text există suficiente elemente (evenimente, persoane reale – Volta, Leibniz, Casanova) care permit o stabilire corectă a timpului.



Alegerea acestui cronotop nu este aleatorie. Dar de ce? Autorul a mizat probabil pe efectul psihologic (curiozitate, interes) al numelui *Veneția*. Dar mai mult ca sigur Serenissima Republică, care și-a pierdut puterea armată și economică și trăiește acum din amintirea celor o mie de ani de glorie (“S-a stins viața falnicei Veneții,” – Eminescu, *Veneția*), îi oferă scriitorului cadrul adecvat pentru desfășurarea noesică a poveștii de iubire dintre Pietro Gralla și Alta.

\*

Pentru a înțelege ce înseamnă în concepția scriitorului drama de cunoaștere și pentru punerea ei adecvată în scenă, nu se poate face abstracție, sub niciun fel de motiv, de textele sale teoretice (*Modalitatea estetică a teatrului*, *Addenda la falsul tratat*) și de cronicile dramatice. Din aceste texte sunt de reținut ideile despre “drama absolută”; “imanența conștiinței”; “acțiune dirijată de acte de conștiință” evoluție dramatică construită prin “revelații de conștiință” și, desigur, de formulările de tipul “câtă conștiință (luciditate) atâta dramă”.

În aceeași măsură, nu trebuie trecută cu vederea mărturisirea că el se află permanent în opoziție cu cineva/ceva.

În ipostaza de dramaturg, el este în polemică și cu tragedia antică și cu drama realist-naturalistă și cu cea psihologico-psihanalitică și cu “modernismul” lui Pirandello și, chiar, cu Ibsen. În schimb apreciază pe Bernard Shaw!

Eroul lui Camil Petrescu, spre deosebire totală de eroii celor amintiți, nu luptă, nici cu destinul

(zeii), nici cu determinismul social sau cel biologic. Singurul zeu căruia i se închină este conștiința [noosis – gândire, cunoaștere].

Prin raportare la calitatea relației conflictuale putem considera drama camilpetresciană o tragedie modernă.

Pentru Camil Petrescu modelul suprem rămâne *Hamlet*-ul Marelui Brit.

\*

În drama concepută de el, după cum afirmă, nu poate fi protagonist nici *caracterul* (în sensul dramei clasice), nici eroul romantic, nici *tipul* (în sensul realism-naturalismului), ci numai *personalitatea*.

\*

Personalitatea este o forță interioară suficientă sieși, aflată în opoziție cu *restul*. *Personalitatea* este o întrupare a conștiinței

În drama lui Camil Petrescu, echivalentul hybrisului din tragedia antică este *consecvența în conștiință*.

\*

Concepția scriitorului despre situația dramatică și personaj ne orientează spre fenomenologia husserliană și mai puțin spre instituționismul bergsonian.

\*

S-a glosat suficient pe tema înnoirii problematicei, dar în mod exagerat și inadecvat pe așa zisele aspecte socio-morale care au în centru intelectualul. De asemenea, s-a afirmat că teatrul lui Camil Petrescu este unul de idei. În realitate, e vorba de confruntări de conștiință, de drama de cunoaștere.

\*

Un aspect specific operei lui Camil Petrescu, pe marginea căruia s-a glosat de multe ori eronat, este cel exprimat prin sintagma *problema intelectualului*. Este adevărat că uneori scriitorul afirmă vag, alteori fără echivoc, că personajul din opera sa nu poate fi decât intelectualul. Pentru scriitorul nostru, intelectual nu este cel titrat, ci omul care gândește și pune existența, lumea, în ecuație, în probleme. Pentru scriitor, intelectualitatea (însușire) este un “mod al conștiinței” – activitate cerebrală. În această ordine de →

IONEL POPA

idei, substratul tragic-dramatic rezultă tocmai din disjunctia *esență/ concret*. Pentru a explicita acest raport, scriitorul se folosește de o analogie, afirmând că drama cognitivă trebuie înzestrată cu o infrastructură similară craniului pentru gândire.

\*

O componentă a textului dramatic, care l-a făcut unic pe Camil Petrescu în teatrul românesc și a dat de furcă regizorilor și actorilor sunt didascăliile.

Acestea nu se limitează la cele de tip tradițional, așezate la începutul replicii personajului, ele extinzându-se în interiorul replicilor prin *sistema parantezelor*. (aspectul poate fi extins și la romane)

Dacă s-ar face o statistică, s-ar constata prioritatea lor în raport cu replicile personajelor.

Această prioritate este de înțeles și chiar justificată în lumina concepției dramaturgului expusă în textele teoretice și în cronicile dramatice.

\*

În opera lui Camil Petrescu adie un vânt hyperionic. Eminescianismul scriitorului a fost remarcat, dar încă n-a făcut obiectul unui studiu. Problematika și tipologia hiperionica nu le-a dezvoltat încă nimeni în literatura noastră precum autorul *Actului venețian*.

Modul cum pune problema de conștiință a geniului, felul de a pune problema iubirii și a relației dintre membrii cuplului, tensiunea trăirilor, semnificațiile filosofice ale iubirii fac din autorul *Ultimei nopți* ... nu un epigon, ci un autentic eminescian.

\*

Povestea de iubire dintre Gralla și Alta parafrazează, în sensul nobil al cuvântului, *Luceafărul*.

Pietro e Hyperion, Alta este Fata de împărat (Cătălina), Cellino e pajul (Cătălin), conștiința ar fi Demiurgos.

Poemul eminescian se menține în ontologic, în zonele rarefiate ale metafizicii; povestea din piesă (și nu numai) este circumscrisă clar în perimetrul conștiinței.

Camil Petrescu din *Act venețian* este satiric cu tot ceea ce se opune conștiinței. Diatriba lui Pietro împotriva lui Cellino (Actul I, scena 2) este un ecou din eminescienele *Junii corupți*, *Ai noștri tineri*, *Scrisoarea III* (partea de satiră), din ziaristică.

Aceste accente satirice în tradiție eminesciană nu trebuie văzute doar ca "proteste socio-morale". Drama-turgul trece dincolo, el critică din perspectiva lui *nooesic*.

\*

Eminescianismul devine con-substanțial lui Camil Petrescu în problema iubirii. Unii neagă sau minimalizează tema iubirii, totuși, ea este centrul gavațional în drama *Act venețian*.

La fel cu autorul *Luceafărului*, Camil Petrescu face distincție fermă între *iubire*, ca totalitate a ființei, și *mâncărimea sentimentală*.

\*

În drama camilpetresciană, se confruntă două concepții despre iubire și viață. Pentru Gralla, iubirea este act de conștiință și de cunoaștere. El face diferență între plăcerile binecuvântate ale vieții și plăcerile bicesnice. Pentru Gralla, conștiința trebuie să hotărească ceea ce e de iubit; pentru Alta iubirea e vrajă și beție.

Schimbul de replici dintre cei doi pe tema iubirii ne amintește de poemul eminescian *Floare albastră*.

\*

Pentru moment, punem în paranteze semnificația și rostul iubirii în *noocrația* concepută de scriitor. Când Gralla afirmă blagian: "femeia este cheia naturii. Toate tainele sunt rezumate în ea" și "În acea ierarhie de monade, care are deasupra pe Dumnezeu, monada supremă, știu că mai este o monadă care vine imediat după Dumnezeu și care este femeia... Iar deasupra lor, a tuturor celorlalte femei, ești tu, monada mea, care mi-ai descoperit iubirea", nu mai poți nega sau minimaliza că iubirea n-ar fi o problemă esențială în piesă.

Ca la Eminescu ori Blaga, iubirea nu este doar eros, ea primește o dimensiune ontologic-metafizică și axiologică, conștiința fiind unitatea



Anton Rațiu • "Inorog", bronz

de măsură. Prin tema iubirii, *Act venețian* devine **Luceafărul** lui Camil Petrescu.

\*

Drama (și romanul) este dramă în conștiință, dramă de semnificații. Scriitorul coboară transcendentul în conștiință.

\*

Scriitorul face din povestea de iubire (din viața) a lui Gralla o problemă a cunoașterii. În una din replici, personajul spune: "falimentul iubirii, dacă iubire a fost, este falimentul minții...". Tot către Alta: "Nu m-ai înșelat, ci m-am înșelat... și asta rupe totul în mine azi...". În Pietro s-a iscat un gol.

Alta îi răspunde surâzându-i cu blândețe: "De ce amesteci inteligența în jocul acesta amăgitor al dragostei? Dragostea este vrajă și beție, iar inteligența omului, ca și judecata, n-au ce căuta în dragoste."

\*

Textul piesei e precedat de o amplă "introducere" din categoria didascăliilor, care are un dublu scop: stabilirea și descrierea cronotopului (fiind destul de punctual, acesta se apropie de cerința tragediei – unitatea de loc, timp și acțiune) și prezentarea globală a personajelor.

În prezentarea protagonistului, Pietro Gralla, se notează acele aspecte exterioare care reflectă trăirile interioare intense; în prezentarea protagonistei feminine, Alta, ochiul se oprește asupra acelor aspecte care dezvăluie frumusețea și senzualitatea feminină.

\*

Numele personajului este o problemă importantă pentru opera literară. Asupra problemei s-a pronunțat și Camil Petrescu în *Fals tratat*...

Posibile semnificații simbolice: *Pietro* = piatră, deci, forță, tărie; *Gralla* = grall, simbolul valorii spirituale supreme; sau piatră cu însușiri miraculoase. Din adjectivul "alta", care arată că ființa sau lucrul al cărui nume îl determină nu este aceeași sau același cu ființa sau lucrul de care a fost vorba – DEX, scriitorul, inspirat, face un substantiv propriu, nume de persoană.

În contextul piesei și numele Nicola și Cellino primesc anumite înțelesuri (se poate consulta, Christian Ionescu, *Mică enciclopedie onomastică*, 1975).

# Memoriile lui Ion D. Sîrbu

MIHAI BARBU – SAU DESPRE O  
SCRIERE VASTĂ ȘI UN DISCURS  
SCĂPĂRĂTOR ASUPRA LUI ION D.  
SÎRBU ȘI A NOASTRĂ

Mihai Barbu publică în 2011 un *opus*, **Memoriile lui Ion D. Sîrbu. O reconstituire** (Ed. *Autograf mjm*, Craiova), o carte în format mare, de 564 de pagini. Ea constituie teza de doctorat, susținută de autor la prof. univ. dr. Ion Vartic de la Universitatea Clujeană. Ion Vartic, nepot al lui Radu și Horia Stanca, mari prieteni ai lui Sîrbu, s-a atașat la rându-i de scriitorul nostru, de opera sa, primind spre rămânere și unele scrisori însoțite de câteva texte, să le zicem, „fără speranță”, care au trecut ulterior în cartea „dosar”, **Scrisori către bunul Dumnezeu**, de Ion D. Sîrbu (Ed. *Apostrof*, Cluj-Napoca, 1996). De data aceasta și în cunoștință de cauză, el spune în referatul de susținere că lucrarea lui Mihai Barbu „a devenit una fundamentală în cunoașterea lui Ion D. Sîrbu”, că doctorandul s-a concentrat asupra **scriitorului subteran**, „pe un singur studiu de caz, pe care l-a epuizat prin excepționale «cercetări personale în arhive», publice și private”. Este, într-adevăr, o lucrare impresionantă și masivă care, prin întindere și diversitate a problemelor cercetate, atinse sau doar acroșate, îi face pe cei mai mulți dintre „comentatori” să se ferească din calea ei, nu însă și pe cititorii obișnuiți, care o pot străbate ca pe un roman balzacian. De altfel, parcă și comentariul critic, prin latura sa **artistică** și de apropiere concentrată de personaj și acțiune, soarbe din aceeași cerneală a impunătorului scriitor francez. Privit mai de aproape, aceasta pare asemănătoare și cu cea din călimara de pe masa lui Ion D. Sîrbu. Nu scriitorul nostru își lua **modele** creatori cu mult mai înapoi, de prin secolul al XVIII-lea, dintre enciclopediștii francezi (nu-l reînvie pe *Candid* de la Voltaire?), ori, pentru **reflecție**, gânditori din spațiul filosofiei germane, începând de la „tăietura gnoseologică” executată de Immanuel Kant!? Revenind, pentru a scăpa de stânjeneala vastității acestei „reconstituirii”, celui ce vrea s-o străbată nu îi rămâne decât să ia decizia asemănătoare „pierdutului”



într-o pădure, și anume aceea de a merge într-o singură direcție pentru a da de margine.

Mai întâi, Mihai Barbu își propune „o reconstituire” a **memoriilor** lui Ion D. Sîrbu, pornind, poate, de la dorința acestuia, de ultimă oră, de pe patul de suferință și moarte, când și-a invitat editoarea, pe Maria Graciov, pe la începutul anului 1989, de la București la Craiova, ca să înceapă dictarea și redactarea dialogală a memoriilor în două volume: „*Voi începe, luni 11 aprilie, volumul meu de memorii, lăsând la o parte tot ceea ce am pe masă: Casă, Mama, Tata, Blaga va fi un capitol în acest volum ca și Partidul, Colegii, Universitatea, anii obsedaților. Valea Jiului: o clasă muncitoare care a fost o clasă luptătoare. Pușcăria și Craiova (exilul penal) le las pentru al doilea volum*”. Însă timpul nu mai avea răbdare, cancerul avansa victorios, obturându-i chiar organul vorbirii, și triumfa la începutul toamnei. Din câteva fărâme de „memorii”, s-a constituit totuși interviul „*Eu l-am văzut pe Blaga plângând...*”, luat de Ion Jianu. Este de meditat că aproape nimeni dintre cei trecuți prin „închisorile roșii” nu și-au scris memoriile. „*Nu are rost să dai cu lingura pe fundul cazanului ars*”, răspundea și Sîrbu celor ce îl îndemnau la o asemenea faptă. O perioadă din viață, „*lipsă la inventar*”, după vorba lui, a trebuit să alunece în mormânt. Ce frică trebuie să fi fost cuibărită în acești suferinzi fără vină, nu pentru sufletul lor, ci pentru al celorlalți din jur și comunitate! Dar trebuie repede spus, în cazul său, că întreaga-i operă este o **rememorare**, că ea se întemeiază pe

raportul omului și al sinelui cu memoria proprie și istorică a lumii. Ea nu este altceva decât o **reamintire istorică** a lumii estice europene, alunecată în subexistență, și o disperată (sarcastică și tragică) pledoarie la bară a autorului în fața mai marilor zilei și a Bunului Dumnezeu. Își are martori părinți, **ortacii** de mină și închisoare, umiliții noștri căzuți și dreptii săi drepti, cu privirea răsfântă de Sus (să spunem că **ort** înseamnă loc, locuire a omului, în ontologia heideggeriană, și că sens de încercare și jertfă îi adaugă scriitorul nostru.)

Astfel fiind situația **memoriilor**, se cuvine pusă întrebarea: **ce vrea să reconstituie Mihai Barbu?** Ceea ce a fost de reamintit și povestit, după putință, a făcut-o în vorbele artei și cu opera proprie Ion D. Sîrbu.

A făcut-o, însă opera sa scrisă, pentru cel ce o străbate, pare a fi salvată de la un cataclism sau naufragiu: părți întregi din ea au fost date la topit (inclusiv scenariul premiat al unui film), altele pierdute sau „trecute” în dosarele proceselor, ale Securității, și puține publicate (premiat chiar de Academia României) sau trimise spre salvare pe la prieteni (câțiva) în țară și străinătate, și cele mai grele, rămase în grija Domnului, în sertar.

În scrisori s-a tot plâns iubiților săi dascăli că nu a putut să ducă la împlinire ridicarea celor șapte contraforturi pentru Transilvania.

Și continuu spunea celor care mai aveau urechi de auzit că adevărata sa Operă este păguboasă și tragică-i viață, iar opera scrisă nu este altceva decât o simplă **prefață**.

Ion D. Sîrbu își începe viața la 28 iunie 1919, în Petrila, în zorii rotunjirii României, și-o trece printre Scylla și Carybda „rupturilor” estice și-o încheie la 17 septembrie 1989, la Craiova, cu strigătul ce dă titlul romanului său testamentar, **Adio, Europa!**

Se poate spune că ea cuprinde cel mai scurt, frământat și tragic secol al istoriei noastre. Comentatorul, Mihai Barbu, cel ce și-a propus „reconstituirea” memoriilor lui Ion D. Sîrbu are șansa venirii în lume din același loc cu scriitorul, însă după vreo trei decenii, exact la jumătatea secolului ce a trecut. →

DUMITRU VELEA



El are perspectiva celui de pe cumpăna apelor, a anului '89, a schimbărilor de paradigmă, cum se zice, putând să își rotească privirea pe ambele versante ale muntelui social și istoric, politic și moral. Acestea vor determina altitudinea și întinderea „reconstituirii” așa-ziselor memorii ale lui Ion D. Sîrbu. În alte cuvinte, ale lumii al cărui reprezentant este scriitorul. Mihai Barbu are meritul de a fi înțeles ceea ce era de înțeles, că memoriile acestea, de reconstituit, sunt și aparțin unei lumii, unei lumi care l-a generat pe Ion D. Sîrbu. Și ele consistă în determinatele acestei lumi. De aceea, și nu numai, „reconstituirea” și aducerea în lumină de determinate după determinate ale unei lumi, întinse pe un secol, cu reverberări în față, e ceea ce și-a propus Mihai Barbu. El își poartă descriția pe cât cu putință, deseori în stil reportericesc atractiv și empatic, asupra unei *vieți* încercate în subterana existenței și a unei *lucide și morale conștiințe* a unui scriitor, ce s-a întâmplat să creeze în ceea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea și să provină chiar din partea estică a Europei, din România, din Valea Jiului, dintr-o „colonie” minerească, multietnică și culturală, coerentă ca o *lume*. El se apleacă asupra unui „caz”, adunând sub cupola cercetării determinatele unei lumi, bine fixate în al ei *hic et nunc*, ca apoi, de sub această cupolă să vorbească spiritul acestei lumi, prin reprezentatul ei, Ion D. Sîrbu. *Memoriile acestea aparțin unei lumi și dau seamă „particulară” asupra unei lumi.*

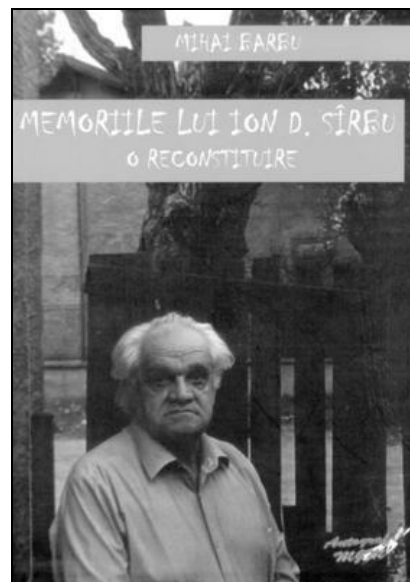
„Reconstituirea” memoriilor, întreprinsă de Mihai Barbu, trece, se poate spune acum în vorbele lui Gary, de la *prefață* la *față*, de la opera scrisă la viața ca Operă. Din acest unghi de vedere, Ion D. Sîrbu intră în categoria socraticilor și a tragicilor, unde universalul triumfă asupra individualului, însă îl recuperează ca totalitate, *ca operă de artă*.

Mihai Barbu prin intuiție și o cercetare de peste două decenii, a sesizat schimbarea, care de fapt înseamnă „trecere de nivel”, și s-a aplecat asupra noului orizont cu sângul și bucuria adevăraților descoperitori. Nu și-a pus problema metodologiei și a ridicării la concept, ci s-a lăsat „pradă” fascinației dureroase a subiectului cercetat, a descriției cât mai largi și adânci a

unei lumi ce nu vrea și nu trebuie să dispară în uitarea istoriei. El expune, ca un istoric. Însă cu artă. Simțul artistic și detașarea ironică îi stau alături, dându-i posibilitatea, în noul orizont, să descopere *detaaliul semnificativ* și să-l integreze în *surprinzătoare structuri*, revelatorii în comentariu pentru cunoaștere și înțelegere. De pildă, el își extrage motto-ul explicativ pentru lucrare de unde nu se așteaptă mai nimeni, dintr-o mărturie-dezbateră a autorului, *Șantier dramaturgic*, din revista *Teatrul* nr. 9, 1980, p. 28: „Din ce în ce mai des îmi vine să citez pe-nu-știu-cum-îl-cheamă care spunea: *tot ce am scris nu e decât o simplă Prefață; prefață la marea operă de artă, care a fost biata mea viață*”. Mai exact: pornit la drum în cercetarea de „reconstituire” din detalii și fărâme a unei vieți și a unei lumi tragice și creatoare, Mihai Barbu ajunge în situația fascinantă a descoperitorului care, în fața comorii orbitoare, își lasă tipătul de bucurie să umple bolțile. Să răsfoiești prin documente și mărturii, să scotocești prin dosarele Securității, să te strecori în conștiințele apropiatilor lui Ion D. Sîrbu prin interviuri, ce bucurie mai mare trebuie să fie decât găsirea detaaliului semnificativ! S-a spus de un englez că Dumnezeu a făcut lumea din detalii. Iată nevoia cercetării și descoperirii acestora în vederea reconstituirii”, pe care se sprijină lucrarea lui Mihai Barbu. Se mai spune, de pe la începuturi, că Diavolul stă ascuns în detalii. Se ascunde în ele, ca în piei, împielitatu! Asta înseamnă că



Anton Rațiu • Machetă lucrare monumentală "Lebăda"



pielea are două fețe, că detaaliul are două funcții, una de care se folosește răul, ca să se acopere, și alta ca și cum ar fi a noastră, să o percepem ca fiind a lumii obișnuite, de zi cu zi, candid-vizibile. Un fel paradoxal de a fi este și detaaliul. Îndeosebi cele strânse de Securitate, cele prin care i se răpesc omului libertatea, chiar și liberul arbitru. Cum să desfăci paradoxul detaaliului și să-i citești fețele două?! Îți trebuie o intuiție vie, un spirit perspicace și o lucidă artă. Mihai Barbu, prin această lucrare, se dovedește a fi posesorul acestora. Cercetarea sa de mare întindere social-culturală, în prima parte, de fascinantă reconstituire a unei epoci, lumi și familii a scriitorului, și în a doua parte, de adâncire în cotloanele mefistofelice ale Securității după Dosarele cu date mistificate ce l-au privat de libertate pe Ion D. Sîrbu, la început civilă și socială, apoi culturală, evidențiază capacitatea autorului de a demistifica procesul malign al mistificărilor. În alte cuvinte, Mihai Barbu cercetează și evidențiază determinațiile lumii căzute în subterană cu scriitorul ei cu tot, datorită răului social și ideologic, datele memoriei lor tragice, pentru a le pune la un loc, ca pledoarie pentru o conștiință mai bună. Pentru aceasta, detaaliul semnificativ este argumentul. De aceea el caută să deconspire ceea ce detaaliul conspiră. Și îl aduce sub lupă, cu misterioase instrumente, până îl face să vorbească. De aici, începe adevărata artă a *interpretului*.

Discursul lui Mihai Barbu este scăpărător și coerent. Convingător.

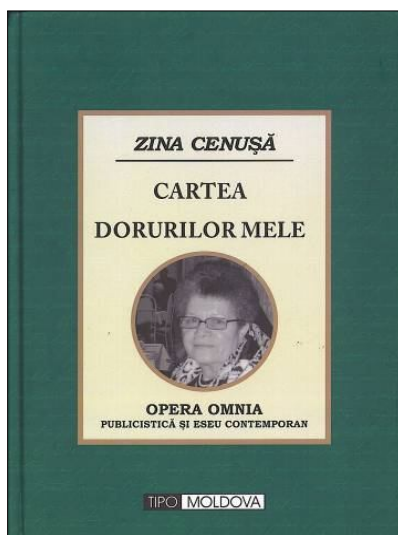
# Cartea dorurilor mele

## – jurnal de emigrație

Cum notațiile dintr-un jurnal urmează îndeaproape firul biografic al unei persoane/ personalități, pot fi deosebite într-o asemenea scriere multiple aspecte ale vieții personale proiectate pe un fundal al vieții sociale. Cele trei instanțe narrative se suprapun, încât autorul își asumă rolul de narator care devine și eroul evenimentelor sau stărilor exprimate. Ca specie literară, alături de memorialistică, impresii de călătorie, biografie, însemnări, autobiografie, confesiuni, epistolar, reportaj, interviu etc., jurnalul destinat publicului se încadrează unui *gen literar de graniță*. Consemnarea evenimentelor minore sau de ecou din viața autorului poate avea deopotrivă valoare literară și de interes documentar. E posibil ca un resort intim să-l fi condus pe autor la a-și nota aproape zilnic ori sporadic impresii, atitudini, reflecții despre lume și viață, fiindcă scrierea este un act de proprie voință uneori cu intenție sentimental-intimă, alteori ca exercițiu epico-stilistic. Cert e că forma ajunsă sub lupa cititorului, oricât s-ar dori de obiectivă, are clare urme și norme ale subiectivității. În dublă cheie poate fi citit și jurnalul doamnei Zina Cenușă – *Cartea dorurilor mele*, apărut la Iași (2014), încadrat de Ed. Tipo Moldova în colecția „Opera omnia. Publicistică și eseu contemporan”.

Compozițional, părțile lucrării corespund celor 16 ani (1994-2009), ale căror întâmplări sunt notate în game variabile de relatare – *stricto și largo* –, în funcție de densitatea întâmplărilor, ecoul psihic, sensibilitatea scriitoarei, lipsa timpului necesar scrisului ori din varii pricini. De pildă, așa ar putea fi justificate consemnările laconice din anii 1998 și 1999. Cartea se deschide cu o *scrisoare-argument* a autoarei (datată: 9 noiembrie 2009) și se încheie tot cu o scrisoare (antedată!) către autoare, redescoperită de aceasta în pragul Crăciunului (2009). Cele două epistole străjuiesc simetric jurnalul asigurându-i echilibrul de compoziție.

Ca punct de plecare, destinația notațiilor a fost, probabil, intimă. Însă, în scrisoarea de argumentare, autoarea își motivează intenția



publicării jurnalului pentru a evita să apară confuzii și interpretări eronate în biografia scriitoarei Zina Cenușă, care, astfel „face din carte o tribună”. În *Dicționarul de idei literare* (vol. I, 1973), renumitul teoretician Adrian Marino, referindu-se la *biografie*, diferențiază trei tipuri de scrieri încadrabile speciei: *de tip documentar-istoric, de tip portretistic și de tip spiritual, genetic* (Cap. *Biografii*, p. 256). Aplicând asupra jurnalului, similitudinile sunt vizibile fie în *Jurnalul parizian* (1986) al lui E. Simion, fie în *Jurnalul internetizat* al lui Paul Goma. Cartea Zinei Cenușă nu este un *jurnal de dragoste*, deși *maestrul* este martorul mut, omniprezent și atotștiutor. Glisarea lesnicioasă de la imaginea mamei către copii și nepoți, l-ar încadra la *cronică de familie*. Teoretic, există dualitatea om-artist, adică între ceea ce a trăit autoarea și ceea ce deducem din paginile jurnalului, însă înclinăm a crede că e mai mult un *jurnal-document* cu inserții literare frecvente. Pentru că însemnările sunt din etapa premergerii din Chișinău, urmată de stabilirea familiei în Cluj-Napoca, profilul scrierii o încadrează în categoria *jurnalului de emigrație*.

Tehnica relatării e contrapunctică, sprinteioară și aduce prospețimea narativă, încât nu zădărnicește așteptările cititorului. Atunci când lectorul crede că a pierdut un fir epic, un portret semnificativ, o stare de spirit, a-cestea răsar pe neașteptate, la intervale de timp și de pagină aidoma ca lungime.

Scrierea nu se rezumă la înșiruirea fidelă a întâmplărilor diurne, jurnalul fiind mai mult un pretext pentru a descâlci trama unei vieți traumatizate și contorsionate,

din care pricină nu se disting în cămăruța sufletului fâșii de lumină. Optica interpretării are sorginea în experiența, libertatea de a gândi și vorbi, în mentalitățile cu care se confruntă autoarea. Jurnalul a ajutat-o să se salveze pe sine în momente de grea încrâncenare din viața de repatriere. Frumos și greu de sensuri acest cuvânt – *repatriere*! Câtă speranță poartă în adâncul semantic, în celălalt taler, cântarul îi așază Zinei Cenușă tot atâta dezamăgire. Prin tradiție, ca jurnal, *Cartea dorurilor mele* nu cuprinde ficțiuni, ci stări verosimile, de obicei, aspre, dureros resimțite de autoare.

Una din primele însemnări (21 martie) stă sub semnul *narativului* care, păstrând substanța confesională, propune întâmplări nostime de-ale unui vecin, Gheorghe din satul Râșcova, situat în apropierea Satului Scriitorilor, al Pictorilor și al Ziariștilor din Republica Moldova. Există mai multe fire narrative, jurnalul asimilând, în pagini de autentică proză contemporană, particularități epice, care vin să confirme harul de scriitor al Zinei Cenușă, membră a U.S. din cele două patrii, semnatară a zece cărți ale căror titluri sunt frumos înșiruite la finele cărții în discuție.

De altfel, anumite scene prezentate prefiră o savoare specială și ilustrează perfectă stăpânire a artei scriitoricești. Am în vedere relatarea spumoasă despre niște bărbați care își dau cu părerea (negativă!) despre doamna lui Efim Tarlapan, pe care nici n-au cunoscut-o, dar căreia tocmai îi spun plini de resentimente cum/cine ar fi dumneai (p. 27-29). Finalul a fost „distractiv”, cum conchide cea denigrată. Scena amintește de situația ȝiganilor din epopea lui Budai-Deleanu, când îl vorbesc de rău pe Vlad vodă chiar în fața lui, neștiind că deghizat sub straie turcești e chiar domnitorul. Scriitoarea le fusese prezentată sub „numele de scenă” – Z.C., nu ca soția redutabilului epigramist aflat între invitați.

O situație de-a dreptul dramatică este surprinsă în scena confruntării cu ȝigani din Cluj-Napoca. Singură, relatarea întâmplării s-ar putea disocia ca schiță de sine stătătoare. Prin funcția pe care a deținut-o la Primăria orașului, Zina Tarlapan avea în atribuții și soluționarea cererilor de ajutor financiar. Turbulentă, „o →

LINA CODREANU

liotă de colorați, gălăgioși, certăreți” dorindu-și expres „la șafu”, au dat buzna în Primăria în care funcționara mai zăbovea vinerea, după programul de lucru. Invasia acestora a înspăimântat-o, dar a avut abilitatea și tăria necesare unui comandant, încât aceștia, după ce i-au depus pe masă un puradel, să părăsească biroul cu tot cu „știuletele” înfășat în harta Europei (p. 253-256).

Sunt multe nuclee epice savuroase și n-aș trece sub tăcere nici scena *tupeului* (p. 226-229), nici încurcătura provocată marelui actor al teatrului românesc, prin replica: „*Pe capul meu numai Dumnezeu și mama coboară mâna*” (p. 203).

Primăria, ca instituție publică, e un loc în care „mișcă, foiesc, cu treabă și fără treabă, în toate sensurile, își dau aere și importanță funcționari publici fără de care, cred ei, Universul nu s-ar mișca” (p. 133). Fojgăiala cetățenilor plătitori, mișcarea hârtiilor din dosare, invidia personalului, diversitatea intereselor de grup, frecvent tangente egoismului, angajații anchilozăți în tertipuri, „lichele naționale și boaițe făgărnice” (p. 135), instabilitatea politicului, toate acestea amintesc de ciudatul *castel* al lui Kafka. Instituția însăși se arhitectuează fictiv drept un nețărmurit spațiu narativ prin care se perindă personaje, se ivesc incidente, se consumă evenimente. Un filon epic inepuizabil!

Portretistica este alt punct de rezistență al jurnalului, fie că în vizor se află un membru de familie, un scriitor ori un oareșcine. Când portretul e colectiv, negativul funcționează la cote maxime, încât mulțimea diatribelor ar putea forma un mini-dicționar al pamfletului. Iată enume-rații care, odată revărsate pe pagini, parcă potolească angoasele, frustrările și indignarea autoarei aflată în situații limită: „o suită de intriganti, lichele, hoți, pidosnici și curve politice mărunte” (p. 133), „aserviții, lingușitorii, profitorii și celelalte jigodii umane” (p. 167), „escroci, invidioși, hapsâni, profitori, grandomani, putori, tâlhari” (p. 210), „proxeneți, violatori, infractori, hoți, cerșetori” (p. 263) etc. În același stil vitriolant sunt creionate unele portrete individuale care par decupate din tablourile lui Francisco de Goya ori ale lui Hieronymus Bosch. Le amintim doar pe cele în care sunt înfierați DiBi și Morticică-Peserică.

*Cartea dorurilor mele* e un roman autobiografic frecvent întrerupt. În răstimpuri, autoarea semnalează câte ceva despre travaliul creației și relațiile cu alți scriitori: pagini scrise, titluri prezumtive, fulgerarea unui gând creativ, o figură ce va deveni personaj, așteptarea chinuitoare a editării vreunei cărți, întruniri cu confracții de condei. O neliniștește problema artei și soarta artistului în lume („Oare e atât de necesar scrisul?”, p. 37; „Eu știu deznoadămintul tuturor subiectelor pe care nu le-am scris”, p. 111), e tenace („redactez din greu *Jurnalul*”, vol. *Drumul spre casă*, n.n.), însă are și clipe de elan ori de triumf creator („am început lucrul asupra unei lucrări noi. Deocamdată e *lucrare*”, p. 168; „azi am terminat nuvela...”). Sunt zile când starea de spirit creativă are nevoie de liniște, singurătate, calm, „fără griji sau necazuri”. În asemenea situații, *Jurnalul* intră în făgașul legitim de *confident*, pe care autoarea îl tratează ca pe alt membru al familiei, alături de *maestrul* Efim, Corneliu și Otilia. Dacă spre ceilalți confesiunea este sincopată din pricina depărtării, grijiilor, muncii, *Jurnalul* este prietenul docil și la-ndemână.

Rana vie a acestei mândre basarabence este *problema identitară*, în carte – coloana vertebrală a confesiunilor. De la o pagină la alta, criza se adâncește, se justifică, pe cei slabi îi strivește, dar pe Zina Cenușă o îndârjește. Sentimentul pornește de la ideea propagată în spațiul basarabean că moldovenii sunt inferiori rușilor.

Ca să păsească într-o etapă profesională superioară, basarabenii trebuia să le împrumute limba, scrisul, purtarea, părerile tovarășilor, să „uite” că sunt în propria casă. Sintagma „limba română” aducea ani grei de pușcărie celui care o rostea. În „limba moldovenească” se putea vorbi „doar acasă, «în comunicare cu părinții voștri țărani»”. Ca elevă, un cuvânt din rusă, greșit accentuat, i-a adus umilințe nefirești din partea unei rusoaice contabile. În studenție, un profesor informator îi iscodea pe toți, ca apoi tinerii să fie declarați *naționalști*, adică aveau compromise cariera și viitorul. Ca să scape de bănuiele discriminatoare, Zina Cenușă răspundea întrebărilor într-o tonalitate neutră „constant și univoc: *nu cunosc, n-am auzit, nu știu*”.

Marginalizată ca făcând parte

dintre minoritarii moldoveni, nemaivând condiții de existență decente pentru niște intelectuali (fără serviciu, datorii, lipsuri) și sperând să scape de stigmatul identitar, a hotărât să treacă Prutul pe „pământul făgăduinței”, la frații români. A trăit calvarul obținerii cetățeniei native de român și s-a stabilit împreună cu o parte din familie în inima țării, nădăjduind „să mă mândresc (în taină, desigur) că am și eu o patrie – România și că sunt româncă, la poziția 1143, Serviciul Pașapoarte Cluj” (p. 95). Migrația din Moldova, de la „casa noastră de dincolo”, până la acasă românească cu „Trenul Foamei, adică trenul Iași-Timișoara” (p. 192), a înfiripat și a sfărțecat speranțele în mod succesiv. Zina Cenușă confirmă, prin stările exprimate, ceea ce poetul Grigore Vieru îi mărturisise într-o convorbire cu miez adânc, în care se descifrează aspecte din drama repatriaților:

„Tot la «Literatura și arta» l-am întâlnit pe Gr. Vieru, care m-a întrebat unde mă simt mai bine: în Țară sau în Republica Moldova? I-am spus că mă simt nicicum, dar nicidecum singură atunci când îl văd pe domnia sa la TV. Îndată ce a dispărut de pe ecran mă simt aceeași moldoveancă străină printre ai mei. La aceeași întrebare, Vieru mi-a răspuns că *el se simte cel mai bine în tren. În Moldova, este străin, iar în România este înstrăinat* (s.n.). Alo, n-am zis eu că rușii nu ne iubesc, dar ne doresc, pe când românii ne iubesc, dar nu ne doresc?” (p. 159).

Integrarea între frații români este anevoioasă pentru că „mulți români din țară îi numesc *ruși* pe românii din Basarabia” (p. 167) și „cu toate acestea, nici pe o clipă, niciodată, nu am regretat că m-am repatriat” (p. 270). Așadar, între românii de pe ambele părți ale râului Prut, de la ai noștri la... ai noștri, nu există numai frontiera geopolitică, ci s-a ivit o barieră neașteptată, de natură psihologică, încât nu e de mirare că repatriații se simt „străinii străinilor”.

După lectura însemnărilor, se poate observa, fără niciun dubiu, că scriitoarea Zina Cenușă a avut dreptate în epistola începătoare: „*Jurnalul* este refugiul meu, locul meditațiilor, arta de a supraviețui moral printre ai mei, de dorul alor mei”, încât titlul ales se justifică pe deplin: *Cartea dorurilor mele*.



OAMENI PE CARE I-AM CUNOSCUȚ

## Bruce Wallis

savant în domeniul analizei umidității în gaze

Am avut privilegiul că, lucrând în domeniul științific, să întâlnesc câteva figuri remarcabile de savanți cu idei geniale și revoluționare, în același timp însă foarte modești. Unul dintre aceștia este omul de știință britanic Bruce Wallis.

Nu poate fi găsit pe Internet, modestia lui e atât de mare încât "se ascunde" de orice formă de publicitate. În schimb, invenția lui e folosită pe scară largă în industria gazelor.

Cititorii să nu se sperie, n-am de gând să dau amănunte științifice complicate, ci, dimpotrivă, câteva la îndemâna tuturor. Mai ales că eu sunt convinsă că arta și știința converg și că, în orice știință este întotdeauna prezentă și arta, după cum și în artă e prezentă întotdeauna și ceva știință.

Specialitatea mea e chimia analitică a gazelor și, unul din gazele cele mai întrebuințate, precum bine se știe, e Oxigenul. Toată lumea e familiară cu anunțurile de securitate din avioane, în care agenții de bord spun că, dacă presiunea scade, o mască va apărea în fața pasagerului. Acea mască are Oxigen. De unde vine Oxigenul? Dintr-o butelie - în avion - în care e Oxigen sub presiune, numit "Oxigen pentru aviație" ("Aviator Oxygen") și el trebuie să conțină maximum 0.0006% (6 părți pe milion, sau 6ppm) umiditate, o cantitate infimă. Același lucru se aplică și la buteliile de oxigen ale scafandrilor ("Divers Oxygen"). De ce?

În avion, la înălțimi mari, temperatura e foarte scăzută și, dacă butelia de Oxigen conține mai mult de 6 ppm umiditate, picăturile de apă îngheață și valva de deschidere/închidere a buteliei se înțepenește. Deci, pentru că valva să funcționeze, umiditatea trebuie să fie sub 6 ppm. Același lucru e valabil și la buteliile de scafandri, la adâncime în apă, presiunea crește, temperatura scade și fenomenul e similar!

Dar, că să aflăm cantitatea de umiditate, e necesar un aparat pentru măsurarea ei. Există câteva astfel de instrumente foarte bune. Unul dintre ele funcționează pe principiul "chilled mirror" (oglindea răcită). Cum știm

din propria experiență, atunci când facem duș, aburii se condensează pe oglindă. Acesta e un fenomen natural și, bazat pe el, s-a construit un detector dintr-o oglindă mică de tot, peste care trece gazul de analizat; se răcește oglinda și se măsoară cantitatea (infimă) de condens. Dar, având în vedere cantitatea extrem de mică de umiditate, oglinda trebuie încălzită și răcită succesiv de foarte multe ori până la obținerea condensării vaporilor pe ea. Procesul durează ore întregi. Și... cine are astăzi timp pentru analize care durează ore? Nimeni.

Și iată că acest domn, Bruce Wallis, pe care l-am cunoscut la o conferință internațională de chimie analitică din Statele Unite, a inventat un detector care măsoară instantaneu umiditatea din gaze. Mi-a povestit că ideea i-a venit văzând - cu ani în urmă - că cei care lucrau cu semiconductori erau îmbrăcați ca niște scafandri, că să nu degaje umezeală care să "deranjeze" semiconductorii. Deci, și-a spus d-l Wallis, asta înseamnă că semiconductorii sunt extrem de sensibili la umezeală, reacționând instantaneu! Și așa a început muncă lui de construcție a unui detector pe bază de semiconductor.

Acum, viteza de măsurare era asigurată, dar ce te faci cu calibrarea detectorilor? La oglindă, fenomenul condensării e natural, el nu se schimbă, n-are nevoie de "calibrare", dar semiconductorului trebuie să i se spună câtă umiditate i se dă și, apoi, reacția lui trebuie măsurată. Sau, în limbaj științific, aparatul cu detector bazat pe "chilled mirror" e "absolut", în timp ce unul cu semiconductor e "relativ". În plus, semiconductorii (ca



**Instrument Stephens Analytical pentru măsurarea umidității în flux continuu de gaz**

și oamenii) sunt diferiți, deci aparatele trebuie calibrate de două ori pe an.

În laboratorul lui din Anglia, Bruce Wallis și coechipierii au început deci studiul posibilității calibrării acestor detectori și, datorită avantajului vitezei de măsurare a umidității, cercetările au fost preluate de mai multe țări, printre care și Canada, unde s-a deschis un laborator "Stephens Analytical", cu care laboratorul condus de mine e în strânse relații de lucru. S-a găsit până la urmă o modalitate de a se calibra acești detectori și la ora actuală instrumentele de analiză a umidității cu acești detectori sunt cele mai căutate din lume! Ilustrațiile prezintă două dintre aparatele lor, sunt mici, unele sunt portabile și convin analizelor de umiditate din instalațiile de fabricare sau purificare a gazelor.

Mie, ideea lui Bruce Wallis mi s-a părut genială și de o mare simplitate. L-am întâlnit pe savant de mai multe ori la conferințele internaționale de chimie analitică. Era un om vesel, glumeț, purta bărbie și vorbea cu un plăcut accent britanic. Am rămas în corespondență cu el și chiar i-am trimis cărțile scrise de mine, în engleză, "Talking the World Over" și "Smiles in the Mirror", care, spre surprinderea mea, i-au plăcut foarte mult. Mi-a adus o mie de laude și m-a invitat de multe ori să-l vizitez în Anglia, în orașul în care locuiește, dar n-am ajuns niciodată acolo.

Cum spuneam, e un om foarte modest, se bucură că ideea lui "a reușit", dar nu a dat niciodată prea mare importanță faptului că aparatul bazat pe invenția lui e cel mai vândut din lume. I se pare că ideea e prea simplă ca să merite vreo laudă!

Am dat aici exemplul umidității în Oxigen. Dar nici în alte gaze nu trebuie să existe umiditate, mai ales în cele din camerele în care se fabrică... semiconductorii!

**VERONICA PAVEL LERNER**  
Toronto



**Instrument Stephens Analytical portabil pentru măsurarea umidității în gaze**

## TORT CU FRIȘCĂ

În casă încep să se audă zgomote discrete.

– Bună dimineața, Irina.

Vocea Anei mă trezește cu blândețe din somnul cu vise frumoase...

– Ana, vreau să mai dorm puțin, îi spun, somnoroasă încă. Visam așa de frumos...

– E timpul să te trezești, insistă Ana cu vocea ceva mai fermă.

Ana este asistenta casei noastre. De fapt nu știu de ce îi spun *ea*. Mai degrabă ar fi *el*, căci este un ordinator! Dar mama a insistat ca vocea să fie cât mai asemănătoare cu a ei și am botezat-o așa ca prescurtare de la numele meu, mă cheamă și Oana și uite așa am ajuns la Ana! Ea se ocupă de tot programul nostru: întâlnirile mamei, ședințele tatei, orarul meu și al lui Andrei, vizitele la doctor, reglarea temperaturii în fiecare camera, în funcție, bineînțeles, de cotele energetice alocate de district. Nu avem voie să depășim cotele, chiar dacă fiecare casă își produce singură energia electrică. Să nu se mai întâmple ca acum 30 de ani... Noi suntem de vină că oamenii au știut încă din anii '90 de existența găurii din stratul de ozon și nu au făcut nimic? Au continuat să producă mai mult decât consumă, să cheltuiască resursele biete planete. Până și vacile au avut de suferit. Am citit că la un moment dat existau foarte multe ferme de vaci. Se spune că fecalele bietelor animale produceau mult dioxid de carbon, principalul răspunzător pentru efectul de seră, deci nu mai avem vaci. Inundațiile care au urmat au fost cumplite. Peste 75% din suprafața calotelor polare s-a dezghețat, Australia a fost inundată pe trei sferturi, coastele înalte ale Marii Britanii s-au prăbușit.

– Este o zi importantă, astăzi împlinești 18 ani și ai o sumedenie de lucruri de rezolvat, intervine iar Ana.

– Da, știu!

Ușa se deschide și în prag apare mama, veselă ca de obicei și pusă pe șotii.

– La mulți ani...

– Și să fii fericită, se ȋtesc tata și Andrei în spatele mamei.

– Mulțumesc. Și vă mulțumesc încă o data pentru cadouri.

Acum o săptămână mi-am primit cadourile. Mama mă omora mereu cu zile că invitațiile pentru ziua mea ar fi frumos să fie scrise de mână. Cine mai scrie acum de mână? Îi dictez Anei ce am nevoie și perifericul listează totul,



Anton Rațiu • "Culegătoarea de spice"

ordonat, tipărit cu mare grijă. E drept că am văzut invitațiile de la nunta părinților, scrise caligrafic de tata și erau superbe. Andrei, student la Design Științific, mi-a desenat cu motive florale, în sepia, cartonașele pe care urma să scriu invitațiile. Dar e încă atâta de muncă... Tata mi-a dăruit stiloul lui cu peniță din aur, primit în dar la nunta de la mama. Îl admirasem de atâtea ori pe biroul lui...

Tata mă îmbrățișează, cu grijă, ca de obicei, de teamă să nu mă spargă. Andrei se trânteste lângă mine în pat și mă întreabă ce planuri am pentru astăzi. De parcă nu ar ști! Doar pregătește evenimentul, împreună cu tata, de săptămâni.

Peste toată gălăgia, Ana începe să înșire veșnicele informații:

– Este o zi însoțită, temperatura afară este de 37 grade Celsius, temperatura apei din baie este fixată la 35 de grade Celsius, la ora 9 ai programare la analize pentru controlul anual, la ora 8 începe petrecerea...

– Bla, bla, bla... Nimic nu mai contează, e o zi minunată!

Mama îmi înghesuie în mână papucii și halatul.

– În 5 minute, masa!

Mă îmbrac cât pot de repede, mă spăl și cobor. Tot parterul este învăluit într-un miros îmbietor.

– Mami, s-au copt deja roșiile?

– Doar câteva, draga mea, îmi răspunde mama, îmbiindu-mă cu bruschete proaspete cu roșii și busuioc.

Savurez bunătățile, gândindu-mă ce noroc avem cu mica grădiniță a mamei. În general, grădinile nu sunt permise din cauza consumului de apă. Există doar plantații ale guvernului, unde plantele sunt crescute în

condiții speciale. După marile inundații, datorită încălzirii globale, a început seceta. Apa a trebuit raționalizată drastic. Dar mulțumită sistemului tatei de epurare a apelor din gospodăria noastră și a economiilor pe care le-am făcut, președintele districtului i-a aprobat mamei o mică grădină. A plantat câteva legume, plante aromatice și un petic de iarbă. Îi place să simtă iarba sub tălpile goale, spune că asta o liniștește.

Îi mulțumesc pentru masă, o sărut și pornesc către garaj. Am programare la analize și nu îmi stă în fire să întârzii. Consider că asta e o calitate mare a mea. În garajul ordonat al tatei strălucește mașinuța electrică. Lângă ea scuterul, bineînțeles tot electric. Îmi arunc ochii către ecranul luminat al încărcătorului și observ că aproape s-a epuizat cota de energie alocată pentru această lună și mai sunt încă 5 zile până la sfârșitul lunii. Mă simt generoasă și las scuterul pentru Andrei. Știu că am mai puțin de alergat pentru petrecerea mea. Și apoi voi avea cu ce să-i scot ochii mai târziu.

Îmi iau bicicleta și pornesc către centrul medical. Strada e încă pustie. Cu gustul de roșii proaspete încă în gură, observ pentru a mia oară că de cenușiu este totul. Număr copacii. Până la clinică sunt patru kilometri și patru copaci. Tot din cauza secetei și a lipsei de apă. În minte îmi vin fotografiile vechi ale părinților. Copilăria lor cu dealuri înverzite, copaci înfloriți, căței, pisici (acum animale există doar în centrele speciale), săniuș, ploi de vară, cer înstelat. Eu le știu doar din povestiri. Mai văd uneori flori în rezervația de la marginea orașului, unde merg pentru pregătire; funcționează cu aviz special.

Ajung la timp la clinică.

– Apăsați degetul pe ecran pentru identificare, îmi spune o voce de nicăieri, căci nu e nimeni la intrare. Bună ziua, Irina. Vei merge la cabinetul 34 pentru analize. Urc scările. Liniște mormântală pe holurile de un alb imaculat. Intru în cabinet și mă așez în fața dispozitivului specializat în scanare.

– Azi am un parfum nou, de levănțică, mi l-a făcut mama, special, mă trezesc vorbind cu mașinaria, de parcă m-ar putea înțelege.

Aștept răbdătoare rezultatele. →

**OANA IRINA TURCU**

Scărțâind ușor și cu miros de tuș proaspăt, foaia cu rezultatul analizelor mele iese prin fanta dispozitivului.

– Sunteți perfect sănătoasă, mă înformează mașinăria uriașă.

– Mulțumesc, îi spun și mă pufnește râsul. Iar vorbesc de una singură!

Ies din cabinet așezându-mi cămașa și mă îndrept spre biroul administratoarei, singura persoană din clinică. Oare nu se plictisește? O salut și o întreb despre analizele mamei și ale tatei. Ei nu consideră necesar să-mi spună asemenea „amănunte”. Sunt ușor îngrijorată pentru că nu mai sunt tineri, iar pe vremea când s-au născut ei numai mașinile aveau piese de schimb. Acum, la naștere, cu ajutorul moselelor de ADN, ni se asigură tuturor „organe de schimb” prin clonare, în cazul unor afecțiuni grave. Mă scutur ca de un gând rău. Administratoarea îmi răspunde sec (probabil a învățat de la robotul de la intrare):

– Tatăl are colesterolul mare, iar mama câteva probleme cu glanda tiroidă.

Răsuflu ușurată și pornesc din nou prin labirintul alb spre ieșire. Încalces pe bicicletă și plec către casă. Deja sunt 40 de grade Celsius. M-am hotărât. Chiar urăsc încălzirea globală! Mă tot gândesc că în rezervăție e probabil mai răcoare. Zâmbesc la gândul fericit că peste 4 ani voi lucra acolo. După toate nenorocirile, inundații, secetă, șomajul care a explodat, societatea a trebuit să adopte niște reguli extreme. Fiecare copil, la vârsta de 14 ani, trebuie să-și aleagă drumul în viață. Districtul face o prognoză atentă a posturilor libere peste 8 ani (cu toții începem să lucrăm la 22 de ani) și, în funcție de înclinările și aptitudinile fiecăruia, trebuie să ne alegem ce vom deveni. O condiție ar mai fi ca locuința fiecăruia să fie la cel mult 6 kilometri față de locul de muncă, astfel încât drumul să fie parcurs pe jos sau cu bicicleta. Așa se face și economie de energie, dar și starea de sănătate a fiecărui membru al societății va fi mai bună, reducând și costurile pentru sănătate. Eu am fost fericită câștigătoare a unui post de biolog în rezervăție, ceea ce mă face extreme de fericită...

În zare se profilează panourile strălucitoare de pe casa părinților. Pedalez cu gândul la răcoarea binevenită din casă. Vocea Anei mă

înștiințează că mai am doar 1 kilometru până acasă și se interesează dacă trebuie să-mi pregătească ceva.

– Apă!

Ajung acasă și este deja ora prânzului. Duc bicicleta în garaj și observ că scuterul electric a dispărut, iar pe ecranul albastru deschis este lipit un bilețel:

– Mulțumesc din suflet 😊!

Scrisul lui Andrei și pupiceii trimiși în grabă mă distrează. Chiar i-am făcut o surpriză...

Intru și îmi încep ritualul de prânz: spălat, mâncat, puțină ordine. Mama are dreptate, ar fi bine să mă odihnesc puțin. Urc în camera mea și mă întind pe pat. În fundal aud zumzăitul ușor al sistemului de curățare al panourilor solare, fășăitul ca de frunze toamne al unității de condiționare a aerului, pământul pompei de apă... Nu pot dormi, iar gândurile mă asaltează. Oare cum va fi la facultate? Voi avea alți colegi. Voi duce însă dorul profesorilor; la facultate ordinatele conduc tot procesul de învățare! Cui îi voi spune dacă am nelămuriri? Cine mă va mai întreba la ce visez, ce îmi doresc? Ceasul arată deja ora 5. Îmi aduc aminte de iarbă mamei și hotărâsc să încerc metoda ei de liniștire. Cobor. Pe alee aud vocea tatei dinspre garaj:

– Unde sunt mașinile de altădată?

Mă distrez pe seama lui și a poveștilor despre mașinile spațioase de altădată. Iar nu i-au încăput probabil lucrurile în mașinuța electrică în care cu greu încăpem toți patru. Aud susurul aspersoarelor din grădină și-mi scot sandalele în grabă. Cele câteva fire de trifoi răspândite prin iarbă au înflorit. Răcoarea umedă îmi învalăie tălpile. Chiar e plăcut! Mă strâmb, gândindu-mă că mama iar are dreptate. Dar chiar e plăcut! Apa se prelinge încet în rigolele din marginea grădinii și se scurge spre grădina subterană a tatei. Are și tata niște idei... La doi metri sub grădină, pe un substrat buretos, tata crește ciuperci pentru care folosește apa ce se prelinge în rigole. Au așa niște pâlării caraghioase și sunt așa de bune.

– Irina, e timpul să te pregătești, mă avertizează Ana conștiințioasă. Este ora 6. Invitații vor sosi la ora 8.

Mă încălț și pornesc spre casă. Pe drum trag cu ochiul spre porțiunea de curte unde mi se pregătește marea surpriză despre care eu ar trebui să nu știu nimic. Panouri mari din lemn și hârtie desenată frumos de Andrei vor delimita zona de petrecere și ne vor proteja de răcoarea serii. Lampioane alimentate de celule fotovoltaice îmi vor lumina seara ca licuricii din povești.



Anton Rațiu • Imagine din atelier

tile pe care ni le citea învățătoarea la școală când eram mici. Roboții de servire se văd aliniați în spate. Vocea tatei îi cere Anei să schimbe unele melodii din play-listul pregătit din timp. Din bucătărie se strecoară arome, semn că mâncarea e pe punctul de a fi pregătită.

În camera mea mama mă așteaptă cu rochia pregătită. Este o rochie din mătase naturală. A păstrat-o mama din tinerețea ei și a modificat-o pentru mine. M-am distrat teribil când le-am povestit fetelor despre rochie.

– Cum adică, mătase naturală? Ce-i aia?

Și ca să le impresionez le-am dus la biblioteca virtuală a campusului. Ne-a luat puțin timp să găsim informațiile pentru că nu le mai accesase nimeni de 15 ani. Și le-am arătat viermii de mătase (nu au supraviețuit inundațiilor) și am citit împreună despre lungul drum pe care îl făcea inițial mătasea, tocmai din Indii. Wow, ce uimite au fost! M-am simțit specială, cu rochia mea de mătase naturală.

Îmi trag cu grijă rochia, răsăfându-mă în atingerea ei mătăsoasă. Mama îmi așază părul. Vorbim. Îi văd mândria în ochii care stau să plângă.

– Este ora 8, încep să sosească invitații, mă avertizează Ana.

– OK! Sunt gata!

– Irina, mai ai două ore și jumătate până împlinesti 18 ani!

– Așa este, Ana. Mulțumesc!

Ajung în capul scării. Din curte se aude deja gălăgie. Trag aer adânc în piept. Brusc îmi apare în minte imaginea mamei surprinsă într-o fotografie coborând la majoratul ei scara din casa bunicilor. Balustrada era împodobită cu trandafiri mici, multicolori. Oftez. Aș fi vrut și eu trandafiri. Dar nu mai este permisă cultivarea lor. Consumă prea multă apă. Îmi iau inima în dinți și cobor.

Fetele, gureșe, mă înconjoară pe dată. În jurul meu e ca un vârtej: cadouri, urări, primul dans, cu tata, bineînțeles, iar cadouri, mici gustări servite de roboți pe platourile lor lucioase ca oglinzile, iar urări, muzică, discuții →



## HAIKU-URI

Ape se-ncrețesc  
sub reci rotiri de lună –  
se-adapă caii.

\*  
Tril de ciocârlii –  
pe dealuri cântă coasa  
prohodul ierbii.

\*  
Cu puful mijind  
pe obrazul piersicii,  
se coc toamnele.

\*  
În noaptea albă,  
copaci gârbovi de zăpezi –  
umbre de liniști.

\*  
Culori pâlpâind  
sub adieri solare –  
plutiri de fluturi.

\*  
Răstignite-n zări,  
țin pe umeri cerul greu –  
cumpeni de fântâni.

\*  
Țipăt de păsări  
între cercuri de ape –  
vulpe la pândă.

\*  
Timp ce se scurge  
în foșniri nisipoase –  
trup de clepsidre.

Umbre fugare  
în raze de lună –  
iubiri feline.

\*  
Vară fierbinte –  
pe drumul curgând leneș,  
un câine schiop.

\*  
Dor încercănat  
de cântecul cucului –  
singurătate.

\*  
Vrăbii gureșe  
în tufa din grădină –  
noi știri meteo.

\*  
Lanuri rotind

cu flori de sori căzători –  
poveri de lumini.

\*  
Păduri albastre  
sub un cer uimit și pustiu  
–  
noiembrie-n noi.

\*  
Liniști ucise-n  
ritualice chemări –  
boncănit de cerbi.

\*  
Plecări de cocori  
pe cerul fără hotar –  
pe chip un nou rid.

**RODICA DRAGOMIR**

## Starea prozei

# CÂNEA

Stătea la pândă zi și noapte pe unde apuca, dar sălbăticiunea se arăta doar la apusul și răsăritul soarelui pe plaiul smălțuit cu flori, mângâiat de lumină și liniște. Pășea țațoșă, muindu-și botul în albia unui izvor, apoi dispărea ca o părere în hățiturile pădurii bătrâne. Prin cotloane numai de ea știute, nebănuindu-l pe Cânea, care-i presărase în cale mai multe jâmcuri prin niște gropi acoperite cu crengi. Om și animal se mișcau de o bucată de vreme în același decor. După toamna cu brume, soarele sărăcise și mai mult în raze. Copacii se dezgoliseră de straiul frunzelor. Cenușul cerului și al pământului se contopiseră. Înfolosit într-o pufoaică și în blana de urs, lângă tăciunii muribunzi, Cânea dărdăia în nopțile devenite lungi, în coliba de curând înjghebată. Vedenii bizare începură sa-i roadă creierii ca niște viermi. Clikea des, își scutura capul, pielea i se încrețise pe spate la gândul că nu putea să-și astâmpere foamea. Rodea din când în când o coajă de pâine, cu încrederea dementă în reapariția căprioarei. Și omul începu să bâjbâie printre trunchiurile albe ca niște stafii, mai mult târându-se, în genunchi sau în picioare, clătinându-se ca un pom biciuit de furtună. La fiecă mișcare tresărea printre ramurile contorsionate ale copacilor care-l înconjurau ca niște șerpi veninoși. Zăcu un timp,

într-o rână pe mușchiul sticlos, vânturat de ninsoare. Zări căprioara și încercând să-și mai caute vreuna din capcane alunecă dea berbeleacul într-o râpa înclinată și adâncă pe care n-o bănuise...

**DECEBAL ALEXANDRU SEUL**



**Anton Rațiu • "Femei drapate"**

## TORT CU FRIȘCĂ

→cu fetele, ocheade către colegul cel frumușel (Oare mă va invita la dans? Trebuie, este ziua mea!), iar urări...

Muzica se stinge încet, încet. Este deja ora, mă întreb. Mă întorc spre alea de acces dinspre casă. Tata aduce cu greu o tavă mare, urmat de mama și de Andrei. În nări îmi ajunge un miros nou, dulceag, plăcut, îmbietor. Parcă venit dintr-o poveste. Mirosul îmi stârnește

curiozitatea din ce în ce mai tare. Deodată simt că mi se moaie picioarele...

– Este... FRIȘCĂ?

Mama zâmbește ghiduș și încuviințează. Mă reped spre tort și fulgerător degetul meu se îndreaptă către suprafața albă și pufoasă, apoi către gură.

– Mmmmm...

Atât mai sunt în stare să spun, lingându-mi degetul. Gustul mă copleșește. Nu am mâncat frișcă niciodată. Știți voi, vacile, dioxidul de carbon, încălzirea globală... Degetele mele își fac din nou drum către tort. Alături de mine toți invitații sapă șanțuri adânci printre trandafirașii cu care, cu siguranță, mama a muncit mult să decoreze tortul. Îi admir, dar sunt mult prea ocupată. Cu noi toți pe urme, tata se îndreaptă către cea mai apropiată masă și lasă tortul jos. Ce făruriuțe, ce lingurițe de desert, ce șervețele?! Ca niște barbari năvălim asupra tortului. În mintea mea se îngheșuie sumedenie de întrebări... De ce a trebuit să se producă mai mult decât era nevoie? De ce a trebuit să se consume un ocean de țigări? De ce a trebuit să fie tăiate pădurile? De ce au fost necesare atâtea lucruri, doar pentru că erau la modă? Eu vreau frișcă!!!!

În spatele tuturor îi zăresc pe ai mei, desculți, cu pantofii în mână, îndreptându-se spre peticul de iarbă al mamei. Zâmbesc. Mama ne-a învățat bine. Trebuie să avem grijă de semințe, de peticele de iarbă care mai există, de puțina apă care mai vine din nori. TREBUIE ca și urmașii să poată gusta măcar o dată un tort cu frișcă.

*București, aprilie 2014*

# DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

## Primul război mondial - un conflict îndelung așteptat



(I)

Chiar dacă a trecut un secol de la începutul primului război mondial, unii istorici încă se mai întreabă dacă ar fi fost posibil sau nu ca acest conflict să fie evitat. Desigur, în cazul istoriei, îndeosebi a celei trecute, nu-și pot găsi locul probabilitățile decât ca joc imaginativ, ca ipoteză inutilă și sterilă. S-a și spus, de altfel, despre istoria contrafactuală, un adevăr elementar, la îndemâna oricui: „nimic nu este mai inutil decât probabilitățile istorice”<sup>1</sup>.

Presupunem greu, cu toate că avem acces la toate datele/determinările, cum și de ce anume se produce un eveniment istoric. Firește, mă gândesc la evenimentul istoric cu caracter major, și nicidecum la puzderia obositoare, frustrantă, de așa-zise evenimente istorice nesemnificative. Unii istorici, profund ideologizați, au tot scris, în anii din urmă, despre „legile istoriei”, care, chipurile, existau în sine, doar cu scopul „nobil” de a întrona triumfător/irreversibil cea mai dreaptă dintre orânduiri: comunismul. Nu au fost, nu vor putea fi descoperite „legi ale istoriei” pentru simplul fapt că ele nu există. Au existat (și mai există, probabil), legi ale istoriei, doar în mințile îmbâcsite ale unor istorici, indivizi dogmatici, ce s-au vândut „cele mai gogonate minciuni a secolului: Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste”<sup>2</sup> și regimului criminal patronat de ea. O asemenea modalitate de a gândi istoria se scrie „în cimitirul aberațiilor pseudoștiințifice (...) deoarece nu reușește să sesizeze caracterul parțial și limitat din punct de vedere istoric al oricărei înțelegeri...”<sup>3</sup>. Dacă nu pot exista legi ale istoriei, ceva anume trebuie să oblige starea de fapt să se convertească în eveniment; iar acel ceva, departe de a putea fi cunoscut, nu poate fi decât determinismul, care, acumulând tendințe diverse/divergente, explodează în eveniment: „fenomenele sociale sunt supuse mai degrabă unui determinism decât unor intenții lucide”<sup>4</sup>. Cred, însă, că determinismul, la care am făcut trimitere, îl obligă pe om să participe la un alt fel de istorie, mult diferită față de aceea la care el participă de obicei, sau la care ar dori să participe. Iar la un alt fel de istorie omul participă forțat, obligat fiind să înțeleagă, să descopere că „aparține unei colectivități ce participă la o istorie, comună mai multor colectivități”<sup>5</sup>. Integrat unei colectivități, omul acceptă să se supună unor rigori, depășindu-și statutul de persoană particulară, înțelege, este obligat, la urma urmei, să se sacrifice pentru o cauză anume, deoarece „individul care aparține istoriei trebuie să-și asume riscul suprem”<sup>6</sup>. Iată un punct de vedere ce poate fi validat și dintr-un alt unghi, complementar: „toate catastrofele țin de normalitatea istoriei”<sup>7</sup>, înțelegând prin asta catastrofă istorică intrinsecă destinului uman, colectivității umane, în ansamblul ei.

O astfel de catastrofă, care s-a abătut asupra Europei, în primul rând, și apoi asupra întregii lumi, a constituit-o primul război mondial (1914 – 1918), Marele război, cum i se va spune de cei care i-au supraviețuit și au scris despre el. Originile acestei catastrofe fără precedent nu pot fi puse doar pe seama „marilor puteri capitaliste care au declarat, în 1914, prima mare conflagrație a secolului nostru, în scopul întăririi dominației lor coloniale și a reîmpărțirii sferelor de influență”<sup>8</sup>, decât dacă ești tributar unei maniere simpliste de a judeca lucrurile sau dacă, înregimentat ideologic, ești sigur că „legile istoriei”, pe care ți le-a pus în brațe Partidul, conduc spre explicații/finalități pe măsura acelor „legi”. O asemenea judecată istorică culpabilizează, în bloc, toate marile puteri, ca având vinovății egale, responsabilități identice, în declanșarea conflictului. Autorul citat nu voia să știe că, în planul unor relații internaționale tensionate, de mult conflictuale, poate fi aplicat un adevăr spus în Antichitate: „ordinea nu e posibilă dacă e vorba de o mare mulțime”<sup>9</sup>, îndeosebi într-un timp în care deciziile au fost lăsate pe seama unor „pigmei ai gândirii care sunt politicieni”<sup>10</sup>.

Începutul secolului al XX-lea, în plan istoric, târăște, după sine, mari și nerezolvate probleme ale veacului trecut. Cu toate că, se știe, secolul al XIX-lea se consideră a fi fost secolul națiunilor/naționalităților, tocmai în Europa, continentul care încă domina lumea, existau la vremea aceea numeroase națiuni captive unor imperii multi-naționale, autocrate. Dacă unele state europene își rezolvaseră problema națională de decenii sau de secole, altele (cehii, slovaci, românii, ucrainenii, polonezii, neamurile baltice, finlandezii, sârbii etc.) se aflau încă într-o situație dramatică, fiind nevoite să-și încordeze energiile morale pentru a rezista politici de deznaționalizare/asimilare practică cu cinism și fără cruțare de stăpânitori (Austro-Ungaria și Rusia, cele mai clasice exemple). Așadar, veacul XIX, ca problematică, se prelungește până ce Primul Război Mondial se va declanșa, pentru ca, odată catastrofa încheiată, să rezolve (temporar, desigur), în sensul dreptății, aceeași veche/nouă problemă națională. Dacă în secolul al XIX-lea fiecare popor își căuta cu tenacitate identitatea națională dimensionându-și-o după propriul potențial sau după obiectivele avute în vedere, altele, favorite de un destin istoric la care au trudit din greu, secole de-a rândul, vor depăși naționalismul pozitiv, clasic, convertindu-l într-unul orientat înspre afară. Naționalismele agresive au prins contururi accentuat negative la sfârșitul veacului al XIX-lea și vor deveni și mai agresive la începutul secolului al XX-lea, contribuind decisiv la întunecarea peisajului diplomatic european, și nu numai.

Desigur, confruntarea dintre marile puteri europene (iată o mostră de limbaj de lemn, de care nu pot scăpa) era provocată de lucruri concrete, precise: dominația continentului, controlul unor zone strategice vitale, extinderea sau conservarea imperiilor coloniale, controlul/accesul la resurse de orice fel, supradimensionarea eului național în opoziție cu cel al rivalului/vecinului, creșterea rolului „planificatorilor” militari în strategiile de durată ale unor state etc. Înaintea Primului Război Mondial, Europa se plasa într-o poziție de stăpână a lumii; nimic/nimeni nu putea să se compare cu forța ei, cu gradul ei de civilizație; nicio altă parte a lumii nu putea să conteste sau să →

**GICĂ MANOLE**

ridice pretenții în fața expansionismului european; nicio cultură, de oriunde, nu avea cum să-i stea alături, ca valoare și expresie. În acei ani Europa, fără să o știe, își trăia ultimii ani de glorie, cu toate că, pentru cine avea timp să fie atent la nuanțe, la Belle Époque avertiza, prin rafinamentul său obosit, sosirea crepusculului, a catastrofei. Catastrofa, dincolo de infinitatea de cauze/condiționări, devenise inevitabilă, din cauza acelor naționalisme exacerbate, majoritatea „orientate spre exterior” și care vor declanșa, „între unele națiuni și altele, uri și fobii”<sup>11</sup>. Ajuns aici, nu pot să nu citez sfatul dat istoricilor de lordul Acton: „Studiați probleme, nu perioade”<sup>12</sup>, considerând că, după ce germanii și-au încheiat unificarea statală, la 1871, printr-un decisiv/victorios război cu rivala istorică, Franța, au devenit cea mai grea problemă pentru Europa. Prin proclamarea, crearea celui de-al doilea Reich (ianuarie 1871), echilibrul european, manifestat pe tot parcursul secolului al XIX-lea, s-a spart.

După unificare, Germania devenise, de departe, cel mai puternic stat european. În plină glorie, Germania lui Bismarck – iar după îndepărtarea acestuia, în 1888, de către Kaiserul Wilhelm al II-lea, Germania wilhelmiană – uitase cu totul că, în istorie, „germanii obișnuiau să fie pregătiți pentru înfrângere” (Curtius); cu atât mai mult erau dispuși să fie atenți la sfatul/îndemnul pe care li-l dăduse Fichte, la început de veac XIX, anume că poporul german are obligația definitorie de a fi poporul Umanității.

După unificarea sa rapidă, prin forță, Germania își dezlănțuie energiile îndelung risipite, irosite, accelerându-și evoluția, printr-o dezvoltare fără precedent în plan industrial, tehnologic și științific, ajungând, în pragul veacului XX, cel mai dezvoltat/puternic stat al lumii. Înfăptuirea unității germane comportă valențe progresiste, pozitive, atât pentru germanii înșiși, cât și pentru civilizația europeană, în ansamblu. Existența unui stat atât de puternic, mai puternic, dacă ne gândim la ce va urma, decât toate celelalte puteri europene la un loc, nu trebuia, în mod obligatoriu, să pericliteze ordinea europeană, așa cum se manifesta/exista la sfârșitul perioadei „Belle Époque”. Numai că important, în acest caz, a devenit cine și cum au condus Germania atunci, dacă obiectivele acestora puteau fi compatibile cu tipul de civilizație existent, dacă cei care conduceau destinele acestui colos acceptau, pe lângă răspunderile firești față de națiunea germană, și responsabilități nu doar europene, ci supranaționale etc. Judecând lucrurile din acest unghi, precum și din perspectiva faptelor, tragem concluzia că, în Germania, tocmai atunci când își trăia anii de reală glorie, la cârmă s-a aflat exact cine nu trebuia să se afle. La fel, extrem de important pentru ce va urma se dovedește modul în care s-a realizat unitatea germană: prin forță, finalitatea acestui proces fiind un stat național cu caracter imperial, centralizat. De pericolul pe care l-ar putea reprezenta un stat german unificat/centralizat, mi se pare a fi fost conștient Alexander von Humboldt care, dovedindu-se un adevărat profet, în prima jumătate a secolului XIX, prevestea ceea ce ar putea să se întâmple, după unificarea germană: „Nimeni nu ar putea evita atunci ca Germania ca atare să se transforme într-un stat cuceritor, ceea ce niciun german autentic nu poate dori, deoarece în zilele noastre se știe ce merite notabile a



obținut națiunea germană în cultura sa intelectuală și științifică, chiar și în absența vreunei proiecții politice spre exterior, dar, în schimb, ar fi cu totul imprezvizibil ce efect ar putea avea o asemenea proiecție asupra acestui aspect însuși”<sup>13</sup>. Caracterul premonitoriu al acestor aserțiuni este meritoriu, căci cu greu putea cineva emite asemenea predicții, cu un secol înainte ca istoria însăși să le valideze.

Și totuși, cu toate că Germania imperială se manifesta cu o atât de însemnată putere, conștientă în cel mai înalt grad de potențialul său, politica mondială, spre care a împins-o Wilhelm al II-lea, au determinat-o să-și caute aliați și prieteni. După ce concertul politic european se destrămase, fiecare dintre marile puteri ale Europei și-a căutat aliați compatibili în interese, constituindu-se, astfel, mari alianțe. Era limpede că nicio mare putere, de una singură, nu ar fi putut să-și impună proiecțiile sale expansioniste, hegemonice; toate marile puteri erau conștiente de potențialul de exprimare limitat de care dispuneau, în raport cu obiectivele urmărite. S-a ajuns, dacă vreți, la crearea celor două mari alianțe, prin împletirea diferitelor naționalisme, unele intrate de mult în coliziune (cazul Rusiei, aflată în conflict cu Imperiul britanic, pentru controlul Strâmtorilor și al Asiei Centrale), iar altele compatibile prin afinități rasial-culturale și strategice (cazul Germaniei și Austro-Ungariei).

## Note

<sup>1</sup> Henry Kissinger, *Diplomația*, All, București, 2002, p. 358.

<sup>2</sup> André Glucksmann, *Bucătăreasa și Mâncătorul de oameni*, Humanitas, Eseul Politic, București, 1991, p. 69.

<sup>3</sup> Lucian Leuștean, *România, Ungaria și Tratatul de la Trianon. 1918 – 1920*, Polirom, Iași, 2002, p. 9.

<sup>4</sup> Raymond Aron, *Introducere în filosofia istoriei*, Humanitas, București, 1997, p. 386.

<sup>5</sup> *Ibidem*, p. 390.

<sup>6</sup> *Ibidem*, p. 403.

<sup>7</sup> José Ortega Y Gasset, *Europa și ideea de națiune*, Humanitas, București, 2002, p. 36.

<sup>8</sup> I. Agrigoroaie, *Românii în istoria universală, I*; coordonatori: I. Agrigoroaie, Gh. Buzatu, V. Cristian, Iași, Universitatea „Al. I. Cuza”, 1986; studiul „Poziția marilor puteri față de România. 1914 – 1918”, p. 448; studiul a mai fost publicat și în „România în relațiile internaționale. 1699 – 1939”, Editura Junimea, Iași, 1980, p. 375 – 441.

<sup>9</sup> Aristotel, *Politica*, Paideia, București, 2001, p. 175.

<sup>10</sup> José Ortega Y Gasset, *op. cit.*, p. 33.

<sup>11</sup> *Ibidem*, p. 23.

<sup>12</sup> I. Ciupercă, *Postfață, Origini controversate ale celui de-al doilea război mondial*, în A. J. P. Taylor, *Originile celui de-al doilea război mondial*, Ed. Polirom, Iași, 1999, p. 233, traducere și note de Lucian Leuștean.

<sup>13</sup> José Ortega Y Gasset, *op. cit.*, p. 104-105.



## Convorbiri duhovnicești cu **Î.P.S. Ioan Selejan,** Arhiepiscopul Munților (III)

„Este bun fenomenul integrării, dar identitatea și spațiul nostru geografic trebuie să rămână cantonat între cele patru puncte cardinale rostite de Eminescu.”

**L.C.:** Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, vă rog să revenim la pictura de la Mănăstirea de la Izvorul Mureșului. Știu că sunt pictați și pereții holurilor de la chiliile maicilor. Desigur că nu a fost, în această situație, un canon bisericesc.

**Î.P.S. Ioan:** Continuă șirul de pictură bisericească cu sfinți români din perioada daco-romană, cum avem într-o imagine pe



**Sfântul Iuliu Veteranul, unul dintre soldații romani care a rămas în Dacia și s-a încreștinat.** Imaginile cu sfinții români merg cronologic până la ultimii canonizați, pe toți pereții coridoarelor, și la etaj, în toată clădirea chiliilor maicilor. La etaj, este tot o mare desfășurare de pictură – fiecare lună cu sinaxarul ei. Câteva icoane, imagini pentru fiecare lună a anului. Credem că suntem mănăstirea cu cea mai mare desfășurare de pictură de la noi din țară. Peste tot este pictură, și la casa duhovnicului, și la turnul clopotniței de la intrare. Mii și mii de metri pătrați de pictură, pentru că am făcut-o și din punct de vedere ideatic, pedagogic. Cine vine aici, privește pictura și aude explicațiile, are în față o istorie a neamului nostru românesc nedeformată de condei, ci așa cum a fost ea scrisă în general, adică cu o culoare roșie, adică cu sângele martirilor și al eroilor noștri români.

**L.C.:** Chiar în față, văzându-se de la intrare, te întâmpină, icoana Maicii Domnului cu Pruncul, ocrotitoarea României, așezată pe harta României Mari.

**Î.P.S. Ioan:** I-am spus pictorului să pună în mână dreaptă a Maicii Domnului tricolorul cu degetul cumva ridicat, adică să le spună celorlalți de pe lângă noi că Ardealul este pământ românesc.

**L.C.:** Ați participat la multe sesiuni de comunicări desfășurate în Episcopia Covasnei și Harghitei, Înaltpreasfințite Părinte. Pe mulți dintre participanți îi cunoașteți. Ce părere aveți despre participanți la sesiunea de comunicări ce a avut loc la Izvorul Mureșului, în noiembrie 2013?

**Î.P.S. Ioan:** Nu prea realizăm ce facem în timpul vieții noastre. Consider că **participanți la sesiunea de comunicări au zidit o catedrală a timpului, că toți sunt urmași ai lui Neculce și ai lui Grigore Ureche, că n-au zidit o catedrală a neamului românesc din cărămidă, ci au zidit-o cu litera, cu scrisul**, prin tot ceea ce au făcut. Practic, au realizat o victorie zidită prin litere. Nu ne dăm seama acum, avem impresia că facem niște chestiuni cât se poate de normale și de firești, de fapt se zidește istoria neamului nostru românesc. Tot ceea ce se face prin scris cucerește întreg spațiu românesc. S-a văzut că noi n-am reușit cu sabia să întregim neamul nostru

transilvan, s-a văzut că n-am reușit să întregim Țara cu Basarabia. Singura armă cu care noi vom putea reîntregi Țara și neamul este litera, este scrisul. De aceea **scrisul participanților la sesiunea de comunicări nu face să curgă sânge, nu rănește, nu produce răni, ci zidește țara, pagină cu pagină, așa cum s-a făcut din timpul cronicarilor și până astăzi.**

Sunt convins că Domnul ne va ajuta să vină și sora noastră basarabă spre noi, spre casă. Și pe zi ce trece, parcă se conturează la orizont, că tot pe linie diplomatică, tot pe baza dovezilor istorice se va putea ca cineva să accepte formula reîntregirii neamului nostru românesc. Așa că **participanții la sesiunea de comunicări care lucrează pe tărâmul istoriei sunt apărători de țară, sunt ostași în haine civile.** Nu vă dați seama, nu ne dăm seama și nici n-ar fi cazul să ne dăm noi mari luptători. Însă nu putem rămâne numai orientați într-o direcție, ci trebuie să privim și în viitor. Ce se întâmplă în viitor cu țara aceasta? De foarte multe ori la întâlnirea cu tineri din spațiul acesta transilvan le spun că ne îndreptăm spre spațiul acesta european, un lucru bun, dar le spun să aibă grijă nu cumva generația tânără să se întoarcă din Europa fără Transilvania.

Deci **este bun fenomenul integrării, dar identitatea și spațiul nostru geografic trebuie să rămână cantonat între cele patru puncte cardinale rostite de Eminescu, de la Nistru până la Tisa, de la Hotin până la Mare.** Dumnezeu să ajute cercetătorilor ca în decursul anului să cerceteze acest spațiu de la Nistru până la Tisa, de la Hotin până la Mare. Acesta este spațiul de pe planeta noastră care este al românilor. Nu ne trebuie nicio palmă de pământ de la nimeni.

**L.C.:** Îmi amintesc că v-am auzit odată spunând o frumoasă legendă păstrată în creația populară din Transilvania. Vă rugăm, Înaltpreasfințite Părinte, să ne spuneți această legendă despre pământul nostru românesc.

**Î.P.S. Ioan:** Legenda a fost culeasă din Transilvania, când Transilvania nu era lipită de Țară. Se spune că într-o zi niște frați transilvăneni, cu soții, cu opinci, cu merinde în traiste, pâine, slănină, ceapă, un pic de brânză, s-au hotărât ei să meargă la Dumnezeu, pentru o problemă care-i ardea pe ei foarte tare. S-au dus și s-au tot dus, iar la poarta palatului, Casei lui Dumnezeu, i-a întâmpinat Sfântul Petru și le-a zis: ce este cu voi, fraților? Noi suntem români, venim de departe și avem și noi o plângere, avem un suspin la Dumnezeu. Atunci Sfântul Petru le-a spus: nu puteți să-mi spuneți și mie? Dar noi totuși am vrea să intrăm la Dumnezeu. Până la urmă i-au spus Sfântului Petru: uite, Sfinte Petre, noi suntem români și când ați împărțit pământul, pe noi, pe români, ne-ați uitat fără țară. Noi n-avem țară. Și s-a dus Sfântul Petru la Dumnezeu și i-a spus: Doamne, sunt aici câțiva români, cu opinci, vai de capul lor, cu un pic de pâine în traistă, au venit pe jos atâta drum și spun că, atunci când am împărțit pământul, pe ei i-am uitat fără de țară.

Atunci Dumnezeu și-a pus fruntea pe mâna stângă și a cugetat adânc, adânc, apoi s-a îndreptat către Petru și i-a spus: Du-te și dă-le românilor țara pe care am oprit-o pentru noi. →

**A consemnat LUMINIȚA CORNEA**

# Sfântul Apostol Petru

## Curajos și fricos... ce paradox...

Mi-e foarte drag Sfântul Apostol Petru. Poate pentru că seamănă, în comportament și temperament, cu mulți dintre noi. Cât de mult L-a iubit și Domnul Hristos pe acest bărbat iudeu, voinic și aspru, din Betsaida Galileii, care i-a spus fără teamă și rușine, verde în față: „**Îeși de la mine, Doamne, că sunt om păcătos!**” (Luca 5:8)

Când Domnul Iisus se afla în părțile Cezareei lui Filip și îi întrebă pe ucenici: „**Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul Omului?**”, ei îi răspund: „**Unii, Ioan Botezătorul, alții Ilie, alții Ieremia sau unul dintre prooroci!**” (Mt.16,13-14) La acest răspuns Hristos îi întreabă din nou: „**Dar voi cine ziceți că sunt?**” (Mt.16,15) Apostolii tac. Se ridică în numele lor Petru și răspunde înflăcărat, fără ezitări, precis: „**Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu!**” (Mt.16,16) Fără dubii, exact, direct. Domnul este încântat, uimit, poate și puțin surprins de acest răspuns corect dat de Petru, drept pentru care pe loc îl fericește: „**Fericit ești, Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din ceruri!**” (Matei, 16,17)

Ascultând în drumul spre Ierusalim grozava relatare a patimilor, a crucificării și a morții, Petru „**luându-L la o parte, a început să-L dojenească, zicându-I: Fie-Ți milă de Tine să nu Ți se întâmple Ție aceasta!**” (Matei, 16,22) Hristos însuși se tulbură și se scandalizează la auzul acestor cuvinte puțin bărbătești. Drept urmare, e mai dur

ca niciodată și nemilos și fără cruțare. „**Mergi înapoia Mea, satano! Sminteală Îmi ești; că nu cugeți cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor!**” (Matei, 16,23)

Înainte de arestarea Domnului Iisus în grădina Ghetsimani, Petru asemenea celorlalți ucenici, n-a putut să vegheze și de trei ori a fost găsit de Domnul dormind. (Mat.26:40-45). Ce rușine, pescarul să doarmă și să nu poată veghea, după ce a fost trezit de trei ori!

În ultima noapte a lui Iisus, Petru îi este alături și declară fără echivoc: „**Și de-ar fi să mor cu Tine, nu Te voi tăgădui!**” (Marcu 14, 31). Anunțat de Iisus că „**în noaptea aceasta, înainte ca să cânte cocoșul, te vei lepăda de Mine!**” (Matei 26:34), Petru nu poate concepe așa ceva. Scoate sabia și taie. Taie urechea robului marelui preot. (Ioan 18,10)

Iar acesta n-a fost ultimul eșec, pentru că a urmat și un altul. Pe când Sinedriul îndrăznește să-L judece și să-L osândească pe Domnul Slavei, în curtea arhiereului se petrece o scenă ce avea să-i tulbure peste veacuri pe cei ce vor crede în Hristos. După arestarea Lui, când toți apostolii se risipiseră înfricoșați, numai Petru și Ioan se încumetaseră să-L urmeze de departe pe Domnul lor. Ioan, care îl cunoștea pe Caiafa, intră în curtea acestuia și o rugă pe portăreasă să-l lase și pe Petru să intre înăuntru (Ioan 18, 15-16). În curte se aprinsese un foc, deoarece era cea mai rece oră din noapte, înainte de revărsatul zorilor. Deși încerca să se facă neobservat, Petru a trecut și el lângă foc, să se încălzească. Iar când lumina focului a luminat fața lui, femeia care stătea de pază la ușă, a aruncat o privire



cercetătoare asupra lui, și a spus: „**Și tu erai cu Iisus Nazarineanul.**” (Marcu 14,67) El s-a lepădat și a zis: „**Nici nu știu, nici nu înțeleg ce zici!**” (v.68) O a doua slujnică l-a văzut și a spus celor de lângă ea: „**Acesta este unul dintre oamenii aceia!**” (v. 69). Petru s-a făcut că nu aude, dar ea a insistat. Atunci, ca să-și întărească tăgăduirea, Petru a început să blesteme și să se jure. După o oră, unul dintre slujitorii marelui preot, o rudă a omului căruia Petru îi tăiasse urechea, l-a întrebat: „**Nu te-am văzut eu în grădină cu El? Nu mai încapă îndoiala că și tu ești unul din oamenii aceia: căci vorba ta te dă de gol!**”. De astă dată Petru s-a umplut de mânie, și se leapădă din nou de Învățătorul Său. Apoi a ieșit în pridvor. Și a cântat cocoșul. (Marcu 14,67-68).

Ce rușine ! Pe de-o parte Petru a fost curajos să intre cu Iisus în curtea marelui preot și pe de altă parte a fost fricos. El cel care se credea cel mai grozav, este plin de slăbiciune și dă înapoi atunci când nu ar trebui. Pus la stâlpul infamiei de arătătorul unei slujnice, declară cu jurămintă și blesteme că nu-L cunoaște. (Marcu 14:71) Altfel spus, nu am nimic în comun, nicio rădăcină în El.

**PR.DR. GHEORGHE  
NICOLAE ȘINCAN**

## Convorbiri duhovnicești

→Această legendă am spus-o și în Canada; erau peste o mie de români acolo, unde am adăugat că dacă o să-i întrebe americanii: voi de unde sunteți? Ce fel de țară aveți de tot veniți aici la noi? Să le spună că țară mai frumoasă ca a noastră nu este și că Dumnezeu își opriese pentru el și pentru Sfântul Petru această țară.

Toate țările sunt frumoase, fiecare cu specificul ei. Iată cercetătorii care au fost la Izvorul Mureșului au scris despre țara lui Dumnezeu și a Sfântului Petru. M-am uitat și eu, trecând fulger peste toate referatele, și am văzut că au prezentat o varietate de probleme, dar un loc aparte, de data aceasta, l-a avut icoana.

**L.C.:** Despre icoană, Înaltpreasfinție părinte? Am fost și eu acolo, dar nu-mi amintesc să fi fost referate despre icoane.

**Î.P.S. Ioan:** Nu vorbesc aici despre icoana transilvană pictată, ci despre foarte **multe personalități din spațiul nostru transilvan și românesc, adică despre icoane vii**. Omul este o icoană vie. În *Septuaginta*, în traducerea noastră românească, care este foarte, foarte nepotrivită, spune că Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul și asemănarea sa, însă în limba greacă, spune că l-a făcut după icoana lui Dumnezeu. Așa că acolo s-au prezentat icoane vii ale neamului românesc.

Prin urmare, atunci când vorbiți despre cineva trebuie să vorbiți cu sentimentul că descrieți o icoană, nu un om oarecare, ci o icoană – **icoanele neamului românesc**.

# Cazul Florea, profesor de istorie

(I)

Vasile Florea, prof. de istorie la Dej. Era în prag de pensionare, în ultima vreme. *Și apoi, dintr-o dată, nimeni nu l-a mai văzut.* Expresia asta a mai fost pronunțată cândva.

Procurorul ordonase clar: „Vreau să aflați totul despre personalitatea lui Florea”. Mă întreb dacă ar putea să afle ceea ce eu știu tocmai de la sursă, și în ce măsură asta i-ar interesa cu adevărat. Povestea începe mai demult.

Bunicul meu, pe care n-am apucat să-l cunosc, a studiat la Heidelberg, apoi a fost profesor la „Agronomie”. A dus acolo obiceiurile frumoase ale studențimii germane, era în fruntea serbărilor cu bere, a defilărilor în care băieții purtau mantii și chipiu cu cozorocul întors spre spate – bunicul era un mare petrecăreț. După „23 August 1944” l-au lăsat în pace, mai preda încă la Agronomie, *și apoi, dintr-o dată, nimeni nu l-a mai văzut.* (Remarcați prima apariție a expresiei). Îl luaseră. Fusese pârât de tata! Tata, un copil inconștient, de vârstă școlară, îl denunțase autorităților, așa cum erau încurajați copiii să-și trădeze familiile în vremea aceea. Drept recompensă, cât a trăit Gheorghiu-Dej, tata a avut o carieră frumoasă, a predat istoria la Facultate și a fost printre cei mai tineri deputați în Marea Adunare Națională. Odată cu venirea la putere a lui Ceaușescu și reabilitarea memoriei unor condamnați, tata a fost retrogradat ca profesor de liceu la Dej. A fost un bun cadru didactic, un bun părinte, un om moderat în tot ce făcea. Nu s-a amestecat în viața mea și nici a soră-mi, Anca. Ne-a lăsat să alegem meseriile pe care le-am vrut și să ne căsătorim cum am poftit.

În familie, nu s-a vorbit despre trecut niciodată. Cu atât mai surprinși am fost când ne-a reunit odată în căscioara lui scundă de lângă gară, primită demult de la „ILL”, unde, atunci când stăteam la masă, se vedeau pe fereastră perindându-se capetele celor care treceau pe trotuar.

- Fiind de meserie, am discutat istorie cu voi de multe ori. De data asta, aș vrea s-o luăm împreună de la începuturile ei.



- Ce, suntem la școală? protestă Anca.

- Ca la școală, vă rog să mă urmăriți cu atenție, să nu mă întrerupeți.

Tata trase unicul fotoliu cu mânere până-n dreptul mesei și se așeză gemând. Era masiv, dar nu avea burtă, cum aveau alții de vârsta lui. Părul șaten îi era demult albit. Își descheie nasturii vestonului și-și netezi părul. Dispuși în jurul lui, păream a participa la o reuniune sindicală. El adoptă, însă, un ton academic. Se simțea, poate, ca pe vremuri, la Universitate.

- Vreau să vă vorbesc despre familia noastră, să știți de unde ne tragem, ce-am fost și ce-am uitat să mai fim. O să vă relatez mai întâi *Povestea nobilimii valahe*, ca să aflați ce străbunic ați avut – începu el ușor emoționat, tamponându-și fruntea și potrivindu-și cravata, un gest pe care i-l cunoșteam atât de bine.

Creștinarea noastră a fost de tip latin occidental și s-a realizat în mod sporadic și ne-organizat, în bună parte datorită colonilor romani stabiliți în Dacia secolelor II și III și a misionarilor trimiși de papă în secolele care au urmat. De aceea limba credinței a rămas latina, în ciuda faptului că slavona ecleziastică s-a impus odată cu organizarea bisericii ortodoxe, prin secolul IX, sub influență bulgară și autoritate bizantină. Mai târziu, papistașii, direct sau prin intermediul regilor maghiari, au încercat să re-atragă Țările Române în sfera de influență a Vaticanului.

În Evul mediu timpuriu, boierimea de la sud de Carpați era în parte catolică, dar se dilua în mediul țărănesc ortodox. Unii spun că nobilimea valahă ar fi fost de origine cumană, pe motiv că simbolul

cumanilor era acvila – care urma să figureze și pe stema Țării Românești. Cumanii, ca și pecenegii, erau originari din Asia, înrudiți cu turcii, dacă nu și cu sciții. E drept că încă de la 1230 exista un episcopat romano-catolic „al cumanilor” în „Milcovia”, dar asta-i tot. El fusese înființat din inițiativa regilor Ungariei, iar o scrisoare a Papei amintește că respectivii se luau după „schismaticii” din jurul lor și că erau cam nestatornici. Episcopia a pierit după 1241, în urma invaziei tătare, și nu a fost refăcută.

Basarab I a fost inițial catolic și s-a numit Dimitrie; era cunoscut la curia papală drept luptător contra tătarilor. Criza dinastică din Ungaria, pe la 1305-1317, odată cu stingerea arpadienilor și întronarea lui Carol Robert de Anjou, l-a determinat să revendice independența – ca fost vasal al lui Arpad, Basarab nu se mai simțea obligat la supunere față de noua dinastie, vasalitatea fiind o relație personală. Atacul lui Carol Robert, terminat la Posada (1330), l-a decis pentru ortodoxie, pe el și pe boierii lui.

Străbunicul vostru din Buzău era din neamul acestor boieri! lansă tata cu mândrie. A păstrat în taină colanul de aur bătut în pietre prețioase, semn al rangului pe care familia l-a avut în trecut. Ulterior mi-a fost încredințat mie, dar acum colanul nu mai există. Ni l-au furat din casă pe vremea lui Ceaușescu și n-am îndrăznit să raportăm furtul. Tatăl meu, pe care n-am știut să-l onorez, era de așadar de viță boierească, și asta nu-i totul! Străbunica voastră din partea mamei mele avea la răndu-i origine aristocratică, de data asta transilvană și greco-catolică, venind și ea dintr-o familie cu diplome nobiliare și ctitorii. Despre ea vreau să vă vorbesc acum.

Eram perplex, Anca, îmbujorată, nu se mișca, iar tata, după ce-și potrivea cravata, trecu să depene în continuare *Povestea nobililor români din Transilvania*.

- În foarte multe locuri din Transilvania medievală, stăpânii feudali, de orice neam ar fi fost, inclusiv români, ridicau biserici pentru iobagii lor, și trebuiau să facă asta – era obligația lor să aibă grijă de nevoile spirituale ale supușilor, pe care-i administrau și judecau! →

**HOREA PORUMB**



Mai mult, așa își afirmau dreptul de seniori asupra aceluia pământ și acelor sate. În lipsa unor documente doveditoare, o biserică al cărei ctitor era cunoscut dovedea faptul că familia era nobilă și că avea drepturi asupra respectivei moșii. Astfel au apărut cele mai vechi biserici românești de piatră, încă de la începutul secolului al XIV-lea (Strei, Sântămăria-Orlea, Leșnic, Cuhea, Perii Maramureșului, Crișcior, Zarand, Densuș etc.) – și, atenție, mai toate au fost ridicate de nobili români (unii catolicizați) cu meșteri sași, pentru supușii lor ortodocși! Tot cam atunci s-au scris și primele texte românești („Textele maramureșene” – care nu-s maramureșene, ci redactate prin Crișana și Transilvania de sud-vest), care supraviețuiesc în copii de la sfârșitul secolului al XV-lea. Preocuparea pentru ctitoritul de biserică venea drept reacție la politica statului maghiar sub dinastia angevină (Carol Robert și apoi Ludovic I cel Mare), care forțau catolicizarea și centralizarea. Noii regi amenințau că vor confiscă moșiile nobililor care nu pot produce acte doveditoare că au acele moșii de la vechii monarhi. Or, mulți nobili români pământeni nu aveau documentele care să le certifice posesiunile și statutul social, drept care au recurs la ridicarea de biserici pentru iobagii lor. Practica a continuat și mai târziu, până prin secolul XIX.

Fiindcă menționasem Cuhea, satul de pe valea Izei care a fost fieful lui Bogdan I, viitorul domn al Moldovei, deschid o paranteză. Dragoș-vodă „descalcă” în Moldova și întemeiază un stat sub suzeranitate ungară, „transmis” fiului său, Sas, și apoi nepotului, Balc. Bogdan trece munții, îl alungă pe Balc și proclamă Moldova (*Bogdania*) ca stat independent și cu monedă proprie. Culmea este că Balc revine în Maramureș și primește drept dar de la regele Ungariei tocmai moșia de la Cuhea, care aparținuse lui Bogdan. Pe toată durata existenței Țărilor Române, domnitorii care s-au succedat în Moldova și Valahia au fost rude de sânge cu cei doi întemeietori, Basarab și Bogdan!

În treacăt fie spus, se crede că celebra mănăstire ortodoxă din Feleacul Clujului (sediul unei episcopii ortodoxe în secolele XV-XVI), e „moldovenească” și că ar fi

fost zidită de Ștefan cel Mare – e foarte posibil, dar putea s-o fi înființat și seniorul locului – în speță, Matei Corvin! Episcopia a dispărut ulterior și Biserica Ortodoxă oficială nu mai pomeneste de ea, pentru că localnicii acceptaseră „unirea de la Brest” din 1565, când se crease prima Biserică Greco-catolică, cea ucraineană.

Veritabila „Unire cu Roma” a românilor ortodocși din Transilvania, la inițiativa episcopului Atanasie Anghel, s-a realizat mult mai târziu, abia în 1698. Acesta a convocat sinodul la Alba Iulia, publicând o „Carte de mărturie”. Actul unirii cu Biserica Catolică a fost semnat de toți membrii Sinodului, fiind pecetluit cu sigiliul Mitropoliei Bălgradului. Dieta Transilvaniei, controlată fiind de protestanți și marii proprietari, n-a văzut cu ochi buni eliberarea confesională a poporului român din Ardeal. Mișcarea a fost sabotată și de Arhiepiscopia Bucureștilor, care n-a înțeles că prin gestul românilor transilvăneni era servită întreaga națiune română, care își crea astfel drum în rândul marilor națiuni occidentale.

Ei bine, anunță tata, familia mamei mele devenise greco-catolică încă din vremea Sinodului! Unii membri ai familiei au ajuns fețe bisericești, la Blaj, ba chiar și la Roma, iar unirea cu Roma le-a deschis porțile Europei (sub comuniști n-aveam voie să ne amintim asemenea lucruri!). În timp ce strămoșii noștri din Buzău purtau caftane și fumau narghilea, n-ar fi exclus ca cei din Ardeal să fi documentat originea latină a poporului român!



Anton Rațiu • „Cavaler”, bronz

Îl sorbeam pe tata din priviri. Îmi aminteam de seria de nume înscrise pe stela veche din cimitir, unde erau înmormântați o ramură a familiei noastre, cu precizări cărora nu le acordasem până atunci nicio atenție: preot, protopop, doctor, preoteasă...

- Dar mai înainte de asta, continuă tata, după primul asediu al Vienei (1529), Ungaria intra sub stăpânire turcească pentru un secol și jumătate. În acea perioadă, un strămoș de-al nostru transilvan s-a evidențiat în luptele împotriva otomanilor, capturând un pașă turc. Drept răsplată, a fost înnobilit, devenind, în 1610, Lado „de Zakál” (Săcal). Un nepot al acestuia, Simion, preot în Sôfalva (Sărata) a continuat vitejiile, urmând să devină nemeșul „Șimon de Șimon”, titlu creat după numele lui românesc! Pe vremuri, bunica mea avea înrămate cele două blazoane de noblețe ale familiei. După moartea ei, s-a ales praful de ele. Ca să nu aibă surprize, Simion a ctitorit și el un locaș de cult, pentru care a făcut apel la constructori sași, așa cum voia tradiția. Unii dintre urmașii lui Simion au fost preoți și au luat parte la cele trei momente majore de manifestare ale transilvănenilor față de tendințele de deznaționalizare promovate de maghiari: „Supplex Libellus Valachorum” din 1791, „Pronunciamentul de la Blaj” din mai 1868 și „Memorandumul” din 1892.

Anca a simțit nevoia să schimbe poziția. Repetă ceea ce tocmai aflate:

- Străbunicul meu a fost, așadar, memorandist!

Vasile Florea continuă „lecția” citându-și propriul părinte:

- „Adevărul e că Transilvania – *Siebenbürgen* – a fost inițial colonizată de „nemți” și, în ciuda unor vasalități temporare, a fost întotdeauna un principat aparte, mai puțin în ultimii 51 de ani de existență ai Imperiului Habsburgic, unde fusese integrat în mod artificial ca aparținând Regatului Ungariei” – avea obiceiul să repete tata. Momentele luptei naționale ale românilor din Transilvania, precum Mișcarea Memorandistă modelează generații în șir, chiar dacă subiectul s-a scos din manualele școlare – și acesta nici nu reprezintă omisiunea cea mai mare!

# Dan Puric - actor, regizor și mărturisitor creștin

(II)



În schimb, *Apologetul Dan Puric* apără și mărturisește, prin toate formele și cu toate mijloacele mass media. O face firesc și integral. Și s-ar putea să facă și școală, atrăgând prin sinceritatea, autenticitatea și prin inteligența sa, luminată de Duhul scripturistic, patristic și istoric. Este un apologet și un propovăduitor strălucit. Unul de care comunitatea de credință și iubire a Bisericii noastre poate avea realmente, nevoie. Cu alte cuvinte, *Maestrul Dan Puric*, tonifică destinând și (re)consolidând, descoperindu-ne și arătându-ne, în acest chip spontan, credință, luciditate, creativitate, forță și atitudine de structura stâncii, ce ne cheamă și ne îndeamnă pe fiecare să alegem, să fim: ce altceva dacă nu Omul frumos!...

Prin urmare, Maestrul Dan Puric este, la urma urmei, o conștiință înaltă a vremii sale. Cu o energie inepuizabilă, mânată de o vocație dominatoare, "el creează continuu, distribuindu-se în arta teatrului, în arta pedagogiei teatrale, în arta retoricii verbale și aceea a omului public, gratificându-le cu excelență, dar fără să se împartă. Crede nezdruccinat în puterea germinativă a spiritualității noastre românești de tip răsăritean și în dăinuirea sa valorică demnă, angajată în dialogul cu alte viziuni asupra lumii, și deplânge precaritatea ei de azi,

produsă de o istorie inumană" – conform afirmațiilor Profesorului Gheorghe Ceaușu. Incoruptibil și răsunător, glasul lui se aude din ce în ce mai mult și mai tare, iar simpatia și prețuirea publică pentru el cresc, așa încât se prezintă ca un punct de reper și ca o referință bine așezată ori corect amplasată... De ce? Pentru că "inițiativele lui, căci este un om la care se îngemănează gândul cu acțiunea, sunt marcate de o mare doză de noutate, ceea ce face, prin forța lucrurilor, să se opună rutinei canonizate și banalității leneșe. De aceea, el ni se înfățișează ca un biruitor și deschizător de drum, dar aflat pe culmea înaltelor valori pe care noi, moștenindu-le active, fără să fim moșteniți de ele cu pasivitate, le denumim, generic, tradiție." – după cum relatează același Gheorghe Ceaușu.

Teoretic și artistic, în mod consecvent și cu argumentație convingătoare, el pledează pentru păstrarea ierarhiei valorilor și caută să o legitimize implicit și inclusiv, dar și pronunțându-se explicit și exclusiv împotriva proiectării ei în derizoriu și penibil de către instinctul gregar împresurător și mediocritatea zeflemitoare, arogantă și ironică. Vocea lui este și un semnal de alarmă referitor la disoluția și diluarea aplatizantă, relativistă și nivelatoare ce ne terorizează modul de viață și viețuire, strigăt din care străbate atitudinea morală exemplară și spirituală de finețe pascaliană, puse cu inspirație seducătoare în slujba culturii românești. "Grija pentru cristalizarea optimă a conștiinței noastre "de sine" și de a fi cunoscută pe multe meridiane culturale pe care le-a frecventat, ca fiind un "altceva" în concertul lumii, a fost și rămâne o constantă a conduitei sale de creator de artă. El este împovărat de "ușurătatea" acestei nobile misiuni pe care o resimte ca pe o datorie impregnată de iubire" – Gheorghe Ceaușu. Dar nu orice iubire, ci una creștină, căci *Dan Puric este un ortodox autentic și un român adevărat, neșățarnic și nemitarnic*.

Compararea și comparația între omul răsăritean și omul globalizat al postmodernității, de asemenea, este o problemă analizată în carte, și față de care autorul ia atitudine întemeiată. Avem în față noastră o constelație de reflecții și meditații antropologice,

politice, morale, sociologice și religioase de tip creștin ortodox, ca tot atâtea aspecte și probleme ale întregului și rotundului ce poartă auspiciile și numele acestei țări, cu toate fazele și etapele pe care le implică. Corolarul la care ne referim este convingător prin argumente și atrăgător prin stil. Ne-ar deranja, cel puțin pe mine, dacă cei care-l prețuiesc și iubesc pe Dan Puric și-i admiră demersul apologetic, deci opera, l-ar considera vedetă. Nu, acest epitet ori adjectiv l-ar degrada și înjosi, mai cu seamă acum când acest cuvânt este banalizat prin toate căile și mijloacele de informare în masă. El e, va deveni și deci va fi mare și celebru prin conținutul ideilor și prin substanța faptelor, prin limbajul artistic-teatral pe care l-a creat, prin atitudinea curajoasă și demnă și prin arta de a genera și produce fondul, forma și învelișul acestora. Oricine își iubește țara și neamul, valorile sale identitare și perene - și asta în contextul multietnic, pluriconfesional și universal – globalizant în care ne aflăm și trăim – are prilejul unei întâlniri folositoare și efervescentă, pentru solidarizarea cu ele.

Așadar, *Dan Puric, ca om, ca persoană*, este captivant și fermecător, ca vorbitor în public este fascinant, ca actor sau regizor este original și inspirat, ca pedagog este un model elastic și flexibil, spiritual dar sobru și ferm ori categoric, chiar cât se poate de tranșant, însă nu radical dus la extrem. El însuși este un model și un exemplu pentru ceea ce aspiră și năzuiește să devenim toți, adică să ne primenim, revenindu-ne din zăpăceala și din dezorientarea care ne stăpânește și ne caracterizează în aceste vremuri și răstimpuri. Pe de altă parte, el este o conștiință vie și asumată, ori aceasta înseamnă dedicare voluntară în spațiul acesta fără limite, însă fertil și fecund, al neliniștii, îngrijorării și preocupării. Prin ce face pe scenă și prin ceea ce afirmă în fața miilor de oameni și tineri ce îl aclamă entuziasmați, și prin aceste două cărți deja, el nu face altceva decât să destindă spiritul românesc, adică să îl însenineze cu umorul său profund, neaș și tandru, însă în același timp, îl cheamă la renaștere, revenire, reînviere și regenerare, la a fi, cu alte cuvinte, ceea ce este prin și în →

**DRD. STELIAN GOMBOȘ**

## Conjugarea verdelui

# „Măsurariul” civilizației

### Motto:

*Cineva a luat un cuvânt din publicistica eminesciană...*

*L-am iertat...*

*Alicineva a luat două cuvinte...L-am iertat.*

*Un altul a luat trei cuvinte...*

*Nu l-am iertat. Acolo era inima mea!*

Publicistica lui Eminescu este, astăzi, vie.

Ilustrăm ideea printr-un articol din 29 aprilie 1870, în care Eminescu numește *măsurariul civilizației unui popor*, pe fundalul unei disertații privind Austria și răsturnarea dualismului. După ce publicistul susține valoarea rațiunii, a superiorității morale în exprimarea fidelă a trebuințelor unui popor, respingând *combinațiunea răutăcioasă ori esaltată*, definește *măsurariul civilizației* : *o limbă sonoră și aptă de a exprima prin sunete - noțiuni, prin șir și accent logic – cugete, prin accent etic – simțăminte*.

Eminescu identifică esența civilizației unui popor în acele

„aplecări” umane care să constituie *directiva a toată viața și a toată activitatea tuturor oamenilor*, nu doar a unor categorii, așa numite *inteligente*. Științele, artele, legislația, industria, în opinie eminesciană, dacă vor contribui la *întărirea omenirii*, se vor opune *puterilor brute*, prin care unele popoare își *lustruiesc* civilizația. Vanitatea și *lăudăroșenia, palatul de spume mincinoase, superioritatea falsă* decad popoare din Europa, consemnează Eminescu, lipsindu-le tocmai *măsurariul civilizației*: *Au ei limbă? Au științe? Au arte? Au legislațiune?...*

Principiile universale înțelese pe dos și țesătura falselor noțiuni fundamentale (*așezarea zdrenței de purpură* peste profundă mizerie) au făcut ca unele guvernări ale Europei să nu *cugete* drept. Eminescu exemplifică prin *spiritul coteriei* care umbrește poporul maghiar, punând în locul faptelor concrete abstracțiuni statistice și *pretențiuni ridicole*.

Eminescu exclude din *măsurariul* său iluzia deșartă: *Toate națiunile trebuiesc aduse la valoarea lor proprie*, pentru ca acestea să fie *factori reali, neiluzorii*. Popoarele au



dreptul la viață proprie, la egala *îndreptățire* care va naște un echilibru (ecuilibrul) al Europei. Atunci, conchide publicistul, *numele „Austriei” va fi sinonim cu pacea*. (Vezi Mihai Eminescu, *Publicistica*, Chișinău, 1990, p.5-12).

Articolul la care ne-am referit ilustrează expresiv insertul critic al lui Nicolae Iorga, din 1934 : *Nu e de mirare că un asemenea limbaj care ar fi onorat orice țară de veche cultură n-a fost priceput de contemporani cu o pregătire așa de slabă, a căror minte nu se putea ridica la recunoașterea acelorași adevăruri eterne*.

VALENTIN MARICA

## DAN PURIC...

→esență, trimițând la demnitatea și la sfidarea istoriei nefaste; practic vorbind, din punct de vedere duhovnicesc, el a ajuns să curățe poteca spre Biserică. Toate acțiunile și demersurile sale, mai cu seamă în și din ultimii ani, cuprind subiecte și probleme de o actualitate dureroasă și, totodată, foarte prioritară, așa încât ea poate fi considerată o strădanie arheologică și istorică încercată și reușită a etnicului românesc. Problema și ideea de identitate este abordată de către el în mod analitic și din mai multe puncte de vedere, insistând asupra tensiunii: mutilare, deteriorare, degradare versus dăinuire și eternizare ori permanentizare și înveșnicire, apoi exterminare și excludere versus tăria și incluziunea credinței creștine. Națiunea și neamul ori poporul în cuprinsul acestui discurs sunt una și împreună, sinergetice, fac o valoare supremă pentru noi, dar care poate fi, cum sugerează el, fără orgoliu, o pildă pentru alții, demnă de luat în seamă.

Configurarea *Omului frumos de către artistul Dan Puric* are implicat un urcuș spre altitudinea stadiului moral și religios, presărat, nimbant și însoțit de o smerenie și umilință active, fiindcă are de învins vrășmași și dușmani redutabili cum ar fi: uitarea, oportunismul, lașitatea, ipocrizia, slugărnicia, indiferența, ignoranța, sfidarea valorilor autentice, aroganța, zeflemeaua, bășcălia și, mai ales, ateismul. Prin urmare, cu toții suntem chemați la reșezarea în locul acestora a virtuților și aspirațiilor curate și sincere, fapt ce presupune cultivarea unei atitudini ferme și curajoase, plină de responsabilitate și spirit de jertfă ori sacrificiu, ceea ce ne-ar arăta fața senină și frumoasă a acestui om. *Omul frumos* este acela care va zâmbi în mod natural și firesc, iar nu crispat ori prefăcut, ca acum, care va vorbi limba curată românească și nu cea murdărită de mitocani, analfabeți, inculți și țoape. Lui i se opun însă, cu subtilitatea lecturilor trecutului pe care-l detestă, (și) intelectualii autointitulați, epigo-

nii cu pretenții fără fundament, pe care, dacă îi radiografiem și-i citim, în amonte, nu sunt decât urmași școliți și rafinați ai ideologiei brutale și perfide, comuniste, de care am crezut că am scăpat cu totul și definitiv. Aceasta probează încă o dată forța și inerția prejudecăților, la care vine în întâmpinare semnalele de alarmă și sensul ori rostul discursului *Mărturisitorului Dan Puric...*

În încheiere, la acest ceas și moment aniversar – al împlinirii a cincizeci și patru de ani de viață, îi dorim *Maestrului și Artistului, Apologetului și Mărturisitorului precum și Omului frumos Dan Puric* – care ne mai încântă (și) cu conferințele înregistrate și redată de către diferite canale de televiziune – ce și-au dat seama cine este, de fapt, *Dan Puric* și ce mare folos ori pozitiv impact pot avea aceste conferințe asupra fiilor acestui popor și neam, ne rugăm așadar, să-i dea Bunul Dumnezeu ani buni, bicuvântați și rodnici, cu mult folos și cu multe împliniri duhovnicești!...



Ancheta „Vatra veche”:

## Casa Memorială „Calistrat Hogaș” din Piatra-Neamț

Acolo unde râul Bistrița părăsește Carpații Orientali, printre ultimele înălțimi ale munților Stânișoarei (la nord) și ale Gosmanului (la sud), într-un cadru natural cu atrăgătoare variații de relief, se află municipiul Piatra-Neamț, străjuit de înălțimile Cernegura, Cozla și Pietricica. Cel ce vizitează centrul orașului trece pe la ctitoria lui Ștefan cel Mare, Biserica domnească Sf. Ioan (ridicată în anii 1497-1498), urcă în turnul clopotniță din 1499 (odinioară cel mai înalt din oraș), admiră statuia lui Ștefan cel Mare (autor Oscar Han) și basorelieful așezat la intrarea unui renumit așezământ, *Liceul „Petru Rareș”*. Acest basorelief cinstește amintirea profesorilor I. Negre, C. Hogaș și M. Stamat, primii directori ai acestei instituții. Dintre aceștia, Calistrat Hogaș s-a impus ca profesor în memoria târgului și ca scriitor în memoria poporului român.

Îndreptându-ne spre casa în care a locuit Calistrat Hogaș (1848-1917), vezi de departe bustul în piatră (dezvelit în 1969 - autor Vasile Acioabăniței) al scriitorului care te îmbie să-l vizitezi. Privind bustul, îți amintești portretul scriitorului, așa cum a fost el înfățișat în volumul *Tataia*, de Sidonia Hogaș, fiica scriitorului: „*Potrivit de statură. Figură încadrată de o barbă tăiată scurt și rotundă, de culoare castanie ca și părul lunguț ce-l poartă dat peste cap, spre ceafă. De sub sprâncenele în formă de circumflex, iasă privirea ascuțită, iscoditoare, șireată și surâzătoare, a ochilor mici, albaștri-verzi, cu tonuri aurii, când melancolia sau nemulțumirea îi brăzda sufletul. Ceea ce predomină însă și întrebător îți uimește atenția este fruntea: o frunte înaltă și largă, minunat boltită*”.

Luminoasă și surâzătoare, locuința profesorului și scriitorului Calistrat Hogaș are un hol, trei camere și un coridor. Pe coridor, alături de fotografia lui, pe o placă intitulată: „*Calistrat Hogaș*”, se află un text de o mare plasticitate semnat G. Ibrăileanu: „*Era un vestit*



*excursionist, un bărbat de vreo 60 de ani, superb în sănătate și în veselie, tăiat în proporții ciclopice, cu o față de satir bătrân, încadrată într-o barbă gălbuie, rară și găurită de doi ochi mici, verzi, pătrunzători, care râdeau neconștient singuri, fără participarea feței, cu o pălărie cât o roată de trăsură, cu o manta imensă și cu ciorapii roșii peste pantalonii băgați în urme de noroi și de oleu diverselor conserve*”.

În această locuință, încă din 1939, Sidonia C. Hogaș a organizat o cameră memorială. Actualul muzeu memorial a fost deschis în aprilie 1969. După 1989, s-a revenit la aranjarea camerelor așa cum arătau pe vremea când trăia scriitorul Calistrat Hogaș.

Din parcurgerea materialului muzeistic, aflăm că scriitorul s-a născut la 19 aprilie 1848 la Tecuci, ca geamăn cu o fată, Lucia. Tatăl, protopopul Gheorghe Dimitriu, era fiul preotului Dimitrie Hogaș. După afirmația lui G. Călinescu (*Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, 1941) numele adevărat al familiei suna Hogaș. Însă scriitorul ținea foarte mult la accentul numelui său. De aceea își corecta veșnic elevii: „*pe mine nu mă cheamă Hogaș, ci Hogăș*”. Aceasta desigur pentru că „*hogăș*” înseamnă, regional, „*prăpastie*”, „*sălbăticie în munți*”, iar scriitorul nostru a fost, după cum se știe, un îndrăgostit al marilor sălbătici ale naturii, un drumeț neobosit după cum a și declarat: „*Eu am fost întotdeauna amantul nestrămutat al marilor priveshti ale naturii*”.

Calistrat Hogaș se mută la Piatra Neamț după căsătoria cu Elena Constantiniu, fiica preotului Costache Gheorghiu din Piatra Neamț, în 1871, când, tânăr director de gimnaziu, se instalează în casele soției, case frumoase, lucrate în stil moldovenesc. Desigur că i-a plăcut mult scriitorului faptul că, din orice parte a curții de la Piatra Neamț, privirea întâlnește muntele. De câte ori nu va fi privit

culmea Pietricicăi, Cozia ori Cernegura sau îmbietoarele și mai îndepărtatele culmi ale Ceahlăului!

Numeroasele exponate din casa memorială se referă la anii copilăriei și ai formării ca profesor. Astfel sunt acte din perioada liceului, acte de numiri în funcția de profesor în mai multe localități, documente, imagini, litografii și fotografii de familie – ex. fotografia scriitorului cu fiica sa Sidonia (a avut patru fete și doi băieți), cea mai longevivă dintre copii, ajungând la 94 de ani – apoi fotografii cu prieteni ori ale prietenilor. Astfel poți privi o fotografie a lui I.L. Caragiale din perioada când dramaturgul era în Germania, ori o fotografie a Elenei Ibrăileanu la schitul Procov – o casuță cu chilii unde trăgea C. Hogaș în timpul peregrinărilor prin munți, o altă fotografie a Aglaiei Conta (verișoara lui Vasile Conta) care nu e alta decât „*Florica*”, pentru care scriitorul nostru a avut toată viața o iubire platonicească, (cu nuvela *Florica* a debutat în *Viața românească* în 1907). În birou, o fotografie mai mare ne-a adus peste decenii chipurile scriitorului M. Sadoveanu, C. Stere, G. Ibrăileanu, I.I. Mironescu, ... într-o tentativă de a urca pe munte. Mai admirăm tablourile scriitorului și al Sidoniei Hogaș, picturi în ulei, realizate de Iulia Hălăucescu, care are în muzeu și alte lucrări – desene inspirate din opera scriitorului.

Privim colecții de reviste: *Asachi* (1881-1885), unde au apărut întâile *Amintiri din o călătorie*; *Arhiva* (1893-1902), revista lui A.D. Xenopol, și *Viața românească*. Constituirea grupării din jurul revistei *Viața românească* și prietenia lui G. Ibrăileanu au jucat un rol decisiv în cariera scriitorului. La adunările scriitorilor de la *Viața Românească*, Calistrat Hogaș „*venea ... cu figura lui jovială de faun și cu naivitatea lui de boem, să ne mai citească un capitol homeric din călătoriile lui, cu borș de chitici, prin munții Moldovei*” (G. Topîrceanu, *Cum am devenit moldovean*). Între 1907 și 1912, revista *Viața românească* îi publica *În munții Neamțului* și alte note de drum. Având ghinion în ceea ce privește publicarea operei, C. Hogaș nu a avut bucuria de a-și vedea opera tipărită în volum. Opera îi va fi →

**LUMINIȚA CORNEA**

editată de-abia în 1921, în două volume *Amintiri dintr-o călătorie* și *În munții Neamțului*, ca în anul următor cărțile lui să fie încoronate cu *Premiul Societății Scriitorilor Români*, la propunerea lui Liviu Rebreanu.

Vizitatorul poate admira, în salonul muzeului, un ceas de proveniență englezescă, perne și covoare turcești, un bufet de sufragerie cu veselă, apoi un covor cu o bucată de istorie, pentru că înfățișează familia regală a României la 1906, cu Regina Elisabeta, Carmen Sylva, pe care C.Hogaș a stimat-o foarte mult, deoarece a încurajat cultura.

Ca în toate camerele, și în dormitor, mobilierul este autentic, așa cum a fost pe vremea scriitorului: șifoniere amenajate ca vitrine în care privim vestitele lavalieri, obiecte de toaletă și de vestimentație bărbătească, o lampă cu petrol, o icoană de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, un tablou-oglină primit de la Elena Hogaș la căsătorie, rama acestui tablou este o adevărată operă de artă, fiind lucrată din lemn de trandafir cu plăcuțe fine de sidex aplicate, un scrin foarte utilitar cu sertare care se trag și se rabatează, având lateralele din grătar, ca să intre aerul.

În birou, pe masa de lucru, se păstrează călimări aparținând lui Calistrat Hogaș, iar într-o vitrină: spirtiera, pungi bărbătești pentru bani, permis de călătorie pentru C.F.R., un instrument muzical indonezian primit în dar, apoi șah, baston, o originală cană cu apărătoare pentru mustăți etc.

Cum să nu te oprești lângă vitrina cu celebra pelerină a scriitorului? Aceasta este o mărturie a neobositei sale pasiuni de a călători „*pe drumuri de munte*”. Multe rânduri din operă vorbesc despre această pelerină: „...*desfăcui și întinsei pe iarbă, mai deoparte, mantaua mea imensă cu care aș fi putut acoperi întregul nostru emisfer*” sau „*care ar fi putut sta cu cinste și pe umerii de stâncă ai Panaghiei...*”

Admirăm în muzeul memorial al acestui „*Creangă trecut prin cultură*” (T.Vianu) și pălăria, ranița soldătească, botforii de călătorie, alte ustensile din echipamentul de călătorie: busola, boxul și pistolul, alături de un „suvenir” de la Pisicuța, una dintre copitele ei, folosită de scriitor ca scrumieră. Privim „*scrumiera*” și ne gândim la

Rosinanta lui Hogaș, care nu era mai prejos, în calitate, decât predecesora ei spaniolă: „*Pisicuța mea avea mai mult înfățișarea unui lucru de artă, decât a cal de ham. Și de unde ai fi crezut că greutatea unei pene ar fi fost de-ajuns ca să-i frângă mijlocul în două, nici măcar nu se îndoi când îmi așezai pe spatetele ei volumul respectabil al persoanei mele cu întreg tarhatul meu de drum. Ce voiți? Era iapă din soiul lui popa Gheorghe de la Călugăreni...*” Alături de Pisicuța, priponită de rădăcina unui arin, peregrinul din Piatra Neamț se adăpostea „*sub o manta, care de atâtea ori înfruntase biruitor potopurile cerești*”, iar alteori stătea sub umbra pălăriei „*care-și râdea și de ploaie și de soare*”.

Între piesele de mare interes din muzeu se numără multe fotocopii ale manuscriselor: poezii (lucrări de debut, ca de pildă, poezia *Ideal pierdut*, dedicată Floricăi, unul dintre cele mai luminoase portrete feminine din literatura noastră, apoi variante ale memorialului de călătorie *Pe drumuri de munte*. Toate acestea atestă migala cu care lucra scriitorul. Mai privim, apoi, un carnet al profesorului de literatură Calistrat Hogaș, cu însemnări caligrafiate mărunt și foarte îngrijit, privitoare la citire și „*deprinderi stilistice*”, un catalog, ordonat cu elevii clasei a V-a „modernă” de la *Liceul Militar* din Iași, unde se afla, printre elevi, viitorul scriitor Cezar Petrescu. Apoi, lucrările scriitorului în diverse ediții, precum și diferite dovezi de prețuire din partea foștilor elevi, ca de exemplu, un bust al lui Homer primit în dar de la elevii *Liceului Internat* din Iași, cu dedicația: „*Domnului Hogaș, un Homer al nostru*”, ori caricaturi (una cunoscută: Hogaș și Pisicuța) executate de elevii săi, la cererea profesorului lor.

Pregătindu-ne să părăsim casa memorială din Piatra-Neamț, suntem stăpâniți de emoție la gândul că am pătruns în intimitatea celui ce a fost profesorul, scriitorul și neobositul drumeț Calistrat Hogaș, care „*a pus în paginile lui numai lumină și viață, numai soare și bucurie, a pus toată taina muntelui și tot albastrul cerului moldovenesc, murmurul izvoarelor, vorba cu tâlc a țăranului și gluma homerică a oamenilor întregi de odinioară*” (G.Ibrăileanu, *Note și impresii*).

## Colțul negativist (1)



În poezia *Paradox atlant* (din *Libertatea de unică folosință*, 2009), foarte caracteristică unui Adrian Păunescu greu digerată din cauza preconcepțiilor, dar și cu formule de mare poezie redusă la esențe și, uneori, la esențe mai mari, inconștiente, nescontate, găsim oportunitatea următorului exercițiu. Primele versuri sunt, după cum mai degrabă putem conchide (deja?) decât dezvolta, niște versuri de antipastel, de atmosferă. Paradoxurile sunt lejere. Titlul însuși o arată. Începutul poeziei fie se închide în titlu, fie e inabil folosit, spărgând (dacă mergem pe această paradigmă) doza care definește raporturile. Ultimele trei versuri, însă, ating excepționalitatea. Îneclul e *sine în sine*. Întrebarea de subtext aproape atavice e cât la sută apă conține trupul omului? Îneclul *sine în sine*, dincolo de care nu e apă, salvează tocmai inabilitatea (de definiție) a titlului. Autosuficiența *sine în sine* concurează fizicitatea. Și ea nu e salvatoare, ea nu e o suprapunere care împlinește, nu e o eclipsă, e un înecl. Simplitatea, aici, nu e simplism, ca, nu de puține ori între versurile lui Adrian Păunescu. Albastrul acesta, cumulard, e de origine umană, nu de origine acvatică. Masca seninătății e un prim-plan. Seninătatea și masca nu se pot separa întocmai cum în dihotomia pagină/pagină a unei file nu e nicio contradicție, ci un atavism.

DARIE DUCAN

### PARADOX ATLANT

În insula noastră  
De foc și noroc,  
E bine, e bine,  
Sunt coruri de muți  
Și sunt trupe de rock,  
Și-n ciuda îneclului,  
Sine în sine,  
Nu-i apă deloc.



## Am văzut sfârșitul lumii. Ușhuaia (III)

- Aha, zice, uite biroul.

Lângă o clădire joasă, cu un geam mare, așezată pe trotuarul de beton, o turistă cu trăsături asiatice rezemată de un rucsac uriaș. Mașina a oprit lângă ea. Am dat să mă reped înăuntru, dar mi-am adus aminte de firma de transport. Era aceeași cu logotipul de pe geam. Am răsuflat ușurat, cu toate că nu vedeam niciun autobuz. Taxiul a dispărut într-un nor de aburi. Am rămas singur cu japoneza sau ce-o fi fost, în vântul rece. M-am uitat la ea. Expresia tristă, melancolică, m-a făcut să înghit în sec și să întorc capul.

„Bună vreme de călătorit”, mi-am zis, „zece ore tot așa...mă lasă pe butuci...”

M-am uitat la ceas. Trecuse de opt. Între timp, apăruseră ceva tineri cu rucsacuri imense pe spate. De câte ori îi vedeam, mi se părea că poartă în spate sobe portabile, atât de înalte erau. Dacă mai puneai la socoteală și tot felul de lucruri care atârnav de jur împrejur, fețele nebărbierite, îmbrăcămintea în general lălăie și nu prea curată, aveai impresia că sunt hippie sau vagabonzi fără rost. Dacă mai pui și faptul că, numai la vederea lor, aveam impresia că simt tot felul de mirosuri... Așa gândeam eu, cel trecut prin multe, care credea că le știe pe toate. Dar nu-i judecam aspru. Erau gânduri trecătoare...

În sfârșit, a apărut și autobuzul. Ne-am grăbit să intrăm la căldură. Aș, de unde, era mai rece ca afară. Eu, loc pe primul rând, „cu vedere”, ca să pot filma. Rucsacul cu termosul lângă mine, camera video, pregătită. M-am ghemuit pe scaunul plușat ca să mă încălzesc. Afară începuse o ploaie mocănească care lăsa urme pe ferestrele nespălate ale autobuzului.

„Ei, s-au dus imaginile laterale”, mi-am zis.

Mă împăcasem pe undeva cu soarta. Mă aflam într-o regiune cu totul și cu totul neobișnuită pentru mine, deci, condițiile călătoriei îmi erau necunoscute, n-aveam ce să-mi reproșez prea multe. Intrasem în Tierra del Fuego, adică în vestita Țară de Foc care se afla în Patagonia. Eram în PATAGONIA! Nu-mi venea să cred.



După ceva timp, cei doi șoferi s-au urcat în măgăoaie, au închis ușa care îi separa de călători, și... ne-am urnit din loc. Șapte călători în drum spre Ușhuaia, prin Țara de Foc. Am trecut prin cartierul mărginaș al urbei. După un zid solid și înalt, cimitirul. Mare cimitir. De sus, din autobuz, vedeam tot felul de monumente, mausolee, cruci și niște pomi verzi care arătau a cedri sau pini. Mari, stufoși, arătau semeț și impunător. Neîndoți de vânt, le mergea bine, se pare. Apoi am ieșit la drum. O panglică de beton care se pierdea în zare. Bine marcată, serpuia ușor sau suia câte-un deal molcom, apoi se pierdea din nou în zare. De jur împrejur, nimic. Aceeași „câmpie”, presărată cu tot felul de tufiguri pitice, pietre și smocuri de iarbă rotunde ca niște mingi galbene, care umpleau tot ce puteai vedea de jur împrejur. Și ploaie. Din când în când, siluete răzlețe de oi, lame și găște cenușii cu alb. Așa arăta deci, Patagonia. Câte-un punct verde pe marginea șoselei se apropia în goană, și trecea ca fulgerul. De-abia zăream ceva scris cu galben, prin fereastra stropită de apă. Am început să fiu mai atent. Când după mulți kilometri a mai apărut una, am citit: „Ruta del fin del mundo”, și sub ea, Tierra del Fuego!

Drumul care duce la sfârșitul lumii! Eram pe celebrul drum care ducea spre unul din țelurile pe care mi le pusesem în viață. „Ruta del fin del mundo” sună frumos, aproape dramatic. Dacă mai pui lângă și Patagonia, ești făcut! M-am fericit, și m-am ghemuit la loc, pe scaun. Încă era frig în autobuz. Am bătut în geam la șoferi. Imediat, cel de rezervă a venit la mine.

- E frig nene, dă drumul la căldu-

ră, i-am explicat prin semne.

„Păi cum, mă gândeam, merg pe drumul ăsta de zece ore ca-ntr-un frigider?”

- Si, si, zice, după ce a controlat prin tot autobuzul.

Apoi s-a întors și s-a închis la loc, în cușca lui. Nu s-a făcut mai cald. Așa au curs sute de kilometri. O dimineață mohorâtă, ploioasă, care se trecea spre o zi la fel de mohorâtă. Câmpii ondulate de trecerea ghețurilor, acoperite de vegetație pitică. Nu mi-am dat seama de cât de vaste erau, decât când am văzut niște case mici, pierdute în imensitate. Era o fermă. Estansia, se numesc fermele. Am citit asta pe un portal de pietre ridicat la marginea șoselei. ESTANSIA HERNANDEZ, se numea. De acolo, începea un drum care se pierdea ca un fricel șerpuind în direcția caselor. Și iar câmpii și vegetație, și câte-o oaie, două. Nu-ți poți face o idee mai aproape de înțeles, decât când te uiți de jur împrejur, și nu vezi altceva decât orizontul! De jur împrejur.

După un timp, a ieșit soarele și, atunci, pe cerul vinețiu, a apărut un curcubeu. Un curcubeu imens, deasupra unei întinderi de pământ imense. Nu știu de ce, dar în multe din călătoriile mele, în afară de constelația Orion, curcubeul mi-a fost prieten. A apărut în momente și situații în care mă simțeam nesigur, lipsit de forță și entuziasmul care mă caracterizează, momente în care aveam nevoie de ajutor. Și iată-l din nou, ca un semn. Un semn pe care l-am tradus ca pe o încurajare în drumul meu spre „sfârșitul lumii”, fiindcă aveam nevoie de încurajare!

\*

Am tresărit. Ațipisem. Drumul betonat se sfârșise. Șoseaua care ducea la frontiera cu Argentina se transformase într-un drum cu macadam. Roțile mari ale autobuzului aruncau cu putere pietrișul în caroseria care suna ca o găleată goală. Mi-am scos dopurile pentru urechi, le-am îndesat bine, și tot ce-am mai auzit a fost un mormăit surd. Înainte de a mă cufunda iar în somn, am mai aruncat o privire pe geam. Câmpia se întindea nesfârșită în jur, așa cum a făcut-o de-a lungul veșniciei de ani care s-au pierdut în negura timpului...

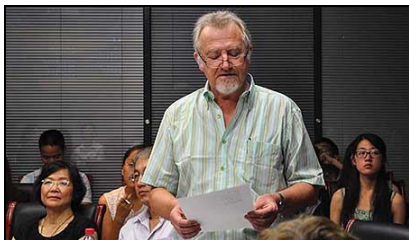
- Patagonia...am mormăit fericit, înainte să cad în somn.

ALEXANDER BIBAC



# Biblioteca Babel Germain Droogenbroodt

## PORTRETUL POETULUI



Germain Droogenbroodt s-a născut la 11 septembrie 1944 în Rollegem (Belgia, zona flamandă). În 1987, s-a stabilit pe țărmul Mediteranei, în pitoresca localitate Altea (Spania), renumită pentru tradiția ei artistică și pentru mediul efervescent, caracterizat de confluența dintre culturi și de o largă deschidere internațională. Pe aceste meleaguri propice creației artistice, locuiește până astăzi.

E poet, traducător, editor și promotor de poezie modernă internațională. A tradus peste treizeci de volume de poezie germană, engleză, franceză, spaniolă și latinoamericană, printre care opere de Bertold Brecht, Reiner Kunze, Peter Huchel, Miguel Hernández, José Ángel Valente, Francisco Brines și Juan Gil-Albert; a realizat adaptări din poezia arabă, chineză, persană, japoneză și coreeană.

E fondatorul editurii POINT (POesia INternacional), în care a publicat peste optzeci de cărți de poezie internațională. Împreună cu poeziile chineze Bei Dao și Duo Duo a pus bazele curentului poetic denumit *neosensasionism*.

Germain Droogenbroodt este inițiatorul și coordonatorul apreciatului festival internațional de poezie "Costa Poetica", pe care îl organizează an de an pe Costa Blanca, în Spania. De asemenea, activează frecvent ca a referent literar pe lângă numeroase manifestări internaționale de acest gen, ca de exemplu "Întâlnirea Poetilor din Arcul Mediteranean", Festivalul Internațional de Poezie din Granada (Nicaragua), cel organizat de revista literară *Contemporary Poetry* (Hong Kong) sau cel dedicat Congresului Mondial de Literatură din Valencia. În anul 2008, a îndeplinit misiunea de Secretar General al WAAC (World Academy of Arts & Culture) și al World Congress of Poets. Tot din anul 2008, a înființat în Altea Fundația Culturală ITHACA, care dispune de reprezentanțe în China, Taiwan, Statele Unite ale Americii și Mongolia. Este membru al comisiei *Crane Summit*

*International Poetry Forum* (Formosa) și al juriului *Denting Prize of Poetry*.

Până la ora actuală a publicat nouă volume de poezie de factură modernă, cu valențe filozofice. După debutul avut în anul 1984 cu albumul de poezie "PATRUZECI LA PERETE", considerat ca mostră de stil neoromantic, a urmat volumul "ȘTII ȚARA?, *Meditații la lacul Como*", carte de poezie naturalistă.

În 1995, la invitația organizatorilor taberei poetice Hawthornden, în timpul sederii în castelul scoțian cu același nume, a compus poeziile apărute în volumul "Convorbiri cu tărâmul de dincolo", volum distins cu Premiul de Poezie P.G. Buckinx. Aproape concomitent a apărut cartea "Palpabil ca absența", un volum bilingv flamand-castilian, considerat de un critic olandez de referință ca "poezie virtuoaasă".

Spre finalul anului 1997, publică "Douăzeci și cinci și două poeme de amor", urmat, la distanță de un an, de culegerea de poezii "Între tăcerea buzelor tale".

Germain Droogenbroodt a studiat cultura, filozofia și poezia orientală. Cele peste cincizeci de călătorii pe care le-a întreprins în Orientul Extrem au lăsat urme profunde în viziunea și în opera sa poetică. Pe parcursul unei sederii în Rajasthan, a finalizat proiectul său cel mai valoros, "Drumul", volum care a inspirat și îndemnat la colaborări multiple numeroși artiști de valoare internațională, printre care pictorul belgian Frans Minnaert sau artistul indian Satish Gupta, unul dintre cei mai apreciați sculptori și pictori ai lumii artistice hinduse contemporane.

"DRUMUL" este volumul său cel mai important până la ora actuală, publicat și tradus în peste douăzeci de limbi, inclusiv în limba română. În anul 2004, cartea "The Road – Counterlight/Drumul – *contralumină*", apărută în 2004 la Editura Ex Ponto din Constanța, în traducerea Doamnei Daniela Andronache, beneficiind de ilustrațiile lui Satish Gupta, a fost recompensată de Universitatea Ovidius la Festivalul Internațional al Cărții cu premiul pentru cea mai bună carte de poezie străină. Ciclul "Drumul" este expresia dorinței nutrite de poet încă din anul 1988 de a clădi un punct de poezie între cultura estică și cea vestică, între Europa și India.

Volumul "*Contralumină*" continuă aceeași linie filozofică-mistică, dezvoltând tematica printr-o serie de poeme cu accente critice, îndreptate asupra situației planetare actuale. Titlul inițial, cel de "lumină dinapoi" nu se

referă la un tertip optic, ci la o lumină opusă luminii artificiale emise de mass-media societății de consum, acel nimb înșelător care nu produce "iluminare" ci, din păcate, orbește. Lumina speranței răzbate din ultimul vers al acestui ciclu liric: "*încă se mai aude o voce*".

În ceea ce privește poemele dedicate naturii, viziunea poetului este cuprinzătoare, rotundă: natura se intuiește ca relație în mișcare, unind lucruri, existențe și ființări omenești. Oamenii nu sunt priviți doar ca locuitori vremelnici ai acestei planete, ci fac parte din cosmosul plin de secrete încă nedescifrate.

Următoarea lucrare, opera "În curgerea timpului, *Meditații din Himalaya*", a fost publicată în premieră ca volum bilingv englez-chinez în Shanghai, în anul 2008.

Cartea sa cea mai recentă este volumul cumulativ "Roua dimineții îmbujorate", cuprinzând poeziile din perioada 1984 – 2012, cu ilustrații realizate de renumitul pictor indian Satish Gupta.

Grație caracterului universal al operei sale poetice, Germain Droogenbroodt este frecvent invitat ca oaspete de onoare la conferințe pe teme de poezie organizate de diverse Universități, precum și la festivaluri internaționale, unde susține recitaluri lirice. A fost prezent în astfel de formule în Argentina, Austria, Cehia, China, Coreea, Croația, Cuba, Egipt, Formosa, Irlanda, Italia, Japonia, Lituania, Macedonia, Mexic, Mongolia, Nepal, Nicaragua, Rusia, România, Slovacia, Spania.

În semn de recunoaștere a meritelor sale deosebite de poet, traducător și editor, Germain Droogenbroodt a obținut un titlu de Doctor Honoris Causa în literatură (Egipt) și a fost distins cu premiul "PEGASUS" al Academiei Mongole de Cultură și Poezie.

## OPINII CRITICE

"*Drumul* se apropie de tradiția gândirii orientale, dar fără a renunța la propria sa tradiție occidentală. Privește spre interior pentru a localiza cuvântul și meditația, rezumând, mereu în versuri puține iluminarea sau perplexitatea. Percepția surprinsă a lectorului se intensifică prin poeziile care, prin intermediul imaginii, îl transpun în starea de iluminare filozofică sau sacră. Este o carte binecuvântată cu poezie în ton metafizic."

(Francisco Brines, poet, comentariu apărut în revista "Revistatlântica") →

**Traducere de  
GABRIELA CĂLUȚIU  
SONNENBERG**

”Poeziile din cartea de față (*În Curgerea Timpului*) decantează lent spre un lirism reținut, sobru și de enormă receptivitate, în care natura și eul poetic se contopesc într-o voce singulară, unică, înscriindu-se pe orbita *înțelegerii neînțeleșurilor* mistice și aflându-și mai apoi locașul pe un teren în care *totul de explică/întru inexplicabil*.

O voce care, nu-ncapen-doială, târjește să însumeze glasuri diverse și să fie, prin *curgerea timpului* purtătoare a fluxului și refluxului născut din dialogul infinit.

Acest aspect este definitoriu pentru întregul ciclu poetic început de autor cu volumul *Drumul* și intensificat puternic în această carte. (...) Un dialog care este prezent în toate activitățile desfășurate de Domnia sa: ca traducător al altor poezii contemporane din limbi foarte variate; în recitalurile sale care integrează poezie, muzică și pictură; în călătoriile sale pentru a participa la congrese și festivaluri în diferite țări și culturi; pe parcursul întregii sale opere, în dialogul neconținut cu poeți și creatori de pe un continent sau altul, ale căror voci i-au fost mereu apropiate și familiare.”

(Rafael Carcelén García, poet și critic literar spaniol)

”Interpretarea sa lirică și simbolică a conceptului de ZEN mă incită în mod deosebit. Sunt (versuri) de o frumusețe plastică. Au o atracție care absoarbe, devenind obsesie.”

(Antonio Enrique, poet și critic / Guadix, Spania)

”Am citit cartea ta (*Drumul*) gustând-o cu încetinitorul, după cum îmbie poezia ta cu rădăcini pline de mister.”

(Vicente Gallego, poet / Valencia, Spania)

Poezii de Germain Droogenbroodt, din ciclul ”*În Curgerea Timpului*”

Picătură de ulei,  
pe o mare de cuvinte  
plutește poemul.

ASEMENI SISIFULUI  
este omul

în zadar rostogolind  
spre înalături piatra  
care-i conferă înțelesul.

## ACVILA

*Corbii zboară în stoluri  
acvila zboară solitar.*

Luchino Visconti

Atât de aproape de cer

zboară acvila

singură  
ca un poet

răbdător așteptând  
sosirea cuvântului

până când pana, în sfârșit,  
zgârie câteva linii

îndoindu-se încă  
de rostul

de zădărnicia  
spunerii prin cuvinte.

## POEZIE

*lui Rudolf van de Perre*

Scrișul e cântărire de cuvinte  
dibuite  
cu lampa graiului

este facerea auzită  
a liniștii

ulei

în curgerea timpului.

## DOR

O ceață albă  
se-acumulează

sfârșie căldura  
ca surcele uscate

liniștea  
- întoarsă spre interior  
îmi vorbește din nou pe propria-mi limbă.

## CE ALTCEVA CAUTĂ CUVÂNTUL?

Ce altceva caută cuvântul  
în străfundul ființei  
dacă nu insondabilul  
care totuși există?

Ca apa râului  
ce mâinii îi scapă  
dar în ulcior  
își știe limita  
forma i-o păstrează  
și răcorește

precum uneori  
poemul.

## CEAȚA ALBĂ

învăluie fruntea verde

a muntelui

urcă  
și devine nor

– o punte diafană

între cer și pământ.

INVIZIBILĂ ochiului  
umbra

ce ades mijește  
în inscrutabilul neant

asemeni stâncii din râu  
ce pare neschimbată  
dar imperceptibil se mișcă

se-ntreveade numai  
prin ochiul timpului.

NU SE CIOBEȘTE  
oglindea speranței

câtă vreme pulsează  
vena își află calea  
prin labirint

sângele nu-și inversează  
sensul curgerii.

ZI DE ZI  
coboară coasta  
spre albia râului

foamea  
i-o potolește corul păsărilor

setea  
apa curată

dar izvorul  
cuibărit în amonte  
încă nu l-a aflat.

## A VERSIFICA

A găsi echilibrul fragil  
dintre liniște și cuvânt

dintre drum  
și rătăcire

dintre nespus  
și spus

a traversa  
prăpastia adâncă  
dintre pană și hârtie.

*Costa Blanca, Spania, 2014*

## Nicholas Catanoy / Nicolae Cătănoiu

Pînă la vîrsta de 90 de ani, Nicolae Cătănoiu a străbătut toate meridianele, ca medic, pilot, poet, redactor sau simplu călător în căutarea „unui loc potrivit“

Ați auzit de Nicholas Catanoy? Poate de Nicolae Cătănoiu? Prea puțin brașoveni mai știu despre acest poet, eseist, critic, medic, profesor, traducător, un erudit cu o cultură savantă. Trăiește de mai bine de 50 de ani în străinătate, timp în care a dus limba română pe toate continentele, vorbind-o și tipărind-o. Probabil că nu există niciun scriitor român care să fi străbătut atîtea țări cîte a cunoscut Catanoy, atîtea culturi și atîția oameni de seamă. Și-a așternut gîndurile pe hîrtie în cel puțin cinci limbi, în peste 20 de cărți, la tot atîtea edituri din toată lumea. Acum are aproape 90 de ani și se gîndește tot mai mult la Brașov, orașul în care a început totul. Viața lui a fost un șir de împliniri incredibile, demne de un roman de aventuri sau de un film de Oscar. Cu toate acestea, Catanoy nu și-a scris memoriile decît fragmentar. *Monitorul Expres* consideră că a sosit timpul ca brașovenii care nu l-au cunoscut să-l descopere pe acest mare om de cultură. Din scrierile biografiei său, din propriile însemnări și din amintirile celor ce l-au cunoscut, reconstituim traseul biografic și artistic al lui Nicholas Catanoy, plecat din Brașov cu numele de Nicolae Cătănoiu. Cel numit și „fenomenul Catanoy“. Mira Baciuc îl compara cu Brîncuși. Ion Cristofor îl numea „cel mai mare artist-călător dintre exilații români“.

### Salonul de literatură de pe strada Crișan

S-a născut în Brașov, la 10 noiembrie 1925. A fost „dăruit de ursitoare cu o personalitate sensibilă și fragilă“, spune poetul clujean Ion Cristofor, unicul său biograf. Tatăl lui, pe care-l chema tot Nicolae, era proprietarul restaurantului „Ursu“, de pe colțul străzii Mureșenilor, la parterul Palatului Czell. Mama lui, Anna Priester, sâsoaică din Hălchiu, a murit prea devreme, lăsînd în sufletul lui Nicolae o rană adîncă. Rămăsese doar cu autoritatea de om de afaceri a



tatălui, a fugit de-acasă de mai multe ori. „Aș aminti o «fugă» de trei zile spre India, care a eșuat lamentabil, nu departe de Cîmpina, fiind arestat de poliția locală și reexpediat acasă, unde tata m-a așteptat cu nuiaua la ușă“. La grădiniță, a învățat maghiară și germană, școala elementară a făcut-o la „Andrei Bârseanu“, în limba română. Adolescentul introvertit a intrat în lumea cenaclurilor literare, frecventînd întîlnirile scriitorilor din casa soților Gherghinescu-Vania, unde se purtau discuții emancipate, la o cafea sau o dulceată. Aici l-a cunoscut pe scriitorul Radu D. Rosetti, care i-a insuflat dragostea pentru cărțile marilor autori, pe care le citea în original. Cultura lui devenea tot mai temeinică, astfel că și-a înfruntat profesorii. Unul dintre ei l-a luat la palme și l-a picat la examenele de sfîrșit de an. Ion Cristofor scrie în „Avataarii unui pelerin“: „Liceanul își caută adevărații dascăli în cărțile ce-l ajută să evadeze în spații imaginare sau într-o geografie mirifică“. Catanoy mărturisește că, prin acest salon al literaturii de pe strada Crișan, au trecut: Blaga, Arghezi, Minulescu, Miron Radu Paraschivescu, Ionel Teodoreanu, Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu.

### În zbor, deasupra Brașovului

În ziua cînd a împlinit 15 ani, Catanoy a primit „botezul aerului“, la un miting aerian, la bordul unui avion ușor, însoțit de pilotul Herr Hans Hubert. „Mă simțeam ca Icar. După o jumătate de oră, aterizăm. Hubert mă felicită pentru curajul cu care am înfruntat văzduhul. Tata mă sărută pe

frunte. O aniversare ca-n povești“. Bucuria lui s-a sfîrșit peste cîteva ore cînd, îngrozit, a urmărit cum același pilot s-a prăbușit cu avionul. Totuși, pasiunea pentru zbor va rămîne, Catanoy obținînd brevetul de pilot mai tîrziu, în Canada. La 18 ani, îndemnat de un prieten, și-a ghicit viitorul. Trecerea anilor i-au confirmat, spre uimirea lui, toate prevestirile vrăjitoarei: „de trei ori te vei căsători, vei avea trei amante, trei accidente grave și vei fi condamnat la moarte de trei ori, scăpînd de fiecare dată. Vei emigra de trei ori și vei muri în deșert, nu în pat“. Din acei ani, în plin război, își amintește bombardamentele asupra Brașovului, dar și presiunile Gărzii de Fier care îl îndemneau să se alăture mișcării legionare. Catanoy n-a îmbrățișat nicio clipă aceste idealuri, el prefera să cunoască realitatea. Fie ea literară, fie lumească. S-a îndrăgostit platonice, a suferit, apoi o țigancă i-a frînt inima cînd bulibașa a vîndut-o unui bogătaş.

### Condamnat la moarte de trei ori

După ce a luat bacalaureatul, meșotistul a fost încorporat la Școala de Ofițeri de Rezervă de la Găiești. Războiul se terminase, dar veniseră rușii. „Era deja o închisoare acolo, ne-au băgat pe toți, o întreagă generație de cadeți, vreo 200. Am avut mult noroc, am scăpat viu după ce au tras în noi o rafală de mitralieră“, povestește Catanoy, care îi deranjase pe călăi cu sentimentele lui anticomuniste. A fost condamnat la moarte. Catanoy, deținutul cu numărul 94, a fost executat de trei ori. Dar de fiecare dată nu-l nimereau. Sovieticii îl torturau psihic. Scriitorul brașovean Hans Bergel scrie: „Grațiat fiind, fu azvîrlit într-un lagăr de concentrare. După eliberare, și-a cîștigat existența lucrînd ca șofer de camion, ca servitor, spălînd vase și ca portar. Cu toate acestea a reușit la examenul de admitere la medicină și filosofie la Cluj, încheindu-și studiile la începutul anilor cincizeci“. „După facultate, partidul comunist ne-a trimis în Coreea de Nord. Nu aveau medici suficienți. Am stat acolo mai bine de patru luni. M-am ales cu o împușcătură în umărul drept. Apoi m-au dus la Pekin, într-un spital militar. După un an, m-au trimis la →

ANDRA DUMITRESCU



Universitatea Lomonosov, să fac un curs de marxism. După încă un an, am ajuns la București“, a povestit el pe scurt, pentru *Monitorul Expres*. Aceste întâmplări din anii 1950-1953 sînt doar începutul aventurilor din viața lui.

### Din „stalinescul oraș“, la Montreal

Repatriat, a studiat psihiatria, apoi radiologia, specialitate căruia s-a dedicat ca medic și pe care a profesat-o la Predeal, Tohanul Vechi și București. Între timp, s-a căsătorit, dar mariajul n-a durat decît un an. S-a recăsătorit cu o colegă de breaslă cu care a și emigrat în Canada, în 1962, perioadă în care Brașovul se numea Stalin. Avea să dedice o poezie pentru „stalinescul oraș“. Dar nici Montrealul nu a fost orașul cu care a rezonat și în care a fost fericit. A fost impresionat de clădiri și automobile, dar oamenii i s-au părut reci și superficiali, preocupați de concurență și supraviețuire. Și-a schimbat numele, ca să poată fi mai ușor de pronunțat pentru canadieni. A trecut la catolicism, dar nici așa noua societate în care încerca să intre nu l-a primit fără șocuri și probe de foc. Specializarea nu i-a fost recunoscută, așa că, vreme de cinci ani, a dat zeci de examene pentru a i se recunoaște diploma de acasă. După ultimul examen, copleșit, a făcut infarct. „A fost o perioadă infernală, urmată de un divorț și de o suită de depresii, aruncîndu-mă la un pas de malurile Styxului.“ Cea mai bună terapie a fost, pentru el, retragerea în poezie, între zidurile mănăstirii Saint Benoit, de lângă Montreal.

### Poeme poliglote

Această perioadă de creație și liniște sufletească s-a finalizat cu primul lui volum de poezii, apărut la New York, în 1968: *Hic et nunc*. Poemele în patru limbi (franceză, engleză, spaniolă, română) au fost prefăcute de cunoscutul scriitor Vintilă Horia. Debutul a fost de bun augur. Brașoveanul a fost elogiut de doi mari scriitori canadieni, care aveau să-i devină prieteni: Irving Layton și Alden Nowlan. A intrat în cenele literare, aderînd la grupul de poeți avangardiști L=A=N=G=U=A=G=E. A publicat în revistele literare canadiene și americane și a predat cursuri de

poezie contemporană la Universitatea Sir George Williams din Montreal. A studiat folclorul amerindienilor și a cules proverbe ale triburilor. Cu acest prilej, a inaugurat maniera care avea să-l definească pentru totdeauna: scriitura babelonescă. La început, a ales textul bilingv, engleză și limba tribului de indieni haida. Un alt experiment a fost textul pe verticală, sugerînd totemurile indienilor. Ulterior, a combinat mai multe limbi, suedeză, afrikaans sau cea a indienilor din Samoa, franceză, italiană, engleză, germană, spaniolă și ebraică, ba chiar și idiograme chinezești, încercînd parcă să reconstituie graiul din vremea biblicului Turn Babel. Aceasta, deoarece nu găsește „tonul sau sensul potrivit într-un poem“. „Aș dori să scriu în toate limbile pămîntului, dacă ar fi posibil – un poem babilonic, care să unească toate limbile într-un univers spiritual comun, ca o simfonie policromă, într-o singură cheie“, mărturisea scriitorul brașovean într-un interviu acordat revistei *Tribuna*.

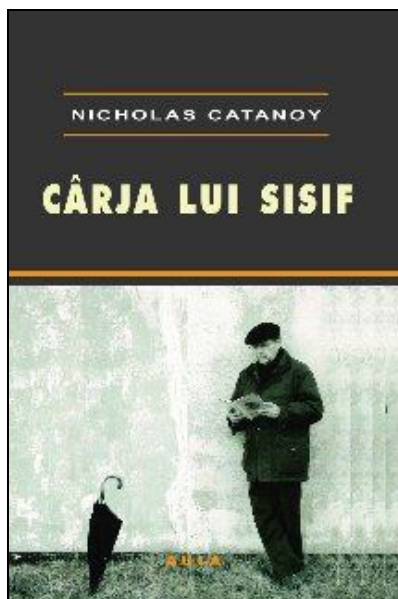
### A scăpat teafăr dintr-o catastrofă aviatică

A devenit medic-pilot și a plecat în acțiuni umanitare în Africa, pe un avion al Crucii Roșii. A fost una din „perioadele cele mai fericite ale vieții mele“, deși tot timpul viața i-a fost în pericol. De fapt, toate călătoriile lui au pornit „de la dorința de-a fi un alt personaj“. A convins cu greu șefii triburilor din Nigeria să accepte

medicamente în locul leacurilor de la vraci. Le-a dat bani, ceasuri, aparate de radio, numai să renunțe la vrăji. Din cauza războiului din Biafra, din perioada 1967-1970, și-a mutat eforturile în Venezuela, unde n-a scăpat de riscuri. A trecut prin două accidente de avion, unul la Lima și altul la Caracas. „Avionul s-a rupt în două la aterizare. Bilanț: 150 de morți. Printre supraviețuitori - subsemnatul, alegîndu-mă doar cu cîteva vîntăi.“ Catanoy a fost toată viața lui un imprudent și un norocos. A ajuns și în Tunisia, Congo, Sevilla, Katmandu, Egipt, Tailanda, Filipine, Gabon, Veneția, Madagascar, Israel, Siria, Arabia Saudită, Japonia, China, India, Iran, Portugalia, Suedia. Și încă pe aștepta destinații, dacă nu chiar mai multe. Devenise un cosmopolit, însă numai două culturi l-au definit cel mai bine: „Dimineața cînd mă trezesc sînt ardelean. Seara, la culcare, nepalez.“

### Meniu de nuntă: o pizza și o cola

Devenit cetățean canadian, a trecut printr-o „austeritate economică vecină cu sărăcia“, după cum notează Ion Cristofor. Medicul și scriitorul Catanoy a ajuns șomer. S-a căsătorit pentru a treia oară, în iarna lui 1968. „Zestrea noastră? Marie-Claude: trei rochii. Eu, un costum second hand. Nici măcar un ceainic“. Au întîrziat la biserica ortodoxă din Montreal din cauza unui accident de mașină din care mireasa s-a ales cu o umflătură la ochi. După ceremonie, au mers la un bistro. Meniu de nuntă: o pizza și o cola. În anii ce au urmat, Catanoy a străbătut lumea, în căutarea sa și a unei clime mai blînde decît cea din geroasa Canadă. La Katmandu, în Nepal, a aderat simbolic la budism, ca adept al lui Lao Zi. În călătoriile lui, s-a întîlnit cu un alt brașovean, poetul Ștefan Baciuc, dar și cu Mircea Eliade și alți scriitori exilați. După perioada de globe-trotter, în 1971, Catanoy s-a mutat în Franța. Timp de un an a fost redactor la Editura pariziană Seuil. Apoi s-a stabilit în Bad Wildungen, o stațiune montană din Germania, unde a lucrat ca radiolog la o clinică. S-a mutat din nou în Franța, la Les Ageux, sătucul natal al soției, situat în nordul Franței. Aici a regăsit atmosfera din Brașov în arhitectura caselor și pădurile din apropiere. Astăzi locuiește în două părți: Les →



Ageux și Bad Wildungen. A treia fiind Brașovul, unde e inima lui.

### De vorbă cu Cioran și Borges

În toți acești ani, volumele lui au fost elogiate de mari critici din străinătate, însă prezența lui în lumea literară a trecut neobservată în România. În Laussane, Elveția, împreună cu Ion Caraion, care avea să-i devină prieten, a fondat revistele *Correspondances* (1982) și *Don Quichotte* (1983). A început să fie publicat și de edituri românești, însă după ce a tradus în engleză poezi români. A fost una dintre cele mai importante inițiative de răspândire a culturii românești în spațiul de limbă engleză. În antologia „Modern Romanian Poetry”, publicată în Canada, în 1977, a publicat poemele a 53 de poeți, plus note biografice, printre care Arghezi, Blaga, Ion Barbu, Tristan Tzara, Păunescu, Beniuc, Radu Gyr, Gellu Naum, Jebeleanu, Nina Cassian, Nichita Stănescu, Sorescu, Baconsky, Labiș. În calitate de critic, brașoveanul a scris recenzii la zeci, poate sute de cărți ale autorilor români. Deosebite sînt și interviurile lui, realizate cu scriitori de notorietate universală, printre care Cioran, Dino Buzzati, Borges, Octavio Paz, Ernst Jünger, Ernesto Cardenal, Heinrich Böll, Günter Grass, Kobo Abe. Esecurile-interviu reprezintă mai mult decît discuția propriu-zisă cu acești autori, Catanoy insistă și pe habitatele acestor mari talente, pe felul cum arată, cum sînt îmbrăcați, pe ticurile lor, pe timbrul vocilor.

### „Mă simt tot mai legat de trecut, de Brașov“

Nicholas Catanoy a plecat din Brașov, dar n-a părăsit Brașovul. A revenit acasă de multe ori și s-a reîntîlnit cu prietenii sau cu mătușa și verișoara din Predeal. Sânziana Migia este unul dintre acești buni prieteni. Catanoy i-a scris periodic ce face, la ce se gîndește: de la noul statut de șomer, care însemna pentru el și Marie-Claude, în 1983, că „vom supraviețui, probabil, fără pîine, 6 luni“, la „necesitatea de a lua cetățenia teutonă“. Sau „Am cutreierat o parte a globului, mereu în căutarea unui loc potrivit“. Sau „Spune-mi te rog dacă ai primit



ultimele reviste“. Aceste scrisori, pe care doctorița Migia a avut amabilitatea să le facă publice, cu consimțămîntul expeditorului, desigur, ar putea fi reunite într-o carte epistolară, dacă într-o bună zi, vreun editor ar descoperi cît sînt de valoroase rîndurile bătute la mașina de scris și semnate Nicky. Doamna Bunaciu Lucia, descendentă a familiei Mureșenilor, l-a cunoscut și ea pe Cătănoiu, în anii de liceu: „Dintre toți, Nicu Cătănoiu mi-a fost cel mai apropiat pentru că a fost un tînar extraordinar de sensibil“.

Putem să-l descoperim și noi pe brașoveanul Nicholas Catanoy, din cărțile lui. Sau poate chiar să-l întîlnim, fiindcă anul acesta, scriitorul va veni în Brașov.

„Am trei manuscrise, care trebuie predate editurilor pînă la sfîrșitul anului. Cum vor primi bun de tipar, vin împreună cu soția mea la Brașov. Simt că trecutul reînvie, iar eu sînt tot mai legat de trecut, de Brașov, chiar dacă nu mai există casa mea din Strada Lungă“.

### Cine este Nicholas Catanoy?

- Redactor șef al revistei tetralingve *Romanian Convergences* (1984-1986)
- Membru al Uniunii Scriitorilor din Germania și al Uniunii Scriitorilor din România
- Membru al Asociației Scriitorilor și Publiciștilor Medici
- Membru al societății *Hesperus*

### Poem la țărm de mare

Iubite, cîtă taină-ncape  
În glasul ghiocului, sub ape!  
Ce-adîncă taină prins-a chip  
În pașii noștri pe nisip!  
Ce-mbrățișări de lumi pierdute  
În plînsul sălciilor mute!  
Ce adorare și ce chin  
Sub geana cerului senin!

Ce țărm, iubite, interzis,  
Ne-aruncă să-notăm în vis?  
Ce nedescătușate ploi  
Se răzvrătesc, blajin, în noi?  
Ce noapte-n valuri, netihnită,  
Va fi iubire mîntuită?  
Ce țipăt alb, de pescăruș,  
Ne e vioară și arcuș?  
Sub care umbră de alun  
Tu spui curat ce însămîi spun?  
În lamura cărei povești  
Eu sunt așa cum însuți ești?

**MIHAELA MALEA STROE**

- Membru al Academiei de Științe, Literatură și Arte
- Membru al American Romanian Academy of Science and Arts USA
- Membru Bund deutscher Schriftsteller
- Membru al National Geographic Society
- Membru al asociației Balkanromanisten Verband
- Membru de onoare al mai multor grupări și asociații literare, printre care: International Poets Academy (India), ASLA (România), The International Poetry Society (Anglia)
- Are colaborări la peste 80 de reviste literare, cotidiene, radio și televiziune. (România, Germania, Elveția, USA, Canada)
- Cetățean de Onoare al Municipiului Cluj
- Premii: Robert-Lucien Geeraert, 1992 (Franța) pentru volumul *Requiem pour Sandy*, Premiul internațional de poezie Expo - 1967 (Montréal), ARA Book Award, 1997 (SUA).
- 25 de volume de prozo-poeme, versuri, aforisme, pagini de jurnal, în engleză, franceză, spaniolă și română, în perioada 1968-2002
- Traduceri: *Modern Romanian Poetry*, prefată de Irving Layton, Oakville (Canada), 1977.

## MISOGINUL ȘI BÂRFITOARELE

...După mulți ani și cu o motivație căreia niciodată nu i-am găsit vreo explicație cât de cât plauzibilă, o vecină, mare cititoare a *Gazetei de Palier*, și depozitară de bârfe pe-un total de nouă blocuri de locuințe, a spus despre mine în prezența asociației de bârfitoare:

-Andricuțu, stimată doamnă și colege? Un măgar de om, un misogin nenorocit, un nimeni care insultă toate femeile, porcu naibii! Că mi-i și rușine că e vecin cu mine...

-Ce e aia *misogin nenorocit*?, s-a interesat o membră mai tinerică a grupului de bârfitoare.

-Un ins pe care nu l-a ajutat niciodată mintea să aprecieze cea mai desăvârșită vîetate creată de Dumnezeu, femeia, a dat răspuns cu dispreț o profesoară pensionară, văduvă după trei mariaje și posesoare a doi amanți cu proteze dentare de aur, ambii specialiști în preinfarcte. E un misogin tâmpit, doamnă, pentru că n-are simțul esteticului, pentru că în toate poveștile sale aiuristice, personajele feminine sunt ironizate, fără nicio urmă de condescendență, unele chiar ridiculizate într-un stil inconfundabil, celor mai multe dovedindu-le impotența intelectuală în rezolvarea celor mai simple probleme... Credeți că noi am scăpat de acest... acest...

În urma *spiciului* s-au putut auzi exclamații de revoltă, amenințări, blesteme...

Bârfitoarea cea tânără și nouă chiar propunând să-mi pulverizeze prin gaura cheii vaporii de morfină, să adorm și să mă bată cu o funie muiată în apă...

Vecina de la parterul blocului, care ascultase această propunere de sentință, ascunsă după perdeaua de la bucătărie, mi-a spus toate-acestea cu speranța că, noi doi, aveam să găsim o modalitate de a transfera în patrimoniul ei măcar pe unul din cei doi purtători de proteză.

-Că, văzuși, domnu' Andricuțu, ce noroc are, scoaba și ramolita dracului, la aștia, cu proteză de aur? suspinase ea nefericită.

În clipa aceea, privind-o cât era de frumoasă și încărcată de nuri, am regretat că nu eram proprietar de proteză, fie ea și de argint... În orice caz, de-aveam o sabie *ninja*, mi-aș fi



făcut unul dintre cele mai spectaculoase harakiri, respectiv, ceva ce n-a văzut toată istoria japoneză, pentru că viața mea și eu, ca individ, nu mai aveau niciun rost... Așadar, un *seppuku* bine calculat, ar fi rezolvat cu brio situația. Din păcate, femeile lumii nu s-au putut bucura că scapă, în sfârșit!, de misoginismul meu notoriu.

Până una-alta, când am prins ocazia, i-am ținut vecinei profesoare următorul discurs, de profundă gândire și inteligență:

-Da, așa se pune problema? Păi, vecinică dragă, ardeleneste zicând, tomna că eu am creat în poveștile mele o grămadă de personaje cu apucături, e drept nu totdeauna măgulitoare pentru sexul frumos, însă am făcut-o, de fiecare dată, cu drag și deplină responsabilitate civică, dar, mai ales, cu dorința expresă de a ajuta ca imposibilul să devină posibil...

-Adică, domnu' Andricuțu, duminale consideri că nivelul mintal al femeii este jalnic și iremediabil pierdut? Să-ți fie rușine, domnule! Rușine să-ți fie! Cu litere mari...

Ultimele trei cuvinte m-au înfuriat rău de tot, așa că i-am zis:

-Doamna vecină, nu permit așa ceva! Cum adică „să-mi fie rușine cu litere mari”? În ce țară trăim, doamnă? Dumneavoastră ar trebui să vă măsurați cuvintele, respectiv să știți unde, când și cum se folosesc majuscule în vorbire, ca dascăliță ce sunteți... Marii noștri lingviști...

-Ce limbiști, domnule, ce limbiști?! Ați înnebunit cu toții! N-am mai auzit așa ceva decât la politicieni ori parlamentari...

-După noul DEX, doamnă – ediție revăzută și...

-A, cum, dumeatale crezi că, dacă nu aud bine, sunt și nebună?

-Doamne-fereste, doamnă!

După încă niște apostrofări de acest fel, abia târziu, prea târziu!, dându-mi seama că pledoaria mea narativ-scriitoricească – deja mă consideram mare și important colaborator la *Gazeta de Palier* –, era doar o predică în pustiu. Pentru că oamenii inteligenți ai planetei au recunoscut, fie și tacit, adevărul că sexul frumos nu a fost, nu este și nu va fi niciodată slab, ci puternic și de-o perseverență sififico-diabolică. Să nu mai pomenim și de metodele sale de-a obține îndeplinirea dorințelor, metode care pot lua înfățișări în stare să-l umilească până și pe Lucifer cu toate cele nouăzeci și nouă de înfățișări ale sale. Desigur, orgoliul masculin intră în alertă de-un milion de ori pe zi, unii bărbați ajungând chiar să jubileze aburcați pe-un fel de culme a fericirii:

-Ați văzut? Am convins-o, în sfârșit, pe nevastă-mea să plecăm în concediu la Neptun! Păi, cum, mă, cine cântă în casa asta? Eu, mă, adică eu, cocoșul... Costă ceva biștari concediul, da merită, și-l facem, așa cum îmi doresc eu... Sincer, vreau să fac și vo poză-două cu dom' președinte...

Fraierul!

Nici vorbă!

Victoria care îi declanșase euforia, era, de fapt, o *victoriță* rahitică și care va intra în scurtă vreme în colaps, pentru că femeia va ști să transforme orice eșec, nu într-o altă falsă victorie, ci în câștigarea războiului. Argumentele folosite nu sunt niște biete elemente ale construcției răfuiei, ci cariatide numai bune pentru templul răzbunării cu cele peste nouăzeci și nouă de fețe ale sale.

În sfârșit, acest război dezlănțuit imediat după ce Dumnezeu și-a dovedit profesionalismul în chirurgia internă extirpând coasta lui Adam pentru crearea Evei, s-a extins peste secole și milenii. Lăsând la o parte legenda cu șarpele, cu mărul și alte induceri în eroare, noua creatură a dovedit că știe să domine lumea, cu voie sau fără voie, ajungând până acolo cu... imaginația și cu ambiția, încât a născut pe Fiul lui Dumnezeu. Circumstanțele se cunosc, așa că nu e nevoie de alte amănunte, doar să fim atenți la... *quod erat demonstrandum!* Deci, ca să fie lucrurile din ce în ce mai clare, războiul dintre cele două sexe nu a început când eu, Andricuțu Vetrea, Dricuțu, între ai casei, rude, →

**DUMITRU HURUBĂ**





### Noapte peste sat

Sub streășina nopții stă satul pitit  
Și luna își varsă argintul din corn,  
Doar Someșul curge cu val liniștit  
Și leagănă visele dulcelui somn.

În liniștea caldă venită de sus,  
Pe uliți se-aud pașii lumii în mers;  
O zi se așteaptă, căci alta s-a dus  
Și noaptea-i stăpână pe-acest univers.

Stă neodihna în palme săpată  
Și cheamă cocoșii să cânte în zori;  
E reavăn pământul și-o mână așteaptă  
Să-i scoată din brazdă nestinse comori.

Din candela minții lumina se varsă  
Și toarce fuiorul unui alt început,  
E dulce odihna și somnul se lasă,  
Ca puntea spre țărnuț din vise țesut.

E totul cuminte sub bolta senină  
Și-n liniștea clară, precum e cuvântul,  
Doar el, talpa țării, la cer se închină  
Și-n somn își sărută cu sete pământul.

### Puterea cuvântului

Cuvântul e tezaur de lumină,  
Când este spus cu rost și cumpătat,  
În el este puterea cea divină

Și frumusețea gândului curat.

El vindecă tăcerile rănite  
Și timpul îl aduce înapoi,  
Din lacrimi face clipe fericite  
Și-alungă și tristețile din noi.

Cu el poți sfărâma o stâncă  
Și poți stârni furtuna din senin,  
O rană poate fi și mai adâncă  
De otrăvești cuvântul cu venin.

Pe soclul lui se-nalță piramide  
Și temple de iubire și de dor,  
Ce tainic adevărul le deschide  
Când ne zâmbește gândul ziditor.

Lumea o schimbă într-o clipă  
Și ține echilibrul pe pământ  
Din toate poate face o risipă  
Când răul se strecoară în cuvânt.

Mi-e foame de cuvânt ca și de pâine  
Și la altarul lui mă-mpărtășesc,  
Cu darul sfânt mă voi hrăni și mâine  
Și azi în poezie îl cinstesc.

### Îndemn

Lăsați bătrânii să vorbească,  
Să spună lumii tot ce vor,  
Trecutul lor este - o comoară  
De amintiri și punți de dor.

Lăsați bătrânii să învingă,  
Chiar dacă nu-s învingători,  
Prin vorbe vor să schimbe lumea  
Ce nu mai e ca-n vremea lor.

Lăsați bătrânii să se roage,  
Cum știu mai bine și cu dor,  
În rugăciune-și spun durerea  
Și cer divinul ajutor.

Lăsați bătrânii să vă spună  
Povestea ce-o repetă ades,

E o poveste-adevărată  
În care ei se regăsesc.

Lăsați bătrânii să-și mai țină  
Ce au mai drag la ei în casă,  
Mobila veche și tabloul  
În care-s mire și mireasă.

Iubiți-i cât mai sunt în viață,  
Că anii lor sunt mulți și grei  
Și le purtați icoana-n suflet,  
Că mâine va fi dor de ei.

### Viața ca o teamă

Ca vulturii vrem să zburăm  
Și tari ca stejarii să fim,  
Dar viața își are un preț  
Pe care cu teamă-l plătim

De-aceea ne temem de toate  
Ne temem de ploaie și vânt,  
De nopțile prea-ntunecoase  
Ne temem de asprul cuvânt.

Ne temem de visele noastre  
Și totuși cu drag le visăm,  
Ne temem de lacrimi amare  
Și-apoi peste griji le vărsăm.

Ne sperie chiar și destinul  
Ce încă din fașă ni-e dat,  
Îl ducem cu noi pân' la capăt,  
Oricât ar fi el de pătat.

Fugim uneori de iubire  
Și-apoi însetați ne-o dorim  
Dar când ne lipsește o clipă,  
Am vrea mai cu foc să iubim.

Ni-e frică de viață când doare  
Și de surprizele ei ne ferim,  
Oricât de-ndărătnică este,  
Tot vrem cât mai mult s-o trăim

**MIRCEA DAROȘI**

### MISOGINUL ȘI BÂRFITOARELE

→prietenii și vecinii, împlinea trei ani,  
ci cu ceva milenii înainte, sigur  
înainte de Cristos, pentru că, după ce  
Fecioara Maria l-a născut pe fiul lui  
Dumnezeu, raporturile femeie-bărbat  
s-au schimbat radical...

Însă, aceasta rămâne o poveste  
complicată și complexă, ca să nu-i  
spunem chiar încurcată rău, deci noi  
doi, domnucă dragă, vom abandona-o  
fără milă, dar cu speranță și, vitregeș-

te vorbind, în brațele cercetătorilor, a  
oamenilor de știință în general...

Ajuns aici, am observat că vecina  
revenea din apartament pe palier:

-Scuze, domnu' vecin, mi-a zis, în  
timp ce vorbeai, mi-am fiert un ceai  
de mentă...

Cum, chiar atât mă înflăcărasem,  
încât n-am observat că *auditoriul* mă  
abandonase pentru un ceai? Adevărul  
e că nici eu n-aș fi fost în stare să  
umilesc pe cineva mai rău...

Noroc că răspunsul ei la perorația  
mea a fost inteligent, demn și semni-

ficativ:

-Auzi, vecine? Mie să nu-mi mai  
zăci *domnucă*, că mă *egzasperești*,  
zău! Okay?

-Sută-n sută – vai de mine! *Sorry*,  
de numa'!

Am crezut-o pe loc și nu i-am mai  
zăs absolut nimic...

(Fragment dintr-un volumul în  
pregătire CV cu RECVIEM ȘI  
SARABANDĂ)

## Aniversări - 60

### VÂRSTE

Părul nins în oglindă  
Cuget aşadar sunt martor  
la fluturi  
Țipătul baionetei simbol  
sonor asaltului toamnei  
Furnzele stau cu urechea  
la pândă tot mai subțire  
și ramul tot mai  
puțin  
Față în față oglinzi.

### CORABIE NEÎNȚELEASĂ

Mă clatin și mă-nchin sub tample de  
uitare  
Cu așteptări scornite în spintec scurt  
de stele  
Te spăl de ploi cu pedepsiri de sare  
Nobilizând poem în rarele ulcele.

Te-nchid în porți de spaime ireale  
Mai gungurind pe scripet o joacă de  
inele  
Asmut soldați la buză de pocale  
Îngândurând pădurea cu busuioc de  
jele.

Nu stau la han cu domnii conți  
înconjurând barbut  
Gândind la paze cu butuci de veghe  
Sub semn de măgheran în seu de bute  
Ne prinde un ceva de suflet în aspru  
foșgăit de zeghe.

Decapitat târziu dintr-un condei de  
neștiință oarbă  
Mă-ndrept supus spre soare-apus  
măhnirea să mă soarbă.

### PRIETENII DISPĂRUTE

Mătăanii obrintite înșir după măsură  
Cu chip măiestru-n disperare și carton  
Al cărui tegument inspiră viscol  
În contratimp etern patron.

Mult m-ați uitat și fără semne  
Mă răscoliți cu amintiri în stivă  
Îmi dați sau nu un coup de fil  
Vă fie gura suptă sugativă.

Eu mai cuminte ca o spusă  
Nefericind stâlpirea lui Iisus  
Mă-nchin noroaielor icnind peceți  
În plagiat caleidoscop ursuz.

Când trist spoiești iubirile cu slin  
Din auzite Iov se vrea porcar

Amenințând cu predici răspopite  
Ce-a fost și nu mai e și va fi iar.

### ȘI CÂND MINUNEA... 1

#### I

Înc-un veleat și s-or porni minuni  
În fier s-o rotunji feștila cărnii  
cu gând că îngerii polari vor asfinți  
în osul frunții mele  
ca un tată cândva tipar de  
stirpe nestemată.

### CI DE VEȘNICIA EI...

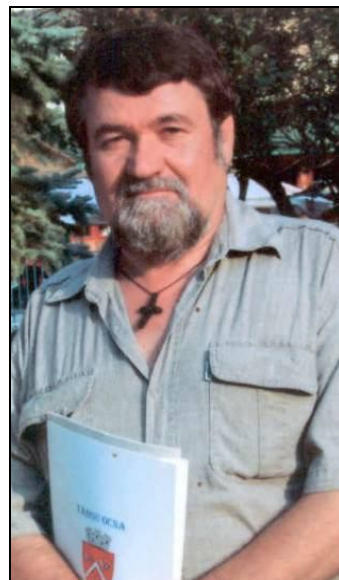
Cu mierea morții prisecar etern le-  
ascunzi junghierul  
ca un pe-un pelin de închinare; se  
face vinul teacă durerilor  
din larma asta, ceva se vrea când  
fagure de ziuă, și când o stelă,  
știm de care,  
cu rodul lin atins și mângâiat stingher  
sub umbra de cocoare, pe-o funie de  
toamnă stearpă  
ca gura de profet. Și ce târziu se-  
mplântă-n sânge a plugului  
albină cu numele unei ulcele dintr-un  
inel la gleznă și-acela  
scăpărat în dulce-mbrățișare a  
somnului mereu.

### VOM FI...

Vom fi pacea necuprinsă în toate  
De moarte-mpușcată  
Cu ultima slovă ieșită din comun  
Cu junghiere de cenzor  
Tămâiată  
Vom fi ghilotina tiptilă  
Un alt fel de cântec  
Propus măcelarului  
Mereu mai milos  
Cresc prețurile la chingele  
Și-i cântă coliva în piept  
Dacă noi  
Vom fi o simplă  
Elegie

### ZODIAC

Mocnește flautul stele atâtea  
mai cad în pustia  
aceasta zodia mea sună  
în martie roșu cel mai cu  
semn cel mai frumos amestecă  
slava îmbie cocoare îmi arde prin  
brațe mă suduie știrb  
amestecăm fără vină flăcări  
de rug. Și dormim noi și pământul cu  
vise trimise



sub gene zodia mea sună  
trezește berbecul năstureii  
de lână din greu fântânii  
m-aline lăstunii.

**DAN SANDU**

Născut la 31 martie 1954, la Târgu  
Ocna. Studiile elementare și liceale în  
orașul natal și universitare la  
București.

Membru al Fundației Naționale "G.  
Călinescu" din Onești.

A activat, ca elev, în cenaclul  
"Incertitudini solare", a colaborat la  
revista "Trotușul", în cadrul Liceului  
Teoretic din Târgu Ocna.

S-a numărat printre premianții  
concursurilor și festivalurilor de  
poezie din perioada 1977-1985.

Profesor de limba și literatura română  
la Școala Generală din Berzunți, unde  
a fost mulți ani și directorul acesteia  
Redactor la revistele de cultură și  
spiritualitate "Plumb" și "Izvorul  
Numărul Unu".

Din 2004, este membru al Filialei  
Bacău a Uniunii Scriitorilor din  
România.

A publicat în "Jurnalul literar", în alte  
publicații culturale.

Debutază în volum cu "Vămi  
răstignite", în 1997, urmat de  
"Albind de-atâtea primăveri" (2000)  
și "Poeme la negru" (2002), "Herald  
în Talibania - 101 poeme", (2007),  
"Amintiri din Samsara" (2011).  
"Valeriu Filimon – Epistole către Dan  
Sandu", (2012), însumează un număr  
impresionant de scrisori pe care omul  
de cultură Valeriu Filimon (12  
octombrie 1931, Slănic-Moldova – 28  
iulie 2004, București) – filolog, critic  
literar, publicist și poet, le-a trimis lui  
Dan Sandu, de-a lungul anilor.

# TITI

- Băi, e frumoasă! Și deșteaptă...  
- Păi, atunci?  
- N-o iau, că a ales-o mama, băi, nu eu!

- Are vreo importanță?  
- Normal că are!

Titi așa gândea, că nu se poate însura cu o fată pe care a ales-o maicăsa, nu el.

Dar cine era Titi și ce voia, de fapt, acesta?

Dacă dumneavoastră credeți că eu știu chiar totul despre eroul meu, vă înșelați! Era atât de greu de înțeles ce se găsea în mintea acestui băiat, încât vă spun doar atât: era înalt și solid, avea o mamă mult prea iubitoare și un tată ce nu prea sta pe-acasă (unde se ducea, doar el știa). Îi plăceau femeile doar văzute de departe (și lui taică-său, de asemenea - credea Titi - mai ales după ce le cucerea), nu umbla cu niciuna. Sau, mă rog, niciuna nu umbla cu el, ambele variante sunt valabile.

Revin asupra iubirii de mamă a celei care l-a născut pe Titi. Când s-a ivit în lumina micului oraș de lângă Olt, băiatul doamnei educatoare, care avea vreo 40 de ani, avea deja viitorul bine conturat: va deveni medic ginecolog.

- Nu! Orice, numai doctor de femei, nu! Mă fac șofer sau mecanic de locomotivă!

Mama și-a lăsat serviciul care, oricum, nu-i aducea cine știe câți bani în buzunare, și s-a pregătit să devină o bonă desăvârșită....

„- Să nu dormi cu capul lângă perete, că răcești!

În caz de cutremur, să stai lipit de ușă! Să nu te apleci în afara ferestrei, că stai la etaj! Să te încălzi cu ghețele până când afară vor fi peste 20 de grade! Noaptea, să te învești cu două pături până în luna mai!” etc., etc.- iată ce sfaturi conțineau cărțile poștale trimise zilnic de madam Georgescu fiului său, student la ...istorie („Mă făceam doctor, băi, dacă nu dorea și maică-mea asta!”).

Orice nerealizare personală a lui Titi era pusă pe seama... rușilor. („Bunicul a fost pe front, a văzut ce răi au fost sovieticii, dracu’ să-i ia!”). Bunicul era acum bătrân și bolnav. Madam Georgescu îl ducea în parc, unde cântau păsărelele, „ca niște îngeri”.

- Titi, ai cărți poștale cu sfaturi de la mama! Ia zi, ce face bunicul? l-au întrebat colegii într-o zi, după ce, ca de obicei, i-au adus corespondența de la

poarta căminului studentesc unde erau cazați.

- Băi, e groasă! Are gripă, la vârsta lui, asta îl curăță sigur! Plec acasă, poate-l mai prind viu!

Și Titi s-a îmbrăcat repede, ca un soldat, și-a luat o gentuță pe umăr și a dat să plece spre ușă.

- Băi, mă puneți și pe mine prezent la cursuri, da? Spuneți-i doamnei Baciucă am un deces în familie, ce mai!

- Da poate că nu-i chiar atât de grav bolnav tataie, măi Titi! a încercat să-l consoleze Marin, colegul lui de cameră.

Farsa băieților, pe care cu greu a reușit bietul Titi să o digere, l-a costa serios pe unul dintre ei. Nepotul îndurerat degeaba pentru câteva minute a falsificat un aviz, prin care, chipurile, Vasile, cel mai sărac dintre colegi, ar urma să ridice de la poștă o sumă frumoasă de bani de acasă. Când i s-a spus că nu are de ridicat niciun ban, băiatul a făcut scandal la oficiul poștal (și n-a fost „vina rușilor”) și a fost scos cu poliția de acolo...

Dar să ne întorcem la Titi. Mai exact, la prima lui poveste de iubire. Cum a găsit-o și cum a convins-o să-l ia de bărbat, habar n-avea cineva. Cert este că a luat-o de nevastă fără ca mama lui să participe la eveniment, pentru că, pur și simplu, nu a fost invitată. Colegii de cameră au aflat că Titi s-a-nsurat abia după o săptămână...

- E frumoasă?

- E ca o capră neagră, băi, e ca o lebdă, tot d-alea negre, ce mai!

- Nu e româncă?

- În ciuda ăleia bătrâne, băi, mi-am luat o negresă! E din Sudan. Dar am ales-o singur, fără voia ei! Nici măcar nu o cunoaște!

- Cum adică, încă nu i-ai spus? se mirau băieții. Păi, și când ai de gând să-i spui?

- Când o să divorțez de ea, băi, adică mâine, poimaine...

- Păi, de ce divorțezi, că abia te-ai însurat?

- Vreau să-i mai fac o figură teroristei: o să mă mai însor a dată! Și n-o să aștept, băi, nici după ce o să fie bunică! Dar nu-i fac un nepot cu negresa, ci cu o româncă, adică cu a doua nevastă. Și o să-i spun după exact ...cinci ani!

Pe toate le avea Titi planificate la sânge. Dar madam Georgescu nu trebuia să știe unele lucruri, cum ar fi, de exemplu, acela că avea un nepot. Și n-a știut.

Niciodată...

IOAN GHEORGHIȘOR



## Antitezele inimii

Tu nici nu bănuiești cum vreau să te chem și cum vreau să te-alung! Pătimaș, mă gândesc să beau din fântâna privirilor tale - dar cum aș putea?... Cine-i acela care-și potolește setea din albastrul Cerului?!...

## Știi?...

Știi?... dintr-a dorului prisacă, preapline gânduri către tine pleacă, și-apoi așează tănuț în faguri îngeri cu trup de crini și minți de aburi, cântând în noaptea mea fără lumină numele Tău, versetul de odihnă...

## REVEDERE

*Motto: „cântă, arzi, dispari ca o clopotniță în mâinile unui nebun...” Pablo Neruda*

Ai trecut să-mi conturezi marginile inimii

cu un năvod de tăcere  
Veșmintele ți se făcuseră de catifea  
te-nălțai până la Cer  
(te-aveam în coada ochiului meu văzător...)

te jucai printre îngerii albi  
Tu - Îngerul Negru  
de-a curmezișul sărind o coardă de fluturi ce vibra în delir.  
Între buze și glas  
vorbele deveneau altceva:  
patimi cu aripi de pasăre,  
chin și uitare...

„Trista mea gingășie,  
ce va urma dincolo de tine?” (Pablo Neruda)  
în pieptul meu  
s-a căscat o rană adâncă și rece -  
astup-o cu un psalm!  
astup-o cu Tine!  
fii-mi-ai  
tăcere,  
agheasmă  
și mir.

ELENA ALBU ISTRATI



## Jurnal: Ultima notă

Nu, nu mor. Nu sunt pe moarte, deși, pentru jurnal, prin faptul că o perioadă de vreme nu voi mai scrie în el va fi ca și o moarte. Doream să mă apuc de romanul pe care l-am terminat acum câteva luni (prima parte dintr-o trilogie) și pe care trebuie să-l continui de scris la calculator, însă lucrez la altceva. Alt proiect, altfel scris decât primul, cu mai multă semnificații.

Deocamdată citesc din Eliade, Markus Zusak și Gabriel Marquez, mai recitesc din alții și știu că nu vă prea interesează de cât de activ sunt, așa că trebuie să schimb subiectul.

Da, cu tine vorbesc, public pe care nu-l văd, nu-l aud, nu-l simt, dar despre care știu că mă vede, că mă aude și că mă simte. Cam asta e relația dintre narator și cititor.

Mă fascinează și mă îngrozește ideea că alții mă citesc. E ciudat, dar am scris atât de puțin până acum și totuși au existat persoane care m-au citit. Și cel mai teribil e faptul că nu le cunosc. Că nu știu câți sunt și că nu știu când mi-au citit textele. Mă simt expus, disecat, cercetat. E ca și cum ai fi filmat de către o cameră, ai ști că ești filmat, dar nu ai ști cine te filmează și unde va ajunge filmarea.

Hm, dacă, printr-un miracol, i-aș putea vedea când mă citesc, ar fi... nu, nu cred că pot exprima starea de spirit potrivită. Și acum îmi imaginez că după moarte, spiritul unui scriitor trăiește într-un univers aflat sub paginile cărților sale. Îmi închipui o umbră, umbra scriitorului, care merge prin întuneric într-un coridor spațios, având ca tavan filele galbene din operele sale, file aproape transparente, prin care poți desluși figura cititorului. Da, ar fi cea mai mare satisfacție pentru mine să mă răzbun, într-un fel, pe cititor: să îl privesc cum îmi citește cartea din interiorul ei, fără să știe că e cercetat de către cel al cărui glas îl aude, în acel moment, în minte.

Debordant. Și totuși, aș mai vrea să scriu în tine, jurnalule. Știu că mai am multe de spus. Multe imagini depozitate în seifurile minții mele. O, și acum, când port ultima discuție cu tine îmi închipui o cameră cu pereții complet albi și cu un singur obiect în interior: un scaun. Stau pe acel scaun



și, în acel moment, închizând ochii trăiesc, într-o altă realitate născută în carnea unei imaginații, o altă viață. Sunt închis într-o bibliotecă imensă și caut. Caut amintiri, caut gânduri, caut idei, caut informații, caut inspirație. Și după ce le descopăr, le deschid și le recitesc, devin mai puternic și îmi mărgesc biblioteca, ca să pot colecționa cât mai mult. Tot mai mult, tot mai mult. Și amintirile pe care le împrumut din Biblioteca Minții se întorc mai devreme sau mai târziu în ea, după ce Termenul expiră și eu le uit, le pierd iar ele... revin, devenind parte din Biblioteca Subconștientului.

Am colecționat câteva în perioadă în care am fost mort față de jurnal. De fapt, eu am scris această notă de adio acum mult, mult timp, însă acum adaug aceste cuvinte, ca să demonstrez că prezentul e mai mult decât prezent: e produsul dintre trecut și viitor. Viitorul se aplatizează și devine trecut în realitate, trecând prin prezent. Până și jurnalul meu sau oricare altă carte respectă, cu o oarecare aproximație, aceste reguli: trecutul e configurat de paginile pe care le-ai citit, prezentul de paginile pe care le citești și viitorul de paginile pe care urmează să le citești. Și dacă ne bazăm pe această regulă, înseamnă că dacă citim o carte începând cu sfârșitul și sfârșind cu începutul, putem să-i dăm timpul înapoi și putem face personajele să acționeze invers, spațiul din acea carte transformându-se invers, personajele involuând în loc să evolueze și, ca să înțelegem cartea, cel mai probabil citind-o astfel i-am restructura rațiunea și pentru noi lumea ei s-ar modela astfel încât să ne satisfacă

rațiunea, astfel încât să o putem înțelege. Asta vor cărțile: să le înțelegem! Vor.... să trăiască prin noi! Și totuși, e periculos să citești o carte invers. Sentimentele tale și-ar inversa metamorfoza față de personaje, acțiunile nu ar mai avea niciun sens și ai putea ajunge chiar în pragul nebuniei din cauza unei cărți, contemplându-ți viața invers, comparându-o cu viețile inversate ale personajelor.

Însă, ce doream să vă împărtășesc? Ei bine, trei lucruri despre mine:

1. Nu mă uit la ceas. În ambiția și în încăpățânarea mea de a face un lucru până la capăt, de multe ori nu îmi respect programul.

Nu sunt punctual și, sincer, nici nu îmi prea pasă. Nu mă grăbesc în nimic din ceea ce fac. Citesc și absorb. Scriu și absorb, însă respir lent. Inhalez o lume, o realitate, și aștern pe hârtie trupurile de cerneală ale alteia, prelucrate prin filtrul multicolor al unei fantezii.

2. Mereu mă întreb: de ce cei mai mulți oameni preferă să se gândească la lucruri minore, de exemplu la modă sau la cum să se îmbrace și cum să își facă freza, decât să se gândească la lucruri mai importante, precum modul în care sunt conduși de către cei care strâng în pumni puterea, noile descoperiri făcute, noile cărți apărute, noile schimbări aduse lumii? Ei bine, răspunsul e că un om e adaptabil și știe pe ce treaptă socială se află, le ce nivel este și ce poate înfăptui și mai ales cum poate urca într-o ierarhie.

Cei care visează și nu fac nimic ca să își depășească condițiile se numesc, de obicei, ratați.

3. Noi suntem asemenea stelelor. Și ele strălucesc întreaga lor viață, iar zăpada luminii lor călătorește de-a lungul universului miliarde de ani. Noi le vedem lumina pe cer, noaptea, asemenea unor ace ce îl străpung, însă nu avem de unde ști dacă ele s-au stins sau nu. Prin lumina lor, prin lucrurile pe care le lasă moștenire ele încă strălucesc, deși s-ar putea să fie moarte de mult, fragmentate prin spațiu, cu umbrele propulsate în timp. Concluzia? Trăim, sau măcar dăm impresia, prin ceea ce lăsăm moștenire lumii. Nu contează dacă o schimbăm sau nu, ci e important doar ce rămâne. →

**SEPTIMIU M. CRISTIAN**

Hah, cât vorbesc! Mi-aș dori să fiu însă și mai vorbăreț și să scriu mereu, mereu. Mi-aș dori.... încă două mâini, pe care să le încui într-un sertar și care, de dimineața până seara să scrie.

Cu stiloul, la mașină, la calculator.... nu contează. Să scrie. Doar atât. Scriu ce gândesc. Două mâini scriu ce gândește ..... un Stăpân înarmat cu rațiune!

Vreau să închei nota. Da, vreau să o închei, însă nu pot. Nu mă pricep să spun adio. De fapt, oamenilor le place să exagereze acest „adio”, fiindcă atunci când un om pleacă, e ca și cum ar muri. De fapt, și când moare, tot pleacă. Singura diferență e că atunci ești sigur că nu se mai întoarce. Nu?

Până la urmă, s-ar putea ca aceasta să nu fie chiar ultima notă. Voi mai scrie, voi mai crea, voi mai bătători lumii de cerneală pe trupurile de hârtie ale paginilor și voi lăsa ceva, ca, după ce voi muri față de jurnal și voi învia (deci va fi o moarte falsă) să am ce să îi povestesc.

Îi voi vorbi despre penele verzi ce cresc pe pielea generalului Almaro, pe care acesta le ascunde sub haine și pe care le piaptână în fiecare dimineață, despre taurii cu coarne de aur pe care sora Lamia îi ascunde în dormitor sau chiar despre mine, hoțul de bârfe inventate, hoțul de povești pe care, în graba mea, le fur fără cap și fără coadă și le povestesc pe bucăți, pierzându-le suspansul, pierzându-le farmecul.

Jurnalul are o ureche pe o copertă și un ochi pe cealaltă. Vede și aude și își poate, asemenea vouă, imagina ce îi istorisesc. Poate, chiar mai bine decât voi (însă te rog, public imaginar, nu îi spune asta, fiindcă s-ar putea să se umfle în pene. Pene de hârtie, desigur....).

Mai am doar o întrebare pe care doresc să v-o adresez, înfășurată în amestecul de idei ce fierbe pe cupola minții mele.

Ciuliți urechile, alungați vulpile roșii din sertarele voastre, spargeți ouăle găinilor de hârtie ca să găsiți înăuntru pui cu răvașe prinse de pene și spuneți-mi vă rog, cât durează o viață de om, dacă nu mai mult decât un chibrit care arde și cum de strălucește în asemenea mod încât umbra și lumina se contopesc și o modelează, odată cu personalitatea, identitatea posesorului de suflet?

### Blestem iubitor

Am să plec, pur copil ce te-ai avântat în mine  
Cu intenție de clepsidră  
Amăgindu-mă cu pași, căi, sublime  
Podoabă al unui mal, morbidă...  
Plângi cu lacrimi în cruce  
Și te întreci de candela palidă  
Strivind culori murmur.

Iar după aceasta, îți vreau boală,  
Îți vreau chip tăiat de adâncuri,  
De adâncuri de calcar...  
Zdrobind copilele-ți din poală  
Și desenându-le pietrșuri  
Pe frunți, tu murind ca un cruțar.

Întortocheate-s cutele așternutului  
Și sper să-ți rămână amintire,  
Să supraviețuiască,  
Să urle întreg, cioplidu-te,  
temutului  
Să te cațere spre murire...  
Și înțeleagă de-abia ca și pasăre  
măiastră.

### Cereri din adâncuri

Învinge-mă, îți soptesc, cu mirosul  
tău ca o religie,  
Care mă trânteste într-o apă  
murdar-trecătoare,  
Pentru a-mi scrie cât de jalnice sunt  
viețile celor care nu simt,  
Care nu pot,  
Și scrii ca să învingi irealul unui  
obstacol preconcept,  
O moarte în doi, pe care te bland  
dezici.  
Nu știi cât de bună ar fi, nu...  
Dar nu pot să te aibă; poate doar pe  
plaiul sufocării...



**Anton Rațiu** "Animal fantastic",  
bronz

Și luminărilor pline de lacrimi,  
oferite de felinare iubinde  
ascensiuni orfane  
Cerșetore de alinare  
Țipate de fulgere străvezii ale  
păsărilor săgetânde durere  
Prin plete roșii de încă neatingere,  
De încă pasiune închisă, neîntâlnită  
și lipsă intuiție,  
Provocând linșare, compasiune,  
convertire...  
Iar după ele, cercetează-mi căile  
plânse  
Și regăsește-mă în adâncuri  
vârstnice astupate lin, pe creste  
Acele tărâmurii exteriorizate, albe  
și simple,  
Cu veșnicie puternică deasupra  
timpului  
Ca un sentiment despicat în  
reluare...

### La apus...

Cât de plăcut era cum ne rățăceam  
surele, privirile,  
Iar, pe meleagurile calm de  
frumoase fărădelege  
Închinam împreună cu secunde  
anilor, apusurile  
Fără ca puternicele scoarțe ale altor  
lumi să nege...  
Le-nchinam dumnezeiește, până la  
lacrimi,  
Lacrimile ce formau mici casete în  
gelare, așteptând...  
Să se închege.  
Stăpânire.  
Turnam ture de fum alb, stropitoare  
de seară  
Hrănind vuietul apusului, suflete  
norești numaidecât s-apară.  
Floarea punte a hectarului de ierbar  
mi-era pozată, speriată,  
Muge-acum a puf, mireasmă, zori  
și chin, într-o palmă tumultoasă.  
Vreau să mai stăm opuși ființelor  
degere, nimic nemaiputând  
surprinde  
Să se reprime.  
Mozaic de aripi pietroase, adânc  
înfite nemilos  
Sus, acolo, în piatră rară, în  
abruptul contagios  
Care pe loc mă înconjoară,  
Văzându-l că nu mai are loc,  
Văzându-l că pleacă...  
Văzându-l că abdică!

...vreau să plece,  
Vreau să vină...

**DIANA ARIANA ZBURLEA**

## Lacrimi ce-ntârzie zborul

Privirea ta prin lacrimi întârzie  
zborul,  
Ploile traversează clipele și dorul,  
Pasărea ascunsă în roua de lumină  
Umezește-un strigăt ce fierbe în  
surdină.

Pregătesc un cântec ce miroase-a vis,  
Ușa se cuvine să aibă rost deschis  
Spre strada ce îngână pașii ce se-ntorc  
La sânul amintirii prin care se mai  
coc.

Blestemul de inscripții devine epitaf,  
Moartea încolțește-n castroane cu  
pilaf,  
Semințe slăbănoage își pun schelet de  
crengi,  
Un trunchi născut din umbre sprijină  
moșnegi.

A împietrit amarul în ochii care  
plâng,  
Părinții pun numeric crucile în crâng,  
Noi mergem prin sudoare cu gândul  
monolog,  
Mi-i teamă că în ceruri și Domnul e  
olog!

## Răstălmăcire

Ochii mei văd focul adâncului,  
Purificarea se face prin jertfă,  
Credința rămâne cuiul  
Înșurubat în crucea luminii.

Privesc mântuirea  
Prin câinele răstălmăcind  
Neîncrederea.  
La un semn  
Trupul se desprinde,  
Sufletul se înălță  
În vitrina Domnului.

Și câinele latră,  
Și latră și latră...!

## Câinele nimănu

Câinele nimănu  
Latră pe umărul meu,  
Îmi sfășie inima,  
Îmi suge sângele,  
Mă lasă lumânare  
Fără flacără.

## Mă topesc

Unindu-mă prin iarbă  
Cu rădăcinile... Câinele scoate oasele  
La lumină,



Le așează  
La temelia cetății lui,  
Își face acoperiș  
Și horn  
Prin care  
Sufletul  
Iese odată cu fumul  
Prin umărul trecutului  
Care a uitat  
Să latre!

## Vocea tăcerii

Pașii amintirii murmură a șarpe  
Formă-ncolăcită în clopotul din deal,  
Nisipul se face cenușă-n clepsidre  
Și fuge cu vocea furtunii din val.

Pâinea de iarbă satură corbii  
În sângele-mproșcat la vedere,  
Celebrăm cuvinte în torțe tocite,  
Vocea se-ngroașă, devine tăcere.

## Umbră cu imaginație

Pe-o umbră cu imaginație  
Desenez o inimă cu grație,  
Desenez buzele-n cuvinte  
Și fluturii cu aripi infinite.

O pasăre ciugulește ușor  
Din visul ce curge în zbor,  
Tu râzi, umbra dispare  
Sugând lapte din soare.

## Luna răsare în barbă

Lucrurile se alungesc  
Deformând ochiul,  
Prin fluturii lui  
Domnul ghidează zborul.

Duhul se topește,  
Cerule coboară,  
Lâna stelară-i  
Arcuș la vioară.

Luna răsare în barbă,  
Universul miroase  
A iarbă!

## Principii

Principiul nisipului  
Călcăt în picioare  
E să ajungă beton  
În rădăcini de floare.

Principiul durerii  
Pătrunsă în oase

E să dispară  
În putrede case.

Principiul fluturului orb  
E să simtă nisipul  
Unde s-ascunde  
Zborul și timpul.

## Lumina chioară

Unghiile simt rodul durerii,  
Orice sperietoare îngheață în fața  
plăcerii,  
Răni usturătoare țin de cuvinte,  
Umerii coboară sub greutatea tocite.

Degetele au miere, semne-n buric,  
Teama are gloria oricărui șiretlic,  
Incredibil, corbul din zbor coboară  
Lăsând lumina de lumină chioară!

## Nostalgie

Câinele sufletului  
Îngroapă strigăte,  
Pe osul custodiei  
Viermele amintirii  
Se lasă pradă.  
Strada s-afundă în ceață,  
Hăul intră în cimitir,  
Văzduhul ia o gură de aer  
Înainte de înjunghierea  
Venelor ce curmă cuvinte.

## Lacrimă stătătoare

Greierii ronțăie inima nopții,  
Luna bate cuie în țărâna porții,  
Paharele ce suferă de vin  
Se umplu cu otravă și pelin.

Păsările bolnave mor în crâng,  
Lebede de vise în cântece se strâng,  
Îngenunchează spațiul la-nceputul  
urii,  
În pielea încrețită îmbujorează murii.  
Fumul amintirii începe ca să doară,  
Iluzia se naște și aiurea zboară,  
În inimă se-ngroapă, veșnicia-i soare  
Pe-o lacrimă în zi de sărbătoare.

MARIN MOSCU



# Cu pluta pe Mureș

*În memoria lui Ion DUMITRESCU care s-a dus prea devreme să locuiască dincolo de nori....*

Născut din culmea muntelui, pleacă ca un fir subțire de argint spre apus de Soare, lăsând în urmă plaiuri încărcate de legendă. A fost prietenul moșilor lui Iancu, răsculaților lui Horea, izvor de mângâiere poezilor și pictorilor. Străjuiește locurile din negura vremurilor, dând astăzi chiar lumina binecuvântată țării noastre.

Ideea unei excursii cu pluta pe Mureș a apărut poate în vis, poate din nostalgia cărților citite despre drumeții sau poate din năzuința dintotdeauna a omului de a face ceva util, ceva deosebit, ceva din care omul poate și trebuie să iasă învingător, să se cunoască mai bine, să se perfecționeze.

Fixarea traseului și construcția plutei am început-o imediat. În primul rând era nevoie de un echipaj. Membrii ei trebuiau să dea dovadă de prietenie, înțelegere, sănătate, dragoste de natură, drumeție și frumos.

Fratele meu Eugen, tehnician la A.E.M. Timișoara, a găsit, cum era și firesc, colegi de echipaj din cadrul aceleași întreprinderi, pe: maiștri strungari Ioan Dumitrescu și Sandu Ciucă, electricianul Mihai Cristea și mai târziu... eu.

Citiseam cu toții „Expediția Dacia 2050”, de Ion Preda, care ne-a dat curaj, găsind multe sfaturi, multe din problemele care ni se păreau greu de realizat, le-am găsit rezolvarea.

Când în întreprindere s-a aflat despre planurile noastre, vestea răspândindu-se repede, mulți au venit și au propus să participe la expediție.

Însă și numărul făcea parte din reușită. Așa că la... treabă. La început, adunarea documentației. Ne-am dat seama cât de puțin cunoșteam despre râul care este afluentul stâng al Tisei, cu lungimea totală de 756 km, dintre care 718,5 km pe teritoriul României, Mureșul fiind a treia apă, râu ca lungime de la noi din țară, după Dunăre și Prut. Izvorăște din masivul Hășmașu Mare, drenează depresiunea Gheorgheni, traversează lanțul vulcanic prin defileul Toplița-Deda, apoi podișul Transilvaniei, separă Munții Poiana Ruscăi de Munții Apuseni, prin defileul Deva-Radna.

Zilele treceau și fiecare dintre noi așternea cu creionul pe hârtie fel de fel de planuri în legătură cu forma pe care trebuia să o aibă ambarcațiunea noastră. După ce ideile și schițele au fost verificate în parte și comparate, am ales pluta din scândură așezată pe cinci camere mari de tractor, care s-a dovedit ulterior capabilă să satisfacă dorințele noastre și totodată capriciile Mureșului.

Lista cu lucrurile ce ne trebuiau creștea în fiecare zi. Camerele mari de tractor și scândurile, piesele de bază, le-am procurat cel mai greu. După ce am lipit camerele care erau sparte, le-am verificat și în apartamentul lui Eugen a început depozitarea materialelor de pe listă. Scândurile le-am dus la Sandu acasă și în curte a început construcția punții. Mulți dintre cunoscuți ne-au ajutat, fiecare cu ce a putut: curele, frânghii, carabine, scoabe, sârmă, cârlige...

Se lucra pe două fronturi: într-o zi lucram acasă la Sandu, unde aveam ajutoare și pe cei doi copii ai lui, în altă zi aduceam materialele la Eugen acasă. Tare mult ne-a ajutat la documentație și apoi la construire inginerul Ianos Eranus, căruia îi aducem pe această cale încă o dată mulțumirile noastre.

A sosit și ziua mult așteptată: 17 iulie. Pe un timp urât am încărcat remorca unui autocamion cu toate lucrurile noastre. Din acest moment numărătoarea inversă a început. A doua zi am plecat din Timișoara cu trenul de Iași, spre Șibot, călătorind în condiții mai puțin plăcute.

Aveam cu noi fiecare un rucsac. Aici am pus alimente, lanterne, cărți de joc, baterii, becuri de rezervă, ață, ace, haine, saci de nailon, trusă medicală, aparate foto cu filme înguste, alb-negru, color și DIA.

Seara târziu am ajuns în comuna Șibot, județul Alba. După o noapte petrecută la hanul Șurianu, dimineața devreme am plecat pe scurtătură peste



**Ion Dumitrescu**

câmp la gară, de unde am luat bagajele lăsate seara în grija omului de serviciu. După ce i-am mulțumit acestuia, am pornit peste câmp, numit „Câmpul pâinii”, unde la 13 octombrie 1479 s-a desfășurat lupta victorioasă a oștirii transilvănene condusă de Pavel Chinezul împotriva turcilor. În gară se află un monument sculptural în bronz închinat acestui eveniment.

Nu după mult timp de la plecare, ne prinde o ploaie cum precis n-au prevăzut nici cei de la serviciul meteorologic. Sandu ne scoate din încurcătură cu patru saci mari de nailon pe care îi tăiem și improvizăm pelerine. Rădem unii de alții cum arătăm. Spre prânz, când ploaia s-a oprit, ajungem în satul Băcăinți unde așteptăm cu nerăbdare sosirea mașinii. Fiind totul calculat și poate cu puțin noroc, așteptăm doar o oră. Mașina sosește cu toate bagajele și Ioan ne spune că totul a decurs normal pe drum. După ce descărcăm, suntem invitați familiei Bota, socrul inginerului Eranus, unde ni se servește o masă ardelenească bogată. Închinăm o cană cu vin și ni se urează nouă și lui Eugen, care a fost ales căpitanul ambarcațiunii, mult noroc și vânt bun la pupă. Nea Bota aduce o căruță trasă de vaci în care încărcăm toate lucrurile și plecăm cu emoții spre acel necunoscut pentru noi – Mureșul.

Pe drum, un mic accident, cade un rucsac cu pâine și o roată face zob alimentele. Ajunși la râu, descărcăm pe nisip cât mai aproape de apă și ne apucăm de treabă. Eu și Mihai primim sarcina să umflăm camerele de tractor cu o pompă de mână. Sandu, Ioan și Eugen montează panourile pentru a face puntea.

Se bat cuie, scoabe și pluta prinde contur. După câteva ore de lucru, spre seară ne vizitează inginerul Eranus împreună cu soția, →

**ADALBERT GYURIS**



fica și cumnatul acestuia. Au venit la timp. Chiar atunci am terminat de prins camerele, care sunt așezate două în spate, două la mijloc și una în față. Fiecare cameră este prinsă cu patru curele.

Cu ajutorul prietenilor noștri am întors pluta pe camere. Are lungimea de șase metri și lățimea de trei metri și jumătate. O ambarcațiune de toată frumusețea. Cei patru ne-au admirat „opera” și după ce ne-au încurajat spunând că au încredere în noi și-au luat rămas-bun. Rămăși doar noi cinci, am montat cârma în spate, cortul de două persoane la mijloc și lateral lângă cort două lăzi pentru alimente. Apoi am aranjat totul în așa fel încât fiecare dintre noi să știe unde se află orice lucru. Bidonul de 25 de litri, plin cu apă, adus din sat, îl așezăm la îndemână. Montăm balustrade pentru mai multă siguranță. Ziua era pe sfârșite. Suntem obosiți, dar nerăbdători să aflăm ce se întâmplă cu nava construită de noi.

Nu mai avem răbdare. O lansăm la apă. Bucurie, stă deasupra apei destul de mult. Urcăm și noi. Totul este în ordine.

Cu această ocazie desfundăm o sticlă cu vin și botezăm pluta... Se va numi „Maris”, vechea denumire a Mureșului din Antichitate. Apa ne duce repede în... întuneric și ne trezim sub sălcii.

Pluta este întoarsă cu spatele înainte. O balustradă se rupe. Mihai ne repetă că nu știe să înoate. Ceilalți tăcem, însă fiecare tragem o spaimă. Prin muncă și cu răbdare, reușim să ne redresăm rămânând pe o insuliță toată noaptea. Mâncăm la lumina a două lanterne, apoi se dă stingerea. Toți dormim pe plută, oarecum înghesuiți. Eu și Sandu în cort, Mihai și Ioan la proră și Eugen la pupă. Noaptea se scurge repede. Oboseala zilei care a trecut și-a spus cuvântul.

#### *Sâmbătă 19 iulie*

Deșteptarea are loc dimineața la ora șase. Mâncăm, reparăm stricăciunile și plecăm mai departe. Învățăm repede, mai ales că suntem nevoiți. Eu sunt la cârmă, ceilalți așezați în așa fel încât să existe un echilibru. Am intrat în județul Hunedoara. Când credem că suntem deja „marinari”, am intrat într-un pom răsturnat, rămas în mijlocul apei. Așa ceva mai aveam de întâlnit pe Mureș și de fiecare dată am avut emoții, scăpând ca prin urechile acului.

După acest fel de accident, Mihai își pune colacul de salvare, un colac alb-verde pentru copii. A uitat însă la brâu și cuțitul cu mâner din corn de cerb, așa că viața colacului n-a fost lungă.

Prânzul îl servim navigând. Ioan, bucătarul nostru, care pe parcurs s-a dovedit a fi artist în arta culinară, ne pregătește mâncarea și face porțiile. Meniul: conserve de fasole cu carne de porc, roșii, ardei și la urmă ciocolată. După ce conversăm cu câțiva pescari, oprim lângă Orăștie. Orașul este un renumit centru



folcloric. Prima mențiune documentară din anul 1024. Distrus de invazia tătară din 1241, orașul este refăcut, devenind în secolul al XIV-lea un important centru meșteșugăresc. În 1420, orașul este ars de turci. A fost un important centru cultural și politic al românilor transilvăneni.

Eu rămân de pază. Ceilalți pleacă în oraș după cumpărături. Fac plajă și ascult muzică la micuțul aparat de radio pe care îl avem la bord. După câteva ore, sosesc băieții cu morcovi, conserve, mere, apă potabilă și două sticle de... „Mureșanca”, doar suntem pe Mureș. Cina este asigurată. Plecăm mai departe. Seara începe un vânt puternic. Pluta este împinsă în susul apei. Nu mai putem înainta. Tragem la mal. Instalăm un cort lângă focul unde se pregătește cina. Ceaunul din fontă, în care fierbe frumos mirositor este... fisurat. Eu și Mihai suntem trimiși în satul Pricaz și cumpărăm o oală mare din aluminiu. Întorși, Mihai, vrând să-și schimbe bateria uzată de la lanternă, aruncă bateria cea nouă și nu înțelegea de ce nu se aprinde becul.

Seara la foc cinăm și ca desert mâncăm porumb fiert, apoi povestim vrute și nevrute până când căpitanul ne trimite la culcare.

#### *Duminică 20 iulie*

A doua zi, imediat după plecare, Mihai își pune colacul, la fel ca primul cumpărat de la Orăștie. Astăzi

este o vreme frumoasă. Multă lume pe mal. Unii fac plajă, alții pescuiesc și mai sunt și cei care fac baie. Ne salutăm cu ei. Trecem pe sub podul de la Simeria. Ioan spune că Maris plutește în pas alergător. Eugen observă un ciot și ne spune că în curând vom da un mare examen. Așteptăm cu mari emoții. Pericolul a trecut. După prânz, ajungem la Deva unde facem un mic popas. E rândul fratelui meu la pază. Ceilalți plecăm în municipiul Deva, reședința județului Hunedoara. Aici se găsește castelul „Magda Curia” (1621) în care se află muzeul de arheologie cu vestigii dacice și romane. Tot aici se află ruinele cetății menționate documentar pentru prima oară în anul 1269. La întoarcere găsim focul făcut. Sandu propune să mâncăm ciorbă de cartofi cu costiță și cu ardei iute. Toată lumea e de acord și Ioan trece la treabă.

După cină, deși este opt și un sfert, ne hotărâm să mai plutim până se întunecă. Măsurăm apa, are peste trei metri. Mihai aruncă undița, dar din păcate nu prinde nimic. Noaptea a început ploaia.

#### *Luni 21 iulie*

Ploaia a continuat și dimineața. Am apelat din nou la sacii lui Sandu care ne-au salvat și de această dată. Numai vâslind reușim să ajungem la barajul de la Mintia.

Sandu dă telefon și vorbește cu cei de acasă. Soția lui informează și familiile noastre, cu ultimele știri. Seara cinăm mămligă cu pește.

#### *Mărti 22 iulie*

Dimineața, fiecare se gândește cum să facem să trecem barajul de la termocentrală. Eu și Eugen plecăm după o automacară, însă găsim un tractorist, Păs Marcel, care ne vine în ajutor cu utilajul său. Scoatem pluta din apă, o întoarcem pe scânduri și așa e trasă după tractor cu o sută de metri mai jos de baraj. Nici nu credeam că va fi așa de simplu și ușor. Tot aici ne ajută și șoferul Viorel Tătaru, care este un mare iubitor de drumeție. Mult timp ne-a urmărit și ne-a făcut semne cu mâna. Dragă Viorele, îți mulțumim pentru frumoasele tale fapte. Seara ajungem în comuna Ilia. Comună importantă prin explorările de nisipuri pentru construcții.

#### *Miercuri 23 iulie*

În timpul navigației, vedem multe rațe sălbatice și o colonie de 11 berze. Colacul lui Mihai se sparge →

## MANAȚI SPRE HRANA DE BICI

### 1. Tainic Vizant

Mi-a înflorit iarăși sufletu-n spini  
și răd și mă bucur nebun

Mă-mpodobesc cu albastre lumini  
cu visul iar mă cunun

Împrejur mireasmă de tainic *Vizant*  
și-n pletele bétele arde-mi  
iar gura doritului  
blândului prinț  
surâde cu milă în parte-mi

Copil aş mai sta în lumina fierbinte  
aş mai râde  
aş mai plânge nebun

uitând cum se-ntunecă-ncet în  
cuvinte  
neîndurător cum apun

Dar gura doritului blândului prinț  
murmură vie departe-mi  
și simt (o, n-aş spune-o)

iubirii-i asfinț  
pierdută  
uitată  
în carte-mi

### 2. Miei de lumină

Miei de lumină  
sub lespezi de lumină

Uimirea de a fi  
pe pajiștile vii

Și bucuria toată  
de a gusta deodată  
beția minunată  
a zeilor

când vii

(Caietul 2, 1976)

### 3. Vară indiană

Cuvinte din cuvinte – orgolios  
veșmânt



imunitate

Trepte suave  
pe care sufletul pășeste înfrigorat  
spre pajiști *eleusine*

Dar ceasul se-ngroapă-n petale  
dar ceasul agonice surâde  
calcinat de polenul acestei veri

sălbatic și târzii

**SÂNZIANA BATIȘTE**

Brad, 1 iulie 2014

(Din volumul „Miei de lumină”)

## CU PLUTA PE MUREȘ

→din nou. Toți rădem de această  
întâmplare, în afară de Mihai, care stă  
în preajma colacilor de salvare de pe  
plută. Prindem mulți pești. Seara  
intrăm în județul Arad. Astăzi am  
navigat mulți kilometri. Ne oprim în  
satul Toc, unde suntem primiți cu  
omenie. Un bătrân, ce este de serviciu  
la bac, ne spune că în tinerețe a fost  
cu pluta până la Arad, ducând lemne  
pentru fabrica de mobilă.

*Joi 24 iulie*

Dimineața este o ceață de nu se  
vede la doi pași. Mihai se văicărește  
că e obosit. Plutim ca în filmele lui  
Hitchcock.

La prânz se arată Soarele  
puternic. Toți ne gândim la bere rece.  
La motel „Căpruța”, în loc de altceva,  
bem patru sticle de suc fructos. Seara  
poposim în comuna Bârzava, unde ne  
aprovizionăm din nou. Toată noaptea  
fulgeră și plouă. E furtună. Nu mai  
folosim lanternele, afară e lumină ca  
ziua.

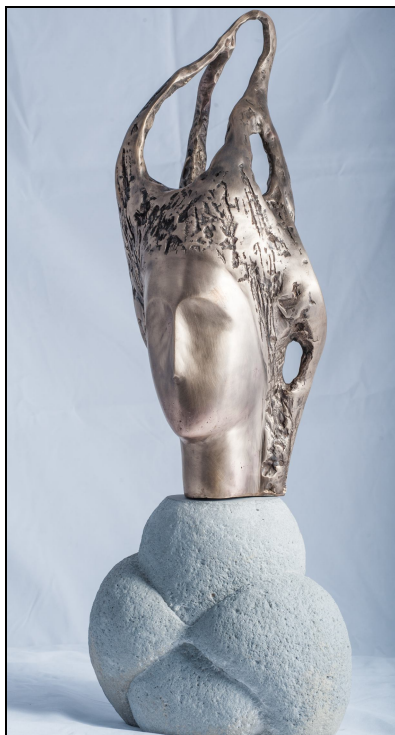
*Vineri 25 iulie*

Cursul Mureșului începe să  
grăbească. Parcă am fi pe o pârtie de  
schi. Avem mare viteză. Suntem sub  
niște sălcii. Eugen cade în apă. Ne  
speriem cu toții. Seara suntem în  
Lipova. Vizităm mănăstirea „Sfânta  
Maria Radna”, din secolul al XVIII-  
lea. Orașul este menționat pentru

prima oară în 1315. Puternica cetate  
medievală, în secolul al XV-lea s-a  
aflat în proprietatea Huniazilor.

*Sâmbătă 26 iulie*

Dimineața, după plecare, ne  
ciocnim de stâlpul unui fost pod peste  
Mureș. Seara intrăm în municipiul  
Arad, reședința județului cu același



**Anton Rațiu • „Antigona”, bronz**

nume. Menționat pentru prima oară în  
anul 1156, ocupat de turci în 1522, a  
fost inclus în pașalâcul de la  
Timișoara. Aradul este un important  
centru cultural, în 1812 aici a fost  
înființată „Școala preparandă sau  
pedagoghicească a nației românești”,  
prima școală normală românească din  
Transilvania.

*Duminică 27 iulie*

„Frumoasele duminici”, cum  
spune cântecul! Puțin obosiți,  
ajungem lângă Periam-port, ținta  
călătoriei noastre. În preajma noastră  
se află mulți copii. Întrebările curg  
întruna.

Pluta este dăruită copiilor, cu  
condiția s-o demonteze în fața  
noastră. „Maris” este în bucăți și apoi  
încărcată într-o căruță, ca la început.

Parcă ne pare rău de această  
despărțire. Copiii pleacă... Rămânem  
singuri, fiecare cu gândurile lui. Într-  
un târziu, Eugen rupe tăcerea  
spunând: „Bravo!”

Deci după zece zile obositoare, pe  
alocuri periculoase, însă frumoase și  
interesante, noi, împreună cu Maris,  
am învins. Mulți pe care i-am întâlnit  
ne-au privit cu respect, alții cu  
indiferență și unii chiar cu invidie.

Dorim și altora care vor să ne  
imite, să aibă încredere în forțele lor,  
să aibă noroc de vreme bună și mult...  
succes.





### SINCERITATE

Uită-mă ca pe-o întâmplare  
sau, și mai rău, ca pe-un păcat,  
eu sunt doar zarea călătoare  
și un trecut îndepărtat...

Nu mă căuta în amiezi,  
n-am trecut nicicând pe-acolo,  
nici prin purele zăpezi,  
și nici prin templul lui Apollo...

Mi s-au pierdut în rouă pașii,  
gândul rătăcind prin nori,  
mi-au dezertat pe rând arcașii,  
sporind șiruri de cocori...

Eu nu pot fi nici prezentul,  
mă întrece mereu clipa,  
mă sufocă ambientul  
și-mi rănește grav aripa...

### JERTFĂ

În atelieru-mi de cârpaci  
trudisem zelos, dibaci,  
la mezat cu viața mea...  
străbătusem mii de mile  
doar cu proprii ustensile,  
dar nu se mai lumina...

orbecăia prin adâncime,  
chiar mai grea cu o câtime  
și cum se zbătea inima...

îi frământasem argila,  
tim dospind-o cu mila  
și c-un gând de peruzea...

apoi, o dăltuisem măiastru  
ca pe-un vas de alabastru,  
dar doar pe dinafară scânteia...

căci în dos erau fărâme  
de abateri și de râme  
și niciun psalm n-o încăpea...

am zdrobit-o cu călcâiul,  
ca să răsar eu, întâiul,  
de din rana ei cea grea...

și se mai împotrivea ceva... un ochi  
mic, nevirtuos,  
le vedea toate pe dos  
și vai ce privire avea...

hrăpăreață, ca de uliu,  
și-apăsată de orgoliu,  
însângărând hlamida Sa...

a regelui Isus ce plânge  
cu răscumpărări de sânge



Anton Rațiu • „Mireasă”

tuturor și-n parte, fiecăruia...

Cât de greu am priceput  
întregul ființei Sale durut  
și cât inima mea Îi datora...

Fără crucea-I de carate  
n-are, frate, greutate  
în lumea asta și-altceva.

### SFÂRȘIT DE VARĂ

Mă-ntreb ce faci, *Sfârșit de Vară*,  
spre care zări te mai îndrepti,  
ducând în suflet ca povară  
povești cu nimfe și poeți...

în jurul tău, ca o cometă,  
eu gravitez prin univers,  
sau ca un cânt ce se repetă  
din nemurirea unui vers...

măsoare ochii tăi o vreme,  
fin depărtarea s-o scruteze,  
apoi m-adună din poeme,  
făr' de concluzii și sinteze...

cândva, vom trece de hotare,  
vom tot zbura spre infinit,  
lăsând averea mea cea mare  
cuprinsă toată într-un bit:

cât de mult eu te-am iubit...

lacrimile-mi, munții de sare,  
în larg adânc s-au prăvălit  
peste rana ce mai doare  
a nemăsurii dintr-un bit...

mi-e trupul sfâșiat de stele,  
îl port cu greu, ca pe-o ocară,  
vor veni ploii să îmi spele  
această însângărată vară...

**DOINA CHERECHEȘ**

### Asterisc

## Copiii altora

Copiii altora sunt copiii noștri. Ce ușor se intră în rai, ce greu se naște un copil. În ziua a șaptea, Maria își târî trupul slab la biserică. De o lună îi murise mama. Vântul bătea ușor. Rude sărmene se găsesc peste tot. Dar de Watteau ce ziceți? Spaima era ca o nimfă. Sacou gris, pantaloni gris. Dar Igoriuncik? Aista, da, nume. Un copil. Luna e și ea un copil. Întors din

război cauți femeia. Călătorii imaginare pentru copii. O adevărată nomadosofie. Brăila cu mila, Buzău cu Dumnezeu. Acordeon, tu ești unealtă divină. Din tine se nasc copiii. Un sărut de toamnă, unul de iarnă. Un sărut – un copil. Ți-aduc odrasla unei nopți cu aripi de sânge, au arome și aur, cu diamant geros, lampa angelică se sparse. La ora surâsului privelnice, fața părintelui se luminează. Maica își legăna pruncul. Genunchii-s reci, primește pruncul. Violă și clavecin în glas. Femeia curge-n alb, gurile sunt arse, azurul însetat te soarbe. Poetul

spunea, ce spunea el? Azi noapte el s-a dus să se plimbe prin Calea Lactee, ești prea tânăr, i-am spus, el a murmurat ceva, o formulă, nu știam că era cabalist, e drept că ultimul timp purta pe cap mereu o pălărie și repeta că ziua morții este și ea o zi. Dar ziua nașterii? Nu mi-a răspuns, a fugit de la locul faptei, pentru prima oară l-am zărit zâmbind, un zâmbet frumos, luminos, apoi m-am trezit cu o hârtie mototolită în mână, era tot ce rămăsese din el, a râs, dar eu nu-l mai auzeam, mă acoperise o lacrimă.

**BORIS MARIAN**

# Dumitru Matcovschi - o amintire vie



**Anul 2014 a fost declarat Anul Dumitru Matcovschi. Această decizie a fost aprobată de către Parlament la propunerea Ministerului Culturii și Guvernului Republicii Moldova.**

Cine a scris acel tulburător poem *Inimă de mamă*? Cine a cântat cu un neasemuit dor mama și femeia, vatra și limba? Cine a sfințit chipul acelei blânde ființe, care este cea mai scumpă pentru întreaga lume? Cine a luptat pentru Basarabia, *trecută prin foc și prin sabie*? Cine, dacă nu Dumitru Matcovschi?

La 26 iunie, s-a împlinit un an de la trecerea în eternitate a marelui scriitor Dumitru Matcovschi.

Dumitru Matcovschi a fost totul pentru Basarabia, chiar dacă Basarabia își uită bravii bărbați ai neamului. Chiar dacă uităm de meritele celor ce au luptat pentru libertatea noastră, chiar dacă ne grăbim după mii de chestii mărunte, râvnim avere și putere, totuși există un moment când vine timpul să vedem adevăratele valori. Dumitru Matcovschi ne învață care sunt aceste valori, valori autentice și eterne.

Dumitru Matcovschi a fost un simbol - simbolul renașterii naționale. Acest om cu literă mare este cel ce ne-a învățat ce este iubirea. Iubirea de neam, iubirea de mamă, iubirea de oameni. Deși trecut prin multe, și-a păstrat tăria. A continuat să cânte frumosul. A și blestemat, da, dar a blestemat trădarea și lingușirea, prefăcătoria. Dumitru Matcovschi a fost cel ce a continuat să spună adevărul, chiar dacă acest adevăr l-ar fi costat viața.

Dumitru Matcovschi a servit țara. A servit-o prin luptă și sacrificiu. A

servit oamenii, prin lupta ce a dus-o. A încercat să ne păstreze identitatea națională. Nu au fost simple declarații de dragoste față de neam, ci a fost dăruire, abnegație, martirizare.

Dumitru Matcovschi a fost un poet și om al cetății, prozator, dramaturg, publicist, traducător, editor, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei. Vede lumina zilei la 20 octombrie, 1939, în comuna Vadul-Rașcov, personalitate de excepție, care se remarcă prin forța și dragostea de a crea.

Între anii 1956-1961, Dumitru Matcovschi urmează studiile la Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, Facultatea de Istorie și Filologie. Activitatea în calitate de redactor o începe în 1963 la ziarul „Moldova Socialistă.” În același an, debutează cu placheta de versuri *Maci în rouă*. Al doilea volum de versuri apare în 1966, cu titlul *Univers intim*. Este autorul Imnului Academiei de Științe.

Dumitru Matcovschi a fost un mare luptător. Un luptător pentru neam și adevăr, un luptător pentru dreptate, pentru limbă, pentru tot ceea ce este sfânt. Arma pe care a folosit-o a fost cuvântul. Prin scrierile sale: poezii, piese de teatru, romane, articole etc., a propagat ideea națională. Face parte din acea generație care pune problema revenirii la alfabetul latin, la *Congresul III al USM*. Nu în zadar este considerat simbolul renașterii naționale.

Dumitru Matcovschi a optat pentru un mesaj civic, care să ajungă la inima fiecăruia. Remarcabilul om de cultură a promovat valori moral-educative, învățându-ne să iubim și să prețuim: părinții, vatra, limba, neamul, dreptatea și adevărul. Scriitorul, prin intermediul creației sale, ne-a prezentat soarta și lumea universului rural, ne-a vorbit despre problemele și viciile cu care se confruntă lumea la țară. Ne

sensibilează inimile prin intermediul acestor scrieri, din care aflăm dramele prin care trec oamenii simpli. O piesă memorabilă în acest sens este *Pomul vieții*, piesă montată la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău.

Este necesar să amintim că perioada în care a creat scriitorul a fost marcată de cenzură. Orice text, orice poezie treceau pe mâinile unui organ special, care accepta sau interzicea publicarea textului. Prozatorul era cu adevărat curajos. Încearca, chiar și riscându-și propria viață, să le spună oamenilor adevărul. Patru cărți de poezie au fost interzise de regimul nemilos. Totuși, dragostea lui Dumitru Matcovschi pentru neam și limbă a fost neîmurmurată și nimic nu l-a împiedicat s-o cânte. Creația lui este dovada vie a acestui fapt, mesagera unor emoții deosebite, puternice, autentice, pentru toți acei ce-și prețuiesc baștina. Dragostea și prețuirea sacralului, care se manifestă prin limbă, neam, istorie, este prezentă în toată creația scriitorului. Maestrul a scris versuri atât pentru copii, cât și pentru maturi, prin care exprimă iubirea sa față de țară, de neam, de părinți. Câteva dintre acestea sunt: *Eu nu sunt pasăre, Eterna carte, Crescut în suflet, Cerul tău, Moldova, Basarabia, Mea culpa, Va fi ca mâine, Limba română*.

În 1987, Dumitru Matcovschi a scris celebrul poem *Basarabia*, pe versurile căruia, compozitorul Mihai Dolgan a compus muzica. Interpretarea cântecului *Basarabia* a fost interzisă, totuși, devine foarte îndrăgit de ascultători. În același an, de *Ziua Tineretului*, Mihai Dolgan a interpretat acest cântec pe scena *Stadionului Republican*. În momentul interpretării, s-a petrecut ceva deosebit: tinerii au coborât din tribune pe gazon și au îngenunchat. Aceste versuri n-au mai putut fi interzise.

În anul 1988, scriitorul publică în ziarul „Literatura și arta” articolul *Povara istoriei*. Este un articol îndrăzneț, prin care denunță ororile și fărâdelegile comise de conducere, prezintă tragediile unui popor, printre care se numără și deportările. →

**TATIANA ȘATRAVCA,**  
bibliotecar principal,  
Biblioteca „Târgu-Mureș”, Chișinău



Vorbește despre *Omul negru*, care nu este nimeni altul decât Stalin. Și spune adevărul despre el. Adevăr ascuns și crud.

În același an, ajungând redactorșef al revistei *Nistru*, publică, în paginile revistei, romanul *Biserica Albă*, de Ion Druță, nuvela *În voia valurilor*, de Constantin Stere. Publică și studiul *Veșmântul ființei noastre*, de Valentin Mândăcanu, studiu care declanșează Mișcarea de Eliberare Națională în Basarabia. Acestea sunt acte de adevărat curaj, mai ales pentru acea perioadă când se interzicea să propagi ideea națională, nu se permitea să simți românește, să te declari român, să vorbești despre ceva românesc, chiar și despre scriitori români. Trebuia să fii o „marionetă” a regimului, să îi urmezi întocmai instrucțiunile.

Cel ce și-a asumat destinul Basarabiei, Dumitru Matcovschi, după cum o susțin și colegii de breaslă ai scriitorului, a elaborat și alte articole cu scopul de a trezi conștiința națională.

Câteva dintre acestea sunt: *Hoț în rezervație*, *Cine suntem totuși?*, *Presiunea*, *Foamea*, care ne determină să reflectăm asupra adevăratei noastre identități, să înțelegem tragediile prin care a trecut poporul nostru, tot răul, tot calvarul.

Aceste articole ne vorbesc despre presiunile la care au fost supuși cei ce doreau să spună adevărul și cât de greu le-a fost să lupte, pentru a nu renunța să lumineze poporul. Se prezintă inclusiv dificultățile prin care a trecut Dumitru Matcovschi, în calitate de redactor. Cenzura era foarte dură și nu permitea publicarea unor materiale.

De multe ori, redactorii își asumau riscuri enorme.

Curajul marelui scriitor Dumitru Matcovschi determină nașterea vrajbei între dumnealui și conducere.

Despre cântătorul durerilor noastre se discuta la toate instanțele dictaturii și evident, la biroul Comitetului Central.

Pentru a-l face să tacă, s-au luat diverse măsuri: eliberări din funcții, ani în șir nu i-au fost publicate materialele.

Cel mai tragic, însă, a fost accidentul din data de 17 mai 1989, când scriitorul a fost grav accidentat de un autobuz. Dumitru Matcovschi a a fost în comă șase luni, șase luni s-a



rugat poporul și cei dragi ca scriitorul îndrăgît să se facă bine.

Și miracolul s-a împlinit. Poetul s-a reîntors printre noi.

Totuși, soarta este destul de crudă. Ni l-a răpit pe Dumitru Matcovschi în vara anului trecut.

În memoria scriitorului, biblioteca „Târgu-Mureș” a organizat o expoziție de documente cu genericul **Dumitru Matcovschi - simbolul renașterii naționale**.

Majoritatea activităților culturale și științifice, desfășurate în bibliotecă, sunt axate pe creația scriitorului nemuritor: simpozioane, medalioane literar-artistice, serate literare, ore de lectură, ore de poezie, discuții etc.

Prin aceste acțiuni, urmărim să promovăm creația scriitorului, să cultivăm în sufletele tinerilor cititori patriotismul și toate sentimentele sfinte, căci ce poate fi mai frumos, decât: mama, doina, limba, vatra?

Ce poate fi mai frumos decât iubirea? Dumitru Matcovschi le cânta pe toate.

Ar trebui să prețuim ce am avut. L-am avut pe marele scriitor. Ar trebui să prețuim moștenirea pe care ne-a lăsat-o: poemele, cântecele sale, marea iubire față de frumos.

Nimic nu este mai cald ca patria, locul în care te-ai născut și ai primit iubirea mamei, iubirea celor dragi, locul în care te ademenește orice colțisor, unde orice fir de iarbă îți este prieten. Asta ne-a învățat **Dumitru Matcovschi - Să iubim lucrurile sacre**.

## APĂRĂ-MĂ, FRUNZĂ DE TEI

Apără-mă, frunză de tei,  
te rog, mă apără:  
sălbatic dușmanii mei  
tună și scapără.

Păzește-mă, frunză de dud,  
te rog, mă păzește:  
prieteni m-au vândut  
mol-do-ve-neș-te.

Lovește-mă, frunză de măr,  
cu neândurare:  
am căutat adevăr  
în trădare.

Ascunde-mă, frunză de soc,  
te rog, mă ascunde:  
indivia-i cu noroc,  
aici și oriunde.

Alină-mă, frunză de nuc,  
te rog, mă alină:  
speranțele-au ars ca pe rug,  
ah, fără lumină...

## CHIA PASĂREA

Obida vine ca să treacă.  
De ce fugi, omule, de tine?  
Au nimeni nu-i să te-nțeleagă,  
Să te asculte, să te-aline?

Sărată-i lacrima ca marea  
Și mult amăra-i ca pelinul,  
Să n-o impaci cu răzburarea,  
Să nu o tulburi greu cu vinul.

De-o lume mare fie-ți dorul,  
De casă și de codrul verde.  
Chiar pasărea ce știe zborul  
De una singură se pierde.

## ACOLO

Acolo. Dar unde? Acolo.  
În ploaie. În vânt. În urgie.  
În spulber. Acolo. În spulber.  
În grea veșnicie.

Acolo. Dar unde? Acolo.  
În noapte. Adâncă. Adâncă.  
În haos. Acolo. În haos.  
Pe vârf de stâncă.

Acolo. În mare. În urlet.  
De fiară. Acolo. În mare.  
În crâncen vârtej. În răsfrângeri.  
De ape barbare.

Să ardem. Acolo. Să ardem.  
Cum torțele ard. Cu credință.  
Aproape să ardem. Aproape.  
Spre biruință.

**DUMITRU MATCOVSCHI**



Excelsior

## Vasile Gribincea

**Vasile Gribincea** se naște la 7 iulie 1997 la Chișinău, Republica Moldova, într-o familie de intelectuali moldoveni autentici: mama, Lilia Gribincea, este conferențiar universitar la Facultatea de Drept din cadrul Universității de Stat din Moldova, iar tatăl, Vasile Gribincea este jurnalist de profesie, fost corespondent al Radio Chișinău la Radio București, totodată autor al mai multor reportaje realizate în Iași, Suceava, Cluj.

Tânărul Vasile Gribincea începe primele clase la una dintre cele mai bune școli din Moldova, Liceul de Creativitate și Inventică "Prometeu – Prim" Chișinău, acolo unde este elev și în prezent în clasa a X-a. Dintre profesorii de limba română, se cuvine să-i amintim pe Elena Maniuc, Tatiana Melnic, iar în clasa a X-a de liceu are șansa și onoarea de a-l avea ca profesor pe d-l conferențiar universitar Constantin Schiopu, cel care va aprofunda competențele cercetării literare ale tânărului studios.

Dintre scriitorii români preferați îi amintim, în primul rând, pe Mihai Eminescu, apoi George Călinescu, Mircea Eliade, Alexandru Paleologu, Mihai Cimpoi, Mircea Cărtărescu, Ion Barbu, Șerban Foarță, iar din literatura universală pe Friedrich von Schiller, Johann Wolfgang von Goethe, William Shakespeare, Albert Camus, Marcel Proust. Așa, după cum însuși mărturisește, lectura ocupă un rol central în viața sa, manifestând interes și pentru artele plastice, muzică, filozofie, cultură și spiritualitate, în general. Ca hobby-uri reținem șahul și muzica clasică. Primele întâlniri cu muzica clasică s-au produs în copilărie, sub semnul lui Vivaldi și al lui Pavarotti, iar ca adolescent ascultă muzica unor compozitori consacrați precum Claude-Achille Debussy, Serghei Prokofiev, Modest Mussorgski, Piotr Ilici Ceaiikovski, Gustav Mahler (cu care e născut în aceeași zi) Edvard Grieg, dar și Eugen Doga, George Enescu, Ion Aldea-Teodorovici. Cât privește rezultatele muncii sale, acestea se regăsesc în numeroase premii și distincții obținute atât la concursurile de gen, cât și cu ocazia unor conferințe științifice sau a unor articole de specialitate publicate în reviste literare de referință. Iată câteva dintre aceste rezultate de excepție: Locul I la



Olimpiada Republicană de Limbă și Literatură Română, Olimpiada Municipală de Limbă și Literatură Română, Festivalul European al Artelor, Concursul Național de limbă și literatură română „Grigore Vieru” (unde obține și medalia de aur), Locul II la Concursul Moștenire, Ediția a XXI-a, 2014, compartimentul Istoria Literaturii Române, Olimpiada școlară de geografie, Olimpiada municipală de limba și literatura română, Olimpiada municipală de educație artistico-plastică etc... De asemenea, Vasile Gribincea publică în revistele literare "Literatura și Arta", "Săptămâna", articole precum „Motive flotante în lirica lui Grigore Vieru. Fugit irreparabile tempus”, „Biograficul – dimensiune a liricii vierene” (articole pe care le prezintă și la Conferința științifică internațională „Grigore Vieru – un spirit care a aprins cuvintele neamului românesc”, ediția a V-a, 2014), „Privire sinoptică asupra unui segment eminescian redus – analiza ultimei strofe a eglei „Sara pe deal”, „Toamnă stănesciană – o nuntă de perla a poetului cu Eternitatea”, „Soarele cel mare” (nu) s-a stins...” (IN MEMORIAM Dumitru Matcovschi, Cartea "Fărâme de suflet" în viziunea unui licean", "Cronica analitico-subiectivă a Eurovisionului Național".

Nu în ultimul rând, se cuvine să amintim Premiul I obținut la Concursul Național de Creație Literară „Ion Creangă”, Ediția a IX-a, 2014, secțiunea Interpretare critică, Brăila, cu o lucrare deosebit de interesantă despre creația poetului și publicistului contemporan Nicolae Băciut, președintele juriului

Prof.gr.I ANGELA OLARU,  
Școala Gimnazială „Ion Creangă”  
Brăila

## COD GALBEN DE POEZIE

În pagina 100 a plachetei de versuri ale lui Nicolae Băciut "Poeme verzi pe pereți", autorul oferă un verdict programatic asupra apariției, eradicând orice echivoc în privința faptului că "Poemele acestui volum nu și-au propus să urmeze tema decât poate în subsidiaritatea ideii de imposibil, de necrezut, de fantezist...". Inclus în volumul menționat anterior, textul "Cod galben de poezie" comportă o pregnanță ideatică din perspectiva condiției generale a poeziei în calitate de dat fenomenologic. În pofida avertismentului auctorial vizavi de caracterul colateral pe care îl comportă dimensiunea tematică a poeziilor incluse în volumul "Poeme verzi pe pereți", la nivelul textului "Cod galben de poezie" se poate vorbi despre o temă truvabilă, recte cea a destinului poeziei. Titlul textului implică o tangență directă cu zona denotativă a ramurii meteorologice în al cărei context *codul galben* e folosit în scopul referirii la condiții climatice potențial periculoase.

Aglutinarea substantivului prepozițional "de poezie", ale cărui valențe sugestive sunt reprezentative în sine, cu noțiunea de "cod galben" finalizează în formarea unei metafore ale cărei semnificații rezidă în ideea caracterului pletoric al versurilor viitoare ce vor da tonul unei schimbări paradigmatică esențiale. Poziția de titlu revenită metaforei "cod galben de poezie" potențează și agrementează întregul discurs liric al textului.

Versul introductiv "Vor veni poeme grele", reluat anaforic în primordiul celei de-a doua strofe, relevă tonul premonitoriu al vocii lirice. Sugestiile epitetului "poeme grele" nu sunt reductibile la un conținut ideativ singular, adjectivul "grel" demarcând o plurivalență interpretativă care poate duce cu gândul atât la un conținut magistral al poemelor care "vor veni", cât și la eventualitatea intemperiei. Cel de-al doilea vers al primei strofe ("norii vor coborî pe pământ") se fundamentează pe un tablou animat de nuanțe ale apocalipticului, amintind de peisajul lugubru cu care începe "Moartea →

VASILE GRIBINCEA

căprioarei” de Nicolae Labiş: „...Soarele s-a topit și a curs pe pământ”. Or, dincolo de nivelul expres al unei imagini a eteroclitului, Nicolae Băciuț surprinde în acest context o variantă a transcendenței care s-ar manifesta nu în urma unui proces de escaladare către culmi zenitale, ci, dimpotrivă, care s-ar datoră unei impuneri prin descindere a cerescului în plan terian. Imaginea vizuală proiectată de ”cohorte” este amplificată în sens cantitativ de adjectivul ”întregi”, fiind relevată ideea caracterului marțial al efectelor inclusiv naturale pe care le vor avea anunțatele ”poeme grele” care se vor repercuta dincolo de sfera creației poetice până la nivelul natural al peisajului existenței în genere, poezia echivalând cu un element care abundă în sens ontologic.

De relevanță expresivă e și utilizarea mai multor termeni din câmpul semantic al meteorologicului, pe lângă liminarul ”cod galben”, ilustrative fiind următoarele exemple: ”aversele de poezie”, ”picuri”, ”poemele vor ninge”, ”noian”. Accepția metaforei ”averse de poezie”, fundamentându-se pe valoarea denotativă a primului termen, ține de ideea unor manifestări (poetice) de factură intensă, dar cu un ecou de scurtă durată.

Generalmente, prima strofă a poeziei este dominată de motivul ploii care constituie faza incipientă a modificărilor ce survin odată cu intrarea în vigoare a *codului galben*. Imaginea vizuală prezentă în versurile ”averse de poezie / vor acoperi verdele” e reprezentativă atât în același ison al meteorologicului – segment pe care verdele indică starea de normalitate -, cât și prin prisma simbolică a culorii verzi, culoare a regnului vegetal, simbolizând, în sens general, trezirea la viață. Or, pe fundalul acoperirii verdelei, se produce o trezire la viață a unui regim existențial contaminat eminamente de poetic. Consonantă din această perspectivă interpretativă este și imaginea vizuală atestată în versurile: ”aversele de poezie/ (...) vor înngenunchea galbenul”, notabilă fiind trecerea la un alt regim cromatic, cel al galbenului, reprezentând simbolic largo sensu culoarea soarelui. Anihilarea galbenului reprezintă o nouă etapă la nivelul noului regim existențial instalat, poeticul, mai

presus de impunerea fizică a *cohortelor întregi*, acționând sub semn psihologic (”vor înngenunchea”).

Al șaptelea vers al primei strofe (”și picuri roșii...”) relevă o nouă modificare de natură coloristică; roșul, considerat în accepțiune extinsă ca fiind un simbol al focului și al sanguinului devine subiectul unei insidioase (”tiptil, tiptil”) mișcări (”vor pleca”) ce poate fi descifrată din punctul de vedere al empaticului și al unei receptări forțate în virtutea ca-drului (”spre tine”). În domeniul, meteorologic, culoarea roșie atrage atenția asupra unor condiții de pericol extrem, or, din unghiul interpretativ al textului ”Cod galben de poezie”, roșul poate fi considerat reprezentantul cromatic al forței metafizice pe care arta o aplică asupra superlativelor ființei umane.

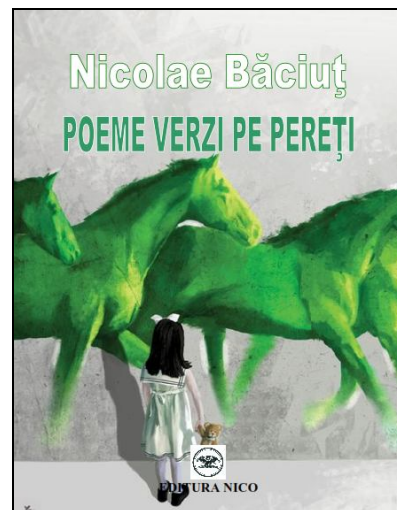
Notabil la nivelul celei de-a doua strofe este motivul ninsorii care echivalează cu o etapă superioară în derularea consecventă a schimbărilor pe care le aduce cu sine *codul galben*. Albul, cu un conținut expresiv contextual fundamentat pe iernatic, echivalează cu paroxismul cromatic datorat succesiuni de fenomene trecute în revistă: ”peste noi, alb/ numai noian de alb”.

Ultimele două versuri (”și unii se vor face/ una cu poezia.”) ale celei de-a doua strofe amplifică realitatea unei receptări forțate care frizează deja empaticul și depășește limitele ontologiei.

Arta, rezumată la ”poeme grele”, culminează prin încadrarea ireversibilă a consumatorului ei în circuitul valoric al frumosului.

Cea de-a treia strofă (”Cod galben de poezie/ - Încă o știre falsă!”), marcată fiind de elipsa verbului predicativ, realizează o tranziție de la prima secvență a textului, secvență dominată de caracterul premonitoriu cu accentul pe gradația schimbărilor, către un regim care implică operarea cu certitudinile care definesc cea de-a patra strofă: ”Și n-a mai plouat/ și n-a mai nins - / a căzut doar/ din ceruri, / poezia.”. Constatarea: ”Încă o știre falsă!” relevă caracterul iluzoriu al anticipatului ”Cod galben de poezie”. Eul liric descinde referențial în starea consacrată a poeziei, conturând desti-nul acesteia în oglinda trecutului evocat în cea de-a patra strofă.

În sens compozițional, ”Cod galben de poezie” reprezintă o manifestare



multiplă a procedului antitetic. Unul dintre contraste e cel al temporalității, primele două strofe fiind scrise în cheie prospectivă, iar cea de-a patra strofă – în cheie retrospectivă. Totodată, primele două strofe tratează la modul cuantificat problema destinului poeziei în perspectiva unor schimbări probabile, atât calitative, cât și cantitative; valoarea *codului galben* poate fi generalizată și prin referirea la revărsarea unui corn al abundenței peste segmentul literar (*norii, cohorte întregi*). Este anticipată o evoluție ascendentă, ferventă a stării poeziei în sens organic, or, apogeul este atins anume în cea de-a treia strofă care poate fi interpretată drept o revelare a naturii imprecizabile care este specifică prin excelență artei în genere. Astfel, strofa a patra e programată sub semnul certitudinii că arta, poezia în mod implicit, constituie un dat care survine în mod genuin, fără repercusiuni fulminante, dar totuși, ca urmare a unei circumstanțe superioare: ”a căzut/ doar din ceruri”.

Inspirația și fecunditatea reprezintă două aspecte impasabile pentru un creator; astfel, dacă Mihai Eminescu relevă lipsa elanului pertinent creației în ”Scrisoarea II” prin intermediul interogației retorice (”De ce pana mea rămâne în cerneală, mă întrebi?”), Nicolae Băciuț realizează în ”Cod galben de poezie”, prin asocierea cu starea de lucruri a naturii într-o perspectivă critică, o judecată asupra produsului poetic și a condițiilor propice, precum și incongruente, pentru nașterea frumosului incapabil să ranverseze armonia naturală, dar primordial în spectrul intrinsec al condiției umane.

Curier

## De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Atașez, cu permisiunea Dv., propunerile mele de materiale pentru revista „Vatra veche” nr. 7/iulie 2014. Mulțumesc respectuos! „Vatra”, acum, e la concurență cu „cuptorul” lunii iulie. Vă doresc sănătate maximă și succes deplin!

**Vasile Larco**

Vă mulțumesc pentru revistă, o consider ca un dar de la (îndrăznesc să cred!) un prieten drag sufletului meu! Vă mulțumesc, si pe această cale, pentru TOT ce ați făcut și veți face pentru promovarea spațiului cultural brăilean! Brăila vă prețuiește, vă respectă și vă iubește !!

**Prof. Adrian Simion**

Inspector de Limba și literatura română, limbi clasice și neoelenă, Inspectoratul Școlar Județean Brăila

Dragă Nicule,  
Mulțumesc din suflet. Ca de fiecare dată, e un număr superb de revistă! Felicitări din suflet.

Cu sinceră grație,

**Ion Cristofor**

Dragă dom' NICU,  
Am primit nr. 6/2014 al Revistei *VATRA VECHIE* și tare frumos îți mulțumesc. Am o grămadă de vorbe bune apropo de conținutul ei, dar, fiindcă trăim într-o lume foarte bine condimentată cu răutăți - cele mai multe gratuite - mă limitez să spun doar că, sigur, regretatului MIHAI SIN, i-ar bucura inima și mintea paginile ei - pagină cu pagină, pagină cu pagină... Sunt convins, însă, că acolo, în loja de onoare a spiritualității românești dintr-o zonă-rezervă specială a Edenului, sufletul său este împăcat că Târgu-Mureșul trimite spre lume lumina unei publicații de ținută. Doamne-ajută și viață lungă Revistei și celui care o păstorește, Nicolae Băciut! Cu respectuoasă prietenie,

**Dumitru Hurubă**

Mult stimate domnule Băciut,  
Vă mulțumesc pentru numărul recent al revistei *Vatra veche* și pentru implicarea dvs. exemplară în reușita acesteia. Vă trimit alăturat un text din volumul meu "Atlas - Prin lume și prin noi insine", aflat sub tipar la Editura Eikon de la Cluj-Napoca.

Vă (mai) trimit (o dată) CV-ul meu literar - nu știu dacă vi l-am mai trimis. În numărul actual al revistei, la un moment dat, puneți întrebarea retorică "Dacă nu acum, atunci când?". Exact sub acest imbold am publicat un



text în Gogea's Blog, pe care aș dori să vi-l semnez cu acest prilej. <http://vasilegogea.wordpress.com/2014/06/23/din-razboi-o-evocare-de-horea-porumb/> Cu mulțumirile mele și sentimente patriotice,  
Al dvs,

**Horea Porumb**

UFR Médecine, Santé, Biologie Humaine, Université Paris 13, 93017 Bobigny Cedex, France.

Dragă Nicolae,  
Cu aceleași mulțumiri/gânduri de bine și neostoită prețuire, comme d'habitude, niciodată vechi pentru tot ceea ce faci. Nu pierd românul!  
Cu drag & spor în toate cele,

**Vasile Sălăjan**

Cu încântare vă mulțumesc domnule Băciut, pentru noul număr al revistei *Vatra veche*! Și sper și visez că într-o zi, voi apărea și eu printre paginile *Vatra veche* cu poeziile mele și nu mai.

**Katalin Cadar**

Mulțumesc foarte mult. Vă doresc viață lungă și sănătate!

**Gina Agapie**

... cu mulțumiri de la Petroșani - deci, NOROC BUN !

**Cristian Ioan**

Stimate d-nule Nicolae Băciut!  
Mulțumim pentru revista *Vatra veche* nr.6/2014; Felicitări autorilor cunoscuți, publicați în revistă: Menuț Maximilian, Ion Cristofor, Alexandru Jurcan etc. Felicitări pentru calitatea materialelor și pentru calitatea redactării revistei!  
Minunat!

Cu stimă/Kind regards

**Toderici Valeri**

Stimate și dragă domnule Nicolae Băciut  
...Vă mulțumesc mult, cu adâncă reverență, atât pentru trimiterea excelentului număr 6 (66) al celebrei, de

acuma, reviste a domniei voastre, "VATRA VECHE" - cât și pentru publicarea, în acest număr "cu stea în frunte", a recenziei mele, despre cărțile dnei OLIMPIA SAVA (precum și a celor două poeme)!

Doamne, rugămu-ne Ție: ajută-ne, smulge-ne din bezna păcatelor noastre, cele orbitoare de Duh, ocrotește-ne și călăuzește-ne, înspre Sfantă Lumina Ta! Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie,

**Adrian Botez**

Domnule Nicolae Băciut,  
Am primit revista *Vatra veche* și vă mulțumesc de două ori: mai întâi și fără măsură pentru evocările lui MIHAI SIN. Emoționante. Dumnezeu să aibă grijă de sufletul lui, iar sufletul lui și Opera lui să aibă grijă și de pașii ce îi facem pe aici pentru o anume Operă! În al doilea rând, pentru poemele mele publicate. Acum vă trimit un text despre o carte a lui Mihai Barbu despre Sîrbu, carte care este o lucrare de doctorat. Vă rog pe dv. să-i luați imaginea copertei de pe Google, este cea cu mult roșu. Mulțumiri,

**Dumitru Velea**

Splendidă imaginea de copertă cu *Radiografia timpului*! Marmura lui Panaite Chifu, pe fundal marin, rezumă admirabil prezențele expoziționale din lumea largă ale acestui sculptor! Impresionantă scrisoarea Anei Blandiana și, în simetrie, relatările de la Festivalul Național de Creație și Interpretare, Brăila, 2014, drept atent-comprehensive priviri spre Cei ce vin!  
Vă mulțumesc pentru Revistă!

**Doina Curticăpeanu**

Am primit. Cu grație,  
**Georgiana Jungheatu**

Domnule Băciut,  
Am primit *Vatra veche* nouă! Iarăși ați ilustrat minunat paginile tipărite. Un artist minunat, lucrări geniale! Am văzut și materialele scrise, emoționant, elevat, cu talent. Citesc cu bucurie paginile toate, chiar în seara asta. Vă mulțumesc frumos. Să aveți numai bucurii. Revin curând cu vești și povești literare.

**Melania**

Mulțumim pentru revistă. E o surpriză frumoasă. Tocmai m-am întors din Madrid. Vă rog, dacă puteți, la p. 42, să învățați coperta. E pusă cu scrisul întors. Mulțumesc.

**Menuț Maximilian**

Mulțumesc, domnule Băciut. Revista dvs. are valoare și prestanță. Felicitări!  
\*\*  
Întors în Israel, am reușit în mare grabă să produc o mică prezentare cu →



impresiile mele la minunatul Festival de Poezie la Iași, la care am luat parte.  
Cu stimă,

**Adrian G.**

Domnule Nicolae Băciut,  
Și acest număr al revistei *Vatra veche* cred că poate stârni interesul și celui mai pretențios cititor. Eu l-am lecturat cu multă plăcere.  
Mulțumiri și felicitări!

**Rodian Drăgoi**

Mulțumiri cu felicitări pentru Vv 6/2014.  
Cu urări de noi succese,

**Ion Berghia**

Mulțumesc mult pentru revistă și pentru articolul publicat! O vară frumoasă!  
Cu drag,

**Corina C.**

Vă mulțumesc mult, d-nule Băciut, pentru frumoasa revistă „Vatra Veche”!

**Nicolette Orghidan**

Mulțumiri și felicitări, dragă Nicolae Băciut!

**Daniel Dragomirescu**  
și echipa revistei "Orizont literar contemporan"

Mulțumesc, Nicolae, voi citi cu interes acest număr al *Vetrei* tale.

**Nicolae Sava**

Mulțumesc și felicitări. Între altele mă bucur ca nu l-ați uitat pe Mihai Sin!

**Nicolae Gheran**

Mulțumesc pentru revista „Vatra veche”. Felicitări pentru înalta ei ținută! Mult spor și succes în continuare!  
Cu stimă,

**Petru Birău**

Vă mulțumesc pentru numărul din *Vatra veche*, stimat domnule Băciut. Vă voi trimite pe adresa revistei un exemplar din volumul de poezie *Fiord*, recent apărut în primăvara acestui an.  
Gânduri bune,

**Flavia**

Mulțumesc mult pentru efortul pe care-l faceți de a ține cât mai sus steagul nostru național, și de asemenea pentru eforturile pe care le faceți pentru redactarea acestei minunate reviste de cultură românească.

Cu stimă și considerație,

**Vasile Mesaros**

Excelentă revistă - excelent ilustrată cu lucrări ale lui Panaite Chifu, despre care n-am știut nimic până acum. De aceea avem nevoie de reviste de cultură, să aflăm ce nu știm și să cunoaștem ce nu am apucat încă. Mult succes,

**Dăncuș**

Mulțumim!

**Carmen Vlad.**



<http://www.netvibes.com/cititor-de-proza>

*Vatra veche* se poate citi și la adresa <http://cititordeproza.ning.com/forum/topics/vatra-veche-nr-6-2014-e-manuel> e-manuel  
<http://www.netvibes.com/cititor-de-proza>

Vă mulțumesc din suflet și spor în toate!  
Cu considerație,

**prof. Cătălina Gheorghe**

Mulțam fain. Cu stimă,

**Marius Vasileanu**

Bună seara, Domnule Băciut!

Mulțumesc foarte mult pentru onoarea ce mi-ați făcut-o publicându-mi lucrările în revista *Dumneavoastră*! Sper că vom avea ocazia să ne și cunoaștem.

Nu sunt lămurit dacă revista se prindează (unde poate fi găsită?), sau dacă este online, doar pe internet? Vă rog pe *Dumneavoastră* să-mi spuneți. Aș dori să o am în documentația mea.

Mulțumindu-vă încă o dată, vă doresc multă sănătate și spor pe mai departe!  
Doamnezu să vă ajute!

**Panaite Chifu**

Dragă domnule Nicolae Băciut,  
Vă mulțumesc pentru perseverența, competența și altruismul de care dați dovadă în realizarea și distribuirea revistei *Vatra Veche*, pe care cu mare plăcere o citesc, regăsind în ea scrierile multor amici. Din păcate, sunt puține revistele literare din țară care se ridică la acest nivel, dar e prima pe care o citesc cu regularitate și plăcere. M-a bucurat articolul doamnei Veronica Pavel Lerner despre scriitorul Mihai Zamfir pe care l-am cunoscut și care mi-a făcut un pustiul de bine ajutându-mă acasă la profesorul universitar Pavel Ruxăndoiu din București, prin anii 1966. Cu bucurie prin aceste rânduri îi mulțumesc maestrului Mihai Zamfir pentru acel ajutor, iar domniei voastre pentru această posibilitate de a trezi întâmplător momente și amintiri plăcute. Bunul Dumnezeu să vă dea putere de muncă în continuare.

**Ioan Bândilă Mărceanu**

Mulțumesc mult! Toate cele bune!

**Andra Dumitrescu**

Stimate Domnule Nicolae Băciut,  
Am așteptat cu nerăbdare și acest număr apărut prin neostoita *Dumneavoastră* muncă. De fapt, distinsa noastră profesoară de la Cluj, doamna Doina

Curticăpeanu, are dreptate când afirmă că implicarea *Dumneavoastră* în realizarea revistei *VATRA VECHE* este „exemplară și unică”. Da, este un înalt act de cultură în aceste vremuri tot mai supuse derizoriului.  
Vă mulțumesc!

**Irina Goanță**

PS: Știu că sunteți asaltat cu materiale din toată țara. Totuși, Vă atașez un articol redactat de C. Zărnescu de la Cluj. În limita spațiului...

**I.G.**

Mult stimat Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc mult că nu uitați să ne trimiteți numerele noi a revistei *Vatra Veche*. Am decis să vă trimitem un articol dedicat scriitorului Dumitru Matcovschi (2014 este dedicat scriitorului), pentru a fi publicat în următorul număr.

Vă mulțumim anticipat!

Ce mai faceți, cum mai trăiți, ce mai aveți nou? Salutări și sănătate la toți prietenii din Târgu-Mureș.

Eu pot să mă laud cu un nepotel - Oscar, născut în Germania.

Lucrez cu sânguință în folosul comunității chișinăuene.

Seară bună!

Cu respect,

**Claudia**

Sincere felicitări pentru efortul editorial, reușita artistică și înalta ținută a revistei.

**Prof. univ. dr. Ioan Gâf-Deac**

Dragă Nicolae Băciut

Mulțumesc pentru revista de excepție care este „Vatra veche” și sunt onorată pentru găzduire.

Îți doresc multă sănătate și multe succese alături de oamania de valoare pe care știi, cum numai tu știi, să îi atragi, să le propui proiecte, să legi prietenii ce devin istorie, tradiție. Statornic gând bun,

**Victoria Milescu**

Am primit, mulțumim.  
gânduri alese,

**Valentina Becart**

Mă bucur, domnule Nicolae Băciut, pentru noul număr al revistei, vă mulțumesc, vă felicit și vă doresc sănătate și spor în toate, spre bucuria cititorilor.

**Veronica Oșorheian**

Mulțumesc pentru *Vatra veche*. Revistă frumoasă, care, din păcate, consemnează în paginile ei un moment trist: moartea unui scriitor de excepție – Mihai Sin. Toată stima! Din păcate, scriitorii noștri mari se sting încet-încet... Ce urmează?  
Toate cele bune,

**Mariana**

Sincere mulțumiri pentru onorul ce mi-l faceți. Un număr de excepție!

**Ion I. Solcanu**

Stimate domnule Nicolae Băciuț,  
Să vă dea Cerul atâta Binecuvântare și  
Har cât mi-ați dăruit Dvs. prin această  
nouă-veche, dar neînvechită, revistă!

Cu cea mai aleasă prețuire și mulțumire,  
**Traian Vasilcău,**  
Chișinău

Stimate domnule Nicolae Băciuț,  
Vă mulțumesc din nou, după câteva luni,  
pentru numerele pe care le primesc cu  
mare plăcere, prilejuindu-mi o lectură  
bogată și diversă.

Vă prețuiesc puterea de muncă, rigurozi-  
tatea, seriozitatea și dăruirea în tot ceea  
ce faceți, aspecte care sunt evidențiate de  
conținutul revistei, bogăția și diversitatea  
materialelor, aspectul grafic și, nu în  
ultimul rând, de faptul că reușiți să o  
scoateți întotdeauna la timp. Toată lauda  
și pentru colectivul de redacție pe care îl  
conduceți.

Va scriam în primul meu mesaj că aș fi  
onorată să public din când în când și eu  
câte ceva din creația mea, vă trimiseseam  
și un grupaj de poeme pentru revista d-  
vs, dar nu m-am regăsit până acum. Vă  
mai trimit acum câteva Haiku-uri, poate  
o să vă placă.. Câteva date despre mine:  
sunt din Baia-Mare, absolventă a  
Facultății de Litere a Universității  
Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca; am publicat  
până acum 7 volume de poezii; sunt  
membra a Asociației scriitorilor din  
Maramureș; din 2011 sunt membru  
stagiar al USR-Filiala Cluj.

**R.D.**

Aflați, stimate maestre Nicolae Băciuț,  
că: Am primit și *Vatra* șase,  
Paginile i-s frumoase,  
Sunt de azi, vă spun curat,  
Cu un grad mai luminat!

**Vasile Larco**

Bună seara, Domnule Băciuț,  
Vă scriu un mesaj ceva mai lung. Nu  
este nevoie să-l preluați la rubrica de  
dialog.

Am sorbit dintr-o suflare considerațiile  
Domnului Ognean Stamboliev legate de  
particularitățile traducerii de poezie.  
Câtă dreptate are! M-a nimerit în plin,  
pentru că tocmai acum mă absoarbe  
complet un astfel de proiect. Este vorba  
despre poeziile unui apreciat poet  
belgian stabilit pe Costa Blanca în  
vecinătatea mea, care deja are două  
volume de poezie tălmăcite în română. A  
fost tradus în 26 de țări și, la rândul său,  
a tradus și editat la editura proprie mulți  
poetți prestigioși din întreaga lume.  
Detalii sunt de găsit în fișierul atașat.

Colaborarea noastră este benefică  
spiritual pentru ambele părți; între timp  
ne-am împrietenit. Este un intelectual de  
mare clasă, pasionat și însuflețit de  
lirism, un om care respiră sensibilitate și  
bun gust. Sunt multe de spus despre  
personalitatea sa, ca om și ca literat. A

cunoscut o sumă de poetți români (Marin  
Sorescu, Mircea Dinescu, printre alții,  
dar idolul său este Paul Celan) și ne-a  
vizitat țara în câteva rânduri.

Vă trimit în anexă și o selecție de poezii  
din volumul pe care îl pregătim  
împreună. În cazul în care considerați  
oportun, ar fi o bucurie să preluați ceva,  
dacă se potrivește în paginile revistei  
*Vatra veche*. Rămân la dispoziție, cu  
cele mai bune gânduri și urări de bine  
din Spania, a Dumneavoastră, aceeași,

**Gabriela**

Vă mulțumesc anticipat, stimate  
domnule Nicolae Băciuț. Dumnezeu să  
vă ocrotească, tare sunteți bun!!!

Cu prețuire,

**Maria Niculescu**

Onorabile Domn Nicolae Băciuț,  
"Vatra veche" este o nouă testamentară  
clădire de frumos, în care gândurile se  
zbenguie între muzicalitatea universului  
artistic și culorile rezistente ale  
originalității izvoarelor, pe care o mai  
pot interpreta și imprima într-o veșnicie  
a limbajului clipocirilor în haină de stea-  
o stea a nemuririi acestui tainic  
irepetabil frumos, ce se așterne în lunca  
Marelui Spirit Creator... Mulțumesc,  
Distins Domn Nicolae Băciuț, poemele  
dvs sunt niște ungeri balsamice pe  
suflet și, indiferent de ceea ce ar avea  
acest suflet, reînvie...

Revista este o realizare, inclusiv și  
poligrafică, de cel mai înalt nivel.

Cu prețuire,

**Lidia Grosu,**

poetă

Cu plecăciune, MAÎTRE, și cu bucuria  
"revederii"!!! Mulțam pentru revista pe  
care o aștept mereu cu nerăbdare și pe  
care o trimit, mai apoi, altor  
"consumatori" de pe meleagurile lumii.  
Cu jenă și cu încredere vă fac cunoscut  
c-am îndrăznit să vă trimit un minuscul  
grupaj, acum câteva luni, eveniment  
prilejuit de-o nouă bornă aniversară în  
preascurta noastră existență biologică în  
excursia efemeră pe planeta Pământ. Mii  
de mulțumiri anticipate! Respect!

**Dan Sandu**

Stimate domnule Nicolae Băciuț.

Îndrăznesc să vă trimit câteva poezii din  
creația mea și dacă considerați că sunt  
potrivite pentru a fi publicate în  
prestigioasa D-voastră revistă pe care cu  
onoare o conduceți, eu voi fi deosebit de  
bucuros și recunoscător. Vă mulțumesc!  
Cu deosebită stimă și aleasă prețuire,

**Mircea Daroși**

Bună ziua, Vă mulțumesc pentru revistă  
și doresc să transmit și d-nei Eliza Roha  
felicitările mele pentru cronică literară  
prilejuită de "Existențele fastuoase".  
Într-adevar, poeta Victoria Milescu  
locuiește o stea căreia îi dăruiește cu

fiecare volum de poezie o strălucire cu  
totul aparte.

Cu deosebită considerație și respect,

**Victoria Comnea**

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,  
Mulțumindu-vă pentru recentul număr al  
revistei, vin cu o rugămintă. Alături de  
materialul despre *Zodia Lupilor. The  
Star Sign of the Wolves*, trimis cu câteva  
timp în urmă de Dl. Ladislau Daradici,  
poate găsiți spațiu și pentru cele trei  
poezii ale mele, din *Miei de lumină*,  
traduse în franceză. Dacă nu-i posibil  
(îmi imaginez că sunteți superaglo-  
merat), nu-i nicio supărare, *Miei* mai pot  
aștepta :)

Să vă bucurați de o vară frumoasă!

**Sânziana Batiște**

Mii de mulțumiri. Alese urări.

Cu prețuire,

**Mariana Zavati Gardner**

Vă mulțumesc din suflet.

**Giuseppe Munarini**

Mulțumesc, felicitari, admiratie, respect,  
tot înainte!

**Nicolae Rotaru**

Vă mulțumim din suflet! Vă dorim o  
vara minunată!

**Familia Ionescu**

Stimate domnule Nicolae Băciuț,  
Vă mulțumesc pentru nr. 6 - o realizare  
foarte interesantă și variată. Ați fi dispus  
să trimiteți revista pe cale electronică și  
unor persoane interesate pe care le-am  
contactat? Mulțam și cele bune,

**Hans Dama**

Stimate domnule Băciuț,  
Vă mulțumesc, întâi de toate, pentru  
numărul din revistă. L-am primit și am  
constatat, cu bucurie, că multe dintre  
nume îmi sunt cunoscute. Se cuvine, de  
asemenea, să vă felicit și pe  
dumneavoastră. Rodul muncii  
dumneavoastră este de excepție.  
Am primit de la Gabriel Plesea  
fotografiile pe care i le-am solicitat.  
Între timp, aștept, cu nerăbdare, numărul  
din iulie!

Cu stimă și gânduri bune,

**Flavia Topan**

Vă salut, cu mult respect! Felicitari!  
Arată foarte bine revista ! Mă bucur să o  
adaug la colecția mea! Dar, rămân cu o  
mică nelămurire: cine a plătit  
transportul? Eu cerusem 3 reviste, restul  
banilor, după cum am și spus, vroiam să  
fie pentru achitarea poștei. Spuneți-mi,  
vă rog, pentru că eu vreau să suport tot !  
Mă bucur să am 5 exemplare, dar...

Am deja persoane care îmi cer din  
acestea și le voi trimite, la Deva,  
București, Câmpulung Muscel.

Vă doresc multă sănătate și spor la  
treabă, să fie revista citită de cât mai  
multă lume ! Doamne-ajută!

**Chifu**

Bună ziua, Vă mulțumesc pentru revistă. Am citit-o, cu întârziere, dar am citit-o. Și m-am bucurat să aflu în ea, ca de obicei, materiale interesante. M-au încântat în mod deosebit cele dedicate Magdei Isanos, o poetă pe care o îndrăgesc. Atașez aici cronică d-lui Ion Roșioru la cartea mea recent apărută, pentru cazul în care prezintă interes. De asemenea, fotografia copertei.

Cu cele mai bune gânduri,

**Florentina Loredana Dalian**

Stimate domnule Băciut,  
Am primit coletul cu "Poetica arborelui" și vă mulțumesc pentru minunatul dvs. ajutor. Ne-a părut rău că nu ați putut ajunge la Sf.Gheorghe, de Zilele "Andrei Șaguna", dar sper că vor mai exista ocazii să ne întâlnim, cât timp vor mai exista evenimente literare. Cu fiecare număr al revistei "Vatra veche" mă conving că suntem norocoși să vă avem aproape. Nu ne putem dori decât la cât mai multe numere ale revistei, tot mai mulți cititori. Mult spor în munca aceasta ziditoare, cu sănătate, vară frumoasă!

Cu aleasă prețuire,

**Maria Stoica**

Mulțumesc, am citit *Vatra veche* nr.6, am văzut-o și înainte de a o primi de la Dv. Interesant articolul despre Mihai Sin, interviul, apoi cel despre George Boitor, poemele Dv. Sper să-mi procur ultimul roman al lui Mihai Sin *Ispita Izbăvirii*. Faptul că editați *Vatra veche* este un lucru minunat, ce păcat că numărul tipărit este mai greu de procurat, am văzut, totuși, unul, cel realizat la Baia Sprie sau când ați trecut pe acolo. Eu, repet, am fost în Tg. Mureș, cu pictorul și poetul Mihai Olos, eu aveam probleme de serviciu, pictorul îl căuta pe Romulus Guga, l-a întâlnit pe Radu Ceontea, întâmplător, în piața Trandafirilor, se cunoștea cu Olos. Romulus Guga era plecat, apoi l-a aflat pe Dumitru Mureșan, fost coleg de liceu cu M.O. Poetul ne-a dăruit și câte un exemplar de carte *Despre melancolie*. Am povestit etc. Asta se întâmpla în decembrie 1981, după cum scrie pe dedicația din pagina de gardă a cărții. De la o librărie, tot din Piața Trandafirilor, am cumpărat toți trei Grigore Vieru *Izvorul și clipa*, ed. Albatros, 1981.

Pictorul trebuia să plece în Germania, avea nevoie de Guga, nu știu pentru ce, a lăsat un grupaj de poeme lui D.M., care s-au publicat mai târziu. Aș avea multe de povestit, spațiul și ora la care scriu nu mă prea îndeamnă la așa ceva. Eu, în tainița inimii mele, aș vrea să știu mai multe despre Guga, Mihai Sin. Cunoscm povestea cu acel critic, tocmai a fost prin Baia Mare, nu m-am putut apropia de el, și-a lansat cartea *Un scriitor, doi scriitori*. Poate interesante ar fi și dezvăluirile Sânzianei Pop, cele literare.

Cu mulțumiri pentru promptitudinea răspunsului. Mihai Olos se află în

Germania, doamna Helga mi-a trimis fotografia să o ajut să identifice locul unde a fost făcută și oamenii de lângă M.O. Fotografia, pictorul Valentin Ganța spune că era o fotografie făcută cu ocazia Simpozionului Faimar, o fostă fabrică de faianță din B.M., prin anii 1982, 1983 etc.

Baia Mare, 12 iulie 2014

**Ștefan Jurcă**

## MARELE PREMIU ACORDAT GRAFICIANEI SUZANA FÂNTÂNARIU-BAIA



Expoziția-concurs de artă contemporană „Saloanele Moldovei”, ajunsă la cea de-a XXIV-a ediție, care și-a propus integrarea artiștilor plastici profesioniști într-un climat spiritual național, precum și promovarea talentelor autentice, a fost vernisată în Galeriile „Alfa” din Bacău, în data de 17 iulie 2004. Expoziția inițiată și organizată de Consiliul Județean Bacău prin Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” este găzduită de Galeriile „Alfa”, Galeriile „Frunzetti”, Galeria „Hol” și Muzeul de Artă Contemporană „George Apostu”. Lucrările jurizate și expuse în cadrul „Saloanelor Moldovei” vor fi transferate la Chișinău, unde în cadrul evenimentelor dedicate sărbătoririi orașului, în data 31 august 2014, va avea loc în sălile Centrului Expozițional „Constantin Brâncuși” vernisajul și festivitatea înmânării premiilor.

Spre bucuria și mândria noastră, juriul de specialitate a remarcat-o și a nominalizat-o pentru acordarea unui premiu și pe tânără artistă Ana Maria Căteanu, absolventă și doctorandă a Facultății de arte și design a Universității de Vest din Timișoara, fosta studentă a prof. univ. dr. Suzana Fântânariu-Baia, care - după ce în 1991, chiar la ediția inaugurată, a fost distinsă cu Premiul II la prestigioasa manifestare artistică - la Secțiunea Arte Decorative a fost încununată cu **Marele Premiu** acordat de Ministerul Culturii din Republica Moldova pentru lucrarea „Jurnal utopic”, 210 x 160 cm, creată și finalizată în ianuarie 2014, și care nu a fost expusă niciodată până acum în spațiu public.

Marele Premiu al „Saloanelor Moldovei” va fi înmănat personal graficianei Suzana Fântânariu-Baia, membru al Filialei din Timișoara a UAP, de Ministrul Culturii al Republicii Moldova, d-na Monica Babuc, în data de 31 august 2014, în Chișinău.



## DEZAMĂGIREA TRĂIEȘTE O ZI

Săptămâna debutează cu povești de zahăr ars care nu au ajuns la destinație aseară,  
parfumul lor a rămas încurcat în buclele mele cu pași feminini acum,  
trebuie să mă hotărâsc în ce ținută voi întâmpina noul dar al vieții din garderoba sentimentelor primul care îmi dă „Bună dimineața!” este zîmbetul – haina ce nu se va demoda niciodată speranța intră brusc în camera mea îmi spune că m-a căutat toată noaptea speriată c-o voi uita definitiv în buzunarul cămășii pătate de minciună a fostei iubite umorul mă convinge că se asortează perfect cu zîmbetul speranța îi vine ca turnată credinței cățelul se gudură printre picioarele mele vrînd parcă să mă atenționeze să nu ies pe ușă descălțat unde o fi văzut el porumbei în pantofi?

## TESTAMENT

Te-am așteptat vreo zece primăveri  
Cu visul fiind prieten la cataramă  
Fumam speranțe și mușcam din meri  
Păcate cu picioare lungi de damă

Te-am căutat și-n vale și pe deal  
Mi-a dat adresa ta doar luna plină  
Ca minoritarul m-am înecat la mal  
Sub dansul-zbor al tău de balerină

Având în suflet urme mici de vară  
Scriu o ultimă pagină în belvedere  
Cu toate că plouă și este frig afară  
Fiindcă nu ne-am luat la revedere

Fără pretenția c-am fost mare poet  
Îți las drept moștenire acest sonet.

**SEBASTIAN GOLOMOȘ**



## ÎN LUNA IULIE

E pârjolit mai tot în cale,  
Fierbinte-i solul, parcă-i jar,  
Dar prețurile actuale  
Ne „ard” mai rău la... buzunar.

## DEZAMĂGIRE NOCTURNĂ

Mă așteptam și-n astă seară  
Să vii în pat la mine iar,  
Se vede că m-ai tras pe sfoară  
Nesuferitule... tânțar!

## ENERGIE DIN ȘIST

Cât despre gaz, nu-s vorbe-n vânt,  
Și e un lucru evident:  
Că se extrage din pământ,  
Să fie ars în Parlament.

## POPOR DE PRIPAS

Dorit-au cei cu păru-n vânt,  
Vecinii noștri, bată-i Sfântul,  
Să fim cu toate „la pământ”  
Și-acum ne cumpără pământul!

## EXTREMISM

Nu mi-e teamă de dușmani,  
Nici de cei ce dau cu maiul,  
Dar mă te de cei cu bani  
Ce pot cumpăra și... Raiul!

## UNUI MIRE LA NUNTA DE AUR

A priceput cum să se facă  
Plăcut, de ți-e mai mare dragul,  
Dar să nu-i cerem lui să treacă  
În brațe cu mireasa pragul!

## SFATUL UNOR AVUȚI

Să nu lăsați în urmă treaba,  
Dinamici fiți, căci e păcat;  
Taman acum să stați degeaba  
Când sunt atâtea de ... furat!

## SINGURICĂ LA CULES DE FRAGI

*după George Coșbuc*

M-am speriat de-un șarpe, mamă,  
Și am țipat cât am putut,  
Ca varga tremuram de teamă,  
Când Gelu-a apărut.  
Veni așa ca din senin,  
Îți jur că nu l-am cunoscut!...  
Crezând că m-a-nțepat un spin,  
M-a întrebat: - Să te ajut?



- O! Nu,...M-am speriat puțin  
De-un șarpe, ardă-l focul,  
Ce nu-și găsisese locul  
Decât aici sub pin.  
- Dar, inima-ți tresaltă,  
Obrajii-s arzători,  
Las treburile baltă,  
N-o să te las să mori!  
.....  
M-a prins de mijlocul  
Și negăsind vreo rană,  
Finuț cum este el,  
M-a sărutat sub geană.

## RUGĂMINTE

Adună-i, Doamne, știu că poți,  
Grămadă, la un loc pe hoți  
Și dă-le aur, bani, ce vrei  
Să se tot fure între ei!

## PREFERINȚE ROMÂNEȘTI

Românii toți vor să trăiască-n pace,  
Preferă-un vin direct de la butoi,  
Și **muzica**, se vede, că le place...  
Căci multe sunt „cu cântec” pe la noi!

## HĂRNICUȚELE (fabulă)

- N-am, să știi, pe tine pică,  
Surioara mea, - furnică, -  
Dar prea ești de-o veșnicie  
Etalon de hărnicie,  
Prea te lauzi tu la toți,  
La copii și la nepoți.  
Dar, cei vrednici, vezi tu bine,  
În balanță-s puși cu mine.

Zise-albina istovită  
Spre furnica rebegită.

Și cum știi, eu fac doar miere  
În sfială și tăcere.  
În căsuța etajată  
Ești cu greierul certată,  
Îl jignești că stă o vară,  
Dar el cântă din chitară...  
- Tu, regină zburătoare,  
Ești un mugur fin de soare,  
Harnică din cale-afară

De cu zori și până-n seară...  
Dar un trântor lângă tine  
Numai de ospăț se ține:  
El te-nvață să-nfîgi acul  
În respectul meu, săracul?

## M O R A L A

Tâlcul miezul își arată  
Cel ascuns, adevărat:  
Orișicare lăudat  
Tot mai are neagra pată.

## APRECIERE

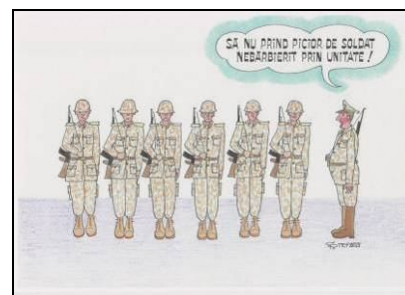
Recunoscuteți românii sunt prin vers,  
În țară-avem poeți, dar și eroi,  
Iar astăzi ne cunosc toți după mers...  
Fiindcă mergem numai înapoi!

## TRAIUL LA ROMÂNI

Pe-al bunăstării lung traseu,  
Românu-i la răscruce  
Și nu te miri c-o duce greu...  
Te miri că o mai duce!

**VASILE LARCO**

## Colțul lui Ștef



Pictori români

# Theodor Aman -

fondatorul școlii românești de  
pictură

**Arta românească** se organizează sub semnul modernității începând cu secolul al XIX-lea, când se înregistrează schimbări pe toate planurile societății românești. La sfârșitul veacului al XVIII-lea s-a clarificat diferența dintre zugravii obișnuiți, de bisericii îndeobște, și pictori. În secolul următor, pictura românească modernă începe să se contureze după modelul occidental, prin eforturile unor pictori care au studiat în unele dintre cele mai importante centre artistice europene, devenind apoi la rândul lor profesori și întemeietori de școli. A doua jumătate a secolului al XIX-lea, este marcată de artiști neoclasici mari precum Constantin Lecca, Sava Henția, Gheorghe Tattarescu, Theodor Aman. Continuă cu *Ion Andreescu* și *Nicolae Grigorescu*, artiști care au introdus în spațiile creatoare ale artei autohtone o pictură mai liberă, mai luminoasă, adaptând artei românești influențele impresionismului. Astfel, ei au pregătit calea pentru o nouă generație de artiști ai începutului de secol XX. Apoi, tinerii artiști ce le-au urmat au ilustrat un modernism mult mai accentuat, cu o pictură plină de energie și culoare. Această perioadă este în mod strălucit reprezentată de nume precum Ștefan Luchian, Theodor Pallady, Nicolae Tonitza, Gheorghe Petrașcu, Iosif Iser, Francisc Șirato, Camil Ressu, Ștefan Dimitrescu, J.A. Steriadi, Rudolf Schweitzer-Cumpăna, Alexandru Ciucurencu și Ion Țuculescu, artiști care au cultivat, fiecare în maniera lui unică și distinctă, manifestările modernismului european și semnele artei tradiționale. Primele forme de învățământ artistic apar din inițiativa unor artiști și oameni de cultură, printre care **Gheorghe Tattarescu** și **Theodor Aman**, care pun bazele Școlii de Arte Frumoase din București în 1964. După Revoluția de la 1848, care a declanșat și o dezvoltare a orizontului artistic, tema portretului se bucură de tot mai multă apreciere și răspândire.

## Aman – artist și pedagog

**Theodor Aman** (1831-1894) a fost, neîndoindu-ne, exponentul cel mai reprezentativ al stilului neoclasice românesc. Studiază desenul sub îndrumarea pictorului Constantin Lecca la școala din Craiova și apoi pleacă la Paris, unde se formează în

spiritul rigorilor academice din primele decenii ale secolului al XIX-lea. În pictura sa de factură academică, noutatea ține mai mult de receptivitatea sa la transformările sociale și politice din perioada formării statului român și implicit a identității naționale. Portretul *Fată cu breton* se înscrie în tipologia așa-numitelor „portrete de aparat” care au devenit populare în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Ca o fotografie, portretul este executat foarte minuțios pe un fundal roșu, fără detalii, pentru a evidenția imaginea personajului.

Tematica satului românesc apare în a doua parte a carierei marelui artist. Horele și dansurile românești sunt ilustrate din perspectivă idealizantă, romantică, cum este și cazul petrecerilor bucureștene pe care Theodor Aman le execută în paralel. *Hora la țară* este un aspect de viață cotidiană extras din contextul realităților de zi cu zi, este un episod care prezintă acele elemente ale satului românesc pe care artistul le îndrăgește: costumele populare și tradiția în zi de sărbătoare.

**Theodor Aman**, unul dintre **reperele începutului picturii românești moderne**, purta aureola unui artist împlinit. El se bucurase, pe bună dreptate, până la apariția lui Grigorescu, de un prestigiu suprem, atât ca artist, precum și ca pedagog. În comparație cu Grigorescu însă, poziția sa era secundară. Fiind cu 7 ani mai mare decât Maestrul de la Câmpina, el nu a avut forța acestuia de a se desprinde de limitele viziunilor academice sau cu tentă romantică, fiind în special atras de compozițiile cu subiect istoric. Având în urma sa o susținută activitate, caracterizată prin pricepere, seriozitate și rodnicie, Aman a asigurat școlii noastre de pictură solide și trainice fundamente, scoțând-o astfel din acea stare de epuizare și demoralizare specifică vremii sale. Dădea pilda unei înalte conștiințozități profesionale, a unei discipline riguroase, ce nu puteau fi decât binevenite în viața artistică. Deși meritele îi erau vădite, asta nu însemna că oficialitatea îl



Atelierul din Paris al artistului



Autoportret

răsfața. Dimpotrivă, la fel ca toți artiștii vremii, s-a confruntat și el cu rigiditatea, nepăsarea și neștiința acesteia. Pur și simplu i se recunoștea autoritatea într-un domeniu năpăstuit, socotit de clasele conducătoare a cincea roată de la căruță.

## Pictor înzestrat, dar limitat

A început, cum spuneam, ca artist academic. La Paris, nu învățase cu pictori înnoitori, mai înzestrați, mai plini de forță creatoare, precum romanticul Delacroix și clasicizantul Ingres, ci cu академиști la modă, ca Michel Martin Drolling și François Picot. Incomparabil mai artist decât colegul Tattarescu, Aman avea să se înnoiască și să se împlinească în țară. Ca portretist, autor de compoziții istorice și evocator de interioare pline de atmosferă, Aman se impune de la primele manifestări, câștigând trenta din darul de a construi veridic și cu expresivitate. A găsit un imbold în opera lui Grigorescu, iar munca lui s-a îmbogățit simțitor după 1870, cu scene mai vii din viața poporului și colorit, la fel, mai viu. Dar până la urmă, Aman rămâne cu mentalitatea unui pictor de interior, depărtat de viziunea autentică a lumii în aer liber, unde lumina și culoarea sunt mai adevărate, mai impunătoare. Totuși, față de înaintașii săi și față de Tattarescu, Aman construiește mai solid, are un colorit caracteristic, și aduce o mișcare și o expresivitate mai convingătoare. Ajunge la o seninătate sufletească ce se oglindește și în opera sa, lipsită însă de tumult interior. Rezultatul expoziției sale retrospective din 1883 a fost aproape nul și fără a cădea în mizerie, ca alți artiști, a cunoscut totuși strâmtoarea și necazurile. Ca profesor, cerea un desen precis, dovedea o viziune largă, dar în limitele concepției proprii. Aman rămâne un temeinic →

COSMINA MARCELA OLTEAN

fondator al școlii noastre de pictură, iar limitele lui au îndemnat pe mulți la redări mai adânci ale adevărului și frumuseții. După Grigorescu, cel mai frumos exemplu e Luchian. Pe când acesta studia la Belle Arte (1885-'89), Aman părea deja depășit, iar tinerii nu aveau o privire de ansamblu asupra operei sale, ci comparau doar ultimele sale opere cu cele fascinante ale lui Grigorescu. Cu toate meritele lor, unele din operele lui Aman păleau în comparație cu peisajele și scenele lui Grigorescu, îl făceau să pară a aparține trecutului. Dar remarcând talentul lui Grigorescu, deși opus ca temperament și formație artei acestuia, Aman a propus să i se decerneze medalia clasa I la expoziția din 1870, când prezida juriul. Medalie obținută cu 5 ani înainte și de Aman, care se afla acum la apusul carierei când se o ieva artă vie, luminoasă și puternică, ce pune în umbră tot ceea ce se crease până atunci. Deși Aman a dat dovadă de politețe, fără a face însă aprecieri măgulitoare, erau alții precum Tattarescu, D. Mirea ori Stăncescu, pe care îi deranja vizibil această nouă artă. De fapt, Stăncescu a afirmat o dată: „Cine se ia după Grigorescu, ca el are să ajungă – un amator.” Dar afirmația un a avut efect asupra tinerilor care vedeau în arta sa o nouă cale. E notoriu exemplul lui Luchian, mare admirator al lui Grigorescu.

#### Către apus...

Fire independentă, om mândru și demn, concepând altfel decât conducătorii țării rostul artei și menirea artistului, Aman făcuse tot ce se putea în împrejurările date, fără a recurge la urzeli, precum C.I. Stăncescu, președintele de onoare al societății „Cercul Artistic”. De altfel, forțele artei erau încă prea slabe, neștiind să se integreze în lupta poporului, cum știuseră pictorii revoluționari de la 1848. Dar Aman, cu o înaltă concepție despre rolul artei în societate, socotea că artistul are drept cel puțin cât bancherul sau moșierul, la un trai plăcut, prielnic creației, părere contrară celorlalți. Tocmai prin pilda sa căuta să arate cum s-ar cuveni să trăiască orice artist. Era destul de sobru, dar deprinderile omului cu dare de mână și recepțiile din casa-atelier le întreținea mai ales cu scopul dobândirii unui prestigiu într-o lume în care banul și favoritismul conduceau, și nu valorile intrinseci. Demnitatea și independența aparente nu se puteau asigura decât în felul acesta. De aceea, Aman și Tattarescu s-au străduit să trăiască și să se poarte ca niște domni. Vor veni însă

alții din urmă care se vor arăta vrednici de a dovedi contrariul. Dar Aman și Tattarescu o duceau într-adevăr mai bine față de alți colegi de brasă. Aveau avere, erau profesori, primeau puținele comenzi oficiale și au deținut, pe rând, titlul de director al Școlii de Belle Arte din București. Dar mai departe de atât nu au mers. Ei nu au avut puterea de a mișca sufletele oamenilor prin arta lor, asemeni lui Grigorescu și Luchian.

#### O revoluție mult așteptată

Pe atunci, pictorii, actorii și muzicienii erau priviți de sus, cu dispreț sau milă, de către întreaga societate, mentalitatea fiind sădită, din nou, de oficialități, care socoteau orice investiție în cultură o risipă. Așa se face că știința și arta erau mai mult oficiale decât împărtășite pentru viață, învățătura era austeră și pretențioasă, iar profesorii împărtășeau cu zgârcenie studenților tainele meseriei. Toate acestea ilustrează cum nu se poate mai bine modestia începuturilor artei noastre moderne. Dar la drept vorbind, oare au dispărut azi cu totul aceste fapte și prejudecăți? Am putea spune, fără exagerare, că acest scepticism din jurul artei este prezent și în zilele noastre. Într-adevăr, poate au survenit unele schimbări de mentalitate, poate se conștientizează altfel rolul artei și nevoia acesteia în viața noastră, poate că se vorbește tot mai des de efectul surprinzător al artei asupra sănătății – cu referire la art-terapie, dar părerile sunt în continuare împărțite. Și chiar dacă poate rezulta uimitor sau chiar revoltător pentru momentul în care ne aflăm, încă mai persistă păreri conform



Slujba învierii la Stavropoleos



Natură statică cu cireșe

#### Tezaur

##### CINE-O ZÂS DORULUI DOR

Cine-o zâs dorului dor,  
Cine-o zâs dorului dor  
N-o zâs un cuvânt ușor,  
N-o zâs un cuvânt ușor.

Cine-o zâs dorului drag,  
Cine-o zâs dorului drag,  
Umble pă păduri pribag  
Să vadă cât îi drag!

Eu dorul l-am învățat,  
Eu dorul l-am învățat  
Tât pă brață legănat  
Și-n guriță sărutat.

Dorul și țara străină,  
Dorul și țara străină  
Mi-o făcut fața bătrână  
Și părul caier de lână.

cărora arta e o pierdere de vreme, o risipă de resurse, un act cu o finalitate incertă și deloc necesară. Nimic mai greșit ! Artă nu poate fi înțeleasă de toată lumea pentru că nu e căutată și acceptată de toată lumea. E întocmai cum conchidea maestrul Luchian: „arta e pentru nenorociții care nu pot trăi fără ea”. Și în condițiile date, ce puteu face spiritele mari ca Grigorescu, Andreescu, Luchian, Vermont, dar și alți tineri artiști ai vremii? Aveau fie să se conformeze, fie să înceapă o luptă pentru independența artistică. Ei au optat pentru a doua variantă, au avut curajul, lipsit până atunci, de a aduce schimbarea. Cu prețul sacrificiului, dar cu infinita satisfacție dată doar de creație, tinerii artiști, grupați în jurul lui Luchian, au decis să protesteze împotriva artei oficiale, impunându-și propria concepție despre artă, punând împreună bazele Salonului Independenților. În numele artei, au făcut ceea ce înaintașii ca Tattarescu, ori Aman nu s-au încumetat să facă, rămânând îngârziți de academism și limitele impuse de guvernanți. Pe când Luchian a devenit un revoluționar al artei noastre, un novator, un spirit liber, ghidat doar de dragostea pentru artă. Nu a ezitat să își accepte locul de onoare în fruntea celor care au dorit schimbarea, arătându-și solidaritatea față de tinerii care îl ajungeau din urmă, la fel cum și el o găsisese cândva în Grigorescu. Și astfel se repeta, aproape identic, povestea lui Manet



# ANTON RAȚIU



**Născut la** 24.02.1955, la Târnăveni, județul Mureș.

**A absolvit** Institutul de Artă "Ion Andreescu" Cluj- Napoca, promoția 1980, secția SCULPTURĂ.

Profesor de sculptură titular la Liceul de Artă "Nicolae Tonitza", București, director artistic și coordonator lucrări la SC ART MAESTRO SRL, București, fondator și Director al Școlii de Arte și Meserii "Dimitrie Paciurea", București.

**A participat la Simpozioane naționale în** 1982 - Măgura, Buzău – piatră, 1994 - Căsoaia, Arad – piatră, 1996 - Iernut, Mureș – piatră.

**De asemenea, a participat la Simpozioane internaționale în** 1987- Berlin, Germania – piatră, 1993 - Iserlohn, Germania – bronz, 1994 - Iserlohn, Germania – bronz.

**A avut expoziții personale în România, în** 1994 - la Galeria "Jean Louis Calderon", București, în 1995 - la Galeria "Jean Louis Calderon", București, 2008 – la Galeria Appolo, București.

**Expoziții de artă în străinătate în** 1997- la Beirut, Asia, 1998- la a 13-a editie "Dantesca", Ravena, Italia, 1999 - "100 de artiști români interpretând opera lui Dante", Ravena, Italia.

**Opere de dimensiuni mari:** 1994 – "Înăchiță Văcărescu" – medalion (90x60cm – bronz), București, 1994 – "Dialog" (2,50x 1,30m – bronz) – Iserlohn, Germania, 1996 – "Monument Dr. Emil Dandea" (3,80 m înălțime) – Tg. Mureș, 1996 – "Christ" Institutul Sf. Maria, București, 2004 – Bust Kretzulescu – bronz, București, 2013 - Relief Ovidiu Iuliu Moldovan- bronz, Vișinelu, oraș Sărmașu, județul Mureș.

**Restaurări și refaceri:** 1981- 1983- Teatrul Maria Filoti, Brăila (stucatură), 1987 – 1988 - Palatul Cotroceni, București (stucatură), 1982 – 1990 - Biserica Sf. Gheorghe, București (pitrarie - din 1985 - Conducător al colectivului de restaurare), 2005- 2006 – Refacere elementele decorative din table de zinc, Pazia Gării Burdujeni Suceava, 2006- Refacere corpuri iluminat din fier forjat, alamaă aluminiu - Pazia Gării Burdujeni Suceava, 2007- Refacere lucarne din table de zinc - Pazia Gării Burdujeni Suceava, 2011-2012 - Refacere elemente decorative din tabla de zinc – Templul Coral, București, 2011 - Refacere elemente decorative- aruncătoare de apă "Cap de leu", Grand Hotel Bucharest, Calea Victoriei - București, 2010 - Restaurare fațadă - corp Crisoveloni, Banca Națională a României, București, 2010 - Refacere elemente decorative din tablă de zinc – acoperiș - Casă monument istoric, Târgoviște, 2008 - 2009 - Restaurare elemente decorative din piatră artificială –Reședința Patriarhului României, București, 2009 - 2010 - Restaurare fațada Palatul Patriarhiei (fosta Mare Adunare Națională), București.

**Comenzi Sociale:** 1988 - 1989 - Fântâni Centrul Civic 1988 - 1989 - Casa Poporului, București (stucatura).

**Comenzi particulare:** 2005 - Hotel Romenergo Azuga (18 panouri decorative INOX+ PLEXIGLASS), 2006 - Fântână Arteziana Inox - SC ENERGYHOLDING SRL. 2009 - Fântână arteziană American Village – 5 m înălțime, INOX, 2010 - Monument "Lebăda" – Complex Residential Swan, deschidere aripi 3,30 m, BRONZ.

**Opere în colecții particulare din:** Europa, Canada, Statele Unite etc.



Anton Rațiu • "Vis", bronz



Anton Rațiu • "Fereastră"

# OCHIUL CICLOPULUI



Anton Rațiu • Monumentul ziaristului, machetă concurs

## Literatură și film

# UN DISCURS DEMOLATOR

La Teatrul Maghiar din Cluj se joacă spectacolul *Aniversarea*, în regia lui Robert Woodruff. Joacă Kezdi Imola, Szűcs Ervin, Bogdan Zsolt. Cine e autorul piesei? Atunci nu am realizat că e regizorul Thomas Vinterberg, cel care a realizat filmul *Festen* (*Sărbătoarea*), în 1998. Poate că Viský Andras, care semnează dramaturgia, a folosit scenariul filmului. Spectacolul de la Cluj e mai mult decât incitant. Spectatorii fac parte dintre invitații la aniversarea tatălui. Te așezi la masă, mănânci, participi activ. Personajele stau lângă tine, iar impactul piesei sporește enorm. Coridoare laterale de sticlă, ecrane cu proiecția unor chipuri, spre caricaturizare și nu numai...

Thomas Vinterberg, servind proiectul *Dogma*, realizează un film acid, virulent, dinamic, cu imagini adesea șocante. Joacă Paprika Steen, Ulrich Thomsen, Thomas Bo Larsen, Birthe Neumann. Aniversarea tatălui e compromisă de discursul fiului Christian, care va dezvălui caracterul abject al omului-tată care și-a violat copiii. Totul derapează, zăpăceala se instaurează gradat, invitații se mișcă tot mai haotic, aparatul de filmat îi urmărește implacabil. Pahare, răsede, efect de otrăvă ce lucrează lent și sigur... Christian e un fel de Hamlet, care ridică vălurile ipocriziei, instaurând puterea adevărului. Totul culminează cu citirea scrisorii surorii moarte, moment ce-l determină pe fratele Michael să-și lovească tatăl în care crezuse. Cei doi frați și sora Helene se unesc, în sfârșit, într-o solidaritate dureroasă, dar necesară.

ALEXANDRU JURCAN

## Directori de onoare

Acad. ADAM PUSLOJIC

Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA



## Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumar, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra

Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Nicolae Șincan, Gabriela Vasiliu

**Corespondenți:** Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), Claudia Șatravca (Chișinău), Ognean Stamboliev (Bulgaria), M.N. Rusu (New York)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2013 \*Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com \*Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 \* telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

